

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DİLBİLİM ANABİLİM DALI

TÜRKÇE - KÜRTÇE DİL ETKİLEŞİMİ:
İKİDİLLİ KONUŞUCULARA AİT VERİLERDEKİ
DİLBİLİMSEL GÖRÜNÜMLER

Doktora Tezi

Orhan VAROL

Ankara-2014

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DİLBİLİM ANABİLİM DALI

**TÜRKÇE - KÜRTÇE DİL ETKİLEŞİMİ:
İKİDİLLİ KONUŞUCULARA AİT VERİLERDEKİ
DİLBİLİMSEL GÖRÜNÜMLER**

Orhan VAROL

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Nadir Engin UZUN

Ankara-2014

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DİLBİLİM ANABİLİM DALI

TÜRKÇE - KÜRTÇE DİL ETKİLEŞİMİ:

İKİDİLLİ KONUŞUCULARA AİT VERİLERDEKİ DİLBİLİMSEL
GÖRÜNÜMLER

Doktora Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nadir Engin UZUN

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tez Sınavı Tarihi ....

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.(...../...../200...)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Orhan VAROL

İmzası

.....

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Varoluşun da kaynağı olan etkileşim, diller arasında gerçekleştiğinde, dillerin, kendilerine özgü iç dinamikleri ile yeni aktarımları bütünleştirerek farklı görünümsergilemelerine neden olabilmektedir. Anadolu coğrafyası, birçok farklı kültüre ve dolayısıyla dile ev sahipliği yapmasından dolayı, diller arası etkileşimin evrensel ve bölgesel sonuçlarının anlaşılması konusunda oldukça önemli veriler sunmaktadır. Türkçe ve çalışma öncesine kadar daha çok algılayıcı ikidillilik düzeyinde yetkin olduğum anadilim Kürtçe arasında gerçekleşen etkileşim sürecinin anlaşılmasına katkı olması ve sürece dair dilbilimsel bir farkındalığın oluşturulması amacıyla bu çalışma hazırlandı.

Çalışmanın hazırlanma süresi boyunca değerli öneri ve destekleriyle katkıda bulunan tez danışmanım Prof. Dr. Nadir Engin UZUN'a, tez izleme ve değerlendirme komitesi üyeleri olan Prof. Dr. İclâl ERGENÇ, Prof. Dr. Jochen REHBEIN, Prof. Dr. Özgür AYDIN ve Yrd. Doç. Dr. Sevgi Sevim ÇIKRIKÇI'ya çok teşekkür ederim. Doktora süreci içindeki her türlü yardım ve destekleri için Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Dilbilim Bölümü öğretim üyesi ve elemanları ile bölüm sekreteri Selma MÜREKKEPÇİ'ye çok teşekkür ederim. Ayrıca, doktora tez araştırması amacıyla bir yıl süreyle bulunduğum İsveç-Uppsala Üniversitesi Türkoloji Bölümü Başkanı Prof. Dr. Eva Csató JOHANSON ve bölümdeki diğer öğretim üyesi hocalarıma da her türlü yardımları için çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR	i
ŞEKİLLER, TABLOLAR, HARİTA VE GRAFİKLER	iv
KISALTMALAR	vii
1. GİRİŞ	1
1.1 Tezin Konusu	1
1.2 Tezin Amacı	1
1.3 Araştırma Soruları	1
1.4 Tezin Önemi	2
1.5 Tezin Sınırlılıkları	2
1.6 Tezin Yöntemi	3
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1 İkidillilik ve Dilsel Etkileşim	5
2.1.1 İkidilliliğin Oluşumu ve Türleri	6
2.1.2 Etkileşimin Nedenleri - Süreçleri ve Sonuçları	9
2.2 Etkileşimsel Dilbilim Yaklaşımları	24
2.2.1 Dilbilgisel Yapılanma ve Replikasyon	24
2.2.2 Kopyalama Modeli	28
2.2.3 Dilselleşme (Yaratıcı Dil Uygulamaları) Modeli	42
3. DİLSEL ETKİLEŞİM ALANI VE ETKİLEŞEN DİLLER	50
3.1 Dilsel Etkileşim Alanı Olarak Van	50
3.2 Bölgede Kullanılan Konuşma ve Yazı Dilleri	65
3.3 Türkçe ve Kürtçenin Temel Tipolojik Özellikleri	74
3.4 Alanyazın Çalışmaları	98
4. UYGULAMA	115
4.1 Veri Toplama Tekniği	115
4.2 Verilerin Çözümlemesi	117

5. GÖZLEMLER, BULGULAR VE TARTIŞMA	123
5.1 Van'da İkidillilik	123
5.1.1 Model Kodlar ve Telaffuz Etkileri.....	128
5.2 Aktarımların Köken Dilleri (Kodları)	134
5.3 Aktarıma Bağlı Sözcüksel ve Dilbilgisel Yapılanmalar	145
5.3.1 Yüklem Yapılanmaları	153
5.3.2 Özne Yapılanmaları	176
5.3.3 Nesne Yapılanmaları	187
5.3.4 Zaman Belirteci Yapılanmaları.....	191
5.3.5 Durum Belirteci Yapılanmaları	197
5.3.6 Yer-Yön Belirteci Yapılanmaları	205
6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	210
KAYNAKÇA	215
EKLER:.....	224
İkidillilere Ait Sözcelerdeki Etkileşim Birimler.....	224
ÖZET	358
ABSTRACT.....	359

ŞEKİLLER, TABLOLAR, HARİTA VE GRAFİKLER

Şekil 1. Rendon (2008: 35):

Etkileşime bağlı dilsel farklılaşma nedenlerinin bir modeli.....11

Şekil 2. Wei (2007: 14):

İkidillilerin dil ve kod değiştirme seçimleri.....19

Şekil 3. Owens (1996):

Dilsel birimlerin akrabalık/komşuluk ilişkilerine göre farklılaşma aşamaları.....23

Şekil 4. Heine ve Kuteva (2008:59):

Dilbilgiselleşmenin ana şeması.....27

Şekil 5. Johanson (2008: 65):

Bütüncül ve seçimli kopyalamanın özet sunulumu.....33

Şekil 6. Johanson (2008: 68):

Seçimli dilbilgisel kopyalama ve dilbilgisel derecelenme arasındaki ilişki.....41

Tablo 1. Rehbein ve diğ. (2009: 173):

Çokdilli ortamlarda etkileşime bağlı olarak farklılaşan hassas dilsel alanlar.....45

Tablo 2. Muysken (2008b: 5):

Dil etkileşim alanlarının analizinde ölçek seviyeleri.....53

Harita. Haig (2006: 197):	
Van İl Sınırlarını ve Kürtçe ile Zazacanın yayılım alanlarını gösteren harita.....	55
Tablo 3. BedirXan ve Lescot (2001): Kürtçe alfabe.....	71
Tablo 4. BedirXan ve Lescot (2001):	
Kürtçedeki uzun ve kısa ünlüler.....	72
Şekil 7. Türkçe ve Kürtçede adöbeklerinin dizilişi.....	74
Tablo 5. Haig (2004: 75):	
Kürtçede düz ve eğik durumdaki adılar ve Türkçe karşılıkları.....	79
Tablo 6. Haig (2004: 78): Kürtçe izafet yapısı.....	80
Tablo 7. Haig (2004: 76): Kürtçede yaygın kullanılan eylemler.....	85, 86
Tablo 8. Dorleign (1996: 39):	
Kürtçedeki görünüş, kiplik ve olumsuzlama önekleri.....	86
Tablo 9. Dorleign (2006: 92):	
Geçişli eylemlerle kurulmuş geçmiş zamanlı tümcelerdeki durum kategorisi yapılanmaları.....	101
Tablo 10. Dorleign (2006: 83):	
Diyarbakırlı İkidillilere ait aktarımı yapılan içerik sözcükleri.....	104
Tablo 11. Dorleign (2006: 83):	

Diyarbakırlı İkidillilere ait aktarımı yapılan işlev sözcükleri	105
Tablo 12. Konuşucular ve temel üstveri bilgileri.....	116, 117
Tablo 13. Etkileşim birimlerin incelenme alanları.....	119
Şekil 8. Van merkez ve kırsal bölgelerde ikidillilik ve devinimi.....	124
Şekil 9. İkidilli çocukların dil etkileşim süreçleri modeli	127
Şekil 10. Van'daki toplumlar ve dil/lehçe ve ağızlar arasındaki ilişki.....	129
Grafik 1. Telaffuza bağlı kaynak kodlar 1: Yetişkin sözceleri.....	132
Grafik 2. Telaffuza bağlı kaynak kodlar 2: Çocuk sözceleri.....	133
Grafik 3. Etkileşim birimlerin köken dillere göre dağılımları	135
Tablo 14. Yetişkin sözcelerinde Etkileşim birimlerin sayısal / sıklık dağılımları.....	151
Tablo 15. Çocuk sözcelerinde etkileşim birimlerin sayısal / sıklık dağılımları.....	152

KISALTMALAR

1.Diller / Kodlar

KR	Kürtçe	TR	Türkçe
MK1	Model Kod 1 (VYT)	TK	Temel Kod (Kürtçe)
MK2	Model Kod 2 (ÖT)	VYT	Van Yerli Ağzı Türkçesi
ÖT	Ölçünlü Türkçe		

2.Biçimbirimsel Açıklamalar

1	Birinci kişi	SES	Seslenme durumu
2	İkinci kişi	E	Eril cins
3	Üçüncü kişi	EĞ	Eğik durum
AEB	Adeylen belirteci	ERG	Ergatif durum
AOR	Aorist	GEÇ	Geçmiş zaman
BEL	Belirtme durumu	GEL	Gelecek zaman
BİT	Bitmişlik (görünüşi)	GÖR	Görülebilir
BUL	Bulunma durumu	GÖS	Gösterici
BZ.	Belirsiz	İLG	İlgeç
CAN	Canlı	İZ	İzafe
Ç	Çoğul	KOŞ	Koşaç
D	Dişil cins	SÜR	Sürerlik
T	Tekil	ŞİM	Şimdiki zaman
DNŞ	Dönüşlü	UG	Uzak geçmiş
DÜZ	Düz durum	YÖN	Yönelme durumu

1. GİRİŞ

1.1 Tezin Konusu

Tezin konusu, Türkçe ve Kürtçe (Kurmanci lehçesi) arasındaki dil etkileşimidir. Bu süreçte, özellikle Türkçe etkileyen Kürtçe ise etkilenen dil konumunda bulunmaktadır. Etkileşimin boyutlarının anlaşılması amacıyla Van'daki ikidillilere ait sözcelerdeki etkileşime dair özellikler, örüntüler ve birimler belirlenmektedir. Bu belirlemeler yapılırken, anadili Kürtçe olan konuşucuların özellikle Kürtçe olarak ürettikleri sözcelerdeki yapısal işlevsel ve anlamsal yapılanmalar, sözce içindeki üye yapılarına bağlı olarak ele alınmaktadır. Bu yapılanmalar ayrıca, dilsel etkileşim süreçlerini açıklayan yaklaşımlara bağlı olarak açıklanmaktadır.

1.2 Tezin Amacı

Tezin temel amacı, ikidilliliğin dilsel etkileşime bağlı olarak ne türden dilbilimsel görünüm sergileyebileceğinin Van'daki ikidillilerin ikidillilik seviyeleri ve onların sözceleriyle oluşturulmuş olan veri tabanına bağlı olarak açıklanmaya çalışılmasıdır. Türkçe ve Kürtçe arasında aynı yaşam alanını paylaşmaya bağlı olarak oldukça uzun bir zaman dilimi içinde yoğun etkileşimlerin yaşandığı süreçler gerçekleşmiştir. Bunun doğal bir sonucu olarak, özellikle ikidillilere ait Kürtçenin çeşitli düzlemlerinde farklılaşma ve Türkçe ile benzeşme söz konusudur. Bu tezde, söz konusu benzeşme ve farklılaşmaların boyutları ve süreçleri, etkileşimsel dilbilim alanındaki yaklaşım ve modellemelerle açıklanmaya çalışılmaktadır.

1.3 Araştırma Soruları

Bu çalışmada aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmaktadır:

1. Etkileşime bağlı olarak Van'daki Kürtçe-Türkçe ikidilli konuşucular, Türkçeden (bölge ağzı ve ölçünlü Türkçeden oluşan) Kürtçeye hangi dilsel birimler, özellikler ve örüntüleri aktarmaktadırlar.
2. Verici / model kod olan Türkçeden alıcı / temel kod konumundaki Kürtçeye aktarımı gerçekleşen dilsel özelliklerin yeni dil ortamına yerleşimleri yani etkileşim süreci nasıl gerçekleşmektedir?
3. Aktarılan içeriksel ve işlevsel birimlerin ya da verici dile özgü örüntü ve özelliklerin yeni kod alanındaki dağılımları ve sözce üyeleri (öğeleri) ile girdikleri dilbilgisel ilişkilerin görünümleri nasıldır?

1.4 Tezin Önemi

Toplumsal ve bireysel etkileşimler, insan beyninin en somut göstergesi olan dilde de gerekli ve yeterli şartlar oluştuğunda benzeşme ve farklılaşmalara neden olabilmektedir. Dilin, dışsal nedenlere bağlı olarak farklılaşma nedenleri, süreçleri ve sonuçlarının anlaşılması bakımından Türkçe-Kürtçe dil etkileşimi konusundaki bu çalışma önemlidir. Çalışma, farklı coğrafyalarda etkileşim süreci yaşamış olan dillerdeki görünümle karşılaştırılarak, etkileşimin evrensel görünümü hakkında bilgiler sunabilmesi bakımından önemlidir. Ayrıca, Türkçe-Kürtçe ikidilli ya da Kürtçe anadilde eğitimin gerçekleştirilmesi sürecinde iki dil arasındaki etkileşim ve değişim sürecinin anlaşılması için bir farkındalık oluşturulması amacıyla değerlendirilebilir.

1.5 Tezin Sınırlılıkları

Çalışma, Van'da yaşayan ve Türkçe ile Kürtçenin Kurmanci lehçesini iletişim süreçlerinde sıklıkla kullanan sınırlı sayıdaki ikidilli konuşuculardan elde edilmiş

veri tabanına dayanmaktadır. Bu nedenle, Van dışında gerçekleşen dil etkileşimi ve tekdilli Kürtçe konuşucularının dilsel verilerindeki etkileşim görünümüleri bu çalışmanın kapsamı içinde değildir. Hem Türkçe hem de Kürtçede bulunan etkileşim birimlerin (contact elements) köken kodları ve bunlardan özellikle Türkçe kaynaklı olanların temel kod Kürtçedeki yeni görünümüleri belirlenmektedir. Sadece Türkçede ya da sadece Kürtçede bulunan dilsel birimler ele alınmamaktadır. Etkileşim birimlerin sözcük türleri, bağımlı işlevsel yapıları ve bunların yeni örüntülerle sözce üyelerini oluşturma süreçleri dil etkileşimi yaklaşımlarına bağlı olarak açıklanmaktadır. Etkileşimin belirlenmesinde yazı dili değil konuşma dili esas alınmaktadır. Etkileşim birim olarak görülen yapıların aktarım süreçlerinin artzamanlı olarak çözümlenmesi bu çalışmanın kapsamı içinde değildir. Ayrıca, etkileşim birimlerin köken kodları olmaları bakımından Arapça, Farsça ve Batı dillerinden aktarımı gerçekleşen birimlerin bu dillerden kopyalanma süreçleri ve bu dillerdeki kullanımsal özelliklerinin belirlenerek farklılıkların ortaya konulması yine bu çalışma kapsamında değildir.

1.6 Tezin Yöntemi

Çalışma, ikidilli konuşucuların çeşitli dil stratejilerine bağlı olarak her iki dili de yoğun olarak kullandıkları söylem alanlarından elde edilmiş veritabanına dayanmaktadır. Veri tabanının oluşturulması için konuşucuların gerekli üstveri (metadata) bilgileri alındıktan sonra doğal ortamlarda karşılıklı diyalog ya da grup halindeki sözlü anlatılarının kayıtları yapılmıştır. Daha sonra, bunlardan kod karıştırma yapılı olanların çeviriyazıları (transkripsiyonları) oluşturulmuştur. Türkçe ve Kürtçedeki yazı karakterleriyle oluşturulan çeviriyazılar, sözceler içindeki etkileşim birimler, onların sözce içindeki diğer üyelerle kurdukları görev ilişkilerine

ve ait oldukları köken dil bilgilerine göre kodlanmıştır. Etkileşim birimlerin sayısal ve görevsel dağılımları belirlendikten sonra bu yapılardan aktarılmış ya da kopyalanmış olanlar, özellikle kopyalama modeli esas alınarak etkileşim sürecindeki gerçekleştirmeleri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma verilerinin analizlerinde, sözce sınırları içindeki konuşma bölümleri olarak nitelenebilecek sözce üyeleri ele alınmaktadır. Bunun nedeni, özellikle Kürtçedeki ve Türkçedeki bağımlı işlevsel birimlerin, bir sözce üyesini oluşturduklarında sözcedeki konum ve işlevselliklerini sürdürme durumlarının anlaşılmasına çalışılmasıdır. Böylece etkileşimin boyutları da karma ve yalın sözce yapılanmaları yoluyla belirginleşmektedir. Sözce üyelerinin oluşturulma süreçlerinin anlaşılmasına çalışılması yanında, etkileşim kaynaklı çeşitli tipolojik özellikler ve yeni görünüşler de çalışmada ele alınmaktadır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 İkidillilik ve Dilsel Etkileşim

İnsana özgü bir yeti olan dil, ona yaşam veren, onu değiştiren ve hatta istediği ya da istendiği zaman ondan vazgeçen kullanıcısı ile birlikte yeniden biçimlenerek evrimleşebilir (Wei 2007: 1-3). Bu yönüyle dilin durağan değil zamana ve çeşitli etmenlere bağlı olarak farklılaşan bir doğaya sahip olduğu anlaşılır. Değişen dil yapısı aynı zamanda kendi iç mekanizmalarına da sahiptir. Berthalanffy (1968) dili, iletişim yetkinliğinin sağlanabilmesi için organize olmuş sesler, sözcükler, biçimbirimler ve sözdizimsel örüntüler gibi dilsel özelliklerin birbirleriyle ve diğer dillerdeki birim ve örüntülerle etkin bir ilişki ağı içinde olan, değişime açık bir sistem olarak tanımlamaktadır (Rendon 2008: 49'dan aktarım). Yani dilin yapılanmasında, iç dinamikleri (language internal) yanında, dilin konuşucusu ve konuşucusunun farklı dil konuşucularıyla (language external) etkileşimine bağlı olarak yeni yapılanmalar sergileyen bir dışa bağımlı düzenlenişi vardır. Dil etkileşimi (language contact) olarak belirtilen süreçte aslında değişik yaşam ve kullanım süreçleri olan dil sistemleri kendiliğinden birbirine dokunmaz ya da etkilenmez. Etkileşimin konuyla ilgisi, bireysel iki ya da çokdilli konuşucunun işleme aygıtı yani belleği ve bu aygıtı iletişimde etkinleştirme sürecidir. Farklı dil kullanıcılarının etkileşimi ve hangi türden nedenlerin ve güdülenmelerin bu süreci şekillendirdiği etkileşimsel dilbilim (contact linguistics) alanının araştırma konusudur (Matras 2009: 3).

İkidilliliğin ve etkileşim süreçlerinin belirlenmesinin dilin evrensel değerlerinin belirlenebilmesi sürecinde temel önceliği olduğu yönünde çalışmalar bulunmaktadır.

Buna karşın dilde evrensel tanımlamalara ulaşmak için farklı inceleme alanlarına yönelmesi gerektiği görüşleri de mevcuttur.

Chomsky (1965: 3) bakış açısına göre, dilbilim kuramı, öncelikle tek dilli iletişimin yapıldığı bir toplumda, dilini mükemmel derecede iyi kullanan doğal konuşucunun/dinleyicinin dili hakkındaki sezgisel verilerine dayanmalıdır. Buna karşın, Jakobson (1953), ikidilliliğin dilbilimin temel araştırma konusu olması gerektiğini ifade eder (Romaine 2008: 2).

Chomsky için edinci (competence) ya da dilbilgisi kurallarını betimlemek dilbilim kuramının temel çabası olmuştur. Ona göre dilbilim kuramındaki gelişme ve ilerleme için dilbilgisel edinç kullanımbilimsel edimden (performance) ya da dilin sosyal etkileşim kurallarının bilinmesinden daha önce gelmektedir. Chomsky (1980: 226) ayrıca, edimin anlaşılmasının temelde edincin anlaşılmasına bağımlı olduğunu ifade eder. Buna karşın Romaine (2008: 7), farklı bir bakış açısıyla, öncelikle edimin edinç düzlemi hakkında verdiği bilgiyi değerlendirerek, ikidillilik konusunda çalışma yapılmasının dilin işleyiş sisteminin anlaşılması konusunda en iyi yöntem olduğunu ifade eder. Mackey (1968: 583) ikidilliliğin sadece dilbilim çalışmasıyla değil, disiplinler arası bir doğası olduğundan bu şekliyle ele alınması gerektiğini belirtir. Örneğin tarihsel dilbilim, sadece dildeki belirli değişimleri açıklayabilmek için ikidillilikle ilgilenir. Diğer bir dilin edinilmesi genellikle *ikinci dil edinimi* olarak adlandırılan alt alan çerçevesinde ele alınmaktadır (Klein: 1986, Ellis: 1985 ve Spolsky: 1989).

2.1.1 İkidilliliğin Oluşumu ve Türleri

Dünya dillerinin ve ikidilliliğin oranları konusunda yapılan çalışmalarda, günümüzde altıbin civarında dilin konuşulduğu belirtilir. Dünya nüfusunun ise yaklaşık üçte

birinin, gündelik hayatta etkileşim halinde olan iki ya da daha fazla dili kullandığı ifade edilmektedir (Wei 2007: 1-3). Wei, farklı bir dili konuşan toplumların etkileşiminin farklı bir bölgeye göç dışında, doğal felaketler, din, kültür, ekonomi, eğitim, siyasi oluşumlar ve teknolojik gelişmeler gibi değişik nedenlerle gerçekleşebileceğini belirtmektedir¹. Etkileşim sürecinin doğal bir sonucu olarak da ikidillilik ve çokdillilik ortaya çıkmaktadır (Wei 2007: 4).

İkidilliliğin belirlenmesi ve betimlenmesi konusunda farklı görüşler bulunmaktadır: Bloomfield (1933: 56), ikidilliliği anadili gibi her iki dili de kontrol edebilmek olarak tanımlamaktadır. Buna karşın Haugen (1953: 7), ikidilliliğin konuşucunun ikinci dilde anlamlı sözceler üretmeye başlamasıyla ortaya çıktığı görüşündedir. İkidillilik tanımına daha farklı bir bakış açısı getiren Diebold (1964)'a göre ise ikidillilik değişik derecelerde olabilir ve başlangıç² (incipient) ikidilliliğinde olduğu gibi herhangi birinin ikinci dilde anlamlı sözceleri üretmeden sözceleri anlayabilmesinin de ikidillilik olarak kabul edilmesi gerektiği fikrindedir (Romaine 2008: 11). Yukarıdaki tanımlar yanında ikidillilik, birçok araştırmacı tarafından konuşucunun edindiği iki dili de dengeli (balanced) bir şekilde kullanması olarak belirtilmektedir. Fakat kimin bu tanımdaki ikidilliğe sahip olduğu ve kimin sahip olmadığı kolay ayırt edilememektedir. Çünkü ikidillililerin dilsel varlığındaki (linguistic repertoire) iki dil de dengeli olmaktan uzak, birbirleriyle sürekli bir etkileşim ve mücadele içindedir (Wei 2007: 5). İkidilliler konusunda, dillerinin bilişsel organizasyonu ya da ikidillilik geçmişlerine göre araştırmacılar 1960'lardan bu yana *eşdüzenli* (coordinate) ya da *bileşik* (compound) ikidillilik ayrımını yaparak tartışmaktaydılar. Bu ayırım genel

---

¹ Etkileşimin ve ikidilliliğin nedenleri için ayrıca bkz: Bölüm 2.1.2.

² Bu seviyedeki ikidilliliği dilbilimciler pasif (passive) ya da algılayıcı (receptive) ikidillilik olarak da tanımlamaktadır (Romaine 2008: 11).

olarak dilin nasıl edinildiğiyle ilgili olsa da aynı zamanda ikidilliliğin beyindeki gösterimiyle de ilgilidir. Eğer konuşucular her iki dili de aynı şartlarda ve çevrede edindiyse *bileşik ikidilli* olarak adlandırılmıştır. Bileşik ikidillilikte, bir anlama karşılık olan tek bir soyut kavramın herbiri diğer dilde bulunan iki farklı sözcük olarak anlaşıldığından bileşik ikidilliliğin birbirine bağımlı olduğu varsayımı vardır. Buna karşılık eşdüzenli ikidilliliğin farklı şartlar ya da çevrelerde edinildiği belirtilir. Örneğin dillerden biri evde biri de okulda edinilmiş olabilir. Eşdüzenli ikidillilikte, farklı dillerde aynı nesne ya da kavramı gösteren sözcüklerin herbirinin edinim öncesi kavramsal seviyede kendi model diliyle bağlara sahip olduğu varsayılır. Fakat ikidilliliği bu şekilde soyut varsayımsal ayrımlar ile betimlemenin çeşitli çalışmalar sonucunda tutarlı olmadığı anlaşıldığı belirtilmektedir (Myers-Scotton 2007: 293). İkidillilik konusundaki diğer bir ayırım, konuşucunun her iki dili de anlayıp konuşabildiği *aktif* ve konuşucunun ikinci dili anladığı ama konuşmakta güçlük çekmesi ya da konuşmak istememe durumunu belirten *pasif* ikidillilik arasındadır. İkidilli konuşucu, her iki dili de aynı zamanda edinmesine bağlı olarak *eşzamanlı ikidilli* (simultaneous bilingual) ya da bir dilin diğer dilden sonra edindiğinden *ardışık ikidilli* (sequential bilingual) olarak da adlandırılır. Birçok çalışmada ise erken ve geç dönem ikidilliliği konu edilmektedir. İkidilliliğin edinim yaşı önemli olduğu kadar, ikidilliliğin nasıl ve neden edinildiği de önemlidir (Myers – Scotton 2007: 293, 294).

Wei (2007: 5) ikidilli bir konuşucuyu belirlemek için (diğer araştırmacıların yapmış olduğu ayrımları da gözeterek) oluşturduğu anahtar değişkenler şunlardır:

a) Yaş ve dillerin edinim süreci,

- b) İki dildeki yetkinlik seviyesi,
- c) Dillerin kullanım alanları,
- d) Bireysel kimlik ve dil tutumları.

Wei (2007: 6, 7)'de bu ayrımlara bağlı olarak 37 farklı ikidillilik türü çeşitli ayrımlara göre belirtilmektedir.

İkidillilik konusuna Chomsky farklı bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır:

“Amerikada sadece İngilizce’yi konuşan insanlar dahi tekdilli değillerdir. Herkes birçok farklı dili duyarak büyür. Bunlar, bazen lehçeler bazen üslup değişkenleri ya da herneyseler, fakat gerçekten farklı birer dildirler. Sadece o kadar birbirlerine yakındırlar ki onların farklı diller olduklarını umursamayız’ (Flynn, Foley, Vinnitskaya 2005: 768). Çokdilliliğin insan zihnindeki doğal bir kurulumu olduğunu ifade eden Chomsky, bir toplum içinde yaşayan her bir bireyin bir bakıma çokdilli olduğu görüşündedir”³. Bu bağlamda dünyanın tamamında evrensel çokdillilik olduğu düşünülebilir (Flynn, Foley ve Vinnitskaya 2005: 768).

2.1.2 Etkileşimin Nedenleri - Süreçleri ve Sonuçları

Dilbilimcilerin sistematik dil etkileşimi konusundaki artmakta olan ilgileri sonucunda etkileşimsel dilbilim (contact linguistics) alanı altında dillerin etkileşime bağlı süreçleri ve sonuçları geniş bir yelpazede ele alınmaktadır (Romaine: 2008: 8). Fransız dilbilimci Dauzat’a göre bir dildeki alıntı sözcükler çözümlenebilirse o dilin tarihi aydınlatılabilir (Aksan 2003: 25). Weinreich (1953: 86)’da, etkileşim temelli dilsel farklılaşma ya da dilbilimsel karışımlar konusundaki çalışmaların temel

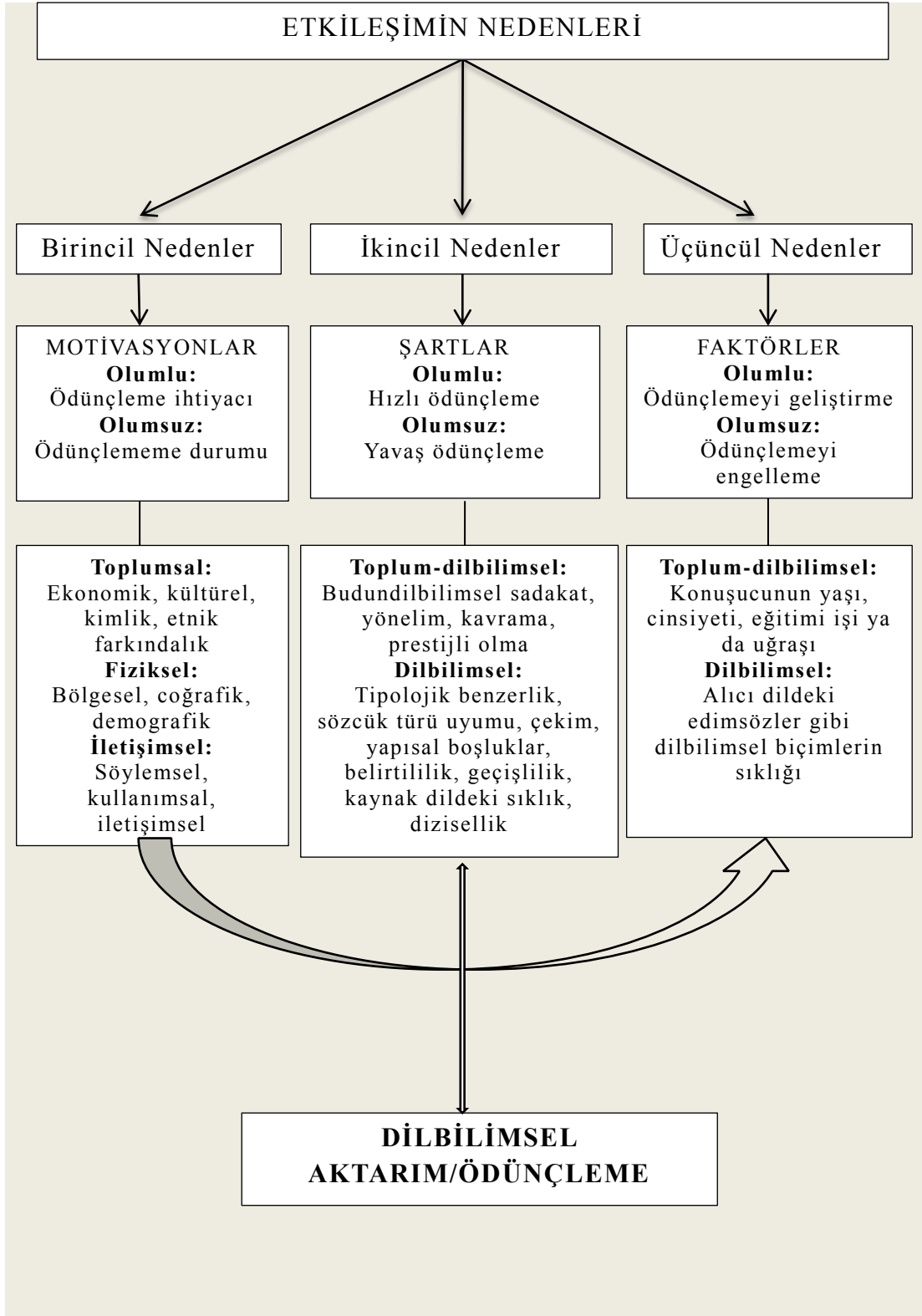
---

³ Çokdillilik terimi iki ya da daha fazla dilli olmayı ifade edebilmektedir.

amacının, etkileşim halindeki dillerin yapısal tanımlamalarının yapılarak iki veya çokdilli toplumlarda gerçekleşen dilsel aktarım ve benzeşmelerin ayrıca toplumdilbilimsel olarak ele alınması ve oluşumların karakteristik biçimleri hakkında öngörülerde bulunmak olduğunu belirtir (Koptjevskaja 2007).

Dilsel farklılaşmanın işlevsel olarak açıklanma mantığı, dillerin sadece kendi başlarına değişim yaşayan özerk varlıklar olmadığı, toplumsal iletişim ihtiyaçlarına göre değişim geçirdikleridir. Tabii ki daha önce de belirtildiği gibi (Bölüm 2.1) dili oluşturan tutarlı ve sistematik birimlerin ve örüntülerin içsel düzenlenişleri de bu süreçte belirleyicidir. İşlevselci yaklaşım dilin bir bütün olarak ele alınmasını ve birtakım kurallar ve örüntülerin dışında toplumsal gereksinimlerin neden olduğu bir iletişimsel ihtiyaç boyutunda değerlendirilmesi gerektiğini belirtir. Bu bakış açısına göre dil, sosyal eylemler içine kenetlenmiş bireysel davranışlar gibi resmedilmektedir. Sonuç olarak dildeki değişimler, toplumların değişen dilbilimsel sistemlerine uyum süreçleri olarak yorumlanmaktadır ve bu süreç bireysel konuşucuların ve konuşma toplumunun iletişimsel ihtiyaçlarını belirlemektedir. Bir başka deyişle, dilbilimsel sistemdeki değişimler dışsal motivasyonlara ve içsel kurallara bağlıdır. Bundan dolayı araştırmalar uygulamalı verilerin toplumdilbilimsel ve tipolojik analizleri ile desteklenmelidir. Dik (1986) tarafından işlevselliğin kurallarının açıklanması çerçevesinde dilbilimsel ve dilbilimsel olmayan değişkenleri içerir biçimde düzenlenen şemayı Rendon (2008: 33-35) bölgesel ve söylemsel faktörleri de gözeterek aşağıdaki gibi uyarlamaktadır:

Şekil 1. Etkileşime bağlı dilsel farklılaşma nedenlerinin bir modeli
Rendon (2008: 35)

Şekil 1.'deki etkileşimin nedenselliği modelinin temel özellikleri şu şekilde belirtilmektedir:

a) Model iki temel ayrıma sahiptir. Bunlardan ilki etkileşimde birincil, ikincil ve üçüncül nedenlerdir. Diğeri ise etkileşim için oluşan motivasyonlar, şartlar ve faktörlerlerdir.

b) Birincil neden olarak motivasyonlar toplumsal, fiziksel ve iletişimsel olarak gruplandırılmaktadır. İkincil ve üçüncül seviyedeki faktörler ve şartlar, dilbilimsel ve toplumdilbilimsel olarak gruplandırılmaktadır.

c) Dilbilimdışı - dilbilimsel ayrımlar nedenselliğin tüm seviyelerinde çapraz geçişler yaparlar ve motivasyonları faktörler ve şartlardan ayırırlar. Aynı zamanda dilbilimsel-toplumdilbilimsel ayrımlar faktörler ve şartlar içinde daha fazla ayrımlar kurmaktadırlar.

d) Model, nedenselliğin çeşitli seviyelerinde geri bildirim izin vermesinden dolayı devinimseldir. Genel olarak motivasyonlar ve faktörler birlikte hareket eder. Fakat motivasyonlar dilbilimsel ve toplumdilbilimsel faktör ve şartları güçlendirebilir ya da desteğini kesebilir. Aynı zamanda faktörlerin etkisi şartlar tarafından yoğunlaştırılabilir ya da zayıflatılabilir.

e) En aşağı seviyede şartlar değişiklikleri doğrudan değil, faktörler ile etkileyebilir. Benzer şekilde faktörler dil değişimini motivasyonlar ile başlatabilir. Bu da şu demek oluyor: Motivasyonlar faktörlerin nihai etkilerini belirleyerek tetikler ve etkileşime bağlı son biçimlenmeyi gerçekleştirir.

f) Her ne kadar motivasyonlar, faktörler ve şartlar bir hiyerarşi içinde bulunsalar da model nedensellik birimlerinin birbirini etkilemesini sağlar. Bu etkileşim, modelin

çoklu nedenselliğinin devinimselliğini herbiri kendi katmanında olan ve dili değiştiren farklı birimlerin desteğiyle yansıtmaktadır (Rendon 2008: 34).

König (2010: 494) dili, uzlaşımsal olarak işbirliği içindeki birimlerin birçok özelliğini aslında yansıtmayan bütünleşik bir yapılanma olarak ifade eder. Dil farklılıkları, üslup farklılıkları, toplumdilbilimsel ya da kullanımbilimsel gibi değiştirenlere bağlı farklılıklar olabildiği gibi görülmeyen dilbilim dışı parametrelere de bağlı olabilmektedir. König, görülmeyen bu farklılıkların cinsiyet, yaş, eğitim, sosyal sınıf, sosyal çevre, din, meslek, köken, sosyalleşme alanları, konuşma ortamları, gönüllü ya da zorunlu rol yüklenme gibi çeşitli durum ve süreçler içinde değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Dil etkileşim sürecinin aydınlatılması için dil dışı olarak belirtilen bireysel durumlar ve süreçlerinde ele alınması gerekmektedir.

Etkileşimin nedenleri aynı zamanda ikiilliliğin de nedenleridir. Etkileşim sürecini tanımlamak için etkileşime bağlı değişim sık sık girişim (interferenz) olarak anılır. Bu tanım, bir dilden diğer bir dile dilbilimsel özelliğin doğrudan alımı ya da aktarımının çeşitli olası süreçlerinin yanında özellik biçimlenmelerini de içermektedir. Alıntı yapılan durumlarda, konuşucular anadillerini korumaya çalışırken diğer dilin özelliklerini de dillerine katabilmektedir. Model olan dilin yetersiz edinimi durumunda bazı konuşucular yanlış aktarımları temel dilde sergileyebilirler. Bölgesel etkileşim, yüksek derecede özel ve sıra dışı birçok özellik paylaşımını da içermektedir. Buna belirtililik (markedness) paradoksu öncülük etmektedir (Muysken 2008b: 8).

Trask (1999: 120) belirtililiğin (markedness) çok geniş kapsamlı bir kavram olduğunu en basit tanımıyla herhangi bir dilsel birimin diğerlerinden daha az tarafsız

(nötür) ya da daha az doğal bir görünümüne sahip olması şeklinde tanımlar. Yani belirtili bir birim belirtili olmayan bir birimden fazladan dilsel materyale ya da işlevsel özelliğe ve anlam ağına sahip olması yönleriyle belirlenmektedir. Örneğin, İngilizcede olduğu gibi Türkçe (TR)'de de çoğulluk bir belirtililik göstergesidir. *child* 'çocuk' → *children* - 'çocuklar' gibi. Crystal (2008: 295) ise belirtililiği, dilsel birimlerin pozitif (belirtili), tarafsız ve negatif (belirtisiz) özellikleri bakımından analitik değere sahip ikili dilsel özellikler olarak tanımlamaktadır. Belirtlilik belirli bir dilsel özelliğin varlığı ya da yokluğuna dayalıdır. Yukarıdaki örnek gibi tekil (belirtisiz) çoğul (belirtili) özellikler taşır.

Muysken, belirtililiği dilsel etkileşim bağlamında bir çelişki (paradox) olarak tanımlamaktadır.

Farklı diller arasında paylaşılan bir özellik/birim ne kadar çok belirtili olursa etkileşim kaynaklı olması daha çok mümkünken; fazla belirtililik taşıyan birimlerin ödünçlemesinin yapılması daha az olasıdır. Belirtili özelliklerin aktarımı belirtisiz özelliklerin aktarımı kadar kolay olmaz (Muysken 2008b: 8). Yani dilsel birimlerin içinde fazla anlamsal, işlevsel özellikler barındırması ya da fazladan materyale sahip olmasında farklı dillerin de etkisi vardır. Bunun yanında, bu türden çoklu değerlere sahip dilsel birimlerin etkileşim yaşanan dillere aktarımının daha zor olacağını belirtmektedir.

Bazı uzun süreçli yoğun dilsel etkileşimde, ileri düzeyde yapısal değişimler gerçekleşerek ortaya çıkan yeni yapılanmalar bir karışmış dil (mixed language) oluşturabilir. Aşırı etkileşimde, bir dil diğer dille sözcüksel uygunluk sergilerken; etkileşimde olduğu başka bir dilin yapısal özelliklerini paylaşabilir. Bu yapılanmanın bir sonucu olarak da bir dilin kendi (köken) dilinin kesintiye ve değişime uğramayan

bir aktarımı olarak görmememiz gerektiği anlaşılır. İkidenden fazla dilin daha radikal bir yapılanmasının sonucu olarak da kırma dil yapılarıyla (Pidgin ve Creole) karşılaşırız (Romaine 1988; 2008: 67).

Bazen dilsel etkileşimin, nesilden nesile aktarılan ata dilde çok az oranda değişime neden olduğu ve dilin köken özelliklerini büyük oranda koruyabildiği de ifade edilir. Genetik akrabalığın tespiti için sözcüksel kanıtlar ağırlıklı olarak kullanılır. Ödünçlemenin yoğun olduğu durumlarda ise genetik akrabalık belirsizlik sergiler. Wurm (1982), böylesi durumlar için Reef-Santa-Cruz dillerini tartışmaya açmıştır. Wurm, bu dillerin Papuan kökenli olduğunu ama Avustralya dillerinden büyük oranda etkilendiğini iddia ederken; diğerleri bu dillerin temelde Avustralya olduğunu iddia etmektedirler (Romaine 1988; 2008: 67).

Nichols (1996: 64), genetik ilişkiler için tanısal kanıtın (diagnostic evidence) dilbilgisel olduğunu ve bu somut biçimbilimsel formlarla yapısal paradigmayı ve sözdizimini bütünleştirdiğini belirtmektedir. Böylece, diller arasındaki genetik bağların aydınlatılması için paylaşılan çekimsel paradigmanın önemi vurgulanır (Aikhenvald 2007: 5).

Haspelmath (2004), bir dilin farklılaşmasını sınırlayan iki temel özelliğin, farklılaşmanın gerçekleştiği yönü sınırlayan değişimin yolu (paths of change) ve belirli değişimlerin hızını ve sıklığını belirten değişimin oranı (rates of change) olduğunu açıklamaktadır. Dildeki farklılaşmaların belirlenmesi iki nedenden dolayı önemlidir:

1. Kuramsal neden: Dildeki farklılaşmanın doğasını anlamak, dildeki farklılaşmalar konusunda aydınlanmayı sağlar. Farklılaşan dil yapısında sınırlar belirsizse değişimin neden ve nasıl gerçekleştiği konusunda araştırma zorlukları ortaya çıkar.

2.Uygulamalı neden: Dilin farklılaşmasındaki sınırlamalar, açık olmayan farklılaşmaların ve dilbilimsel durumların anlaşılması bakımından önceden belirlenmelidir.

Değişimin anlaşılmasına katkı sunması bakımından dilbilimsel aile ağaçlarının yeniden yapılandırılması arkeoloji ve moleküler antropoloji gibi alanlarca artan bir düzeyde incelenirken (Renfrew 2000; McMahon 2003) genetik sınıflamalar genellikle karşılaştırmalı yöntemlere ve paylaşılan değerlere (sözcüksel istatistik gibi) bağlı yapılmaktadır. Haspelmath (2008), dilsel etkileşim ve farklılaşmaların belirlenmesinde bazı yöntemsel yetersizliklere değinmektedir:

Tarihsel sesbilim çalışanları tarafından seslerdeki değişim yeniden yapılandırma kurallarına bağlı olarak ele alınmasına rağmen bu konuda ve sözcüksel ve anlambilimsel farklılaşmaların sistematik olarak açıklanması konusunda yetersizlikler vardır. Dilbilgisel oluşum konusunda değişimin yolu çok az oranda bilinirken, değişimin miktarı hakkındaki bilgi neredeyse hiç bilinmemektedir. Tarihsel değişimi anlamak için farklı tarihsel süreçlere göre sözcüklerin yeniden yerleştirilmeleri farklı sonuçlar doğurmaktadır (Haspelmath 2008: 43, 44).

Bir dile ait sözcükler, kendi içlerinde içerik sözcükleri (content words) ve işlev sözcükleri (function words) olarak iki temel ayrıma sahiptirler. Diller arası etkileşimde içerik sözcüklerinden çok hangi türden işlev sözcüklerinin hangi oranlarda alıcı dil yapısına yerleştiği önemlidir. Genel olarak adlar, yardımcı eylemler dışındaki eylemler, sıfatlar, bazı belirteçler, soru sözcükleri ve olumsuzluk belirten sözcükler içerik sözcükleridir. Adıllar, yardımcı eylemler, ilgeçler, bağlaçlar, bazı belirteçler ve tanımlıklar ise işlev sözcükleridir. Ödünçlenebilecek sözcüklerin belirlenmesi konusunda yapılan çalışmalarda temel söz varlığına ait *yemek, uyku,*

yağmur gibi içerik sözcüklerinin ve *do* ‘yapmak, etmek’ *be* ‘olmak’ gibi işlev sözcüklerinin ödünçlenmesinin zor olduğu düşünülse de bunların da ödünçlenebilir olduğu belirtilmektedir (Thomason 2001: 71, 72).

Thomason ve Kaufman (1988 ve daha sonra Thomason 2001), tüm dilsel birimlerin belirli bir sırayla ödünçlenebileceğini belirtir. Bu süreç, dilbilimsel ve toplumdilbilimsel temelli oluşum ile etkileşim zamanının süresine ve yoğunluğuna göre belirlenmektedir. Thomason (2001)’de etkileşime bağlı ödünçleme ölçeği geniş bir çerçevede sunulmaktadır:

1. Düzensiz etkileşim: Temel olmayan içerik sözcüklerinin ödünçlenmesi.
2. Yavaş ama daha yoğun etkileşim: İşlevsel sözcüklerin ödünçlenmesi (söylem belirleyicileri gibi) temel olmayan söz varlığı içindeki birimler ve küçük çerçevede yapısal ödünçlemeler.
3. Daha yoğun etkileşim: Temel olduğu kadar temel olmayan sözcüksel birimleri ödünçleme, orta seviyeli yapısal ödünçleme (sözcük dizilişi ve yan tümce örüntüleri gibi; ödünçlenen çekimsel kategoriler ve ekler anadilin sözcüklerine eklenebilir).
4. Yoğun etkileşim: Önemli oranda sözcüksel ve yapısal ödünçleme. Etkileşim halindeki diller bazen yapısal olarak birbirine çok benzerler fakat aynı söz varlığını kullanmamalarıyla yukarıdaki hiyerarşiden farklı bir görünüm sergilerler. Ross (2001), bu türden sözdizimsel ödünçlemeyi anlamsal sözdizim ödünçleme (semantico-syntactic borrowing) olarak nitelendirir. Dil etkileşiminde, alıntı sözcüğü edinen dile alıcı dil (recipient language) ve alıntı sözcüğün kaynağı olan dile baskın dil (donor language) denilmesi sık kullanılan adlandırmalardır. Alıntı sözcük (loanword) baskın dilden alıcı dile aktarılan bir sözcük olarak tanımlanmaktadır ve

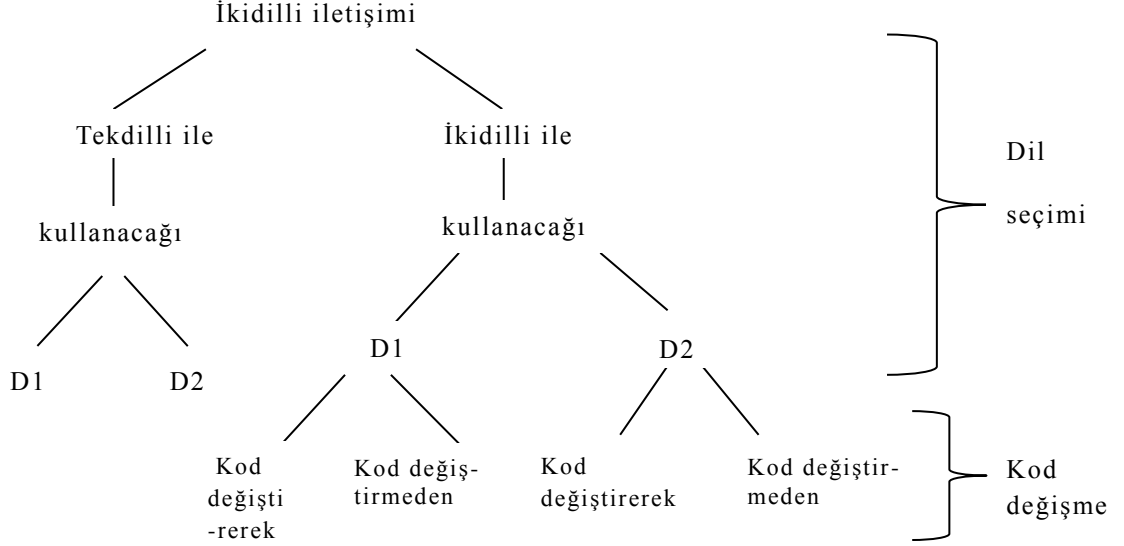
ödünçleme sözcük (borrowed word) ile kapsadığı dilbilimsel ilişkiler bakımından bazı ayrımlara sahiptir (Thomason ve Kaufman 1988: 37).

Johanson (2002) ise, etkileşim kaynaklı farklılaşmayı, aktarım (transfer) ve kopyalama (copy) terimleri ile ele almaktadır (Haspelmath 2008: 46'dan aktarım). Bunun yanında Johanson (2006a,b; 2008), etkileşim sürecinde olan dillerden baskın dil için model kod (model code) alıcı dil için de temel kod (basic code) terimlerini kullanmaktadır. Johanson kod terimini kod değiştirmedeki kod düzenlenişine eşdeğer olarak görmektedir. Yani bu dil, lehçe, ağız gibi dile dair farklı görünümmler olabilmektedir.

Kod değiştirme (code-switching) konuşucunun, iki ya da daha fazla dili ya da dil değişkelerini (lehçeler, ağızlar) birbirlerine alternatif olarak, belirli bir iletişim ortamında, aynı söylem çerçevesinde uygulamaya koymasdır. Wei (2007: 14)'te ikidillilerin iletişim kurdukları kişilere göre dil seçimleri ve kod değiştirmenin gerçekleşimi arasındaki ilişkiler aşağıdaki gibi betimlenmektedir:

Şekil 2. İkidillilerin Dil ve Kod Değişirme Seçimleri

(Wei 2007: 14)

Kod değişirme uygulaması sürecinde, konuşucu gibi dinleyici de alternatif kodlar konusunda yetkindir ve aralarındaki iletişimde sıkıntı yaşanmaz. Ödünçleme ve kopyalama ise verici ya da model dildeki herhangi bir birim ya da birim bileşelerinin alıcı ya da temel dil yapısına, sunumsal ihtiyaca bağlı olarak kalıcı bir şekilde yerleşimi olarak anlaşılmalıdır. Kod değişirme bireysel sözcelerde ortaya çıkarken ödünçleme/ kopyalama alıcı dile ait dili oluşturan sözlüksel yapıya yerleşmiştir.

Ross (1991) ödünçlemenin (typical borrowing) bir başka dildeki birimi konuşucunun anadiline farkında olarak yerleştirmesi; değişim kaynaklı girişimin (typical shift-induced interference) ise anadilindeki özellikleri ikinci dile yerleştiren konuşucu tarafından gerçekleştirildiğini belirtmektedir.

Dilsel birimlerin ödünçlenmesi konusunda en iyi bilinen sınıflamalardan biri olan Haugen (1950)'de biçim ve anlamın tamamıyla kopyalandığı ödünç sözcükler, hem

kopyalanan birimi hem de alıcı dile ait birim içeren ödünçleme karışımlar (loanblends) ve sadece anlamın kopyalandığı ödünçleme değişimler (loanshifts) belirtilen ayrımlardandır.

Haugen'e göre, ödünçleme değişimlerin ödünçleme çeviri (loan translation) ve anlambilimsel ödünçleme (semantic borrowing) olmak üzere iki alt türü vardır. Myers-Scotton (2002: 239) kültürel ödünçleme ve çekirdek ödünçleme arasında temel ayrımları yapmaktadır. Araştırmacıya göre kültürel ödünçlemeler yeni nesnelere (*espresso* gibi) ya da kavramlar (*zeitgeist* gibi) etkili grupların kullanımına bağlı olarak birdenbire ortaya çıkan ödünçlemelerdir. Bunun yanında çekirdek ödünçlemeler, az ya da çok kullanımı olan eski sözcüklerin yerine geçen ödünçlemelerdir. İngilizce *okay*'in Almancadaki *gut* ya da *einverstanden* yerine kullanılması gibi. Çekirdek ödünçlemeler genellikle ikidilli konuşucuların bu yapıları kod değiştirme ortamlarında tekbaşlarına kullanmaya başladıklarında alıntılanmış yapılar olarak yaşamaya başlarlar (Haspelmath 2008: 47).

Thomason (2001: 61) sistematik bir tartışmaya girmeden önce, etkileşime bağlı dil değişimi nedir. Ne türden dilsel değişimler etkileşim temelli varsayılabilir. Bu gibi soruların cevaplanması gerektiğini belirtir. Thomason, tanımlamasını geniş tutarak, herhangi bir etkileşim durumu dışında gerçekleşme olasılığı az olan dilsel değişimin en azından kısmen de olsa diller arası etkileşimden kaynaklandığını belirtir. Bu tanımlama iki büyük değişim kategorisini içermektedir. Bunlardan ilki ve en çok göze çarpanı kaynak dilden doğrudan ödünçleme yapılmasıdır. Bunlar, sadece biçimbirimler, biçimbirimlerle birlikte yapısal özellikler ya da sadece yapısal özellikler olabilir. Bu değerler, süreç içerisinde verici/kaynak dilin özelliklerinde düzenlemeler yapılarak ya da yapılmadan aktarılabilir. İkincisi ise dolaylı dilsel

etkileşim olarak ifade edilebilecek etkileşim türüdür. Bu, bazen yok olan dillerde gözlemlenen yıpranma aşamalarına benzerdir. Böylesi durumlarda konuşucular ölen dilin kullanımından uzaklaşmaya başlarlar. Baskın dilin doğrudan ya da dolaylı bir etkisi yoktur.

Genellikle ödünçlemenin iki dil arasında tipolojik yakınlığın ve uyumun daha belirgin olduğu dillerde gerçekleştiği ifade edilir. Thomason (2002) ve Haig (2001) bu durumdan dolayı, Anadolu'nun doğusundaki az konuşucusu olan dillerden Lazcanın (Kartvelian) İran dillerinden çok Türkçeden etkilendiğini belirtmektedir. Ardeşen Lazcasındaki durum sisteminin Türkçenin örüntülerine göre gerçekleşen yapılanmasından dolayı bu gerçekleşim anlaşılmaktadır.

Wichman ve Wohlgemuth (2007), diller arası sistematik sözlüksel ödünçlemenin 60 dile ait eylem transferinin kaynak-alıcı yapısal örüntülerini sunan bir örnek çalışmadır. Bazı örüntüler kaynak dilden alıcı dile aktarımında uygun hale getirilmek için bazen yardımcı eylem işaretleyicisiyle birlikte kullanılmak zorundadır. Örneğin Fransızca *isolor* kökenli *isolete* sözcüğü Türkçede *isole etmek* olarak yardımcı bir eylemle sözlükçeye alınmıştır (Thomason 2001: 11).

Thomason ve Kaufman (1988)'de etkileşimin dilin her seviyesini etkileyebileceği belirtilir. Sözcükler dışında toplumsal ve dilbilimsel koşulların birleşimiyle, dil yapısının tüm görünümleri bir dilden diğer bir dile geçiş teşkil edebilir. Örnek vermek gerekirse, Asya Kıtası'nın Yunancası, yapısal özelliklerinin tümü bakımından Türkçeden alınmış pek çok özelliğe sahiptir (Thomason 2001: 11). R. M. Dawkins (1916: 198) Yunanca'nın "bedeni Yunanca ama ruhu Türkçeleşen" bir dil olduğunu ifade eder (Thomason 2001: 59).

Ödünçleme sürecindeki sınırlamaların aşamaları alanyazında en çok tartışılan konulardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, dillerarası sistematik ödünçleme konusunda Matras (1998), bağlayıcıların kesin olmayan bir hiyerarşiye göre *but* > *or* > *and* şeklinde alt sınıflamalarını ikidillilerdeki dilsel oluşum süreçlerine dayanarak yapmıştır. Field (2002: 38) ise tipolojik aktarımın belirlenmesi için aşağıdaki aşamaları önermektedir:

İçerik birimi > *işlev sözcüğü* > *eklemeli dil eki* > *çekimli dil eki*

Haspelmath (2008: 48) bu aşamaların üç şekilde yorumlanabileceğini belirtmektedir:

1. Zamansal olarak: Bir dil soldaki birimleri sağdaki birimlerden daha erken ödünçler.
2. Belirtici olarak: Bir dil eğer sağdaki birimleri içeriyorsa o zaman soldaki birimleri de ödünçlemiş demektir.
3. Niceliksel olarak: Bir dil soldaki birimlere benzer yapıdaki birimleri sağdaki birimlere benzer yapıdaki birimlerden daha fazla ödünçler.
4. Olasılık: Soldaki birimlerin ödünçlenmesi sağdaki birimlerin ödünçlenmesinden daha olasıdır (Haspelmath 2008: 48).

Johanson (1999: 90) Altay dilleri hipotezine bağlı olarak birçok Türk dilinin geçirgen ve sistematik olmasından dolayı çekici özellikler içerdiğini belirtmektedir. Owens (1996) ise aynı kökenden gelen dil özelliği sergilemesinden dolayı ya da dilsel etkileşim kaynaklı farklılaşmaların dilin hangi bölümleri üzerinde daha etkili olduğunu gösteren olası kademelenme oranını aşağıdaki şekilde sunmaktadır:

Şekil 3. Dilsel birimlerin akrabalık/komşuluk ilişkilerine göre farklılaşma aşamaları (Owens 1996)

Genetik akrabalarına daha çok benzer

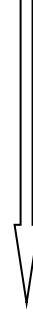
Çekirdek biçimbilim (biçim/işlev)

Çekirdek sözlükçe

Sözdizimsel yapı biçimleri

Söylem yapısı

Deyimlerin yapısı

Komşu dillere daha çok benzer

Şekildeki kademelenme oranı, tarihsel ve karşılaştırmalı dilbilim çalışmalarının son dönemlerine kadar süren araştırmalarla elde edilmiş verileri sunmaktadır. Muysken (2008b: 9), dillerin farklı dillerden büyük oranda söz varlığıyla ilgili birimler ödünçlese de bunların dilbilgisel farklılaşmalara neden olamayabileceği belirtmektedir. Sözcüksel ödünçleme ardından bazı türetimsel ekler ve sözcük dizilişi de ödünçlenebilmektedir. Fakat genellikle temel dilbilgisel yapıların ödünçlemesi gerçekleşmez. Muysken, ödünçleme özelliklerinin ayrımını aşağıdaki gibi yapmaktadır:

a) Sık gerçekleşebilir.

b) Genellikle baskın üsttabaka dilden sosyal olarak daha alt tabakadaki dillere aktarılmasından dolayı asimetrik bir süreçtir.

c) Aktarımlar, dilbilgisel örüntülerden çok uyumlu olan ve somut özellikler içeren sözcük biçimleridir.

d) Genellikle ödünçleme aşamalarına göre gerçekleşmektedir.

Ödünçlemeler, üsttabaka dile ait birimlerin ödünçlenmesine ve bunların diğer diller tarafından paylaşımına bağlı olarak dil etkileşim alanlarının oluşmasına neden olur (Muysken 2008b: 9).

2.2 Etkileşimsel Dilbilim Yaklaşımları

2.2.1 Dilbilgisel Yapılanma ve Replikasyon

Dil etkileşimi, bir dilden başka bir dile dilbilimsel özelliklerin aktarımı ile açığa çıkmaktadır. Replikasyon modeline göre etkileşim sonucunda bir dilden diğer bir dile geçen dilbilimsel özelliklerin aktarımının aşağıdaki biçimlerde olabileceği belirtilmektedir:

- a) Seslerden ya da ses birlikteliğinden oluşan biçim aktarımı.
- b) Anlamlar (dilbilgisel anlamları ya da işlevleri içerebilir) ya da anlam birlikteliklerinin aktarımı.
- c) Biçim-anlam üniteleri ya da biçim-anlam ünitelerinin birlikteliğinin aktarımı.
- d) Belirli bir düzendeki anlamlı birimlerin sözdizimsel ilişkilerinin aktarımı.
- e) a'dan d'ye herhangi bir oluşumun aktarımı (HeineveKuteva 2007: 3).

Dil etkileşimleri ve etkileşimlerin dilbilgisel sonuçları konusunda ilk sistemli çalışmalardan olan Weinreich (1953 ve 1964) yukarıdaki aktarım süreçlerine bağlı olarak üç çeşit *dilbilgisel* aktarım (transfer) ya da kendi tabiriyle girişim (interference) arasında ayırım yapmaktadır. Bunlardan ilki (c): Kaynak dilden alıcı dile aktarılan biçimbirimlerdir. İkinci çeşit olan girişimin (d): Dilbilgisel ilişkilerle (özelde sözcük dizilişiyile) bağlantılı olduğunu belirtir. Üçüncüsünü ise (b): Dilbilgisel yapıların işlev ve anlamlarının girişimi şeklinde tanımlar. Weinreich,

yaptığı etkileşim aktarımı ayrımına göre dilleri (kodları) farklı şekillerde adlandırmaktadır. (c) sürecinde etkileşimin kaynak (source) ve alıcı (recipient) kodlar arasında olduğunu belirtirken, (b) ve (d) sürecinde model ve replika kodları arası etkileşimin gerçekleştiğini ifade eder. (Heine; Kuteva 2005: 2). Fiziksel materyalin aktarımı olan (a) ya da sözcük ve biçimbirimlerden oluşan biçim-anlam ünitelerinin aktarımı (c), ödünçleme yoluyla gerçekleştiğinden replikasyon ile karşıtlık özellikleri sergiler (Heine; Kuteva 2007: 3).

Weinreich tarafından betimlenen dilbilgisel işlev ve anlam aktarımı (b)'de ele alınmaktadır. Replikasyon kuramında Weinreich'in (b) ve (d)'de belirttiği terminoloji benimsenerek, aktarım için kaynak olan model diller (M) ile modeli, kaynak olarak kullanan replika diller (R) ile temsil edilir. (b)'yi içeren süreç de dilbilgisel replikasyon (grammatical replication) olarak tanımlanmaktadır (Heine; Kuteva 2005: 2, 3).

Brezilyanın kuzeyindeki Kuzey Arawak dili olan Tariana, Brezilya'nın resmi dili olan Portekizce ile yakın etkileşim içindedir ve Portekizce'den birçok farklı yolla etkilenmiştir (Aikhenvald 2001: 200). Örneğin, genç ve dilde yenilikçi (neologist) olan Tariana konuşucuları, Portekizcenin soru adlarının ayrıca ilgi tümcecisi olarak da kullanılmasından hareketle kendi soru adlarını model kod olan Portekizceyi konuştuklarında ilgi tümcecisi belirteci olarak da kullanırlar. Bundan dolayı soru adlarını (örn. *wana* (kim?)) ilgi tümcecikleri üzerine eklerler. Yani anadili konuşucusunun ürettiği tümce yapısı olan (1) yerine Portekizceden (3) replikasyonu yapılan (2) türünde tümce üretilmektedir:

Tariana (Kuzey Arawak; Aikhenvald 2002: 183)

(1) ka - yeka-kanihĩ kayu-na na-sape.

İLG-bil-GÖS:CAN böyle-UG.GÖR 3Ç-konuş GEÇ.İLG.Ç

‘Böyle konuşmayı bilen (kişi).’

Genç Tariana konuşucusu (North Arawak; Aikhenvald 2002: 183)

(2) kwana ka-yeka-kanihĩ kayu-na na-sape.

kim İLG-bil- GÖS:CAN böyle-UG.GÖR 3.Ç-konuş GEÇ.İLG.Ç

‘Böyle konuşmayı bilen (kişi).’

Portekizce (Aikhenvald 2002: 183)

(3) quem sabia, falava assim.

‘Kim bildi, konuştu böyle’

‘Böyle konuşmayı bilen [kişi].’

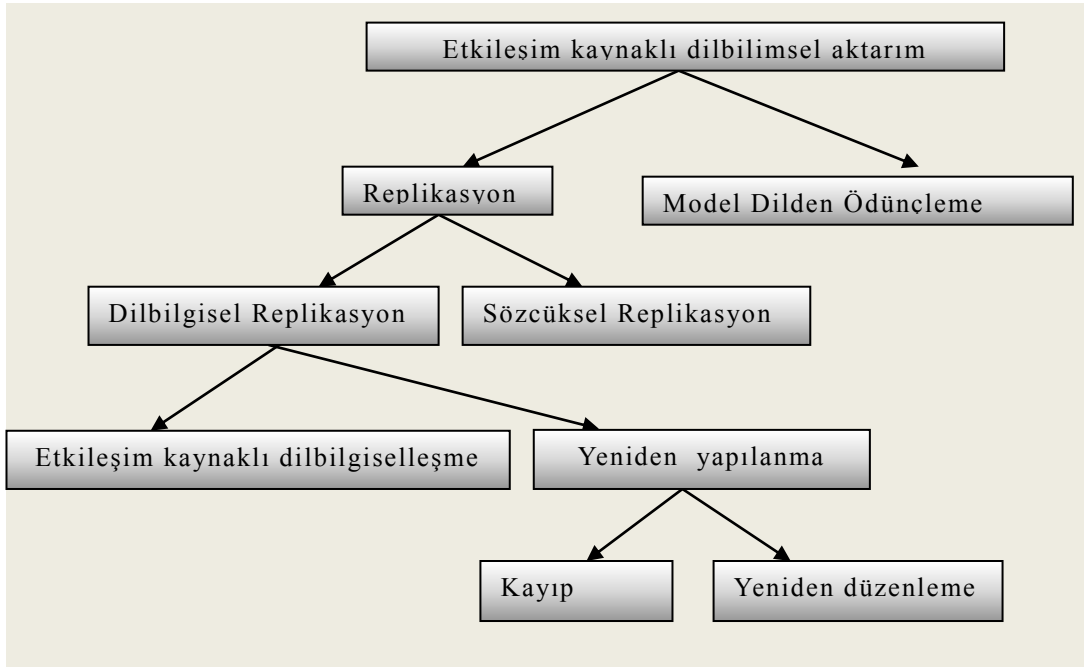
Oldukça yaygın olan bu türden görünüm, yoğun etkileşim yaşanan bölgelerde sıklıkla gerçekleşmektedir. Ortak olan yönleriye dilbilimsel biçim ve anlam ünitelerinin uyum içinde olması (c) ve anlam içermeleridir (b). İkinci olarak bu görünüm bir dilden diğer dile yapılan basit bir anlam aktarımından çok oldukça karmaşık bir bilişsel sürece işaret etmektedir. Genç Tarina konuşucusunun Portekizcede soru ve ilgi tümcecigi belirtecinin aynı olduğuna ve aynı işlevsel süreçlere sahip olduğuna dair bilişsel farkındalığı, kendi dilindeki soru adlarının kullanım alanını genişleterek ilgi tümceciklerini de işaretlemesine neden olmuştur’. Tabii ki bu süreçte (replikasyonun gerçekleşmesi için) bazı uygunluk gereksinimleri de vardır. Bu örnek, Heine ve Kuteva (2005)’in temel terminolojisini açıklamada da kullanılır. Portekizce Model Dil (M), Tariana ise Replika Dil (R)’dir. Model Dilden Replika Dile yapılan aktarım örüntüsü ise replikasyon olarak açıklanır.

Heine ve Kuteva (2005), mevcut dil kullanımının dil yapısını nasıl beslediği sorusunu, dilsel etkileşime bağlı dilbilgisel replikasyonun iki tanımlayıcı doğası olan kullanımsal örüntüler ve dilbilgisel (ya da işlevsel) kategorileri ortaya çıkartarak açıklamaya çalışır. Dilbilgisel replikasyon kuramına göre, replika dil olan (R), bir başka dil modelinden (M) yeni yapılar edinir (Rx). Fakat Rx tamamıyla yeni değildir hatta replika dilde bulunan bazı yapılar (Ry) üzerine inşa edilmiştir. Bu durumda replikasyonun yaptığı Ry'yi Rx'e dönüştürmesidir. Yani replikasyon sıfırdan başlamaz, gerçekleşmesi için replika yapılacak dile ait uygun söylem örüntülerine ihtiyaç duyar.

Heine ve Kuteva (2008: 59)'da dilbilgiselleşmenin ana şeması özet olarak aşağıdaki gibi belirtilir:

Şekil 4. Dilbilgiselleşmenin Ana Şeması

(Heine ve Kuteva 2008: 59)

Dilbilgisel oluşumun gerçekleştiği Şekil 4'teki replikasyon sürecine göre model dilden ödünçlenen yapılar replika dil alanında sözcüksel ya da dilbilgisel

replikasyonlar olarak işlem görmeye başlar. Dilbilgisel replikalar etkileşim kaynaklı olarak doğrudan kullanım alanı bulabilirler. Bu gibi durumlar daha çok aynı tipolojik özelliklere sahip bir dilin farklı lehçeleri ya da ağızları arasında gerçekleşmektedir. Bunun dışında replikasyonu yapılan birim ya da örüntülerin bazı özelliklerinin kaybolduğu ya da replika dil alanıyla birlikte yeniden düzenlendiği bir süreçten geçebilirler.

2.2.2 Kopyalama Modeli

Kopyalama modeli, etkileşim sürecinin gerçekleşme aşamaları gibi temel konularda replikasyon ile örtüşmektedir. Model dilden aktarılan yapıların temel dil alanına yerleşmesi için uygun söylem örüntülerinin oluşturulması her iki yaklaşımın ortak açıklamalarıdır. Johanson diller için kod ve replika dil tanımı yerine temel kod tanımını kullanmaktadır.

Johanson (1992)'den başlayarak günümüze kadar olan süre içerisinde yaptığı dil etkileşimleri analizlerinde dilsel birimlerin aktarımını kopyalama modeli ile açıklamaya çalışmaktadır. Johanson, daha önceki çalışmalarda ödünçleme, alıntı, transfer, interferenz ve replikasyon gibi etkileşim sürecini belirtmek için alanyazında kullanılan terimlerin yerine kopyalama terimini kullanmaktadır (Johanson 2006b: 4; 2008: 62).

Etkileşime bağlı kopyalama genel olarak temel kod kullanıcısının model kodun birimlerini kopyalamasıdır. Model kod, kaynak, baskın ya da nüfuz eden kod iken temel kod alıcı ya da replika koddur. Kod, konuşucunun iki ya da daha fazla dile ait birimlerden birini alternatif olarak kullanmasını belirten kod değiştirme kavramındaki koda karşılık bir anlam içerir. Kod değiştirme ile kod kopyalama arasındaki fark ise (ödünçleme ile olan fark gibi) kopyalama alternatif kodlar

arasında geçişi değil, bir koddan diğerine dilsel birimlerin yerleştirilmesini ifade etmektedir. Kod terimi, diller, lehçeler (dialects), ağızlar (accent) toplumsal değişkeler (sociolects), bireysel diller (idiolects) ya da kesitler (registers) gibi dil değişkelerinin tümünü aynı terim ile ifade eder (Johanson 2008: 62,63). Böylece etkileşen diller arası ilişkilerin belirlenmesinde karmaşayı giderici bir bakışaısı ve terim birliği sağlanmaktadır. Orijinal birim ile kopyası arasındaki farkın belirlenmesi ve analizi öncelikle temel kod ile model kodun betimlenmesine bağlıdır. Hangi kuralların temel koda kopyalanma süreciyle ilişkili olduğunun açıklanması gerekmektedir. nk Avrupadaki bölgesel farklılığa ya da ağız farklılıklarına sahip Türkçe, karşılaştırma ve analizlerde genellikle Standart Türkçe olarak değerlendirilmektedir. Aynı Şekilde Kurmanci lehçesi hakkında tam bir standartlaşma gerçekleşmediğinden bu kodun da hangi türden kurallara bağlı olarak karşılaştırma ve incelenmesi yapılması gerektiği sorunludur (Johanson 2006b: 7).

Kopyalama, model koddaki yapıların eşdeğerinin kopyalandığını vurgulamaz ve yabancı birimlerin tam anlamıyla ithal ya da transfer olduğunu belirtmez. Her zaman maddesel, anlamsal ve bağlamsal uygulamalarla sıklıkları bakımından model koddaki yapı ve kopyalanan yapılar arasında farklılıklar bulunmaktadır. Temel kodun, kopyalama işlemine bağlı olarak model koda benzeşmesi durumu söz konusu olsa da tüm benzerlikler parçasaldır. Kopyalanan birimin kopyalandığı model kod ve geçiş yaptığı temel kod arasındaki ayırıcı özelliği, iki kod arasındaki uyumsuzluğun ortadan kaldırılarak temel koda uygun hale getirilmesi için replikasyondaki gibi uyum ve yeniden biçimlenme süreçlerinden geçmiş olmasıdır (Johanson 2008: 61-63).

Yerleşimsel Kopyalama:

Model koddaki özellikler temel koda ait özelliklerle yer değiştirebilir. Bu uyum süreci, dilin ses, biçim, biçim-sözdizim ve ayrıca ifade ve anlam düzlemlerinde gerçekleşebilir. Yerleşimsel kopyalama (insertional copying), model koddan yapılan kopyaların temel kod alanına yerleştiğini ifade etmek için kullanılır. Bu sürecin gerçekleşmesi için (replikasyon benzeri) bazı aşamalardan geçilir:

a)Yapısal ve kavramsal benzerliğe bağlı olarak istemli ya da sezgisel bir şekilde model kod ve temel kod birimleri arasında denklik ilişkileri kurulur.

b)Temel kod tümceleri, kaynağı olan ya da daha önceden temel koda uyarlanmış dilbilgisel birim ya da örüntülerden bir biçimsözdizimsel alan oluşturur.

c)Yerleştirilen kopyalar bu alanda temel kodun içsel düzenlenişinin konusu ve bu düzenlenmenin bir parçası haline gelir.

d)Bilişsel ilkelere ve iletişimsel ihtiyaçlara göre şekillenen bu süreç yaratıcı yeniden yapılanma ile temel kodun zenginleşmesini ve işlevselliğini arttırmasını sağlamaktadır (Johanson 2008: 62, 63).

Kopyalar, kopyalandığı temel koddaki boşlukları doldurmak zorunda olmadığı gibi temel koda bulunan benzer değerlere sahip birimlerle de birlikte kullanılabilir.

Kopyalama yapısal, bilişsel ve psikolojik etmenler içerir ve genellikle sosyal çevre içinde iletişimi gerçekleştirmek için prestijli yolu kullanma güdülenmesi kopyalamanın oluşumunda etkilidir. Yerleşimsel kopyalama iki farklı yönde ortaya çıkar:

1.Atama yerleştirme (take-over insertion), konuşucuların kopyaları ikincil olan koddan yani model koddan birincil kodlarına yani temel koda atayarak

yerleştirmeleridir. Örneğin, İsveçli konuşucularının İngilizce'deki birimleri İsveççe'ye kopyalama süreçleri atama-yerleştirme olarak gerçekteşen bir süreçtir.

2. Taşıma-yerleştirme (carry-over insertion), konuşucuların kendi kodlarına ait kopyaları model koddan oluşturdukları ikincil kod değişkesine taşıyarak yerleştirme süreçlerini ifade etmektedir. Örneğin, İsveçli konuşucuların kendi dillerine ait özellikleri edinim-öğrenme süreci içinde oluşturdukları İngilizceye taşıyarak kopyalamaları böyle bir süreçtir. Sonraki süreçte taşıma-yerleştirmesi gerçekteştirilen birimler taşındıkları yeni değişke içinde *altkatman etkisi* olgusuyla korunabilirler. Uzun süreli dil etkileşiminin yaşandığı bölgelerde hem atama-yerleştirme hem de taşıma-yerleştirme süreçleri görölmektedir (Johanson 2008: 62,63). Türkçe ve akraba Türk dilleri farklı dillerle etkileşimine bağlı olarak hem model kod hem de temel kod görünümleri sergilemektedir:

Türkçe baskın dil konumunda: Türkçe model kod:

1. Türk dillerinin baskın olduğu etkileşimlerde Türkçeden Kürtçeye⁴, Yakutçadan Even ve Evenki dillerine ve Özbekçeden Tacikçeye yapılan atama yerleştirme kopyalarıdır.

2. Model kodun Türkçe olmadığı durumlarda örneğin Kürtçeden ve Anadolu Yunanca'sından bu dillerin konuşucuları tarafından oluşturulan Türkçenin değişkesine yapılan kopyalamalar taşıma yerleştirme kopyalamadır.

Farklı diller baskın durumda: Türkçe temel kod:

3. Türkçeden baskın olan kodlar ile özellikle Türkçenin Avrupa'daki etkileşiminde Türkçenin model kod olarak, Almanca, Flemence ya da İskandinav dillerinden

---

⁴ Çalışmada Kürtçe (KR) olarak belirtilen dil Kurmanci lehçesidir. Türkiye Türkçesinin Türkçe olarak nitelendirilmesi gibi Kurmanci konusunda yapılan çalışmalarda genel olarak Kürtçe (Kurdish) adı kullanılmaktadır.

Türkçe konuşucuları tarafından oluşturulan yeni kod yapısına kopyalarının taşıma-yerleştirmesi gerçekleşmektedir.

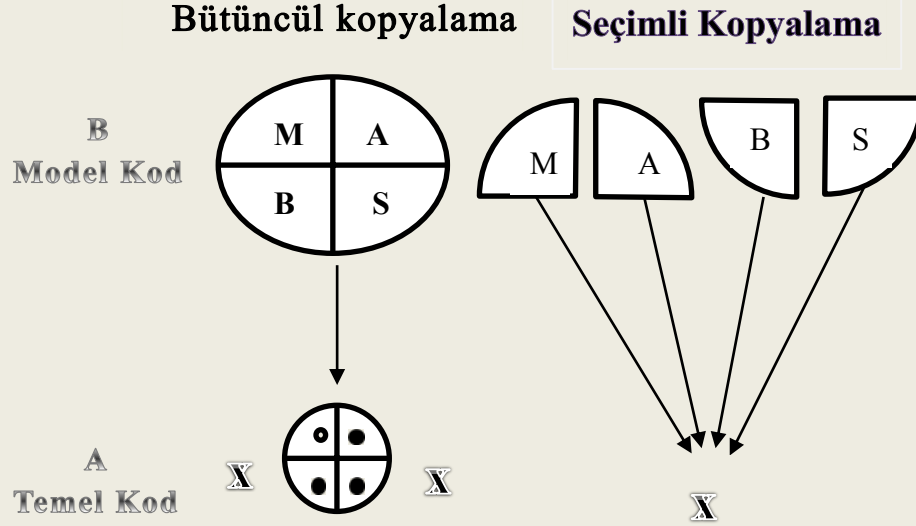
4. Türkçenin ve akraba Türk dillerinin temel kod konumunda olmasıyla Yunanca kopyaların Türkçeye, Farsça kopyaların Azericeye, Slav dillerine ait kopyaların Batı Rumeli Türkçesine Karaimceye ve Gagauzcaya geçişi atama-yerleştirme kopyalardır (Johanson 2006b: 6).

Csató (1998: 83), farklı dillerle yoğun oranda etkileşime maruz kalan dillerin bozuk, karışık ve incelenmek için kötü diller olduğu algısının aslında yanlış olduğunu ifade etmektedir. Çünkü Avrupa dilleriyle yoğun etkileşimi sonucunda Karaim Türkçesi'nde oluşan yeni yapılanmaların aslında yaratıcı yönleriyle dili zenginleştirdiğini belirtmektedir. Csató, yabancı dillerdeki birimlerin kopyalanarak Karaimceye yerleştirilmesi ve bu kopyaların nasıl kullanıldığının farkındalığı Karaim konuşucularının anadillerini kullanmadaki yetkinliklerini arttıran bileşenler olarak ifade etmektedir. Aslında baskın olan diller de farklı dillerden yerleşmiş kopyalara sahiptir ve iletişimde bu kopyalara ihtiyaç duymaktadır. Örneğin, İngilizcenin Romen kökenli sözcükleri ve Macarcanın Slavca ve Almanca olan sözcükleri bu dillerden çıkartılınca bu diller için iletişimde yetersizlikler ortaya çıkar.

Kopyalama modeli, etkileşim sürecine gerçekleşen dilsel farklılaşmaları belirtmek için genel olarak bütüncül kopyalama ve seçimli kopyalama olmak üzere iki farklı kopyalama türü ve bunların alt türleri arasında ayrımlar yapmaktadır. Aşağıdaki şekilde, Johanson'un kopyalama modelinin özet sunulumu verilmektedir:

Şekil 5. Bütüncül ve seçimli kopyalamanın özet sunulumu

(Johanson 2008: 65)

M= Materyal özellikler; A= Anlamsal özellikler (kullanımbilimsel anlamı da içermektedir); B= Bileşimsel özellikler (Sözdizim ve sözcük yapısında); S= Sıklık özellikleri; X= Temel kod yapıları

Bütüncül Kopyalama

Bütüncül kopyalama (global copying), genellikle aktarım (transfer) olarak ifade edilir. Bütüncül kopyalama, model kodun biçimbirim ve biçimbirim dizgelerinin yapısal biçimlerinin, anlam özelliklerinin, bileşimleri ve sıklıklarıyla bütün olarak temel koda yerleşimidir (Johanson 2002: 11; 2008: 64). Bu süreçte, kopyalanan birimlerin benzer değere sahip olanları temel kodda bulunmaya devam edebilir⁵. Johanson (1998: 328), bütüncül kopyalamayı basit ve karmaşık yapıli kopyalamalar olmak üzere iki ayrı grupta ele almaktadır. Basit yapıli bütüncül kopyalamalar

⁵ Alanyazındaki tanımlamaya göre kopyalama ve kod değıştirme arasındaki fark kod değıştirmede konuşucunun iki farklı koda ait alternatif kodbirimlerden birini iletişim sürecinde kullanmasıdır. Bu durumda kopyalanan bir birim aynı zamanda (sonraki süreçte) kod değıştirme için alternatif bir görünüm sergiler. Bu nedenle kopyalama, kod değıştirmenin gerçekleşmesi için alternatifler sunan bir uygulamadır.

sözcüksel ve dilbilgisel olarak kendi içinde farklılaşmaktadır. Dilbilgisel kopyalamalar ise bağımlı ve bağımsız olmaları doğrultusunda belirlenmektedir. Bütüncül kopyalamanın karmaşık-sözcüksel ve karmaşık-dilbilgisel olarak alt gruplara ayrıldığı yapılanmalar da bulunmaktadır. Bütüncül kopyalamaların çoğu sözcüksel kopyalamalardır (Johanson 2006b: 10; 1998: 327).

Sözcüklerin Bütüncül Kopyalanmaları

Sözcüksel bütüncül kopyalama, bağımlı ve bağımsız sözcüksel birimlerin kopyalanmasıyla ilgilidir. Açık sınıftaki (open class⁶) sözcüksel birimler alanyazındaki tanımlamalara göre adlar, sıfatlar ve eylemler gibi sözcüksel birimlerdir. Etkileşim konusundaki alanyazın çalışmalarında ödünç sözcükler olarak betimlenen bu türden yapıların en çok kopyalanan birimler olduğu görülmektedir (Johanson 2006b: 10). Örneğin Farsçanın Türkçe ve İran'daki Türk dillerinin söz varlığındaki etkisi oldukça fazladır. Ayrıca, Güney Azerice ile Rusça etkisindeki Kuzey Azericenin sözcük dağarcıklarındaki yapılarda farklılık oldukça fazladır. Örneğin Güney Azericede *mīz* (masa) iken kuzey Azericede *masa* karşılığı olan sözcük Rusça etkisiyle *stohl'* dur (Johanson 1998: 328).

Osmanlı Türkçesinin edebi eserlerinde kültürel bakımdan prestijli diller olan Farsça ve Arapçadan kopyalanmış birçok sözcüksel yapı bulunmaktadır. Prestijli dil etkisinin fazla olmadığı, Anadolu'da konuşulan Türkçede kopyalanmış sözcüksel yapıların çok daha sınırlı olduğu görülür. Buna karşın Anadolu'daki bazı Türkçe ağızlarda ise Yunanca ve Ermeniceden kopyalanmış sözcükler bulunmaktadır. Trabzon'da konuşulan Türkçe ağız yapısındaki Anadolu Yunancasının etkisine bağlı olarak kopyalanmış sözcükler bulunmaktadır (Johanson 2006b: 10).

---

⁶ Alanyazında, içerik sözcükleri açık sınıflı sözcükler, işlev sözcükleri ise kapalı sınıflı sözcükler olarak gruplandırılmaktadır.

İşlevsel Birimlerin Bütüncül Kopyalanmaları:

Bağımlı sözcüksel birimler kapalı sınıflı sözcüklerdeki türetken biçimbirimlerdir. Bunlar bütüncül olarak kopyalanmaktadır. Örneğin, birçok Balkan dili Türkçeden kopyalanmış türetkenliği oldukça yüksek biçimbirimlere sahiptir. Bunlar soyut adlar ve adlardan sıfat yapmaya yarayan biçimbirimlerdir. Rumeli Türkleri Slav dillerinden dişillik biçimbirimi olan {-itsa} *dayitsa* (teyze) ve küçültme biçimbirimi olan {-çe} *kızçe* (küçük kız) gibi bazı yapıları kopyalamıştır (Johanson 2006b: 10,11).

Kopyalamanın hedefi kapalı sınıftaki işlev belirteçleri olan bağlayıcılar ve ilgeçler gibi sözcük/tümce içi ilişkileri belirleyen yapılar da olabilmektedir (Johanson 2006b: 12). Bütüncül dilbilgisel kopyalama bu şekilde İngilizcede *they, their, them* gibi İskandinav dillerinden aktarılmış olan işlevsel birimler üretir. Karaimcedeki en üstünlük belirteci olan *nay*-öneki, Slav dillerinden, Dancadaki *hvis* (eğer) ← *hwes* Orta Almancadan ve Almancadaki *in puncto* (göre) Latince'den yapılmış birer bütüncül kopyalamadır. Farsça *ham* (hem), Arapça *amma* (ama) Rusça *i* (ve) *no* (ama) etkileşim sürecinde Türk dillerine geçiş yapan dilbilgisel işleve sahip bütüncül kopyalardır (Johanson 2008: 64).

Türkçe, bağımsız işlev belirteçleri olarak Arapça ve Farsçadan *yani, zira, çünkü* gibi çok sayıda birimi kopyalamıştır. Bu bağlayıcılardan bazıları Türkçeden Makedoncaya da geçmiştir. Söylem belirleyicisi olarak kullanılan bağlayıcıların kopyalanması daha kolay ve sık gerçekleşmektedir. Bağımlı işlev belirteçleri bazen bütüncül olarak kopyalanabilir. Bazı İran-Türk dillerinde Farsçadan geçmiş olan belirtisizlik işaretleyicisi {-i} Türk dillerindeki adlara eklenerek bu türden kopyalama örnekleri sunar: Kalayca *kin-i*; Kaşkayca *oğl-i* 'bir çocuk' (Johanson 2006b: 12).

Temel koddaki uygun bir biçimsözdizimsel alan içine yerleşebilmesi için bütüncül kopyaların belirli oranlarda yeniden biçimlendirilmesi gerekmektedir. Özellikle model koddaki eylemlerin kendine özel biçimbilimsel yapılanmalarından dolayı sözcük oluşturmak için bu yapıların yerel birimlerle bileşiminin sağlanması için yeniden biçimlendirilmeleri gerekebilir. Eylemler adcıl biçimlere dönüştürülerek *etmek, eylemek, olmak* gibi yardımcı eylemlerin tümleyicisi görevinde olabilirler. Daha önce de verilen örnekte belirtildiği gibi Fransızca *isolor* kökenli *isolete* eylemi Türkçede *isole etmek* olarak yardımcı bir eylemle söz varlığına kopyalanmaktadır (Matras 2009: 176). Kopyalanmış birimlerin özellikleri belirli oranlarda orijinallerinden farklıdır. Bu yapıların yeni kod tarafından içselleştirilmesi yaratıcı dil uygulamaları olarak değerlendirilebilecek yeni düzenlemeler gerektirir (Johanson 2006b: 13).

Seçimli Kopyalama:

Seçimli kopyalama (selective copy), model koda ait birimlerden ‘maddesel, anlamsal, bileşimsel ve sıklık özelliklerinden’ sadece birinin temel koda ait biçimsözdizimsel alan üzerine kopyalanmasıdır. Yani, B bloğundaki bazı özellikler model olarak A’nın birim ya da birimleri üzerine kopyalanmaktadır (bkz. Şekil 5) (Johanson 2002: 13). Seçimli kopyalamada öncelikle model koddaki bir birimin, temel kodun kendi birimi olan ve üzerine yeni özelliklerin eklenebileceği bir hedef alanına uygun bir şekilde kopyalanması için istemli ya da sezgisel bir şekilde denklik ilişkileri kurulur. Hedefin yeniden analizi bu sürece göre belirlenir ve üzerine kopyalanan bu birimin yüklendiği işlev model koddaki işleviyle benzerlikler sergiler (Johanson 2008: 64). Ama benzerlikler bütüncül değil parçasaldır (seçimseldir).

Kopyalanan birim, anlamsal, bileşimsel, sıklık ve materyal özellikleriyle bütünleşmeden temel koddaki birimler üzerine kopyalanmaktadır. Anlamsal ve bileşimsel özellikler geleneksel olarak dilbilgisel ödünçleme çevirisi, (grammatical calquing), anlambilimsel ödünçleme (loan semantics), çeviri ödünçleme (loan translation), sözdizim ödünçleme (loan syntax), yapısal ödünçleme (structural borrowing), dilbilgisel replikasyon (grammatical replication), ödünçleme kayması (loanshift), dolaylı biçimsözdizimsel yerleşim (indirect morphosyntactic diffusion) gibi adlarla anılmaktadır. Seçimli dilbilgisel kopyalama yeni ya da biçimlendirilmiş dilbilgisel yapılar ortaya çıkarmaktadır. Anlambilimsel kopyalamalar temel kodda yeni dilbilgisel anlamlar sağlar. Bileşimsel kopyalamalar, örneğin belirli bir birimin bağlama göre artan ya da azalabilen uygulamalarla bileşimsel özelliklerini etkiler. Sıklık kopyalamaları belirli bir birimin temel kodda artan ya da azalan miktardaki gerçekleşimidir.

Seçimli kopyalar sözcük ve tümcecik bileşimlerini oluşturmak için görünüş, kip, zaman, durum, sayı, tanımlık (article), adıl ve bağlayıcılar gibi dilbilgisi belirleyicileri içerebilir. Kopyalar ayrıca sözcük biçimlenmesi, öbek, tümcecik ve tümce oluşturulmasında uygun örüntü düzenlenişini sağlaması, metnin yapılanışı, metnin alt bölümlere ayrılması ve diğer biçimsözdizimsel ve biçimsesbilimsel yapılanmalar ile kullanımbilimsel düzenlenmeleri gerçekleştirebilir (Johanson 2008: 66).

Seçimli dilbilgisel kopyalamanın çeşitli alt tür görünümleri bulunmaktadır.

Seçimli materyal kopyalama:

Materyal özellikler kopyalamanın biçimsel yönüyle ilgilidir (Johanson 1998: 327).

Temel kod olarak Batı Rumeli Türkçesi, Gagauzca, Karaimce Doğu Karadeniz

Türkçesi, İran Türkçesi ve Kuzey Tunguz lehçelerinin ses yapılarında seçimli materyal kopyalamaya bağlı olarak farklılaşmalar görülür. Batı Rumeli Türkçesi ağızları ses yapıları bakımından Slavca ve Arnavutçayla benzerlik gösterir. Bu dillerle etkileşime bağlı olarak Türkçe ağızlarda /h/ sesinin kaybı görülmektedir: *tahta* → *tata*, *sabah* → *saba* gibi. Çift ünsüzlerde düşmeler (*elli* → *eli*).

Sözcük önü konumunda çift ünsüzler görülür: (*ıspanak* → *spanak*) (Johanson 2006b: 14).

Türkçenin bazı değişkelerinin ses uyumu özelliklerinin seçimli materyal kopyalama sonucunda farklılaştığı belirtilmektedir. Karaim Türkçesi'ndeki seslem uyumunun farklı Türk dillerinde bulunmaması Csató (1999)'da Slav dillerinden yapılan materyal kopyalamaya bağlı olduğu belirtilmektedir (Johanson 2006b: 15).

Bileşimsel özelliklerin kopyalanması:

Bileşimsel kopyalamalar belirli bir birimin bağlam içinde artan ya da azalabilen uygulamalarla bileşimsel özelliklerini etkiler. Sözcük ve yan tümce yapıları, tümce birleştirme ve sözce düzeyinde yeniden düzenlemelerde yeni örüntüler yerleştirmek için bu kopyalar kullanılır. Dorleign (2006), Kürtçe konuşucularının Türkçedeki yansıma-tekrarlamalı / m-eşli *kitap mitap* gibi ikilemeleri seçimli bileşimsel kopyalama ile Kürtçeye uyarladığını belirtmektedir: *kevir mevir* 'taş maş'. Bileşimsel özelliklerin kopyalanmasına yönelik bir başka örnek Makedonca ile etkileşimdeki Türkçe konuşucularının sözcelerinde görülmektedir. Makedoncada olumsuz olasılık bildirimini *nema*⁷ 'yoktur' ve sonrasında gelen bir dilek kipiyle oluşturulur. Bu yapı Türkçe birimlerin üzerine kopyalanmaktadır: *gelmeyeceksin* yerine *yoktur gelesin* şeklinde. (Johanson 2006: 16).

---

⁷ Makedoncadaki *nema* Kürtçede de aynı yapısal oluşum ve anlamsal içeriğe sahiptir.

Yan tümce örüntülerinin kopyalanması:

Seçimli kopyalama, sözdizimsel yeniden düzenlemeye bağlı olarak çeşitli türlerde replika sözdizim yaratabilir. Türkçede sola dallanan çekimsiz birimli yan tümce yapıları tipolojik bir özelliktir. Türkçenin bazı değişkelerinde yabancı dillerle etkileşime bağlı olarak bu tipolojik özelliğe bağlı yapılanmanın kullanımında bileşimsel özellik kopyalamaya bağlı olarak azalma görülür. İran Azericesinde yan tümce stratejisinin büyük oranda azaldığı görülür (Kral 2006). Slav dilleri etkisi altında olan Gagauzcanın çekimli yüklem ve bağlayıcıları olan tümceciklerle sağa dallanana örüntüleri kopyaladığı görülmektedir (Menz 2006). Bu dilde çekimsiz yan tümceciklerin azaldığı görülür (Johanson 2006b: 18).

Anlambilimsel bileşenlerin kopyalanması:

Seçimli anlambilimsel kopyalamalar temel koddaki yeni dilbilgisel anlamlar sağlar. Kopyalamanın anlamsal ve kullanımbilimsel yönüyle ilgilidir. Örneğin bir ödünçleme-çeviri olarak Flemenkçe eylem olan *spelen* ‘oyunmak’ Türkçedeki *gitar çalmak* bileşik eylemi yerine *gitar oynamak* şeklinde ikidilli konuşucu tarafından uygulanabilmektedir (Johanson 2006b: 20, 21).

Sıklık özelliklerinin kopyalanması:

Sıklık kopyalama, kullanım sıklığı özelliklerinin temel koddaki birimler üzerine kopyalanması demektir. Yani aynı anlamsal içeriğe sahip farklı birimlerin sıklıkla kullanımlarına bağlı etkileşim sonucunda yeni bir karma yapının ortaya çıkması durumudur. Bir başka deyişle model kodaki belirli bir birimin temel koda ait örüntüler içinde artan ya da azalan miktardaki gerçekleşimidir (Johanson 2006b: 23). Sıklık kopyalamaları temel koddaki gönderimsel birimlerin kullanımını azaltır ya da arttırabilir (Johanson 1992: 254, 2002a: 110–111). Yani dilsel bir seçeneğin kullanımı

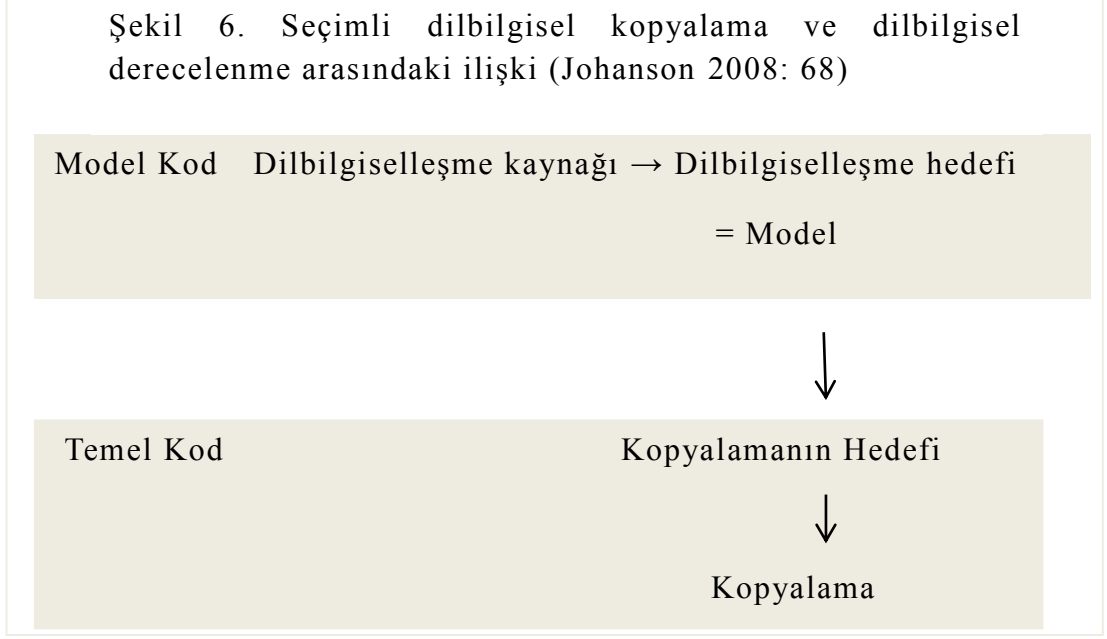
bir başka seçeneğin yayılımını arttırabilir ya da azaltabilir. Örneğin, Avusturalya'daki Flemence konuşucuları, İngilizcedeki *the* tanımlığının bileşimsel özelliklerini Flemence *de* tanımlığı üzerine kopyalayarak yavaş yavaş *het* tanımlığını kullanmamaya başlamışlardır ve *de* tanımlığının yayılımı azalmıştır (Clyne 2003: 22, 31; Johanson 2008: 74).

Karışmış kopyalamalar:

Karışmış kopyalamalar (mixed copy) hem bütüncül hem de seçimli kopyalama içerir. Model koda ait yapılar bütüncül olarak temel kod alanına yerleşirken model koda ait seçimli özellikler temel koddaki birimler üzerine yerleşir (Johanson 1998: 327). Bu kopyalama türü için Bulut (2006) Kürtçedeki *dile min teng bû* sözcüsünün anlamsal olarak *canım sıkıldı* sözünden modellendiğini ve bu bildirim bütüncül kopyaların yerleştirilmesiyle, karışmış kopyaların ortaya çıktığını belirtir: *canê min sıkilmîş bu* 'canım sıkıldı' gibi (Johanson 1996b: 22).

Johanson (2008: 68), seçimli dilbilgisel kopyalama ve dilbilgisel oluşum aşamaları arasındaki ilişkiyi belirtmek için aşağıdaki şekili oluşturmuştur:

Şekil 6. Seçimli dilbilgisel kopyalama ve dilbilgisel derecelenme arasındaki ilişki (Johanson 2008: 68)

Model kodun bir birimi olan ‘model’ özel bir dilbilgiselleşme yörüngesi boyunca kodunun içsel gelişiminin özel bir aşamasına kopyalanmaktadır. Bu kopya, model koddaki dilbilgisel oluşumun bir sözcüksel kaynağına gitmektedir ve bu dilbilgisel oluşumun hedefidir. Benzer şekilde temel koddaki her bir kopyalama hedefinin, kendine ait bir geçmişi var ve kendi iç konumunun gelişimi içinde belirli bir konumu kaplamaktadır. Kopyalamanın her örneği bu rastlantısal sürecin bir ürünüdür. Johanson, dilbilgisel oluşumun belirli aşamalarında olan birimlerin rastlantı anına ulaşan önceki aşamaların sonuçları olduğunu belirtir.

Johanson, bu sürecin yorumuna bağlı olarak Heine ve Kuteva (2003, 2005)’deki dilbilgiselleşme kuramını etkileşim kaynaklı dil farklılaşması ile ilişkilendirilmesine karşı çıkmaktadır. Artzamanlı (diachronic) süreçlerin kopyalanamayacağını ve seçimli dilbilgisel kopyalamanın tek yönlü bir etkileşime bağlı dilbilgiselleşme olmadığı görüşündedir. Johanson’a göre seçimli dilbilgisel kopyalamanın farklı sonuçları olabilir (Johanson 2008: 66-68):

1. Yeni bir birim eklenebilir.

2. Temel koddaki denk birim kopya ile yer değiştirebilir.

3. Temel koddaki denk birim sürdürülürken bazı işlevsel farklılıklara uğrayabilir.

Tüm bu durumlarda etkileşen kodlarda, kopyalama biçimsözdizimsel örtüşmelere neden olabilir ama modeller ile kopyaları arasında aynılık asla sözkonusu değildir. Tüm oluşumlar temel kodun dilbilgisel yapısına uyum süreci içerir. Johanson (2008: 67) dilbilimcinin görevinin bu süreçteki benzerlik ve farklılıkları olabildiği kadar en doğru şekilde betimlemek olduğunu belirtir.

Kopyalama modeli, Türkçe ile etkileşimde olan farklı tipolojik özelliklere sahip dillerin, Türkçenin dilsel yapısı üzerindeki etkilerini ve aynı zamanda Türkçenin bu diller üzerindeki etkilerini açıklamaya yönelik olmasından dolayı önemlidir. Etkileşime dayalı aktarım süreçlerinin anlaşılması bakımından ayrıntılı bir çözümleme olanağı sunmaktadır. Bu nedenlerle çalışma verilerinin analizlerinde kopyalama modelinin seçimli ve bütüncül kopyalama ayrımları etkileşim olgusunu açıklama amaçlı olarak değerlendirilecektir.

2.2.3 Dilselleşme (Yaratıcı Dil Uygulamaları) Modeli

Bu dil etkileşim modelinde daha çok yapısal açıklamalarla ele alınan etkileşim süreci işlevsel kullanımbilim açısından yorumlamaya çalışılmaktadır. Rehbein ve Karakoç (2004)'ün kuramsal varsayımlarına göre, Avrupa'daki çokdilli ortamlarda çoğunluğu oluşturan toplumun dili olan **A**, göçmen toplumun dili olan **B**'nin söylem yapısındaki işlevsel birimlerin birçoğunda biçimsel ve dilbilgisel yapılara bağlı olarak farklılaşmalara neden olmaktadır. Almanya'da, Türkçenin söylem yapısını sürekli değiştiren Almancanın yarattığı etki durumu (dilbilgisi ve söylem ilişkilerine bağlı olarak) çokdilli söylem işlevleri (multilingual discourse functions) şeklinde tanımlanmaktadır.

Dilbilgiselleştirme (grammaticalisation) kuramında, dilbilimsel farklılaşmalar, genellikle A kodunun analiz edilmiş durumundaki ya da onun yeni bir çeşitinin formundaki yeni dilbilgisel oluşumları betimlemeye çalışmaktadır. Bunun sonucunda, temel kodun durumunda farklılaşmalar oluşmakta ya da yeni formlar A' oluşur. Dilbilgiselleştirme kuramı başka bir anlatımla A ve A' durumu arasında artzamanlı bir kopma olduğunu varsaymaktadır. Etkileşim sonucuna bakılarak A'nin durumu ya kopyalamayla (Johanson 1999a,b) ya aktarım ile (dil edinim modelleri) ya da replikasyonla (HeineveKuteva 2005) C kodundan etkileşim koduna ulaşmaktadır. Rehbein, Herkenrath ve Karakoç (2009)'a göre, bu kuramların etkileşimin oluşum sürecini belirlemeleri için analizlerine işlevsel açıklamayı da uygulamalıdır. Bundan dolayı işlevsel kullanımbiliminin (functional pragmatics) alan aktarımı kuramını ele almaktadırlar. Bu kurama göre, çokdilli ortamda etkileşim kaynaklı değişim, yani A ve durum değişimli A ya da A' arasındaki ilişki biçim-işlev merkezli süreçlere bağlı olarak açıklanabilir. Bir dilin biçim/yapı ve işlevi arasındaki ayrımı açık bir şekilde anlaşılabilir. Adan A' a geçişte kodların biçim/yapı özelliklerinin genellikle aynı kaldığını fakat yavaş yavaş yeni işlevlere uyarlanma yayılımını görürüz. Dil etkileşiminin işlevsel alanı (functional domain) olarak belirtilen bu, dilbilimsel işlem (linguistic procedure) ile açıklanmaya çalışılmaktadır. (Rehbein, Herkenrath, Karakoç 2009: 178).

Rehbein, Herkenrath ve Karakoç (2009)'da, Almanyadaki Türk çocuklarının yenilikçi dilselleştirme (innovative languaging) örnekleri belirlenerek etkileşim temelli dilbilimsel görünümüne açıklanmaya çalışılmaktadır. Çocukların Türkçelerindeki değişimlerin çoğunun gönderimsel (phoric), bağlayıcılık (connectivity) değerlerinde, *ne*-yapılarında, görünüş, tanıtıcılık ve ilgeç yapılarında gerçekleştiği belirtilmektedir.

Etkileşim temelli dil farklılaşması çalışmada, Almancanın konuşma diline bağlı olarak ölçünlü Türkçenin işlevsel olarak yeniden yorumuna dayalı yapılmaktadır. Çokdilli iletişimde catalysis (karma yapı) güdülenmesi görülmesi, dilbilimsel birimlerin aktarımı kuramına bağlı olarak işlevsel kullanımbilim çerçevesinde değerlendirilmektedir. Çalışmada, dilbilgisel farklılaşmaların sistematik bir şekilde gerçekleşerek, Türkçenin yeni bir değişkesinin konuşulduğu iddia edilmektedir.

Muysken (2000)'de belirlenen işlevsel birimler sınıflandırılarak hassas alanlara, sade kuralsal özellikten işlevsel tanımlamaya, kullanımsal algı içindeki işlevsellik kavramı kullanılarak ulaşılmaya çalışılır.

Çokdilli etkileşimde (ya da çokdilliliğin ediniminde) değişime duyarlı olan farklı hassas dilbilimsel alanlar (Tablo 1)'de gösterilmektedir:

1. Bağ kurucuların bulunduğu işlevsel birimler (bağlayıcılar ve değiştiriciler) özel işlevsel birimler;
2. Sözdizimi farklılaşmaları ve konu-yorum aşamaları;
3. Dizimdeğer (valency)/yönetim yapıları sembolik alan elemanları, işlevsel eylemler, ödünçleme birimler ve çoklu konuşma biçimleri 'deyimler' (formulae);
4. Söylem edatları (ilgeçleri) ve düzenleyicisi olan iletişimsel gerekliliğin ve etkileşim yetkinliğinin elemanları;
5. Dile özel ünlemler
6. Dile özel bürünsel ya da farklı sesbilimsel özellikler

Tablo1.

Çokdilli ortamlarda dil edinimi ve dil etkileşiminden dolayı dilbilimsel farklılaşma olasılığının olduğu (hassas) dilbilim alanları (Rehbein ve diğ. 2009: 173)										
[1]		[2]	[3]		[4]	[5]	[6]			
İşlevsel birimler		Sözcük dizimi farklılıkları, konu-yüklemlik (topic comment) işlemi	Simgesel alan birimleri		İletişim aygıtları/Etkileşim yönetimi	Ünlem/Arasöz (interjection)	Bütün dizgesi (sesbilgisi ve sesbilim olgularını içermektedir)			
Bağ Kurucular (Connectives)			Uygun işlevsel birimler	Dizimdeğer (valency) yapısı				İşlevsel eylemler	Ödüncleme	Deyimsel konuşma (speech formulae)
Bağlayıcılar (Linkers)	Değiştiriciler (Shifters)									
<ul style="list-style-type: none"> •Sıralama/eşbağımlılık (coordination) •Parçacık (particle) (Ünlemler, İlgeçler gibi) •Olumsuzluk (negation) •İlgeç (adposition) •Yantümce (subordination) •Belirteç (Adverb/Converb) •Ana yapı (matrix construction) 	<ul style="list-style-type: none"> • Gösterim (deixis) •Niteleyici (quantifier) • görünüş (aspect) •zaman (tense) •ne-kim sözcüğü gibi (wh-word etc) 									

İşlevsel Kullanımbilim kuramına göre, sözce, önerme ve edimsöz (illocutionary) gibi dilbilimsel eylemlerden daha küçük olan dilbilimsel birimler (eylem üniteleri mantığında) bulunmaktadır. 'Dilbilimsel süreçler/aşamalar' (linguistics procedures) olarak kavramlaştırılan bu birimler kurallı dilbilimsel yüzey ile iletişimsel derin yapı arasında bağlantı kurmaktadır. Eylemin en küçük birimi olarak dilbilimsel aşamalar, konuşucu (K) ve dinleyici (D) arasındaki eylemi özel dinamik bir eylem olarak belirtir. Onların kurallı etkileşimsel ve bilişsel yanları bulunmaktadır. Aşamaların yüklendiği alana göre bu ilişkilerde farklılaşmalar gerçekleşebilir. Bundan dolayı, dilbilimsel aşama sınıflandırması Bühler (1934)'deki gösterimsel alan ve sembolik alan ayrımından hareketle, Ehlich (1979; 1991; 1997) tarafından biçimlendirilen dil etkileşim alanı kuramından esinlenerek oluşturulmuştur. Bir dilin dilbilimsel alanı işlemsel (operative), yönlendirici (incitement), gösterimsel (deictic), simgesel (symbol) ve sezdirim (tinge) alanı sistemli bir şekilde yapılanmakta ve belirli işlevsel yapıya sahip çeşitli dilbilimsel aşamalardan oluşmaktadır. Dilbilimsel bir alan özellikle konuşucu tarafından özel kurallı karakterlere sahip dilbilimsel aşamanın uygulanmaya konmasıyla dinleyici tarafından harekete geçirilen özel bir bilişsel alan ile karakterize edilmektedir.

Bu kuramsal alana göre, farklı kurallara sahip dilbilimsel üniteler kendi dilbilimsel alanlarına göre farklı dilbilimsel aşamalarla uygulanmaktadır:

•**Gösterimseller**, dinleyicinin dikkatini konuşucu ve dinleyici tarafından paylaşılan dışsal dilbilimsel objeler üzerine odaklamaktadır. Kişi gösterimleri, zaman gösterimleri, uzamsal gösterimler ve görünüş gösterimleridir (Türkçedeki böyle, öyle, şöyle gibi) (Sağın Şimşek, Rehbein ve Babur 2008, 2009). Almanya'da yaşayan ikidilli çocuklara ait sözcelerde gösterimsel ifade 'onu' aşağıdaki gibi bir tümce için

Türkçede gereksiz kullanımken: *beyaz şey duvara tırmanırken Sermet onu yakaladı ve bağırdı: Hey bir lamba getirin yakaladım onu* derken sözcesindeki **onu** adillerinin Almandaki bir gibi kullanıldığı belirtilmektedir. (Rehbein 2001: 324). Çocuğun gereksiz bir bağlamda kullandığı gösterimseller ‘o’ ya da ‘onu’ gibi Almanca gibi diğer Avrupa dillerinde gönderimsel işlemler (phoric procedures) bakımından zorunlu bir uygulamadır. Bu, gösterim işlemlerinin gönderimler gibi yönetimsel ifadelerle Avrupa dillerindeki adiller tarafından doldurulan (özne/nesne) konumuna kaydığı anlamına gelir (Rehbein 2001: 324).

- Simgesel alanlar, tanımlayıcı aşamalarıyla bilginin edinilmesi ve sözelleştirilmesi için dilbilimsel potansiyel sağlar. Genel olarak sembolik alan, tanımlayıcı aşamalarıyla adların, eylemlerin, sıfatların ve öbek eklentilerinin sözlüksel bileşimlerini sağlar.

- Sezdirim alanı, anlatımsal aşamaları taklitlerle ve ezgiyle sunulmaktadır. Bu da konuşucu ve dinleyici arasında bir çeşit ileti ortamı yaratmaktadır.

- Teşvik alanı, ünlemler gibi nida aşamalarında ‘incitive procedurs’, emir biçimbirimi ve seslenme durumu önermesel bir yapı oluşturmadan doğrudan dinleyicinin farklı bilişsel alanlarına ulaşır. İngilizcedeki *uh* gibi.

- İşlemsel alan, dilsel süreçlerdeki araçları bir araya getirir. Bu biçimsözdizimsel olgunun alanıdır. Karakteristik olarak yönetimsel alanın dilbilimsel aşamaları *he, she it (o)* gibi (phoric) birimlerdir (Rehbein, Herkenrath, Karakoç 2009: 7).

Sonuç olarak, işlevsel kullanımbilimde dilbilimsel işlev sınıflaması dilbilimsel birimlerin öbek yapıdaki biçimleriyle sınırlandırılmamış, etkileşimsel, bilişsel ve kurallı parametrelerin bileşimlerinin betimlenmesine dayandırılmıştır. İşlevsel kullanımbilim kuramına göre ‘alan aktarımları’, dilbilimsel ifadelerin yakın ilişkide

olduğu bir dilbilimsel alandan diğer bir dilbilimsel alana geçişi olarak karakterize edilmektedir. Bir ifadenin geçiştten sonraki yeni bağlantısı yeni alanın adını da içererek bileşik düzenleme olarak belirlenir. Bu geçiş dilbilimsel ifade ve yapılanmaların sadece işlevsel kısımlarını bağlamakla kalmaz; ayrıca kurallı kısımlarını da bağlar. Buna bir örnek olarak Türkçedeki ‘o’ nun gösterimsel alandan yönetimsel alana gönderimsel ifade içinde gelişmesi vasıtasıyla yer değiştiği ifade edilir. Yani ‘o’ gösterimsel kategoriden yönetimsel alana geçişte değişmiştir.

Etkileşim temelli dilsel farklılaşma taslağı:

Dilbilgiselleşme (grammaticalisation) kuramında dilbilimsel farklılaşmalar genellikle, A dilinin durumunu biçim envanteri bakımından koruduğu ya da farklılaştığı yeni biçim envanterlerinin olduğu A'ın yinelenen analizinin yapılmasıyla araştırılır. Dilbilgiselleşme kuramı A ve A' arasındaki bir çeşit artzamanlı kopukluğa dayandırılır. Etkileşim çıkarımlarına (contact induction) göre A' durumunu kopyalama yoluyla (Johanson 1999); aktarım ile (dil edinim modelleri) ya da replikasyon yöntemiyle (Heine ve Kuteva 2005) etkileşim yaşadığı C dilinden almaktadır. Rehbein vd. (2009)'a göre bu kuramlara etkileşimsel çıkarımlamanın işlevsel açıklanması da eklenmelidir. Bu bağlamda, işlevsel kullanımbilimin alan aktarımı kuramı biçim-işlev merkezli aşamalar olarak A dilindeki durum/değişimden çokdilli iletişime bağlı olarak katalize olmuş olan A' dilinin durum/değişiminine doğru olan etkileşim temelli farklılaşmalar anlaşılabilir. Bir dilin biçim/yapı özellikleri korunurken A dilinden A' diline geçişte yavaşça yeni işlevlere uyarlandığı görülür. Dil değişiminin bu işlevsel alanı ‘dilbilimsel aşamalar’ yargısıyla belirtilir. A'nın bir değişkesinin dilbilimsel aşamaları envanteri α olarak C'nin γ olarak toplanır. Eğer A tek dile dayalı ‘kaynak değişkesi’ olarak adlandırılırsa (Türkçe), A'

ikidilliliğe dayalı hedef değişkesi (etkileşen Türkçe'nin yeni değişkesi), C katalize dil (Almanca) $\acute{a}$ ve γ dilbilimsel aşama envanteridir ve işlev şu şekilde biçimlenir:

$$\mu (\alpha + \gamma) = \acute{a}$$

Burada μ dilbilimsel aşama envanteri olan (A + C)'nin hedef değişkesi olan A' içindeki yansımasıdır. Böylece alan aktarımı vasıtasıyla A' nın dilbilimsel aşama envanteri olan $\acute{a}$ üretilmektedir. μ etkileşim temelli olarak karakterize edilebilir. Bu oluşum ikidilli konuşucuların her iki dil envanterlerini α ve γ 'ya uygulamaları ve onları iletişim süreçleri içinde etkin hale getirmeleriyle gerçekleşir (Rehbein ve diğ. 2009: 178).

3. DİLSEL ETKİLEŞİM ALANI VE ETKİLEŞEN DİLLER

3.1 Dilsel Etkileşim Alanı Olarak Van

Dilsel etkileşim alanı (language contact area) dil etkileşimi ve aktarıma bağlı olarak aynı bölgedeki dillerde sözcükler dışında sesler ve belirli dilbilgisel yapılarda ortak kullanımların gerçekleştiği alanlardır (Campbell ve Mixco 2007: 106). Dilbilim alanı (linguistic area) olarak da belirtilen alan tanımını ilk kez, Nikolai S. Trubetzkoy 1928 yılında Almanca dil birleşimi (language union) anlamındaki ‘sprachbund’ terimiyle alanyazına girmiştir (Thomason 2001: 99).

Balkan dilbilim alanı, Baltık dilbilim alanı, Etiyopya dilbilim alanı, Orta Amerika dilbilim alanı ve Güney Asya dilbilim alanı dünya genelinde dilbilim alanı olarak kabul edilen çok kültürlü yerleşimlerden bazılarıdır⁸ (Campbell ve Mixco 2007: 106). Belirli bir bölgenin dil etkileşim alanı olup olmadığının belirlenmesi dilbilimciler arasında tartışma konusu olmuştur. Konu hakkındaki genel yargı, dil etkileşim alanı, bazı ortak yapısal özelliklere, rastgele nedenler ya da ortak bir kökenden (atadilden) gelmeye bağlı olmaktan çok, etkileşimden dolayı sahip olan üç ya da daha fazla dilin konuşulduğu coğrafi bölgedir (Thomason 2001: 99). Yani dil etkileşimi belirli bir grup dil arasında paylaşılan ortak özelliklerin üç farklı kaynağından birini oluşturmaktadır.

Rastlantısal benzerlikler, diller arasındaki tarihsel ilişkiden çok, değişik evrensel dilbilgisi özelliklerinin yansıması olabilmektedir. Örneğin, dünya dillerinin çoğu /t/ ünsüzüne sahiptir ve tümcenin eylemi ile öznesi arasında belirgin ayrımlar yaparlar. Bundan dolayı /t/ ünsüzünün ve ad ve eylem kategorilerinin bir grup komşu dil

---

⁸ Dilbilim alanı olarak kabul edilen bölgeler için bkz. (Thomason 2001: 104-128)

içinde gösteriminin olması bunlar arasında tarihsel etkileşime dayalı ilişki bulunduğuna dair işaretler olamaz. Ayrıca, genetik akrabalığı olan diller sözcüklerini ve yapısal özelliklerini ortak ata dilden aldıklarından her türlü sözcüksel ve dilbilgisel özelliği, ilişkilerindeki kopmanın zamansal derinliği çok fazla olmadıkça koruyabilirler (Thomason 2001: 100).

Üç ya da daha fazla dilin etkileşim alanı oluşturabileceğinin belirtilmesinin nedeni, ikidilli konuşuculara ait etkileşim alanının dilbilim alanı olma durumunu dünyanın büyük bir bölümünü kapsama özelliğinden dolayı bozabileceği neden gösterilmektedir. Bu türden çelişik bir tanımlama yerine, iç ve dış dinamikleri, dilbilimsel süreçleri ve sonuçları bakımından ikidilli etkileşimden daha karmaşık oluşumlar sergileyebilen çokdilli etkileşim ayrı ele alınmalıdır. Bu nedenle, dil etkileşim alanı, farklı konuşucular arasında doğrudan etkileşimin yaşandığı coğrafi alan şeklinde belirtilebilir⁹ (Thomason 2001: 99). Tanımlamada belirtilen paylaşılan yapısal özellikler ayrımı ise diğer her türlü dilbilimsel özelliği kapsama durumundan kaçınma amaçlıdır. Dil etkileşim alanı, yapısal girişimlerin (interference) gerçekleşmesi için yoğun etkileşimin yaşanması gereken alanlardır. Bu gereksinimin nedeni, alıntı yapılan sözcükler dilbilim alanlarında sıklıkla karşılaşılan ve incelenmesi gereken birimler olmasına rağmen yüzeyseldirler. Örneğin, *hamburger*, *email*, *coca cola* ve *demokrasi* gibi tüm dünyaya yayılan evrensel kullanımdaki sözcükler tek başlarına değerlendirildiğinde tüm dünyanın bir dilbilim alanı olma fikrini ortaya çıkarır (Thomason 2001: 99). Herhangi bir dil etkileşim alanında birbirini ile etkileşim halindeki diller, köken dil özelliklerini, etkileşim temelli özellikleri ve rastlantısal özellikleri paylaşabilirler. Diller arasında paylaşılan aynı

---

⁹ Thomason (2001: 199), dini inanış dili, yayımlanmış metinler ve internet gibi uzun mesafeli etkileşim öğelerini bu tanımlamanın dışında tutmaktadır.

özelliklerin kaynağının belirlenmesi alanın önemli bir sorusudur. Özellik, kaynağı olduğu aynı dil ailesi içindeki diller ve lehçeleri dışında dil etkileşim alanı içindeki farklı dil ailelerine mensup diller ve bunların lehçelerinde de yaygın bir şekilde paylaşıyorsa bunun etkileşim temelli olduğu kabul edilir (Thomason 2001: 101, 103). İkinci soru, etkileşim nedenli paylaşılan tüm özelliklerin aynı dil etkileşim alanı içindeki tüm dillerde bulunup bulunmayacağıdır. Tüm dilbilim alanlarında paylaşılan özelliklerin yayılımı farklılıklar sergilediğinden bu sorunun cevabı hayırdır. Birçok durumda dil etkileşim alanının sınırları belirsizdir (Thomason 2001: 101). Üçüncü soru dil etkileşim alanının nasıl ortaya çıktığıyla ilgilidir. Coğrafi bölgeler, ticaret, farklı dil konuşucularının evliliği, göçler ve bölgenin işgale uğraması gibi farklı sosyal iletişim ağlarının ortaya çıkmasına bağlı olarak dilbilim alanları haline gelirler. Doğal ve politik sınırlar dil özelliklerinin sınır boyları ötesine geçişini sınırlamasından dolayı dilbilim alanlarının belirlenmesinde de yardımcı olur (Thomason 2001: 104).

Tarihsel Süreç İçinde Dil Etkileşim Alanı Olarak Van

Doğu Anadolu, yüzyıllar boyunca Hint Avrupa, Semitik, Altay ve Kafkas dil ailelerinin temsilcileri olan dillere ev sahipliği yapmıştır. Günümüzde de bu dil ailelerini temsilen yoğun etkileşimler yaşayan Kürtçe, Arapça, Türkçe ve Lazca konuşucularının Anadoluyu ortak bir yaşam alanı olarak sürdürmeye devam ettiklerini görmekteyiz. Haig (2001: 195), Doğu Anadolu'nun özellikle Eski Yakındoğu'daki dil etkileşiminin araştırılması için en iyi dilbilimsel laboratuvarlardan biri olduğunu belirtmektedir. Türkçe ve Kürtçe arasındaki dil etkileşiminin anlaşılması için dil etkileşiminin gerçekleştiği bölgedeki tarihsel oluşumları sunma gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Çünkü dil etkileşiminin insanlık tarihi kadar eski olduğu ve

etkileşimin anlaşılması için tarihsel süreçlerin de aydınlatılması gerekliliği vurgusu alanyazında sıklıkla dile getirilmektedir. Muysken (2008b: 5)'te dil etkileşim durumları, alanları ve zamanlarına göre ihtiyaç duyulan değişkenler belirtilmektedir:

Tablo 2. Dil etkileşim alanlarının analizinde ölçek seviyeleri (Muysken 2008b: 5)

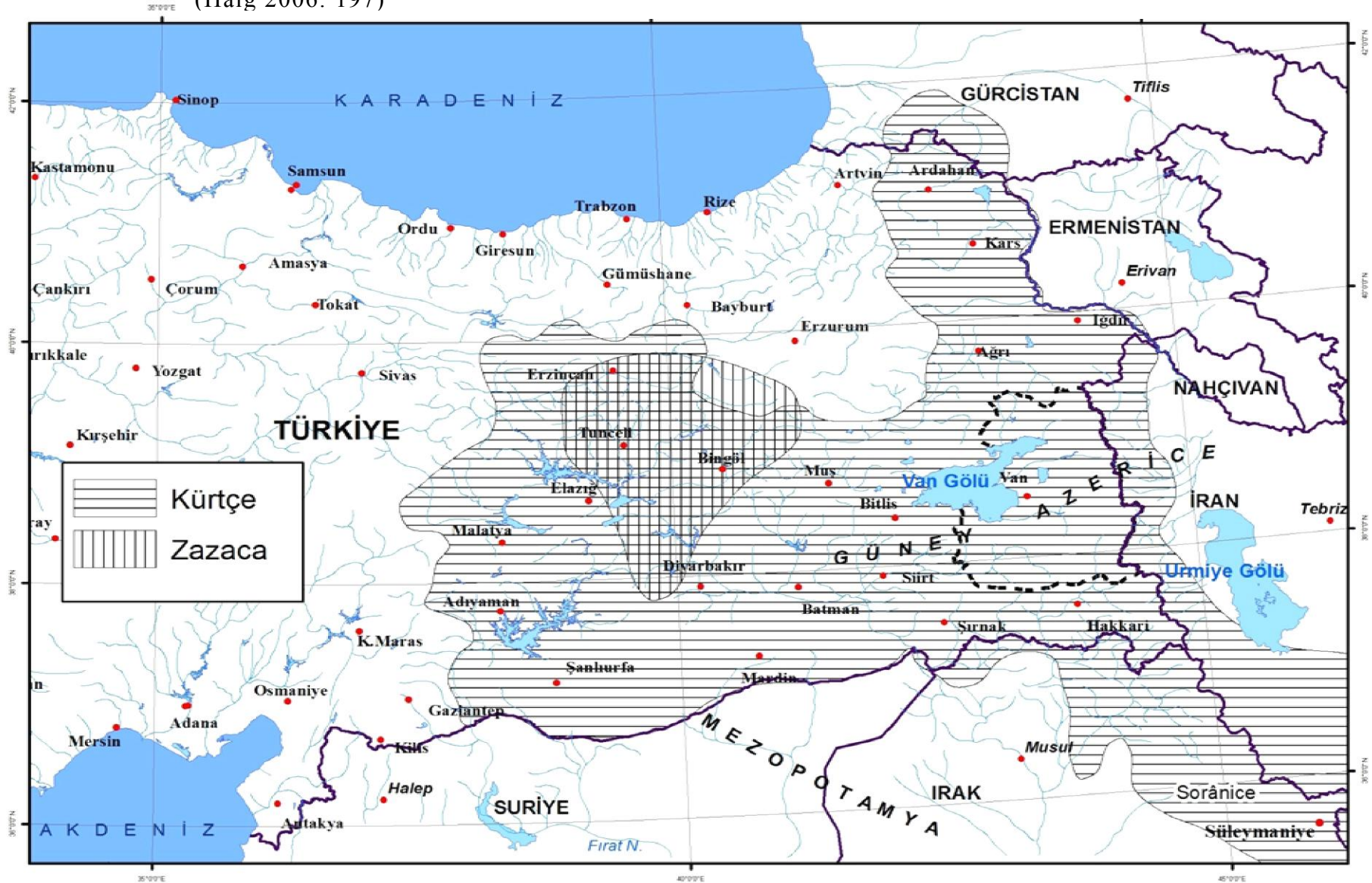
Seviye	Alan	Zaman	Kaynak	Senaryolar
Düşük	İkidilli toplum alanı	20-200 yıl arası	Alan araştırma verisi	Özel etkileşim senaryoları
Orta	Coğrafik bölgeler	Genellikle 200-1000 yıl arası	Karşılaştırmalı veri; Tarihsel kaynaklar	Küresel etkileşim senaryoları
İleri	Daha geniş coğrafik alanlar	Yazı öncesine varan zaman dilimi	Tipolojik, genetik, arkeolojik veri	Belirsiz etkileşim senaryoları

Türkçe ile Kürtçe arasındaki etkileşim süreci özellikle Muysken'in orta ölçekli olarak belirttiği değişkenlerin sorgulanması gerekliliği belirtmektedir. Alan olarak Van coğrafyasının dil etkileşim alanı olarak tarihsel süreç içerisinde hangi kültürlere (dolayısıyla dillere) ev sahipliği yapmış olduğu ve zaman olarak ortak dil özellikleri sergileyen kültürlere uzanan bir zaman diliminin ele alınması gerektiği anlaşılmaktadır. Dillerin karşılaştırmalı verilerinin tarihsel kaynaklarla bir bütün halinde ele alınması gerekmektedir. Ayrıca evrensel görünüm sergileyebilen dilsel oluşumların etkileşim sürecinde gerçekleşen dilsel farklılaşmalardan ayırt edilebilmesi için küresel (evrensel) etkileşim senaryolarının göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Doğu Anaolu'nun dil etkileşim alanı olarak belirlenmesinde Van'ın özel bir konumu bulunmaktadır. Tarihsel İpek Yolu üzerinde bulunan Van'da arkeolojik kaynaklara göre bilinen en erken kültürel etkileşim M.Ö. 5000'lerde gerçekleşmiştir. Kalkolitik dönemde Mezopotamya'dan (Irak'ta Fırat ve Dicle Nehirleri arasındaki bölge) Van'a gelen tüccarlara ait kültürel etkileşimi gösteren arkeolojik kalıntılar Van kalesi yakınlarındaki Tilkitepe höyüğünde ortaya çıkarılmıştır. Bölgede aşağı yukarı M.Ö. 3000 – M.Ö. 1500 yılları arasında Tunç çağları yaşanmıştır.

Harita: Van İl Sınırlarını ve Kürtçe ile Zazacanın Yayılım Alanlarını Gösteren Harita
(Haig 2006: 197)

Geç Tunç Çağı ve Erken Demir Çağlarından itibaren bölgede (daha sonra Hurri-Mitanni ve Urartu krallıklarını kuracak) Kafkas kökenli halkların yaşadığı belirtilmektedir. Başkenti Tuşba (Van) olan Urartu krallığı M.Ö. 832 – M.Ö.600 yılları arasında bölgedeki hâkim güçtü. Krallığın dili Urartuca, tipolojik olarak eklemeli bir dildi ve Kafkas dilleri gibi ergatif yapı özelliğine sahipti (Varol 2005: 44).Urartuca'nın Urartularla birlikte tarih sahnesinden silinmesinden dolayı bu dil ile sonraki dönemlerde bölgede yaşayan farklı diller arasında artzamanlı incelemelere bağlı dilbilimsel bağlar kurmak oldukça güçtür. Fakat bazı yapısal benzerlikler dikkat çekmektedir. Örneğin, Eski Farsça ve İran dillerinin çoğunda *tarsa* ve *tars* formlarıyla bulunan ve Kürtçeden Türkçeye geçmiş olduğu belirtilen *tırsmak* sözcüğü¹⁰ Urartucada da bulunmaktadır (Harutyunyan 2001: 441). Urartuca metinlerde Kürtçedeki ve Türkçedeki zaman ve kişi eklerinin bileşimine benzer olarak görülmesi bölgedeki artzamanlı dilsel etkileşimin bir izi olabilmesi bakımından dikkat çekicidir¹¹:

Urartuca →	Kürtçe →	Türkçe
(4) <i>di(e)rasi(ia)-bi</i> ¹² :	<i>dırsia bu</i>	<i>tırs-tı</i>
kork-GEÇ.3T	kork-GEÇ(YRD).3T	kork-GEÇ.3T
'O korktu'	'O korktu'	'O korktu'

Urartulardan sonra bölgede sırasıyla M.Ö. 7. – 4'üncü yüzyıllar arasında İran kültürlerinden olan Medlerin ve Perslerin hakimiyeti söz konusudur. *Yunanca-Makedonca* konuşan Makedonların, M.Ö. 4.'üncü yüzyıldaki hakimiyetinden önce

¹⁰ bkz. nisanyansozluk.com

¹¹ Urartuca sözcük dağarcığında Türkçe ve Kürtçe ile ilişkilendirilen farklı sözcükler de bulunmaktadır. Fakat gerekli artzamanlı incelemeler yapılmadan bu benzerliklerin rastlantısal olduğu fikri de ortaya çıkmaktadır.

¹² Urartuca Asur çivi yazısı sisteminin bir kuralı olarak hece sistemine dayalı olduğundan, ünsüz sesler tek başlarına değil yanlarında bir ünlü ses ile birlikte bulunurlar. Bu nedenle sözcük alanı içinde fazladan ünlü sesler bulunabilmektedir (bkz. Varol 2005).

bölgede Hint Avrupa dil ailesi içinde bağımsız bir kol olan *Ermenice* konuşucularının ve Medlerle ilişkilendirilen Kürtlerin yaşadığına dair çeşitli kaynaklarda bilgiler bulunmaktadır. Kürtlerin, daha erken dönem kültürlerinden Urartular ve Gutiler ile akrabalık ilişkileri olduğuna dair bu alanda inceleme yapmış olan araştırmacılara ait ifadeler bulunmaktadır. Minorsky (1938), Strabo'nun Med ve Fars diyarlarında ve Ermenistan'da yaşayan vahşi dağlılar olarak adlandırdığı insanların *Cyrtii* 'Kürtler' olduğunu iddia etmektedir. Ayrıca 9. Yüzyıl coğrafyacısı Ibn Rusta'nın Lombardları tanımlarken, onların bozkırda, çadırlarda Kürtler gibi yaşadığını ifade etmektedir. Mackenzie (1961: 69, 70), Kürtçedeki neredeyse tüm dilbilimsel özelliklerin İran dillerinden birinde bulunmasından dolayı Kürtlerin farklı bir etnik grup değil, İran topluluklarından biri olarak kabul edilmeleri gerektiğini ifade etmektedir. Van'da *Aramice* konuşan Partlar, *Latince* konuşan Romalılar, *Orta Farsça* konuşan Sasaniler ve *Latince-Yunanca* konuşan Bizanslar, M.S. 675'deki Arap hakimiyetine kadar bölgede hüküm sürmüş diğer halklardır. Van, daha sonra yine Bizans hâkimiyetine girmiştir. Kürtlerle yapılan ittifak sonucu 1071'deki Malazgirt Savaşı'yla Bizanslı yenen Selçuklularla birlikte bölge Türkçe konuşan halkların yaşam alanı da olmaya başlamıştır (Özer 2010: 43-67). *Moğolca* konuşan İlhanlılar ve sonrasında *Farsça* ve *Azeri Türkçesi* konuşan Celayirliler, Akkoyunlular, Karakoyunlular ve Safeviler bölgede hakimiyet kurmuşlardır. Uzun tarihsel geçmişi içinde Van'ın Osmanlı hakimiyeti öncesi birçok dil ailesine mensup değişik dillere ev sahipliği yapmış olduğu yukarıdaki kısa kronolojik açıklamalarda görülmektedir. Bu görünümü de günümüzdeki dil etkileşimi ve dilbilgisel aktarımların belirlenmesinde orta ve ileri seviyeli analizlere ve etimoloji çalışmalarına duyulan ihtiyacı ortaya çıkarmaktadır. 16. yüzyıldan yirminci yüzyıla kadar Van'da bölgesel Türkçe ağızlarının yanında

Arapça, Kürtçe ve Ermenice'nin de konuşulduğu ama resmi dili Osmanlı Türkçesi olan Osmanlı İmparatorluğu'nun hakimiyeti yaşanmıştır¹³. Osmanlı'nın kuruluşundan yıkılışına kadar halkın çoğunluğu tarafından konuşulan Türkçenin diğer dillere göre üst tabaka bir dil görünümü olmamıştır. Fakat Arapça ve Farsça eğitilmiş bir elit kesime hitap etmekteydi (Haig 2001: 198). Doğu Anadolu'nun (ve dolayısıyla Van'ın) bu çok kültürlü ve çokdilli tarihsel geçmişine rağmen dil etkileşim alanı olmak için gerekli olan belirlenmiş kriterlere uyup uymadığı konusu tartışılmaktadır. Dil etkileşim alanının belirlenmesi benzer yapıdaki dilsel birimlerin farklı diller tarafından paylaşılmış olmasının yanında bu benzerliklerin diller arasındaki tipolojik benzerliklerden kaynaklı şanseseri oluşmamış yapılar oldukları ve genetik akrabalıklara bağlı olarak dillerde görülmediği ispatlanmalıdır (Haig 2001: 209).

Van, geçmişindeki çok kültürlü ve çokdilli görünümünü yakın tarihte ve günümüzde de sergilemeye devam etmektedir. 1. Dünya Savaşı sürecindeki gelişmelere bağlı olarak 1915'deki Ermeni tehcirinin ardından bölgede yaşayan Türkmen Türkler ve Kürtler dışında Van'a farklı toplulukların göçleri başlamıştır. Boşaltılan Ermeni yerleşim yerlerine çoğunlukla Kürtler ve İrandan getirtilen, kendilerini Küresinli olarak adlandıran ve *Küresinlice* konuşan insanlar yerleşmiş ve yerleştirilmişlerdir. Ayrıca daha küçük topluluklar halinde Cumhuriyetin ilanının ardından Araplar, (çoğunlukla Siirt'ten göç edenler), Mıtırıplar (Romen kökenliler), Kırgızlar (Afgan-Rus savaşı sırasında Afganistan'dan Türkiye'ye göç edenler) ve Doğu Karadeniz Bölgesi'nden göç ederek bölgeye yerleşen Karadenizliler Van'ın toplumsal yapısını oluşturmaktadır. (Levendoglu, 2006; Gökçur 2006). Van'da yaşayan Kürtler, kimlik

---

¹³ Doğu Anadolu'da Türkler ve Kürtler arasında gerçekleşen siyasal ve tarihsel ilişkiler konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. (Özer 2010)

tanımlarında genellikle önemli olan çeşitli aşiretlere mensupturlar. Brukiler Cumhuriyetin ilk yıllarında Kafkasya'dan göç etmişlerdir. Arvasi, Hertoşi (Ertuşi) ve Gevdanlar daha çok Hakkari ve civar aşiretlerdir. Ayrıca Mukuri, Şemsikan, Haydaran (Heydaran), Milan (Milani), Celâli, Memiki ve Ewdui gibi birçok aşiretten oluşan Kürtler kesin rakamları belli olmasa da Van'ın genelinde çoğunluğu oluşturan halk topluluğudur¹⁴ (Levendoğlu 2006: 75, 76). Günümüze Osmanlı döneminin aksine Van'ın merkezi ve kırsal bölgelerindeki *genel-geçer dil* (lingua franca) Türkçe olduğundan bölgede yaşayan Kürtler ve farklı etnik toplulukların Türkçe öğrenmeleri toplumsal yaşamın temel gerekliliklerinden biridir.

Türkçe ve Kürtçe arasındaki etkileşim, Van il sınırlarının ötesinde İran ve Türk dillerinin ortak yaşam alanları olan daha büyük bir coğrafyayı kapsamaktadır. Binyıllar öncesinde birçok tarihsel nedene bağlı olarak Anadolu'yu ortak bir yaşam alanı olarak benimseyen bu iki halk topluluğunun dillerinden Türkçenin Altay, Kürtçenin ise İran dillerine ait farklı dil ailelerine mensup oldukları görülür.¹⁵

Türkçe dışında Moğolca ve Mançu-Tunguzcanın da içinde bulunduğu Altay dilleri adı, coğrafik bir tanıma bağlı olarak, anavatanları Orta Asya'da Altay dağları ve çevresi olan halk topluluklarının dilini belirtmektedir. Altay dillerinin soy akrabalığı görüşü günümüzde eleştirilmekte ve bu dillerin ortak yapısal özellikler sergilemeleri bakımından tarihsel süreç içinde birarada yoğun ilişki yaşamış diller oldukları savunulmaktadır. Türkçe, Altay dilleri içinde en eski yazılı kaynaklara sahip olan dil

---

¹⁴ Kurmanci lehçesi konuşan bu aşiretlerin dilleri arasında bölgesel etkilere bağlı olarak çok az seviyede farklılıklar görülmektedir.

¹⁵ Aslında 19. yüzyıldaki karşılaştırmalı filoloji çalışmaları sonucunda oluşturulan 'dil ailesi' kavramı, diller arasındaki farklı ilişkiler ağının ortaya çıkmasına bağlı olarak sorgulanmaya başlanmış olsa da genel olarak Türkçenin Altay Dil Ailesi, Kürtçenin ise İran Dil Ailesi içinde oldukları belirtilir. Hint Avrupa Dil Ailesinin *Anadolu Dilleri* grubunda olan ve başta Hititçe olmak üzere Anadolu'nun tüm eski dilleri ise yok olmuştur (Trask 1996: 189).

koludur (Demir ve Yılmaz 2010: 55). Oldukça geniş bir yayılım alanı olan Türkçe, yapı bakımından kendisinden çok farklı olan dillerin üst dil olarak kullanıldığı Asya ve Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde de yoğun olarak konuşulmaktadır. Son konuşucusu 1992'de ölen Kafkas dillerinden *Ubtıçça* gibi Türkçe kökenli bazı diller, aynı bölgede konuşulan üst diller ile girmiş oldukları etkileşime bağlı olarak yok olabilmektedir. *Karaimce* ve *Karagasça* günümüzde yok olma tehlikesinde olan Türkçe kökenli dillerdendir. Türkçeyi dünya genelinde anadili olarak konuşanların sayısı hakkında kesin bilgiler yoktur (Demir ve Yılmaz 2010: 55,64). Yetmişaltı milyon nüfusa sahip olan Türkiye'de tam oranı belli olmasa da onbeş-yirmi milyon civarında Kürt nüfusunun bulunduğu çeşitli kaynaklarca belirtilir. Kürtçe, daha önce de belirtildiği gibi Hint Avrupa Dil Ailesi'nin bir üyesi olarak, Hint-İran kolunun Batı İran Dilleri grubunda yer almaktadır. Kürtçe, kuzey lehçesi (Kurmanji ya da Kurmanci 'Bakur Kürtçesi') ve güney lehçesi (Sorani 'Başur Kürtçesi')'nin oluşturduğu iki temel lehçeye sahiptir¹⁶. Her ne kadar aynı dilin iki lehçesi olsalar da Kurmanci ve Sorani konuşucuları, karşılıklı olarak iletişim kurma sıkıntısı yaşarlar ve lehçeler temel yapısal özellikleri ve farklı dil üslupları bakımından birbirlerinden ayrılırlar (Thackston 2006: VIII). Kurmanci ve Sorani aynı dilin iki lehçesi olarak kabul edilirken yakın coğrafyadaki diğer İran dilleri olan Gurani ve Zazaki (Dimili) genellikle farklı diller olarak ele alınır (Mackenzie, Selcan 1998, Paul 1998a, 1998b, Haig ve Matras 2002 içinde).

Kürtçe lehçeler içinde konuşucu sayısına bağlı olarak en kalabalık grup genellikle Kurmanci olarak nitelendirilen Kuzey grubudur. Bu grup aynı dilsel özellikleri

---

¹⁶ Kürtçenin değişik lehçeleri ve bunların dağılımları konusunda farklı görüşler de bulunmaktadır. Merkez ve Güney Kürtçe dialektleri ayrımı da yapılmaktadır (bkz. Haig 2004: 9; Aygen 2007: 3).

paylaşan alt lehçeleri de içinde barındırmaktadır. En çok konuşucusunun Türkiye’de bulunduğu bu grup Kuzey Irak, Suriyenin bazı bölgeleri, İran ve Eski Sovyetler Birliği’ne de yayılmıştır. Kurmanci konuşucularının birçoğu (üçte birinden fazlası) yakınoğunun Bağdat, Şam, Tahran, İstanbul gibi büyük şehirlerine ve özellikle Almanya gibi Avrupa ülkelerine göç etmişlerdir. Bundan dolayı elde edilen dilsel veriler büyük oranda farklılaşabilmektedir (Haig 2004: 69). Kürtçenin Farsça ile akrabalık bağı olması dışında, Farsçanın geçen binyılda bölgenin baskın kültür ve eğitim dili olması nedeniyle Kürtçeyi dilsel özellikleri bakımından büyük oranda etkilemiştir (Thackston 2006: VIII). En eski Türkçe yazıtlarda da Farsçaya ait özellikler bulunmaktadır.

Türkçe ve İran dillerini konuşan halkların etkileşimi, İslamiyet öncesi dönemde başlamaktadır. Erken dönem sözlü iletişim ve ikidillilik durumu belgelenmesi de Orta Asya’nın Budisim literatürüne ait yazınsal öğeler hem Eski Uygur Türkçesinde hem de Soğdcada bulunmaktadır. Ayrıca, Maniken yazınsal öğeleri Eski Türkçede Soğdcada Partçada ve Orta Farsçada bulunmaktadır (Perry 2001: 193).

Doerfer (1967: 57-59)'da Orta ve Yeni Farsçanın yapısal olarak Eski Farsçadan farklı ama Türkçe ile paylaşılan ortak özellikler sergilediği belirtilmektedir. Özellikle dilbilgisel cinsiyetin ve sıfatsal uyum özelliklerinin kaybı ve TR gibi sayılardan sonra tekil adların gelişi dikkat çekicidir. Dilbilimsel örtüşme İslamiyet döneminde Farsçanın Osmanlı ve Çağatay Türkçesi ile Özbekçeyi söz varlığı ve sözdizimi bakımından etkilemesi ile gerçekleşmiştir. Türkçenin Farsça üzerindeki sözcüksel ve sözdizimsel etkisini ise (ayrıntılı dökümü yapılmış bir şekilde) kuzeydeki Tacik Farsçasında görmek mümkündür (Doerfer 1967: 192; Perry 2001: 193).

Sözcüksel ödünçlemeler dışında Tacikçe ve Özbekçenin ses sistemleri etkileşime bağlı olarak neredeyse tamamıyla aynı değerlerdedir. Ayrıca Türkçenin karakteristik sözdizim özelliği iki dilde de geniş bir alanda paylaşılmaktadır. Perry (2001), İran'ın dil haritasının Türkler tarafından iki bütünleyici yol ile şekillendiğini belirtmektedir. Bunlardan ilki İranda hüküm sürmüş olan Gazneliler ve Selçukluların İranlılaşmaları ve Fars kültürünü benimsemeleridir. Yani Türkler bu dönemde Türkçe-Farsça ikidillidirler. Türklerin egemenliğindeki bu hanedanlıklar Anadolu, Güney ve Merkez Asyada hâkimiyet kurdukları alanlara Farsçanın yazı kültürünü de götürmüşlerdir. İkincisi Türkçe konuşan halkların (içinde Moğolların da bulunduğu) özellikle günümüz Azerbaycan toprakları ve kuzeybatı İrandaki geniş alanlara toplu göç ve akınları sonucunda Farsça, Kürtçe ve diğer İran dillerini konuşan halkları Türkleştirmeleri olmuştur (Perry 2001: 193).

Stilo (2006), İran bölgesinde belirsizlik sergileyen, sözcük dizilimindeki ayrık ilgeç örüntülerininin bölgesel bir olgu olarak ele alınması gerektiğini belirtmektedir. Stilo, karşıt sözdizimsel örüntülerin karşılaştığı bölgelerde karışmış yapılanmaların ortaya çıkabileceğini belirtmektedir. Yani diller hem ön hem de art ilgeçli yapıları kullanabilmekte ya da hibrit (melez) ilgeç yapıları ortaya çıkabilmektedir. Art ilgeçli kuzey bölgesi, Türk ve Kafkas dillerini, Ermeniceyi ve bazı İran dillerini kapsamaktadır. Ön ilgeçli güney bölgesi ise Semitik diller, Farsça ve Lurice gibi dilleri kapsamaktadır. Stilo, aynı coğrafyada ayrıca karışık ilgeç yapılanmalarının sergilendiği üçüncü bir bölge olduğunu belirtmektedir. Bu tampon bölge, İran coğrafyasının iki yüzünde: batısında ve doğusunda bulunmaktadır. Batı cephesi Kürtlerin yaşadığı kuzey bölgelerden Türkiyenin doğusuna ve Irak'ın kuzeydoğusuna ve İran platosunun ortasına kadar uzanır. Stilo, Kürtçenin bu tampon bölgede

bulunuğunu belirtmektedir. Bu bölge ayrıca Doğu İran dillerini, Hazara ve Tacik lehçelerini, Belluci dilini ve Batı Dardik dillerini içermektedir (Johanson 2006c: 7, 8).

Ziya Gökalp 1910 ve 1920 yılları arasında Türkçe ve Kürtçe arasındaki ilişkinin belirlenmesi konusunda yapmış olduğu toplumdilbilimsel değerlendirmeye göre ‘Diyarbakırdaki Kürtleri örnek göstererek’ buradaki Kürtlerin ya Türkleşmiş Kürt olduklarını ya da Türklerin Kürtleşmiş Türk oldukları iddiasındadır. Diyarbakırdaki ikidillilerin Türkçesinin Bağdattan Adanaya, Bakü’den Tebrize kadar olan bir bölgede konuşulduğunu ve bu dilin Akkoyunlu ve Karakoyunluların konuştuğu değişmeyen Azeri lehçesi olduğunu belirtmektedir. Kürtçe her ne kadar Farsça ile akrabalığı olsa da kırsal bölgelerde yaşayan tekdillilerin Kürtçesinin sözdizimi, dilbilgisel cinsiyet ayrımı ve durum çekimleri ile Farsça’dan farklı olduğu ve Türkçeden daha karmaşık bir yapıya sahip olduğunu ifade etmektedir. Diyarbakır’daki ikidillilerin sadece Kürtlerle iletişim kurmak için kullandıkları Kürtçenin ise Türkçenin tipolojik özellikleri ile uyumlu olmasıyla yapay bir dil görünümünde olduğunu belirtmektedir (Gökalp 1977: 122-123; Dorleign 1996: 79 içinde). Gökalp, Diyarbakırdaki ilk yerleşik topluluğun Kürtler değil Türkler olduğu iddiasındadır. Ayrıca, ikidillerinin ölçünlü Türkçeden (ÖT) çok Türkçenin Azeri lehçesine benzer bir dil yapısına sahip oldukları farklı çalışmalarda belirtilmektedir (Beysanoğlu 1966; Boeschoten 1988: 100; Dorleign 1996: 79). Kürtçenin genelgeçer dil olma özelliğine bağlı olarak Cumhuriyet sonrasında Van’a yerleşen ve İran Azericesi konuşan topluluklardan bazılarının da Kürtleştiğini belirtmek gerekir. Örneğin Van’ın Özalp ilçesi sınırları içindeki *Örenburç*, (Kürtçe adı *Setman*) köyüne yerleşen İran Azerileri için sonradan edindikleri Kürtçe günümüzde bu insanların

iletişim ihtiyacına bağlı olarak baskın dili konumundadır. Yani Selçuklu ve Gazneliler döneminde Kürtlerin ve İranlıların Türkleştirilme süreçleri tarihin bir başka döneminde Türklerin Kürtleştirilmesi ya da İranlılaştırılması şeklinde gerçekleşebilmektedir.

Dorleign (1996: 179. 180), Kürtçenin günümüzde anadili Türkçe olan konuşucular tarafından öğrenilmesinin güç olmasını Kürtçenin sahip olduğu işlevsel özelliklerden kaynaklandığını belirtmektedir. Diyarbakır'daki ve Van'daki dilbilimsel durum oldukça karmaşık bir yapılanma içermektedir¹⁷. Kürtçenin altkatman etkisine bağlı olarak kendi içinde birtakım yerleşimler içermesi yanında Türkçeden aktardığı dilsel birimlere bağlı olarak yeniden yapılanması söz konusudur. Bunun yanında Diyarbakır ve Van gibi şehirlerin özellikle merkez yerleşimlerinde ÖT yanında Yerel Türkçe Ağızlarının etkileşimde rol oynaması dilbilgisel yapılanmalardaki farklılıkların belirlenmesinde farklı bir bakış açısı gerektirmektedir. Durumun karmaşıklığını gösteren bir başka özelliğin de farklı dilbilimsel geçmişe sahip toplumların da (Van'daki Araplar ve Mıtırıplar gibi) Kürtçe anadili konuşucusu olarak değerlendirilmesidir. Dorleign (1996: 80)'de Ziya Gökalp'inde farklı bir etnik kültüre mensup ve kırmadil (pidgin) olarak Kürtçe bilgisine sahip olma ihtimaline bağlı nedenlerle Kürtçe ve Türkçe ile ilgili dilbilimsel değerlendirmeleri yapmış olabileceği belirtilmektedir¹⁸.

---

¹⁷ Yerel Türkçe ağızlarına sahip toplulukların toplumsal ilişkileri etkileyecek düzeydeki yoğunlukta yerleşik bir düzene sahip olmadıkları Hakkari gibi iller dışında doğudaki birçok ilde dil etkileşiminin doğasını belirlemede önemli bir role sahip olduğu düşünülebilir.

¹⁸ Benzer şekilde Makas (1900)'de yapılan çalışmada Türk kökenli olduğu halde 17 yaşına kadar sadece Kürtçe konuşabilen tekdilli bir denekten elde ettiği dilsel verilerde konuştuğu Kürtçe'nin kırsal bölgelerde ve ulusalcı Kürtler tarafından konuşulan Kürtçe'den çok farklı özellikler taşıdığını belirtmektedir. Özne düşmesindeki sıklık, yalın/belirtme durumlu sözcelerin kullanımı ve geçmiş zamanlı

Van'da Cumhuriyet'in ilanından sonra biçimlenen toplumsal yapı, düzenli nüfus artışıyla ve kırsal bölgelerden şehir merkezine ve şehir merkezinden İstanbul gibi büyük yerleşim merkezlerine göçlerle sürekli bir değişim halinde olmuştur. Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre 1927'de Van merkez nüfusu 7000 iken kırsal bölgelerle birlikte il toplamındaki nüfus ise 75329'dur. 2007 yılında ise il merkezindeki nüfus 331986 iken il genelinde nüfus 979671'e ulaşmıştır (Deniz; Etlan: 2009). Verilere göre Van'da Türkçe okuma yazma bilme oranı 1935'te toplam nüfusun %6.01'ini oluştururken bu oran artarak 1950'de nüfusun %50.75'ini 2000 yılına gelindiğinde ise toplam nüfusun %68.06'sını kapsamaktaydı (Levendoğlu 2006: 72). Okuma yazma bilen sayısındaki artış hızı değerlendirildiğinde bu oranın günümüzde %90 civarındaki bir nüfusu kapsadığı düşünülebilir. Özellikle kırsal bölgelerde yaşayan anadili Kürtçe olan konuşucuların bu süreçte, ikidillilik oranlarında bir artma söz konusudur.

3.2 Bölgede Kullanılan Konuşma ve Yazı Dilleri

Dilin konuşma ve yazı dillerinden oluşan iki yönünün bulunması dile dair temel ayrımlardandır. Geçmişle birlikte irdelendiğinde dil olgusu, yazıdan bağımsız ve seslerden oluşan bir düzlemde bulunur. Bu yönüyle konuşma dili, o dilin konuşucularının çeşitli söyleyiş özelliklerini de içinde barındıran temel niteliklere sahiptir. Öte yandan yazı dili, iletişimi sağlayan konuşma dilini görsel ve tek boyutlu bir çerçevede sunarak sesli değerleri muhafaza eden ve uzun mesafeli iletişimi de sağlayan bir düzgülü olarak belirtilir. Geçen zamana ve dilin evrimine bağlı olarak (İngilizcede olduğu gibi) konuşma ve yazı dilleri arasında büyük farklılıklar da oluşabilir (Ergenç 2002: 13).

---

geçişli yapıların uyum örüntülerinin sözcelerinde bulunduğu belirtilmektedir (Dorleign 1996: 80).

Diller arası etkileşimin anlaşılmasına yönelik çalışmalarda dilin iki yönünden de faydalanılmaktadır. Verici olan model kod ya da kodlara ait dilsel birimlerin alıcı olan temel kod ya da kodlar ile yazılmış metinler içinde belirlenmesi ya da etkileşim sürecindeki ikidilli konuşuculara ait sözlü verilere bağlı olarak model ve temel kodlar arasındaki etkileşim açıklanmaya çalışılır. Yazılı kaynaklardaki etkileşim olgusunun incelendiği çalışmalardan örnek olarak, Karaim Türkçesi ile yazılmış Tevrat içindeki İbranice ve Slav dillerine ait olan kopyalama yapılarının incelendiği Olach (2012) gösterilebilir. Sözlü dile dayalı etkileşim araştırmaları ise daha yaygın olarak uygulanan bir çalışma yöntemidir. Örneğin, Randon (2008), İspanyolcanın etkisi altındaki yerli dillerden olan Guarani, Quichua ve Otomideki ödünçleme yapılarının belirlenmesi amacıyla yerli dillerin konuşucularına ait sözlü verilerden faydalanmıştır.

Yazı dilinin konuşma dilinin doğasından farklı olarak sınırlayıcı özellikte olması ve genellikle azınlık dili olan alıcı dil konumundaki temel koda ait bir yazı geleneğinin bulunmaması sözlü veri incelemeleri için temel dayanaklardır.

Bilindiği gibi bir ülkede konuşulan lehçe ya da ağızlar içinde yaygınlaşan ve egemen olana ortak dil, resmi dil, ölçünlü ya da standart dil adı verilir. Türkiyede ortak dil İstanbul ağızı üzerine kurulmuştur (Aksan 2003: 83).

Ferguson (1961) standart ya da ölçünlü dili, tek olan, kabul görmüş genel kurallara sahip ve dil kullanım amaçlarına hizmet etmesi için küçük değişiklikler yapılabilecek özelliklerinin bulunmasıyla tanımlar. Ferguson, herhangi bir toplumun en üst seviyedeki okur-yazarlığının, o toplumun dili ile yazılmış orijinal bilimsel araştırmaların düzenli olarak yayınlanması ile açığa çıktığını belirtir. Bu süreçten yoksun standartlaşmanın en üst seviyesinde bile konuşma ve yazı dili arasında

farklılıkların olacağını vurgular. Standartlaşma sürecinin belirli bir toplumda sadece sözel iletişimde değil, aynı zamanda yazınsal iletişimde de dil birliği oluşturması gerektiğini ifade eder (Matras 1991: 104). Yazınsal ifadenin gerçekleştirilebilmesi için de öncelikle bir yazı sisteminin o dilin konuşucuları tarafından benimsenmesi gerekmektedir.

Bir yazı sisteminin başka bir dile uyarlanması için ekleme ve çıkarmaların yapıldığı iki temel işleme ihtiyaç vardır. Yani yeni yazı sistemine model olan dilden alınmış işaretlerden bazıları atılır ve bu dil işaretlerine yeni eklemeler yapılır (Uzun 2004: 32). Sesçil yapıyı esas alan ölçünlü Türkçe ve BedirXan tarafından oluşturulan Kürtçe yazı sistemleri bu süreçten geçmiştir. Yazının türü, sözcük, hece veya ses temelli oluşuna bağlı olarak yazı sistemlerinin yapısını belirleyen en önemli etmendir. Sesi esas alan Türkçenin ve Kürtçenin yazı sistemi alfabeye dayalıdır.

Ölçünlü Türkçenin yazı sistemi Latin alfabesinden uyarlanmıştır. Bu süreçte, Latin alfabesinin orijinal harflerinden olan ve sonradan BedirXan tarafından oluşturulan Kürtçe yazı sisteminde de bulunan (x, w, q) çıkartılırken çeşitli ayraçlar (diakritikler) kullanılarak (ç, ş, ğ, ö, ü) harfleri oluşturulmuştur. Ayrıca daha çok Arapça kökenli sözcükleri yazmakta kullanılan düzeltme imi “^” de gerekli durumlarda yazı sisteminde kullanılmaktadır. (Uzun 2004: 31, 35).

Göçe bağlı olarak oldukça geniş bir alana yayılmış olan Kürt nüfusunun çoğu Kürtçe okur-yazar değildir. Çünkü Kürtçenin bir yazı sistemiyle standartlaştırılma süreci oldukça yakın tarihlerde başlamıştır. Bunun temel nedeni Kürtçe eğitimin ve Kürtçe basılmış olan her türlü materyalin yasaklı olmasıydı¹⁹. Kürtçenin farklı standartlaşma

---

¹⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Matras (1991: 103-123)

görünümleri vardır:

Süleymaniye Kürtçesi yazı sistemi:

Kürtlerin yaşam alanlarının İran ve Irak'taki güney bölümünü oluşturan bölgelerde, Irak'ın Süleymaniye şehrinde konuşulan Kürtçeye dayalı olarak oluşturulmuş yazı dilidir. Arap ve Fars alfabelerine bağlı olarak oluşturulan bir alfabesi olan Soranice 1931'den 1970'e kadar Irak'ın ikinci resmi dili olarak tanındı (Matras 1991: 107). Iraktaki Saddam rejiminin çöküşünün ardından Soranice, Kürtçenin baskın bilim ve edebiyat dili olma özelliğini yeniden kazanmıştır.

Sovyetler Birliği'nde Standart Kürtçe:

Sovyetler Birliği içindeki Güney Ermenistanın Erivan şehri civarında konuşulan Kuzey Kurmanci Lehçesinin 1940'larda *kiril alfabesi* ile standartlaştırılmasıyla ortaya çıkmıştır (Matras 1991: 107).

BedirXan yazı sistemi:

Aynı zamanda 'Hawar' formu olarak da bu alfabetik sistem Mir Celadet BedirXan tarafından tanıtılmış ve 1932-1934 yılları arasında Şam ve Beyrut'ta Kürtçe yayınlanan 'Hawar' dergisinin yayınında uygulanmıştır. Bu alfabe Türkiye-Suriye ve Türkiye-İran sınırlarındaki Cizre ve Hakkari bölgelerinde konuşulan Kurmanci lehçesine dayalıdır. 11. yüzyıldan olan yazılı destanların daha önceleri Arap alfabesiyle anlatıldığı bu lehçenin yeni dönem alfabesinin mimarı BedirXan'dır. BedirXan 1928'deki Türkçe dil devriminin ardından Türkçe için uyarlanan *Latin alfabesini* birtakım ekleme ve değişiklikler yaparak Kurmanciye uyarlamıştır. Yani günümüzde en yaygın olarak kullanılan Kürtçe alfabenin örnek modeli Türkçe alfabesi olmuştur. Bu alfabe sistemi uzun bir dönem resmi destek ve yeterli

donanıma sahip dil enstitüleri olmaması nedeniyle okur-yazar Kürt aydınları için çözülemeyen birçok çelişkili özellik sergilemekteydi. Lehçe içindeki ağız farklılıkları ve farklı diller ile olan yoğun etkileşim de bu alfabenin kurallı bir bütün içinde uygulanmasında engel teşkil etmekteydi. Matras (1991), özellikle yasaklı dönemde Avrupa’da yaşayan Kürt aydınlarının bir yazın birliği ihtiyacının devam ettiğini belirtmektedir. Çelişkilerin çoğu zaman tek araştırmacı tarafından yapılan sözlüksel türetimlerin oluşturulması aşamasında ortaya çıktığı belirtilmektedir. Sadece Kürtçe konuşan tekdilli Kürtler arasında Kürtçe okur-yazar olan hiç yoktur. İkidilli konuşucular için Kürtçe okur-yazarlık, Kürtlerin içinde yaşadıkları ülkenin resmi dilinin, yazı sisteminin ve yaşadıkları bölgede etkileşim sürecinde oldukları farklı ağız özelliklerinin etkisiyle şekillenmektedir (Matras 1991: 107,108).

Yekgirtî Alfabeti:

Kürt dil akademisinin Kürtçe yazı sistemleri içindeki yetersizliklere bağlı olarak yakın zamanlarda oluşturduğu alfabetidir. Kurmanci ve Sorani alfabeleriyle kıyaslandığında birçok avantajı olduğu belirtilmektedir. Tüm Kürtçe lehçeler için uyarlanmış olduğundan Yekgirtú (birleşik) olarak adlandırılmaktadır. Özellikle Arap yazı sisteminden daha zengin bir ünlü yapısı olmasıyla Kürtçeye uyum içinde olduğu belirtilmektedir. Yekgirtú, Uluslararası standartlara uygun ISO-8859-1 evrensel kod olarak belirtilir. Modern yazı sistemi olarak belirtilen bu alfabe, Türkçe ve BedirXan alfabeti gibi bazı değişiklikler ve yeni imgeleriyle Latin alfabetine dayalıdır.

Anlaşıldığı gibi Kürtçe yazı sistemlerini oluşturulma ve standartlaştırma çabaları buldukları bölgelerdeki baskın dilin (ya da bir yazı diline sahip dilin) yazı sistemlerinden etkilenmişlerdir. Bu da diller arası etkileşimin bir başka boyutunun

yazı sistemleri ile ilgili oluşunu göstermektedir.

Sesbirim (phoneme), dildeki anlam ayırıcı en küçük birimdir ve her dilin kendine özgü sesbirimleri vardır. Sesbirimlerin ayırıcı özelliklerden (distinctive features) yola çıkılarak ölçünlü Türkçede bulunan ünlü ve ünsüz sayıları belirlenmiştir (Ergenç 2002: 25). Latin alfabesine dayalı olan Türkçede ünlüleri gösteren sekiz ünsüzleri gösteren yirmibir olmak üzere toplam yirmidokuz harf bulunmaktadır. Etkileşim sürecindeki kodlardan biri olan Van Yerli Ağzı Türkçesi (VYT) Türkçenin bir bölgesel değişkesi olarak Van'da konuşulmaktadır. Resmi dil, eğitim dili ve medya iletişim dili olan ölçünlü Türkçe (ÖT) yanında Van bölgesinde konuşulan Azericeyle benzer özelliklere sahip Van Yerli Ağzı Türkçesi (VYT) ikidilli konuşucuların dilsel yapılarının oluşmasında belirleyicidir²⁰.

Kürtçenin yazı sistemi için Arapça, Farsça, Kiril ve Latin Alfabeleri birbirinden bağımsız olarak farklı bölgelerde 20. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlandı. Fakat Kürtçenin eğitimi ve iletişiminde BedirXan tarafından oluşturulan Latin alfabesine dayalı ve büyük oranda Türkçe yazı sistemi ile örtüşen harfler kullanılmaktadır. Kürtçenin dilbilimsel özelliklerine yönelik yapılan çalışmaların da oldukça arttığı son on, onbeş yıl içinde, BedirXan yazı sistemi araştırmacıların çoğu tarafından

---

²⁰ Azericeye benzer birçok özelliği içinde barındıran bu ağız, Türkoloji bölümleri tarafından belirli dönemler arasında incelenmiştir. A.Caferoğlu, Z. Korkmaz, S. Buluç, S. Olcay H. Zülfikar, T. Günay, A.B. Ercilasun, E. Gemalmaz ve T. Gülensoy bu araştırmacılardan bazılarıdır. (Gökçur 2006: XIX) Ağız araştırmacıları Türkçedeki harfler dışında, bazen kendi oluşturdukları yazı imgelerini, bazen Türk Dil Kurumu tarafından oluşturulan imgeleri bazen de Uluslararası Fonetik Alfabeyle bağlı olarak ağızların sesbilimsel özellikleri hakkında incelemeler yapılmıştır. VYT konusunda yapılan kapsamlı çalışmalardan biri Gökçur (2006)'dır. Çalışmaya göre, ölçünlü Türkçenin alfabesini oluşturan sesbirimler dışında, VYT için belirlenen farklı ünlü ve ünsüz altsesler bulunmaktadır. Çalışmada bu sesbirimler ve altsesleri oluşturulurken ünlü ve ünsüzlerin uzunluk, kısalık ya da kalınlık incelik gibi özelliklerini belirten özel araç işaretleri de kullanılmıştır.

VYT'de ÖT. alfabesinde bulunan sesbirimler dışındaki ünlü ve ünsüz altsesler:

Ünlüler: ä, ā ǟ, ā̄, é, é̄, 'e, í, î, î̄, î̄, , İ, ö, ȫ, û, ũ, ũ̄, ù
Ünsüzler: C, Ç, F,ğ, ğ, ğ, h, h̄, K, K̄, κ, κ̄, k̄, l̄, P, ɾ, S, T, v

kullanılmaktadır. BedirXan yazı sistemine göre oluşturulan Kürtçe alfabesi sekiz ünlü ve yirmiüç ünsüz olmak üzere toplam otuzbir harften oluşmaktadır²¹.

Tablo 3. BedirXan ve Lescot (2001)'de belirtilen Kürtçe Alfabe²²:

A	B	C	Ç	D	E	Ê	F	G	H	I	Î	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	Ş	T	U	Û	V	W	X	Y	Z
a	b	c	ç	d	e	ê	f	g	h	i	î	j	k	l	m	n	o	p	q	r	s	ş	t	u	û	v	w	x	y	z

Ünsüzleri gösteren harfler:

Kürtçe alfabenin ünsüz düzleminin ölçünlü Türkçe alfabesinden temel farkları «q», «x» ünsüzleri ile yarı ünlü «w» harfini de içinde barındırmasıdır. Diğer tüm ünsüzler ÖT. ile aynıdır (BedirXan; Lescot 2001: 3).

«q» harfi

Bilindiği gibi, ÖT'de «k» hem ön damak ünsüzü 'kerem' hem de arka damak ünsüzü 'kadın' için kullanılmaktadır. BedirXan tarafından oluşturulan Kurmanci alfabesinde bu iki ses arasındaki ayrımı yapmak için ön damak ünsüzü olarak «k» *kesk* 'yeşil' ve arka damak ünsüzü olarak da «q» *qul* 'delik' harfleri kullanılmaktadır.

«x» harfi

²¹BedirXan ve Lescot (2001: 5)'te sadece bazı ağızlar tarafından kullanılan seslerin karşılığı olan *ñ* ve *ş* harflerinin de Kurmancide seçmeli olarak bulunabildiği belirtilir.

²²Atıf yapılan kaynaklarda Bedirxan ve Lescot 2001'de belirtilen alfabe değerleri kullanılmışsa *italik* olarak metinde gösterilmektedir. Fakat ikidilli konuşuculara ait sözcük yapılarından oluşan veritabanının transkripsiyonu için BedirXan yazı sistemi ve Türkçenin yazı sisteminden oluşan (Bölüm 4.2'de ayrıntıları belirtilen) ortak bir alfabe oluşturulmuştur.

Bu harfin Almanca *suchen* sözcüğündeki /ch/ gibi bir gırtlak ünsüzü olduğu belirtilir: *xew* ‘uyku’, *axaftin* ‘konuşmak’(BedirXan; Lescot 2001: 3-5).

«w» harfi İngilizcedeki kullanımını gibi TR.’deki /u/ ve /a/ seslerinin birlikte telafuzundan oluşmaktadır: *wan* ‘Van’ (BedirXan; Lescot 2001: 3-5)

Ünlüleri gösteren harfler:

Tablo 4. BedirXan ve Lescot (2001)’de belirtilen Kürtçedeki uzun ve kısa ünlüler

Uzunlar			Kısalar	
	Ön	Arka	Ön	Arka
Yüksek	<i>î</i>	<i>û</i>		<i>i, u</i>
Orta	<i>ê</i>			
Alçak		<i>a, o</i>	<i>e</i>	

Kısa ünlüleri gösteren harfler:

«e» harfi

Türkçe alfabede olduğu gibi hem açık «e» hem de kapalı «e» harfi görevindedir fakat kısa sesli olduğu belirtilir: *dev* ‘ağız’, *ser* ‘baş’(BedirXan; Lescot 2001: 3).

«i» harfi

TR’deki «ı»ya yakındır kısa ve sert olarak telaffuz edilir. Almandadaki (*kommen, gehen, machen*) gibi fiillerin mastar eki olan {-en} ekindeki ünlüye benzemektedir: *kirin* ‘yapmak, etmek’ (BedirXan; Lescot 2001: 3). Thackston (2006: 5) bazı araştırmacıların bu sesi belirtmek için Türkçedeki «ı» gibi üstü noktasız olan imlemeyi tercih ettiklerini belirtir: *zanin* → *zanın* ‘bilmek’.

«u» harfi

Rizgar (1996: 1) bu harfin ses değeri için İngilizcedeki /u/ sesi gibi (put) ama çok

kısa ve sesletiminin düşük frekanslı olduğunu belirtmektedir. BedirXan ve Lescot (2001: 3-5)'te ise bu sesin TRdeki /u/ ve /ü/ sesleri arasında bir sese karşılık geldiğini ve hiçbir Avrupa dilinde tam karşılığının olmadığını belirtilmektedir. Almandaki (kurz, kultur, burg) sözcüklerindeki /u/ sesine yakındır: *hundir* 'içeri'²³.

Uzun ünlüleri gösteren harfler ve diyakritikler:

«a» harfi

Türkçedeki «a»'nın uzun okunuşu gibi olduğu belirtilir: *kal* 'ihtiyar', *sar* 'soğuk' (BedirXan; Lescot 2001: 4).

«ê» harfi

BedirXan alfabesine göre TR'de kullanımının olmadığı belirtilir ve uzun okunur, telaffuzu sırasında orta dil yukarı doğru kavislenir. Fransızcadaki *été* sözcüğünde bulunan «é» harfinin ses değeri gibi olduğu belirtilir: *mêr* 'erkek', *hêk* 'yumurta'.

«î» harfi

BedirXan ve Lescot (2001: 4) bu harfin TR'deki «i» harfinin uzun okunuşu gibi olduğunu belirtmektedir: *îro*, 'bugün', *spî* 'beyaz'²⁴.

«o» harfi

Tr.deki «o» harfinin uzun okunuşu gibidir: *por* 'saç', *sol* 'ayakkabı'.

«û» Tr.deki «u» harfinin uzun okunuşu gibidir: *dûr* 'uzak', *rû* 'sakal' (BedirXan;

Lescot 2001: 3-5)

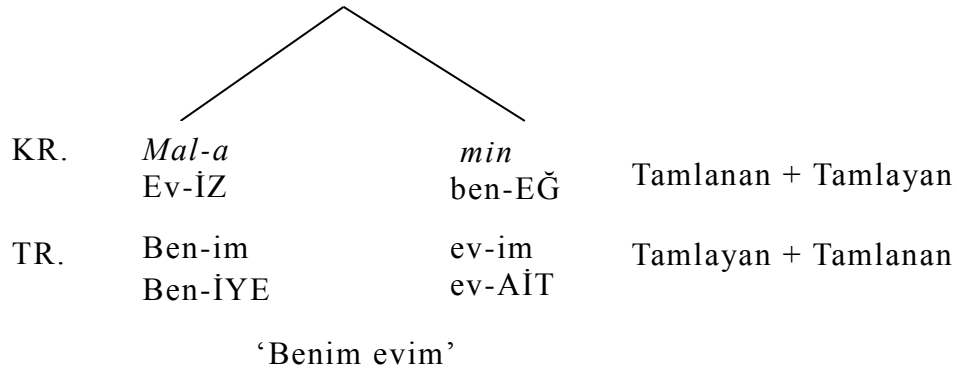
²³ Transkripsiyonda bu sesin karşılığı olarak Türkçe ve Kürtçedeki görünümü korunarak «u» harfi kullanılmaktadır.

²⁴ Çalışmanın bulgular ve tartışma bölümünde ikidillilere ait sözcelerin belirtilmesinde «î» → «i» olarak; «i» → «ı» olarak belirtilmektedir. Aynı konuşuculara ait Türkçe sözceler de bulunduğundan harf karmaşası bu şekilde giderilmeye çalışılmaktadır.

3.3 Türkçe ve Kürtçenin Temel Tipolojik Özellikleri

Genel tipolojik özellikleri bakımından Kürtçe, geçişli eylemlerle kurulan geçmiş zamanlı tümcelerde ergatif durumda olması ve şimdiki zamanlı tümcelerde belirtme durumlu olması yönüyle sözdizim araştırmaları açısından dikkat çekmektedir. Türkçe ise yalın/belirtme durumlu yapılanmalara sahiptir. Kürtçenin sözdizimi devamlı olarak ne *baş-niteleyici* (head-modifier) ne de *niteleyici-baş* (modifier-head) düzenindedir. KRde belirteçler ve hedef üyeler bir ilgeçle nitelenmedikleri sürece düzenli bir şekilde yüklemi takip ederler. Farklı durumlarda tümcede yüklem genellikle TR’de olduğu gibi son üyedir. Yani temelde iki dilin de temel sözcük dizilişi *Özne+Nesne+Yüklemcil öge* düzenindedir. Kürtçede ad öbeklerinin kurucu üyelerinin sıralanması baş-niteleyici şeklindedir (Haig 2004: 70, 71). TR’de ise bu düzenleniş niteleyici-baş özelliği gösterir:

Şekil 7. Türkçe ve Kürtçede Ad öbeklerinin dizilişi

KR’de niteleyiciler bir örüntüde niteleyen sıfatlar ya da sahiplik belirten birimlerdir. KR.’nin biçimbilimsel yapısı hem çekimli hem de düşük seviyede eklemeli (agglutinative)’dir. TR ise tamamıyla eklemeli dil yapısına sahiptir. KR’de bazı birleşme özelliklerine bağlı olarak hem öne hem de sona TR’de ise sadece sona

eklenme görülür. KR’de adların çekimsel kategorileri durum cinsiyet ve sayıdır. TR’de ise cinsiyet biçimbirimsel olarak ad çekimlerinde belirtilmez. Yüklem her iki dilde de kiplik, zıtlık yapıları (olumsuzluk/olumluluk), kişi ve zaman içerirler (Haig 2004: 71). Aşağıdaki temel tipolojik betimlemeler temel (alıcı) kod olan Kürtçe odaklı yapılmaktadır. Açıklanan dilbilgisel kategorilerin model kod konumunda olan Türkçedeki görünümleri de karşılaştırma amaçlı olarak belirtilmektedir²⁵.

Adsıllar ve Çekimsel Kategorileri:

Türkçede olduğu gibi Kürtçede de adlar, sıfatlar ve belirteçler arasındaki ayrım birçok durumda belirsizdir ve tümcedeki işlevlerine göre bu ayrım belirlenir. Adıllar ise KR’de eğik (EĞ) durumlu olma özellikleriyle TR’den farklıdır. KR’de adlar üzerindeki belirtililik ve cinsiyet bildirimleri TR’den farklı görünüm sergiler. Ayrıca sayı ve durum kategorilerinin belirtilmesi yine farklılıklar içermektedir. Belirtililik:

Herhangi bir eke sahip olmayan yalın durumdaki KR bir ad genel kapsamlı bir anlam ya da belirli bir anlam içerebilir. Yani *kiteb* 'kitap' adı bağlama göre 'herhangi bir kitap' ya da 'belirli bir kitap' anlamında kullanılabilir (Thackston 2006: 7):

Mı kiteb xwand

1T.EĞ kitap oku.GEÇ.1T

‘Ben kitap okudum (ya da) Ben kitabı okudum’

---

²⁵ ÖT ve VYT temel tipolojik özellikler bakımından büyük oranda örtüşmektedirler. Bundan dolayı karşılaştırmada VYT ile ilgili özellikler ÖT’den farklı görünüm sergilediği kategorilerde ele alınmaktadır.

Türkçede ise açıklama tümcesinden anlaşıldığı gibi bu ayırım {-I} belirtme ekiyle yapılmaktadır: *Ben kitap okudum* (Herhangi bir kitap); *Ben kitabı okudum* (konuşucu tarafından bilinen bir kitap). TR’de ayrıca tanımlık, nitelenen sözcüğe bağımlı olarak değil sözcük önu konumda bulunmaktadır: ‘Bir kitap’.

KR’de, tekil belirsizlik tanımlığı (indefinite articles) olarak *yek* ‘bir’ sayısı aslında bağımsız yazılan bir sözcükbirim (lexem) iken, bir önceki sözcük sonuna artbiçimce (enclitic) olarak her iki cinse de eklenerek herhangi bir anlamı veren tekil belirsizlik tanımlığı görevi yapar. Ünlü ile biten bir ad tabanından sonra {-yek} olarak (1); sözcük tabanının son sesi ünsüz olduğunda ise {-ek} şeklinde görülür (2).

1. *mamoste* ‘öğretmen’ > *mamosteyek* ‘(herhangi) bir öğretmen’

2. *jin* ‘kadın’ > *jinek* ‘(herhangi) bir kadın’

Konuşma dilinde *-yek*’in *-k*’ye kısaldığı örneklerle sıklıkla karşılaşılır

3. *mamoste* > *mamostek* (Rizgar 1996: 7)²⁶

Kitap örneğindeki gibi belirtili adlar genellikle işaretlenmezler ve tümce içi bağlama göre belirlenirler. Örneğin *gundî* bağlama göre ‘köylü’ ya da ‘bir grup köylü’ olabilir. Çoğul durumlarda belirtisizlik işaretleyicisi olarak {-in} kullanılsa da birçok bağlamda belirtili/belirtisiz ayrımı çoğulluk belirteciyle sağlanmaz²⁷ (Haig 2004: 72).

Cinsiyet:

KR’de biyolojik cinsiyeti veren adların dilbilgisel cinsiyetleri de belirgindir. Örn. *ap* ‘amca’ ya da *lawik* ‘erkek çocuk’ erirken; *xuşk* ‘kız kardeş’ ya da *keç* ‘kız’ dişildir

²⁶ Belirsizlik tanımlıkları vurguyu hiçbir zaman üzerlerine almazlar ve vurgunun konumunu etkilemezler (BedirxanveLescot 2001: 54; Thackston 2006: 11).

²⁷ Haig, bazı lehçelerde gösterici işaretler kullanma eğilimi olduğunu belirtmektedir (Haig 2004: 72).

(Haig 2004: 71.). Aynı şekilde Türkçede cinsiyet ile bağlantılı bazı sözcük çiftleri bulunmaktadır: ‘horoz/tavuk’, ‘öküz/ inek, koç/marya’ gibi (Uzun 2004: 117). Cansız varlıkların cinsiyetleri ise her iki dilde de belirgin değildir²⁸. Buna karşın Thackston (2006: 7), Arapçadan KR’ye geçen *kîteb* ‘kitap’ adının Arapçada erilken (kitāb کتاب ك) KR’de dişil olduğunu belirtmektedir. KR’ye cinsiyet ayrımı olmayan Türkçe ve Farsçadan giren sözcüklerin cinsiyet ayrımlarının ise rastgele oluşturulduğunu ifade etmektedir.

KR’de cinsiyetin en önemli özelliği TR’de olduğu gibi ortak cinsiyetlerinde olmasıdır. Yani insan ve büyük memeliler için kullanılan ve belirli bir biyolojik cinsi belirtmeyen tüm adlar iletişimdeki özel bağlamlarına göre eril ya da dişil olarak çekimlenebilirler. Örn. *hesp* ‘at’, *zarok* ‘çocuk’, *heval* ‘arkadaş’ gibi. KR ve TR’de böylesi durumlarda erkek ya da dişi niteleyici sıfatları kullanılarak cinsiyet belirtilir: KR: *kerê nêr* (eşşek+İZ.E + erkek); *kerā mē* (eşşek.İZ.D + dişi)‘ (BedirXan ve Lescot 2001: 65). TR’de niteleyici öndedir: ‘erkek eşşek’. TR’de cinsiyeti biçimbilimsel olarak sunan bazı ekler de vardır. Arapçadan Türkçeye geçmiş özel adlara gelen Arapça {-i(y)e} eki dişilliği gösterir: ‘Nuri/Nuriye’, ‘Arif/Arife’, ‘Şükrü/Şükrüye’ gibi. Batı dillerinden geçmiş olan bazı sözcüklerde genellikle son hecedeki biçimlenmeye bağlı olarak benzer cinsiyet oluşumları sergilemektedirler: ‘şantör/şantöz’ ‘prens/prenses, aktör/aktris’ gibi. Farklı dillerden TR’ye aktarılmış olan sözcüklerdeki cinsiyeti ayırma kodlamalarının TR sözcüklerde etkisi olmamıştır. Bu uygulamalar sadece ait oldukları sözcük tabanları üzerinde yaşamaktadırlar (Uzun 2004: 117). KR’de TR’den tamamıyla farklılaşan bir biçimbilimsel cinsiyet

---

²⁸ KR’de cansız varlıkların cinsiyetinin dilbilgisel olarak belirlenmesi konusunda bazı biçimbilimsel kurallar olsa da istisnaları kurallardan daha fazladır (Haig 2004: 71).

sunumu da vardır. KR’de cinsiyet yalın adlarda, izafet parçacığına ve durum ekine bağlı olarak kendini belli ettirmektedir. (Haig 2004: 71, 72).

Genel olarak belirtmek gerekirse, KR’de izafet parçacığı olarak eklenen {-a} biçimbirimi dişil, {-ê} biçimbirimi eril adları göstermektedir {-ên} ise her iki cinsin çoğulunu göstermek için kullanılır. Bu ekler birer tamlama takısı olarak aşağıdaki gibi oluşurlar:

(6) *Delal-a min; Heval-a min*

‘(Kadın) segilim’; ‘Arkadaşım’ (Dişil)

(7) *Delal-ê min; Heval-ê min*

‘(Erkek) sevgilim’; ‘Arkadaşım’ (Eril)

(8) *Nan-ên tenûrê*

‘Tandır ekmekleri’ (BedirXan ve Lescot 2001: 69, 74)

Sayı ve Durum:

Kürtçe, tekil ve çoğul arasında biçimbirimsel bir ekle (-an/-en) ayırım yapar ve temel olarak işaretli *düz durum* (direct case) ile *eğik durum* (oblique)’un bulunduğu iki farklı durum kategorisine sahiptir. Düz durumda adlar ve *göstericiler* (demonstratives) yapısal olarak farklı çoğul biçimlere sahip değildirler. *Ew* (bu) gösterme adlı bağlama göre ‘o’ ya da ‘şunlar’ olabilir:

Tablo 5. KR’de düz ve eğik durumdaki adılar ve TR karşılıkları (Haig 2004: 75)

		KR.Tekil	TR.	KR.Çoğul	TR.
1. Kişi	Düz	<i>ez</i>	Ben	<i>Em</i>	Biz
	Eğ.	<i>mın</i>		<i>Me</i>	
2. Kişi	Düz	<i>tu, tı</i> (du, dı)	Sen	<i>hûn</i> (hün)	Siz
	Eğ.	<i>te</i> (de)		<i>we</i>	
3. Kişi	Düz	<i>Ew</i>	O	<i>ew</i>	Onlar
	Eğ.	<i>wî</i> (eril), <i>wê</i> (dişil)		<i>(e)wan</i>	

Eğik durumdayken 3.tekil kişilerde erilliği belirtmek için *wi*, dişilliği belirtmek için *wê* adıları kullanılır.

Eğik durum (oblique case) aşağıdaki durumlar için kullanılır:

- ilgeçlerin tümleci
- izafet yapılanmalarında aidiyet niteleyicisi
- yüklem sonrası hedef üyeler ya da belirteçler
- zaman belirteci sunumları
- Şimdiki zaman eyleminin nesnesi
- Geçmiş zaman eyleminin öznesi

Düz durum ise diğer durumlarda kullanılır.

Sıfatlar:

Türkçeden farklı olarak Kürtçe niteleme sıfatları niteledikleri adı takip ederler. Ayrıca ad ile sıfat arasında ilişki kurulması için addan sonra izafet bağlayıcısına ihtiyaç vardır (Rizgar 1996: 21). Yani Türkçe *büyük ev* sıfat tamlaması için Kürtçe *mal-a mezin* (ev-IZ + büyük) olarak tamlama oluşturulur.

Arapça bir sözcük olan ve bir çeşit karmaşık ad öbeği yapılanması olan *izafetye* birçok İran dili gibi Kürtçe de sahiptir. İzafe yapılanmasının tanımlayıcı özelliği, bir ses parçacığının (vocalic particle) öbeğin başı olan adı, onu takip eden niteleyici ögeye bağlamasıdır. Kürtçede izafet parçacığının baş konumundaki adın cinsine, sayısına ve belirtililiğine bağlı olarak farklı biçimleri bulunmaktadır. (Haig 2004: 78).

Tablo 6. Kürtçe İzafe Yapısı (Haig 2004: 78)

	ERİL	DİŞİL	ÇOĞUL
Yalın ad sonrası	-(y)ê;	-(y)a;	(y)ê(n);
BSZ. iş. eki olan - ek sonrası	-î;	-e;	—

Bağlayıcı izafet parçacığı, baş konumundaki adın cinsiyeti ve çoğulluğu hakkında ayırım yapar. İzafenin bağlı olduğu adlardan sonra sıfatlar, adillar, tümleyiciler ve adlar gelebilmektedir:

(9) *pere xulam-ek-î qenc e lê axa-k-î xirab e*

para hizmetçi-BSZ-İZ.E iyi KOŞ.ŞİM.3T ama ağa-BSZ-İZE kötü.KOŞ.ŞİM.3T

‘Parayı kölen yaparsan iyi ama ağan yaparsan kötüdür’ (Hawar Sayı 2:1050)

(10) *şev-a tarî de evar-ê de kiş e*

gece-İZD karanlık İLG akşam-EĞ.İLG belli KOŞ.ŞİM.3T

‘Gecenin karanlığı akşamdan bellidir’ ‘ (Hawar Sayı 2:1050)

(11) *Mamoste-yên ko giş Tirk bû-n*

öğretmen-İZÇ TÛM hepsi Türk KOŞ.GEÇ-3Ç

‘Öğretmenlerin hepsi Türktü’ (Hawar Sayı 2: 748)

(12) *min ji di-ya xwe re got*

1T.EĞ İLG anne-İZD DNŞ İLG söyle.GEÇ.3T

‘Ben anneme söyledim’ (Hawar Sayı 2: 854)

(13) *kûçik del-a xwe kir naw ling-ê xwe*

köpek kuyruk.İZD DNŞ yap.GEÇ.3T arasına bacak-İZÇ DNŞ

‘Köpek kuyruğunu bacaklarının arasına soktu’ (Hawar sayı 2:855; ‘Haig 2004: 78, 79)

Haig, izafet yapılanmasının çok önemli bir görünümü olarak, izafet-öbeği ile nitelenen herhangi bir ad üzerinde durum ayrımlarının tarafsız (nötr) hale gelmesi olduğunu belirtmektedir. Yani izafet parçacığı tarafından takip edilen ad, bağlı olduğu Ad öbeğinin tümcesel işlevi ne olursa olsun her zaman düz durumda bulunur (Haig 2004: 79).

Kürtçede yalın gösterme sıfatları *ev* ‘bu, bunlar’ *ew* ‘şu, şunlar’ eril ve dişil ayrımı yapmadan hem tekil hem de çoğul adları nitelerler. Eğik durumda ise (Tablo 5’te belirtildiği gibi) *ev* → *vi* ya da *wi*’ye eril adıllara dönüşür. Dişil adıllarda ise *ev* → *vê*’ye *ew* → *wê*’ye dönüşür. Çoğul durumlarda *ev* → *van*; *ew* → *wan*’a dönüşür (Thackston 2006: 9, 10)

TR’de karşılaştırma ve üstünlük sıfatı bağımsız sözcükler olan ‘daha’ ve ‘en’ iken; KR’de karşılaştırma ve üstünlük sıfatları {-tır} soneki ile yapılır: mezin ‘büyük’ → mezintır ‘daha büyük’. Ayrıca az sayıda baş ‘iyi’, çêtır ‘daha iyi’ gibi karşılaştırma ve üstünlük anlamı içeren sıfat yapıları bulunmaktadır.

(14) *Ez tenê şeş salan ji te mezintır im*

‘Ben sadece altı yıl senden daha büyüğüm’

KR’de ‘en’ üstünlük sunumu belirli bir yapısal ifade ile değil bağlama göre belirlenir:

(15) *Xurşid dewlementirê gund bû.*

‘Hurşit köyün en zenginiydi’

KR’de sıfatlar, konuşma dilinde TR gibi niteledikleri sözcükten önce de gelebilmektedir:

(16) *Xweş mirof e*

İyi adam.KOŞ

‘Yiğit (iyi) adamdır’ (BedirXan ve Lescot 2001: 210).

BedirXan ve Lescot (2001: 210)'da değişmez biçimsel özellikteki sıfatları 'yüklemcil sıfat' (predicative adjective) olarak açıklar:

(17) *Ez dewlemend bûm*

'Ben zengin idim'

Belirteçler:

Türkçede olduğu gibi Kürtçede de niteleme sıfatları biçim değişikliğine uğramadan belirteç olarak kullanılabilir. Belirteç olarak kullanılabilmektedir:

(18) *Ez xweş dizanim* (BedirXan ve Lescot 2001: 259)

1T.DÛZ iyi bil.SÛR.1T

'Ben iyi biliyorum'

Kürtçede kullanımları oldukça sınırlı olsa da sıfatlara ve adlara getirilen {-ane}, {-e}, {-kî}, {-nî} ve {-tîr} ekleri belirteç yapımında da kullanılır: Kurd 'Kürt' → *kurdane* 'Kürt gibi', *nêzik* 'yakın' → *nezîkî* 'yaklaşık olarak', *pir* 'çok' → *pirtir* 'daha çok'.

Kürtçede bazı özel kullanımlar ve sözcük bileşimlerine bağlı olarak belirteçlerin oluşturulduğunu görmekteyiz: *gelo* 'mi dir ?' (gel 'millet' /o/ 'sesletim durumu'), *birast* 'doğrusu' (*bi* 'ön ilgeç', *rast* 'doğru'). Zaman belirtmek için eğik durumun kullanılması da adlara belirteç anlamı verebilmektedir: *sibê* 'sabah' → *sibêh-ê* 'sabahleyin' *carek* 'bir sefer' → *carekê* 'bir seferinde'. BedirXan ve Lescot (2001: 259-269)

İlgeçler:

Türkçede ilgeç olarak sadece art ilgeç (*onun/gibi, için, kadar*) bulunurken Kürtçede hem ön hem de art ilgeç bulunabilmektedir. Kürtçede ön ilgeçler asıl ilgeçler olarak belirtilir: *bi* ‘ile, birliktelik’, *bê* ‘sız, mAdAn’, *di* ‘içerme’ *ji* ‘dAn, uzaklaşma’, *li* ‘verme, yükleme, yer belirleme’ anlamları içerir. BedirXan ve Lescot (2001: 243)’de ön ilgeçlerin anlamlarını pekiştirmeye yarayan art ilgeçlerin üç tane olduğu belirtilir:

(dı)... *de* ‘içerme, davranış, yer’

(jı)...*re* ‘verme, yükleme, geçiş’

(bı)...*ve* ‘eşlik, hareket, aidiyet’ anlamları içerir.

Kürtçede ayrıca *li ber ...* ‘önüne, önünde’, *bi ser ... de* ‘üstünde gibi ilgeç takımları da bulunmaktadır (BedirXan ve Lescot 2001: 243).

Bağlaçlar:

Türkçede olduğu gibi Kürtçede de bağlaçlar sıralama ve yan tümce bağlaçları olarak sözdizimindeki işlevleri bakımından ele alınmaktadır. En çok kullanılan sıralama bağlaçlarından *û* ‘ve’, *(y)an* ‘yoksa’, *(y)an ... (y)an* Türkçedeki ‘ya ... ya (da)’ işlevine sahiptir:

(19) *An ez bê m an te*

‘Ya ben gelirim (ya) da sen’

TR’de olduğu gibi KR’de de tek sözcükten ya da başka sözcüklerle bileşim ile oluşan bağlaç yapıları bulunmaktadır. *eger, heke, heku* bağlaçları Türkçedeki *eğer* dir. Ayrıca *bila* ‘yeter ki’, *lê, ema, feqat* ‘ama, lakin, fakat’ sıklıkla kullanılan yan tümce

bağlaçlarıdır. Yan tümce bağlaçlarının bazıları Türkçede olduğu gibi *ko* ‘ki’ bağlacının birleşmesi ile oluşturulur: *çavan ko* ‘öyle ki, zira’, *ji bona ko* ‘için, çünkü’ (BedirXan ve Lescot 2001: 269-273).

Ünlemler:

Türkçe ve Kürtçe sözcüksel birimleri içinde çeşitli ünlem yapılarına sahiptir. Duygudurumu yansıtan Türkçe *ay, wow, hay Allah, vah vah, Allah Allah*, Kürtçede *wey ‘vay’, wex ‘vah’* gibi benzer yapılanmalara sahip ünlemler bulunmaktadır. Türkçedeki *hey* işlevindeki Kürtçe *lê, lo* gibi seslenme ünlemleri bulunmaktadır (Göksel ve Kerslake 2005: 51; BedirXan ve Lescot 2001: 273). Sözce başında konuşucunun söylemin yönünü belirtmek amacıyla Türkçe ve Kürtçede *yaw, yahu* gibi ünlem ifadeleri de bulunmaktadır. Ayrıca çeşitli söylem ortamlarında kullanılan ünlem yapıları her iki dilde de benzer ve farklı yönleriyle karşımıza çıkabilmektedir.

Eylem Yapıları ve Çekimsel Kategorileri:

Türkçe tamamıyla eklemeli bir dil olmasından dolayı eylem kökleri değişmez ve eylemler üzerlerine gelen eklere göre zaman, görünüş ve kiplik sunumlarını yaparlar. Tüm İran dilleri gibi Kürtçe de mastarların türetildiği şimdiki zaman kökü ve geçmiş zaman kökünden oluşan ikil (dual) eylem köküne sahiptir (Dorleign 1996: 39): *Min got* ‘Ben dedim’, *Ez bêjim* ‘Ben derim’ gibi.

Tablo 7. Kürtçede yaygın olan eylemler (Haig 2004: 76)

GEÇ zaman kökü	ŞİM zaman kökü	Anlam
<i>bû-</i>	<i>b-, ø</i>	‘ol’
<i>kir-</i>	<i>k-</i>	‘yap’
<i>got-</i>	<i>bêj-</i>	‘söyle’

<i>da-</i>	<i>d-</i>	‘ver’
<i>çû-</i>	<i>ç-, -her-</i>	‘git’
<i>hat-</i>	<i>-bê-, wer-²⁹</i>	‘gel’
<i>dît</i>	<i>bîn-</i>	‘gör’
<i>ke(w)t-</i>	<i>kev-</i>	‘düş’
<i>mir-</i>	<i>mir-</i>	‘öl’
<i>kuşt-</i>	<i>kuj-</i>	‘öldür’
<i>girt-</i>	<i>gir-</i>	‘al, tut’
<i>xwar-</i>	<i>xw-</i>	‘ye’
<i>avêt-</i>	<i>avêj-</i>	‘at, fırlat’

KR’de çekimli eylemler bazı işlevsel özelliklere sahip önekler alırlar:TR’de eylem sonuna eklenmeyle oluşturulan görünüş ve olumsuzluk bildirimleri KR’de ön eklerle gerçekleştirilir.

Tablo 8. Kürtçedeki görünüş, kiplik ve olumsuzlama önekleri (Dorleign 1996: 39)

<i>bi-</i>	kiplik, olasılık
<i>di-</i>	Şimdiki zaman, sürerlik, bitmemişlik, alışkanlık
<i>ø-</i>	sürerlik dışı, bitmişlik
<i>ne-</i>	Geçmiş ve şimdiki zamanı olumsuzlama
<i>na-</i>	Şimdiki ve gelecek zamanı olumsuzlama

²⁹ Gitmek ve gelmek eylemlerinin iki farklı şimdiki zaman kökü vardır.

TR’de geçişli ve geçişsiz eylemlere {-n}, {-In} ve {-II} ekleri getirilerek edilgen yapılar oluşturulurken; KR’de edilgenlik mastar halindeki eylemin önüne *hatın* ‘gelmek’ eyleminin çekimli halinin yerleştirilmesiyle oluşturulur ve yüklem öznenin hemen sonra gelir (Göksel ve Kerslake 2005: 72; Dorleign 1996: 42):

(20) *Ez tēm kuştin* (Dorleign 2006: 42)

1T.DÜZ gel.SÜR.1T öldür.MAS/AE

‘Ben öldürülüyorum’

TR. edilgen yapıların oluşturulduğu gibi ettirgen yapıların oluşturulmasında da geçişli ve geçişsiz eylemlere {-Dİr}, {-t}, {-ar} gibi ekler getirilerek ettirgen yapılar oluşturulurken KR. iki türlü ettirgen yapıya sahiptir (Göksel ve Kerslake 2005: 71; Dorleign 1996: 43):

1. Mastar eki *-andin* eylemin şimdiki zaman köküne eklenerek geçişsiz eylemler geçişli eylem yapılır ve geçişli eylemler ettirgen eylemler haline getirilir: *tirsın* ‘korkmak’, *tirsandin* ‘korkut’. Bu uygulamayla oluşturulan ettirgen yapıların türetkenliğini yitirdiği belirtilmektedir.

2. *dan* ‘vermek’ eylemi sonrasında mastar haldeki eylemle ettirgen yapılar oluşturulur: *çekirin* ‘yapmak’ *dan çekirin* ‘birisine yaptırmak’

(21) *Erebe xwa dan çekirin*

Araba DÖN ver.GEÇ.3Ç yap.MAS

‘Arabasını yaptırdı’

TR’de olduğu gibi KR’de eylemler geçişli ve geçişsiz eylemler olmak üzere temel iki ayrımla ele alınmalıdır. Çünkü KR’de geçmiş zamanlı yapılarda eylem, basit/düz durumdaki ya da oblik/eğik durumda olan özne görevindeki farklı adillara ihtiyaç duymaktadır. Geçişli eylemin öznesi geçmiş zamanlı yapılarda daha önce de belirttiğimiz gibi eğik durumdadır. Geçişsiz eylem öznesi tüm zamanlarda düz durumdadır. Kürtçede eylemler, sahip oldukları biçimbilimsel içeriğe bağlı olarak yalın ve karma yapılarda karşımıza çıkmaktadırlar. Çekimlenmediklerinde bir mastar ekine sahip olabilirler. Kök eylem, mastar eki olan {-în/-îyan} ya da {-n}’in silinmesiyle türetilmektedir: *meş-în / meş-îyan* ‘yürümek’, *da-n* ‘vermek’ (Rizgar 1996: 122; Aygen 2007: 43)

Bileşik eylemler:

Kürtçede Türkçedeki gibi yardımcı eylemlerle bileşik fiiller oluşturulur. Kürtçede *dan* ‘vermek’, *hatin* ‘gelmek’ *kırin* ‘yapmak’ ve *bûn* ‘olmak’ yardımcı eylemleri bir ad, sıfat ya da mastar ile bileşik eylemler oluştururlar(Bedirxan ve Lescot 2001: 183): *nivêj kirin* 'namaz kılmak'. *Mırof nivêj kir* ‘Adam namaz kıldı’. *hazir kirin* 'hazırlamak'. *Risk hazir kir* ‘yemek hazırladı’.

KR’de ‘olmak’ ve bir şey ‘olmak’ anlamı sunan *bûn* eyleminin iki farklı anlamı aşağıdaki geçmiş zamanlı tümcedeki konumlarının değiştirilmesiyle anlaşılabilir. *Bûn* {-imek} ‘olmak’ eylemi olduğu zaman yüklemcil ögeyi takip eder. ‘bir şey olmak’ olduğu zaman ise eylem özne ile yüklemcil öge arasında bulunur.

(22) *Ew zabitekî jîr û jêhatî bû.*

‘O çalışkan ve cesur bir memurdu’.

(23) *Ew bû zabitekî jîr û jêhatî.*

‘O çalışkan ve cesur bir memur oldu’. (Thackston 2006: 47)

Sözcük Sıralanışı ve Kurucu Üyelerin Yapıları:

Kürtçenin temel sözcük sıralanışı geçişli eyleme sahip tümcelerde Türkçede olduğu gibi *Özne + Nesne + Yüklemcil öge* (eylem³⁰) biçimindedir.

(24) *tu wi dibînî*

‘Sen onu görüyorsun’

Biçimbilimsel olarak eylem üstünde Türkçe gibi özne-yüklem uyumu olduğundan *özne düşmesi* görülebilmektedir:

(25) *Ø hat*

‘(O) geldi’

Tümcedeki özne ile yüklemi bağlayan Türkçedeki {-dir} eki gibi aynı işlevsel görevi yerine getiren *koşaç* yapısı Kürtçede genellikle /e/’dir ve ünlü ile biten ad ve sıfatlardan sonra {-ye} şeklinde görülür:

(26) *xwendekar e*

‘Öğrenci dir’ Aygen (2007: 79)

(27) *mamaoste ye*

‘Öğretmen dir’

---

³⁰ Uzun (2004: 99)’da sözlüksel kategoride olan eylemin, tümcesel üyeler olan özne ve yüklem ile aynı düzlemdeki gösterimi yerine *özne/nesne/yüklemcil öge* üçlüsünün esas alınması gerektiği belirtilir. Etkileşim göstergesi olan sözcüksel birimlerin ve bu birimlerin oluşturdukları tümcesel üyelerin belirlenmesi ve aralarındaki ilişkilerin ortaya konmasındaki karmaşayı önlemesi amacıyla çalışmanın sunumunda bu görüş benimsenmektedir. Çünkü yüklemcil öge sadece eylem değil, sıfat, ad ve ilgeç gibi sözcüksel kategorideki bir birim de olabilmektedir.

TR.'de genellikle çoğul eki {-lAr}ad ve ad soylu sözcükler üzerindeyken KR.'de çoğul eki yüklemcil öge üzerindedir ve bu ek {in} biçiminde görülür:

(28) *Mirov hat*

'Adam geldi'

(29) *Mirov hat in*

'Adamlar geldi' Bedirxan ve Lescot (2001: 70)

Yüklemcil ögesi ad soylu olan basit tümcelerin sıralanışında yine Türkçe ve Kürtçe arasında örtüşme vardır:

(30) *ez pîr îm*

'Ben yaşlı yım'

Olumsuzluk bildirim:

Kürtçede *olumsuzluk bildirimi* (olumsuzlama) ya Türkçedeki {değil/-} ile aynı anlamsal örüntüye sahip olan {ninI/-} sözcükbirimi ile sağlanır:

(31) *Ez ba:ş nînim* 'Ben iyi değilim'

ya da TR'den farklı olarak çekimli tümcelerde yüklemcil ögenin önünde bulunan {ne-} öneki ile olumsuzlama sağlanır:

(32) *Ez nedibezim* 'Ben koşmuyorum'

Olumsuzluk önekini tümce başı konumunda öznenen önce ya da ad soylu yüklemcil öğelerden önce görüldüğü yapılanmalarla da karşılaşmaktayız:

(33) *Ne ez im* 'Ben değilim'

(34) Ez ne nexweş im ‘Ben hasta değilim’ (Aygen 2007: 75,76)

Soru Tümceleri:

Türkçede soru tümceleri üç farklı yolla oluşturulur. Birinci yol ‘mI’³¹ ile oluşan tümcelerdir:

1. Ali bugün eve gitti mi?

İkinci yol ‘kim’, ‘nereye’, ‘nasıl’, ‘ne zaman’ gibi soru sözcükleriyle oluşturulur:

2. Ali bugün nereye gitti?

Üçüncü soru tumcesi yapma yolu ise tumce ezgisini degistirmektir:

3. Ali bugün eve gitti?

Soru tumcesi olusturmanın aslında her üç yolunda da ezginin etkisi vardır. 1’de tumce ezgisi ‘mI’ya doğru yükselir. 2’de ezgi soru sözcüğü olan ‘nereye’ üzerinde doruğa ulaşır ve sonra düşer. 3’te ise ezgi doruğu tumce içindeki herhangi bir öge üzerine gelerek onu soru ögesi yapar (Uzun 2004: 188). Yani soru ögesi, *Ali, bugün, eve* ya da *gitti*’den biri olabilir. Birden fazla öge de soru ögesi olabilir.

Kürtçede soru tümcelerinin oluşturulması için yapısal olarak ÖT gibi bir ‘mI’ bulunmamaktadır. Soru tümceleri genellikle Türkçedeki 3. yol ve VYT konuşucularının da sıklıkla uyguladığı gibi genellikle sözcüklerin konumları değiştirilmeden soru ögesi üzerindeki vurgulama ile belirtilir:

(35) KR: *Bave min hat?* ‘Babam geldi (mi)?’ (BedirXan ve Lescot 2001: 330)

---

³¹ Uzun (2004:188)’de ‘mI’nın ek mi sözcük mü olduğunun tartışmalı olduğu belirtilmektedir. mI için soru edatı ya da ilgeci ile bir biçimce (clitic) olduğu yönünde tanımlamalar da mevcuttur.

(36) VYT: *Men oni alim?* ‘Ben onu alayım (mı)?’ (Gökçur 2006: 196, p.160)

Kürtçede soru tümceleri ayrıca ÖT’deki 2. yol ve VYT konuşucularının da uyguladığı gibi soru belirteçleri, soru adıları ve soru sıfatları kullanılarak oluşturulabilir:

(37) KR: *Kijan çêtir e?* Hangisi daha iyidir?

(38) *Ew kî ye?* ‘O kimdir?’ (Adıl ile)

(39) *Çend brayên te hene?* ‘Kaç (tane) kardeşin vardır?’ (Soru sıfatı ile)

(40) *Çawan kir?* ‘Nasıl yaptı?’ (Soru belirteci ile)

(BedirXan ve Lescot 2001: 239, 330).

(41) VYT: *Nêce getîrdîz?* ‘Nasıl getirdiniz?’

(42) *Haraya gidîm?* ‘Nereye gideyim?’ (Belirteç ile)

(43) *Siz kim söyîrsîz* ‘Siz kimi sövüyorsunuz?’ (Adıl ile)

(Gökçur 2006: 105, 109).

KR’de ve TR ve VYT’de çifte sorulu tümce yapıları ‘(y)an’ ‘ya da/yoksa’ gibi bağlayıcılar ile gerçekleşir. Benzer şekilde VYT’de ‘yan’ bağlayıcısı tümce içindeki birimleri birbiriyle karşılaştırma ilişkisine sokmaktadır (BedirXan ve Lescot 2001: 330, 269; Gökçur 2006: 113):

(44) KR: *Gelo tûe nik min vegeri (y)an te ez êdi ji bîr rakirim?*

‘Yanıma gelecek misin yoksa beni tamamiyle unuttun (mu)?’

(45) VYT: *Yan gelîrsen yan gelmersen?* ‘Ya geliyorsun ya da (yoksa) gelmiyor (mu) sun?’

Karmaşık Tümceler:

KR’de TR gibi karmaşık tümceler bir ya da daha fazla eylem öbeğine, ya da çoklu yan tümce yapılarına sahip olabilmektedirler. Genel olarak her iki dil de (durumsal tümleyici olan) yan tümce ve sonrasında gelen ana tümce örüntülerine sahiptir. Karmaşık tümcelerin oluşmasında bağlaçlardan da faydaniılmaktadır (Aygen 2007: 81; BedirXan ve Lescot 2001: 344)

(46) KR: *Em rastî hev hatin, me dest dan hev û ez bi reya xwe çûm*

‘Birbirimizle karşılaştık, el sıkıştık ve ben yoluma devam ettim’ (BedirXan ve Lescot 2001: 344)

KR’de bir başka sözdizimsel karmaşık tümce ana eylemi istek kipinde olan *xwastin* ‘istemek’ eylemi ile oluşturulan tümce yapılarıdır. Eğer tümce içindeki adillar eşgönderimli (coreferential) ise ikinci özne adılı düşer (Aygen 2007: 81). KR’de TR gibi öznenin düşmesi kuralı Givon (1983: 17-20)’de belirtildiği gibi diller arasındaki genel bir eğilimdir. Givon Ø önyinelemenin tümcede devam eden konuların kodlanmasında en çok kullanılan strateji olduğunu belirtmektedir (Haig 2004: 113):

(47) *Ez dixwaz-im Ø biç - im welat - ê xwe* (Aygen 2007: 81)

1T.DÜZ SÜR.iste-1T git-İST-1T ülke-EĞ DNŞ

‘Ben ülkeme gitmek istiyorum’

İstek kipindeki karmaşık tümce oluşumları VYT konuşucuları tarafından üretilen sözcelerde de görülebilir:

(48) *Men isterem evime gidım*

‘Ben evime gitmek istiyorum’

KR’de belirteçler tümcebaşı konumunda yer alarak karmaşık tümce yapıları oluşturabilirler:

(49) *Wexta tu çuyî emê bân*

‘Sen gittiğin zaman biz geleceğiz’

(BedirXan ve Lescot 2000; Aygen 2007: 85)

(50) *Heta ku bavê min hat me list*

‘Babam gelene kadar biz oynadık’

Kürtçede ilgi tümcecikleri kurmaya yarayan ilgi bağlacı Farsça kökenli olan ve Türkçede de *ki* olarak görülen *ku* ya da *ko* bağlacıdır. KR’de iç içe geçmiş yan tümcelerin sıralanışı kurallı olarak yalın tümcelerin sıralanışı ile aynıdır. Konuşma dilinde bağlama göre sesletilmeden çıkarımı yapılabilecek bazı dilbilgisel özelliklerin kullanımından ve karmaşık sözce yapılarından kaçınılmaktadır. (BedirXan ve Lescot 2001: 344).

Tümce Üyeleri

Özne ve Yüklem:

Türkçede ve Kürtçede adlar, ad öbekleri, adıllar, sıfatlar, sıfatfiiller (ortaçlar), mastarlar (adeylemler), ekleme ve niteleme bağıntılı sözcükler (tamlama yapıları) ve ad tümceleri özne görevinde olabilir:

(51) *Mirov hat* ‘Adam geldi’

(52) *Çuyîn zehmet e* ‘Gitmek zahmetlidir’ (Mastar/Adeylem özne)

(53) *Girtî zehf in* ‘Yakalananlar (mahkum) çoktur’ (Sıfat fiil / Ortaç özne)

(54) *Hespê Soro nas e* ‘Soro’nun atı iyi bilinir’ (Tamlama yapıları)

Özne, her iki dilde de genellikle yüklemden önce gelir. Bunun yanında, Türkçede konu ve odak gibi kullanımbilimsel faktörlere göre öznenin konumu değişerek çalkalama (scrambling) gerçekleşebilir. Türkçede yüklem zamanına göre özne farklılaşmazken Kürtçede DÜZ ya da EĞ durumunda olabilir. Kürtçede özne ek alabilir ama tümcenin eyleminin çatısı ve sayısı ne olursa olsun özne yalın halde kalır. Türkçede ise özne çoğul eki almaktadır ve bu durumda yüklem üzerindeki çoğul eki düşebilir.

BedirXan ve Lescot (2001:324)’te yüklemcil öge konumunda adlar ve ad soylu sıfat ve belirteçler, izafet yapılanmasıyla oluşturulan eklenme ve niteleme bağıntıları olarak tanımladığı tamlama türü yapılar ve tümcenin tamamının yüklem olabileceği belirtilmektedir. TR’de de aynı yapılanmalar yüklem konumunda olabilmektedir. Her iki dilde de yüklem genellikle son üyedir ve yüklem üzerinde zaman, kip ve kişi gibi çekimsel kategori belirleyicilerini almaktadır (BedirXan ve Lescot 2001: 324; Uzun 2004: 95). TR’de bu sadece son eklerle gerçekleşirken KR’de ön ekler, son ekler ve eylem kategorisinde belirtildiği gibi iki farklı zamanlı eylem yapılanmaları da ayrıca belirleyicidirler.

Nesne (Düz Tümleç):

TR’de ve KR’de geçişli eylemlere sahip tümceler nesne içermektedirler ve nesnelere TR ve KR’nin temel sözcük dizilişine göre özne ve yüklemcil öge arasındadır. TR’de belirtili ve belirtisiz nesne ayrımı yapılırken, belirtililik kategorisinde değinildiği gibi Kürtçede, *Min kiteb xwand* ‘Ben kitap / kitabı okudum’ örneğinde olduğu gibi, belirtililik nesne konumundaki ad üzerine gelen yapısal bir belirteç ile değil bağlama göre anlaşılır. Kürtçede geçişli eylemin şimdiki ve gelecek zamanlı yapılanmalarında nesnelere eğik durumda, geçişli eylem geçmiş zamanlı bir yapılanmadaysa nesne yalın ya da düz durumda olur.

(55) *Tu min nas diki* 'Sen beni tanıyorsun'

(56) *Te ez nas kırım* 'Sen beni tanıydın'

(57) *Ezê nan³² bıkırım* 'Ben ekmek satın alacağım'

(58) *Min nan kırı bu* 'Ben ekmek satın aldım'

Yer-Yön Belirteçleri (Dolaylı Tümleç):

Yüklemin bildirdiği işi yer ve yön bakımından belirten tümce üyesidir. Tümcede yer-yön belirtecini bulmak için yükleme kime, kimden, nereye, nerede, nereden, soruları sorulur. Türkçede bu soruların yanıtını ismin {-e}, {-de} ve {-den} hali gibi yönelme bulunma ve ayrılma belirten ekler ile tespit ederken Kürtçede izafet yapılanması, {li/e} ön ilgeç, hem ön hem de art ilgeç {di ... da} ve {da} olarak ve genellikle herhangi bir biçimbilimsel yapıya sahip olmadan bağlama ve anlama göre belirlenir.

---

³² BedirXan ve Lescot (2011: 94) /a/ ya da /e/ içeren eril adların eğik durum yapılanmasını kaybettiği belirtilmektedir. Yani *Ez nanê bıkırım* → *Ez nan bıkırım* şeklinde özel bir bükünlenme gerçekleşmektedir.

(59) *Min mal da te dît* ‘Ben seni evde gördüm’ (Art ilgeç ile)

(60) *Cotkar genimê xwe li sukê difiroşe*, ‘Çiftçi buğdayını pazarda satar’ (Ön ilgeç ile)

(61) *Hemmu kes di nav da mitîng bu* ‘Herkes miting (alanı) içindeydi’

(62) *Hevalê xwe li cem me anî*, ‘Dostunu bizim yanımıza getirdi’ (BedirXan ve Lescot 2001: 326)

Durum ve Zaman Belirteçleri (Zarf Tümleci):

Durum belirteçleri, yüklem bildirdiği iş oluş ya da eylemin durumunu, miktarını, sayısını belirten işlevsel kategoridir³³. Eyleme sorulan nasıl, neden, niçin, ne kadar sorularına yanıt veren tümcesel kategoridir Adlar, belirteçler, ad soylu sözcüklerin oluşturduğu yapılanmalar, ilgeçlerin ad soylu sözcüklerle oluşturduğu yapılanmalar durum belirteçlerini oluşturabilir³⁴. Kürtçede zaman belirteci olarak kullanılan *kengê*, *wextê* ‘vakit’ ‘çax/ğê’, *gava* ‘zaman, çağ’ gibi EĞ durumlu sözcükler Türkçeden farklı olarak tümce önü konumunda ve özne ile girişik bir yapılanma sergilemektedirler:

(63) *Gava li zozanên Sipanê Xelatê min pezê xwe diçêrandin*, (zaman belirteci)

caran heftayin diborîn beî ko ez dengê tu însanan bibihîsim

³³ Transkripsiyonlardaki sözcük üyelerinin belirlenmesinde, durum belirteçlerini miktar ve derecelenme gibi belirteç türlerini de içeren bir işlevle ele alınmasını uygun gördük.

³⁴ Hem sözcüksel hem de tümcesel ya da sözcüksel kategorilerde bulunabilen belirteçler ve onların belirlenmesinde etkili olan yapısal eklentiler konusunda daha önce verilen bilgileri de göz önünde bulundurunuz.

‘(Ben) Koyunlarımı Sipanê Xelatê yaylasında otlattığım zaman, (Ben) bazen haftalarca hiçbir insan sesi işitmiyordum’. (BedirXan ve Lescot 2001: 344).

(63)’teki tümcede *min* ‘ben EĞ’ adlı zaman belirteci olan yan tümce yapılanması içinde yer almaktadır. Türkçede ise açıklama tümcesinde belirtildiği gibi özne olan adıl ya düşmekte, ya tümce başı konumda yer almakta ya da ana tümce yapılanmasının hemen önünde konumlanmaktadır.

3.4 Alanyazın Çalışmaları

Kürtçenin başka dillerle etkileşimine bağlı olarak gerçekleşen farklılaşmaları konusundaki ilk çalışma Kahn (1976)’dır. Bu çalışma, Kürtçenin İran’da konuşulan farklı lehçelerinin sesbilimsel yapılarında etkileşime bağlı olarak gerçekleşen farklılaşmalar konusunda tartışmalar içermektedir. Kahn, Kürtçenin ses sistemindeki farklılaşmalarda kullanımbilimsel nedenler dışında, çokdilliliğin yaygın olduğu bir alana, yani yoğun dilsel etkileşimin yaşandığı bir bölgeye özgü kuralların da etkili olduğunu belirtmektedir. Daha sonraki çalışmalarda Kürtçe sözdiziminde en çok dikkat çeken konu olan ergatif yapılanma ele alınmaktadır. Pirejko (1963) ve Payne (1980)’de Kürtçedeki ergatif yapı özelliğinin, özellikle ¹*min* ²*we dît* ‘Ben sizi gördüm’ gibi çift eğik durum yapısının (double oblique construction) TR ile etkileşime bağlı olarak ne türden farklılıklar sergilediği betimlenmektedir. (Haig; Matras 2002: 10).

Dorleign (1996)’da, Diyarbakır’daki ikidilli konuşuculardan elde edilen sözlü kayıtlar ışığında Türkçenin etkileşime bağlı olarak KR’deki ergatif yapıyı kısıtlaması ve yalın/belirtme durumlu (nominative/accusative) bir yapılanmaya geçişine etkisini araştırmaktadır. Absolutif/ergatif ve nominatif/akkuzatif bir dilin derin, örtük yapısal

özellikleri olduğundan bunlar arasındaki geçişlerin önemli biçimsözdizimsel oluşumlar olduğu kaydedilmektedir. Oldukça karmaşık bir süreç olarak belirtilen bu oluşumun gerçekleşmesi için Kürtçenin dil içi etkenlerinin (language internal) ve Türkçe ile olan etkileşimin birlikte rol aldıklarını belirtmektedir. Dorleign (2006: 92) öncelikle Standart Kürtçenin bölünmüş (split) ergatif yapıya sahip bir dil olduğunu ve ergatif biçimin geçişli geçmiş zamanlı tümcelerle sınırlı olduğunu ifade etmektedir. Ergatif yapıyla ilişkili olarak Kürtçede ad öbeklerinin işaretlenmesi için iki biçimbilimsel yol olduğunu belirtir:

a) AÖ'leri yapısal olarak işaretlememek.

b) AÖ'leri bir EĞ(ik) durumla işaretlemek.

Yani ayrık ergatif (split ergative) yapılanmasına sahip olan Kürtçede, şimdiki zamanlı ve geçişli eylemlere sahip tümcelerde yüklem özne ile uyum içindedir, geçişli eylemli ve geçmiş zamana sahip olan tümcelerde ise yüklem nesne ile uyum sağlamaktadır:

Uyum

(64) $\overbrace{Hûn \quad mîn \quad dîbinin}$

2Ç.DÜZ 1T.EĞ gör.ŞİM.2Ç

‘Siz beni görüyorsunuz’

Uyum

(65) $We \quad \overbrace{ez \quad ditim}$

2Ç.EĞ 1T.DÜZ gör.GEÇ.1T

‘Siz beni gördünüz’

Dorleign, ergatif durumdayken KR’de yukarıdaki kuralı bozacak farklı yapılanmalarla da karşılaştıldığını belirtmektedir:

(66) *We min dit*

2Ç.EĞ 1T.EĞ gör.GEÇ

‘Siz beni gördünüz’

(67) *We min ditin*

2.Ç.EĞ 1T.EĞ gör.GEÇ.Ç

‘Siz beni gördünüz’

(68) *Hun min ditin*

2Ç.DÜZ 1T.EĞ gör.GEÇ.Ç

‘Siz beni gördünüz’

Yukarıdaki tümce örüntülerinden (66) ikili EĞ yapılanmadır ve eylem üzerinde herhangi bir uyum eki yoktur. (67), aynı şekilde ikili bir EĞ yapılanmadır fakat eylem özne ile sayı bakımından uyum içerir. (68), şimdiki zamanlı (64)'e eşdeğer bir geçmiş zamanlı ifadedir ve aynı şekilde nominatif/akkuzatif yapılanmaya sahiptir. Bu örüntülerin Türkçe ile yoğun etkileşim yaşayan Diyarbakırlı konuşucular ve daha az etkileşimde olan farklı bölge konuşucularıyla karşılaştırmalı olarak belirtildiği yüzdeler dağılımlar aşağıdaki tabloda belirtilmektedir:

Tablo 9. Geçişli eylemlerle kurulmuş geçmiş zamanlı tümcelerdeki durum kategorisi yapılanmaları (Dorleign 2006: 92)

Tümce yapılanmaları	Diyarbakırlı Konuşucular (761)	Diyarbakırlı olmayan konuşucular (562)
Ergatif/Absolutif	0.9	61
Uyum olmayan ikili eğik yapı	38.2	23.7
İkili eğik yapı, özne uyumu	29.6	14
Nominatif/Akkuzatif	31.3	1.3

Tablo 9.'dan anlaşıldığı gibi kurallı yapılanma sergileyen ergatif/absolutif yapılanmalar özellikle Diyarbakırlı olmayan konuşucular tarafından üretilmektedir. Bu durumun tersine, nominatif/akkuzatif yapılanmalar ise özellikle Diyarbakırlı konuşucular tarafından üretilmektedir. İkili EĞ yapılanmalar ise özellikle Diyarbakırlı konuşucular tarafından üretilmektedir. Ayrıca ERG/ABS sistemin hem Diyarbakırlı hem de Diyarbakırlı olmayan konuşucular tarafından kullanımının azalması söz konusudur. Diyarbakırlı konuşucular için bu süreç daha da ilerlemiş boyuttadır. Dorleign, ergatif sistemin neden değişmekte olduğu sorusunu bu çalışmasında da yinelemektedir. Türkçe ile yoğun dil etkileşiminin önemli bir faktör olduğunu fakat İran dillerindeki ergatif sistemin de önemli derecede yok olmasından dolayı (Pirejko 1979, Trask 1979, Anderson 1977, Payne 1979 ve Bynon 1980 gibi) dil içi ilişkilere bağlı artzamanlı bir sürecin de bunda etkili olduğu görüşündedir. Etkileşim ve artzamanlı düzenlemelere rağmen Kürtçe, az sayıdaki İran dilleri gibi ergatif sistemini belirli ölçülerde korumaktadır. Dorleign, Diyarbakırlı konuşucuların

dilsel yapılarındaki etkileşime bağlı biçimsözdizimsel farklılıkları genel olarak şu şekilde değerlendirmektedir:

1. Eylem sonu konumda EĞ durumunda bulunması gereken belirteçler ve ilgeçler eylem önü konumdadırlar.
2. Basit tümcelerde adıl düşürme yaygındır³⁵.
3. İşaretili belirtili nesnelere ve işaretsiz belirtisiz nesnelere yaygındır.
4. Sözdiziminde ergatif/absolutif yapılanma yerine ikili EĞ yapılanmalar ve nominatif/akkuzatif yapılanmalar daha yaygındır (Dorleign 2006: 92, 93).

Dorleign (2006: 82)'de Arapça ve Farsça içerik ve işlev sözcüklerinin TR ve KR'in dil yapılarının belirlenmesinde önemli bir role sahip oldukları belirtilmektedir. TR ve KR arasındaki dil ilişkileri bakımından belirsizliğini koruyan durum Arapça ve Farsça olan dilsel öğelerin Türkçe aracılığıyla mı Kürtçeye yerleştiği yoksa Kürtçe aracılığıyla Türkçeye yerleşmiş olduğu konusundadır. Dorleign (2006: 82)'ye göre Arapça ve Farsça olan kopyalamaların Kürtçeye iki şekilde Türkçeden aktarılmış olabileceği belirtilir. Örneğin *esir* ve *tecrübe* Arapça kökenli sözcüklerdir.

1. Birimler Türkçe sesbirimleri taşıyorsa: *tecrübe* (/ü/ gibi).

Haig (2007: 167)'de Anadolunun bazı bölgelerinde Kürtçe konuşucular tarafından sistematik olarak kullanılan /ü/ [y] ve /ö/ [ø] ünlülerinin Türkçe ile etkileşimden kaynaklandığı belirtilir (Bulut 2005) . Bunun yanında Türkçe ünlü uyumunun Kürtçeye aktarımı konusunda çok az kanıt olduğunu ifade etmektedir. Dorleign

---

³⁵ Bazı Kürtçe dilbilgisi çalışmalarında Kürtçenin adıl düşüren bir dil olduğu (bkz BedirXan ve Lescot 2001) bazılarında ise Dorleign'in belirttiği gibi adıl düşürmediği belirtilmektedir.

(2006)'da belirtilen /ü/ ünlüsü dışında /ö/ ünlüsüne sahip birimler de Türkçe kaynaklı olmalıdır.

2. Birimler Türkçenin yapısal dizilimine sahipse: *esir ketin* ‘esir düşmek’ gibi.

Dorleign (2006: 74)'te Türkçe ve Kürtçe arasındaki dil etkileşimini belirleyen iki temel görünümün olduğu belirtilir. Bunlardan ilki özellikle Cumhuriyetin ilanından itibaren Doğu Anadolu'da Türkçenin baskın Kürtçenin ise altkatman dili olmasıdır. İkinci özellik olarak iki dil arasında genetik (akrabalık ilişkileri) ve tipolojik olarak büyük farklılıklar olmasıdır. Türkçede tüm birimlerin sözdizimsel işlevi biçimbilimsel olarak açıktır. Kürtçe ise sözdizimsel ilişkilerde Türkçeden daha az biçimbilimsel birimler kullanır. Kürtçede Türkçedeki çalkalama özelliğinden farklı olarak çekirdek üyelerin sözcük dizilimindeki konumları değişmez. Türkçe tamamiyle yalın nominatif/akkuzatif bir dil yapılanması sergilerken Kürtçe geçmiş zamanlı tümcelerde ergatif/absolutif biçimsözdizimsel yapılanmaya sahiptir. Böylesine farklı yapılanmalar sergileyen TR ve KR'nin etkileşime bağlı olarak hangi oranlarda benzeşebilecekleri konusunda bazı araştırmacıların evrensel olarak kabullendikleri açıklamaları bulunmaktadır (Dorleign 2006: 75).

Thomason ve Kaufman (1988) tarafından gerçekleştirilen deneysel çalışmalar sonucunda yapısal özelliklerin yabancı etkenlere bağlı olarak geçirgen olmayan özellikler sergileyebileceği iddia edilmektedir. Bunun yanında araştırmacılar dil kaymasına (language shift) bağlı olarak sözcük dizilişinin ödünçlenme/kopyalanma bakımından sözdizimsel özelliklerin en kolay değişen yönünü oluşturduğunu ifade etmektedirler:

İşlevsel uyum (functional congruence) bakış açısıyla değerlendirildiğinde baskın ÖEN ve ÖNE sözcük dizilişine sahip örüntüler zamanla aynı sözdizimsel işlevi sergilemeye başlarlar. Öznenin ve nesnenin birbirlerine ve eyleme göre konumlarının kimliklendirilmesinde uyum sağlanır (Thomason ve Kaufman 1988: 55 'Dorleign 2006: 75). Yani Ö+N+Yüklemcil öge dizilişine sahip bir dil uzun süreli ve yoğun etkileşimin ardından Ö+Yüklemcil öge+Nesne dizilişine ya da bunun tam tersine sahip olabilir.

Dorleign (2006: 83) biri Kürtçe baskın ikidilli (Hasan) diğer ikisi Diyarbakırlı olan ve Türkçe-Kürtçe dengeli ikidillilik seviyesine sahip (İzzet ve Sadık) üç farklı konuşucuya ait sözceleri değerlendirmektedir. Bu konuşuculardan elde edilen verilerin incelenme sonuçlarına göre Türkçeden aktarımı yapılan içeriksel ve işlevsel birimlerin oranları aşağıdaki gibi belirtilmektedir³⁶:

Tablo 10. Diyarbakırlı İkidillilere ait aktarımı yapılan içerik sözcükleri (Dorleign 2006: 83)

İçerik Sözcükleri	İzzet (Toplam 5000 sözcük)	Sadık (Toplam 5000 sözcük)	Hasan (Toplam 4000 sözcük)
Adlar	76	41	2
Eylemler	14	11	0
Sıfatlar	15	9	0
Belirteçler	9	3	1

³⁶ Dorleign (2006: 82) bu verilerin oluşturulma sürecinde konuşucuların farkındalıklarından dolayı özellikle Kürtçe birimler kullanarak söylemlerini oluşturma çabası içinde olduklarını ifade etmektedir. Bu durum, etkileşimin boyutlarının anlaşılmasını belirgin ölçülerde değiştirebilecek bir uygulama olarak değerlendirilmelidir.

Tablo 11. Diyarbakırlı İkidillilere ait aktarımı yapılan işlev sözcükleri (Dorleign 2006: 83)

İşlev Sözcükleri	İzzet (Toplam 5000 sözcük)	Sadık (Toplam 5000 sözcük)	Hasan (Toplam 4000 sözcük)
Sıralama bağlaçları	4	4	0
Yan tümce bağlaçları	3	4	0
Belirteçler/Belirteç Öbekleri	5	8	0
İlgeçler	4	4	0
Söylem Belirleyicileri	6	8	2

Dorleign, Sadık ve İzzet'in içerik sözcüklerini kullanma oranlarının oldukça fazla olduğunu bunun yanında Hasanın sadece üç tane Türkçe içerik sözcüğünü kullandığını belirtmektedir. Bunlar 'iş', 'oda' ve 'temiz'dir. Sadık, Kürtçenin ses değerlerine uygun olarak ifade ettiği Türkçe içerik sözcükleri üzerine genellikle soyut adlar yapmakta kullanılan $\{-\text{(t)i}\}$ ekini getirerek yenilik 'neologism' katmaktadır. *Texsicit* 'Taksicilik' gibi.

İşlev sözcükleri ve söylem belirleyicileri konusunda İzzet ve Sadık yoğun bir şekilde Türkçe olan ya da Türkçeden aktarılmış Arapça/Farsça birimleri kullanırlar. Hasan ise bunlar yerine Kürtçe değişkelerini kullanmaktadır.

Dorleign (2006: 84) Türkçeden Kürtçeye biçimbirimsel yerleşimlerin sıklıkla ve doğrudan olmadığını belirtmektedir. Türkçedeki m-eşil (m-doublet) uygulaması (TR *rütbe mütbe*; KR *kevır mevır* gibi) ve şart eki $\{-\text{sA}\}$ 'nın (KR *heye-se* 'var-sa' gibi) İzzet ve Sadık tarafından üretilen sözcelerde görülmektedir.

Haig (2006), Doğu Anadolu'nun Türkçe, Kürtçe, Zazaca ve Lazcaya ev sahipliği yapan bir dil etkileşim alanı görüntüsü verdiğini belirtmektedir. Bu coğrafyada çeşitli dilsel yapıların ilişkili diller tarafından kendi dil düzeneklerine aktarıldığını belirtmektedir. Örneğin İran dillerinden aktarımı yapılmış olan 'ki' bağlacı bu dillerde önemli derecede örtüşmeler sergilemektedir. 'ki' yapılanması bölgede konuşulan dillerde *ku*, *ko*, *ki* formlarında çeşitli işlevlere sahip olarak görülmektedir. Bu dillerde 'ki' eylemleri ya da tümleyicileri birbirlerine bağlama işlevine sahiptir. Haig 'ki'nin Türkçeye aktarımından sonra sunduğu işlevsel özelliklerin örtüşmesi bakımından Lazcaya geçmiş olduğunu ifade etmektedir. Kürtçe ve Zazaca İran dilleri olmasına karşın 'ki' yapılanmasının Zazacaya Türkçe aracılığıyla geçmiş olduğunu belirtmektedir. Kürtçede ise bu yapılanma işlevsel özellikleri bakımından 'Orta Fasça' dönemindeki özelliklerle örtüşmeler sergiler.

Haig, TR'nin eylem sisteminden yapılan işlevsel sözcük ödünçlemenin, zorunluluk ve gereklilik sunumunun yapılmasını sağlayan *gerek*, (KRde *gere* olarak kısaltılmakta) ve Arapça kökenli *lazım* (ya da *lüzum*) olduğunu belirtmektedir. ÖT.'de bu türden yapıların sunumları adlaştırmış tümceciklerle bileşik görünümdeydir: 'gitmem gerekli/lazım' gibi. Kürtçede bu türden adlaştırma yapılarının oluşturulması eksikliğinden bu eylem biçimlerinin sözdizimsel görünümünün farklı olduğu belirtilmektedir. Kürtçede *gere* tümce başı konumdadır ve onu istek kipi formundaki çekimli eylem tümcecigi takip etmektedir (Haig 2007: 175).

(69) *Gere ez herım* 'Benim gitmem gerek'

Bu türden sözdizimsel örüntüler bölgedeki Türkçe ağızlarında da görülür (Bulut 2005: 229 ‘Haig 2007: 275). VYT konusunda oldukça geniş bir derlem oluşturan Gökçur (2006)’da bu türden yapılara sahip örüntülerle karşılaşmaktayız:

(70) *Gerek*³⁷ *buna çöçe (çörek) vurasan* (Gökçur 2006: 347)

‘Buna çörek vurman gerekli’

Bulut (2006), Johanson’un seçimli (selective) ve bütüncül (global) olarak gerçekleşen kopyalama modeline göre özellikle işlevsel birimlerin Kürtçeye aktarımını açıklamaya çalışmaktadır. İşlevsel birimlerden dikkat çeken bir yapı da TR’deki ‘göre’ ilgecinin KR’ye ön ilgeç olarak geçmiş olmasıdır: *gora min* ‘Bana göre’ Bulut, bu oluşumu işlevsel birimlerin bütüncül olarak kopyalanmaları şeklinde açıklamaktadır. Bulut’a göre bu ilgecin telafuzundaki farklılığın nedeni olarak erken dönem kopyalarından olmasıdır. İzoli (1992) ve Omar (1992) bu ilgeci ön ilgeç olarak nitelendirir: *lı gor* ‘ona göre’. Rizgar (1993) ise ‘göre’yi durum belirteci olarak açıklamaktadır: *ew gora hev in* ‘Onlar birbirlerine göredir’ (Bulut 2006: 99).

Bulut (2000) Kürtçenin Türkçedeki tanıtısallığı bir eylem kategorisi olarak mı uyarladığı konusunda incelemeler içermektedir. KRnin yazı dilinde özellikle kaçınılsa da konuşma dilinde sıklıkla bileşik eylemler oluşturmak için TRdeki adlaşmış eylem tabanına getirilen {-miş} biçimbiriminin , *kirin* ve *bûn* yardımcı eylemleriyle birlikte kullanıldığı görülür. Bu görünümünün, TR ile etkileşime bağlı olarak ortaya çıkan bozuk yapılar olduğu görüşü hakimdir. Kürt yönetmen *İsmet Elçi* tarafından yapılan bir röportajda üretilen bir sözcede bu türden bir yapılanmayı düzeltme çabasını görmekteyiz:

---

³⁷ Bazen *gereh* şeklinde kullanımları da VYT’de görülebilmektedir.

(71) *Dema ku ez filmekê Yılmaz Güney 'Süre' dit, ez şaşirmîş bûm, eeh şaş³⁸ bûm*

'Yılmaz Güney'in bir filmi 'Süre'yi gördüğüm zaman şaşırđım, eeh. şaşım' (Bulut 2006: 108).

Türkçeden Kürtçeye etkileşime bağılı olarak aktarımı gerçekleşen {-mİş} biçimbirimi özellikle ikidilliler arasındaki iletişimde yoğun olarak kullanılması bakımından dikkat çekmektedir. Fakat bu birim Kürtçe oluşturulan sözce örüntülerinde Türkçedekinden farklı anlamsal ve işlevsel özellikler sergilemektedir. Bu görünüme açıklama getirmeye çalışın *Haig*, Kürtçenin, diğer birçok İran dili gibi yeni eylemlerin türetimi için gerekli olan biçimbilimsel üretkenliğe yeterince sahip olmadığını belirtmektedir. Örneğın KRde, İngilizcedeki {-ize} ve {-ify} (priorit-ize 'önde getirmek'; beaut-ify 'güzelleştirmek'), TR'deki {-At} ve {-Alt} (yön-et; düzelt; az-alt) gibi işlevsel özellik bakımından karşılaştırılabilecek biçimbirimsel yapılar bulunmadığından yeni eylemlerin oluşturulması gereklidir (Uzun 2004: 60; Haig 2007: 174). Çoğu İran ve Hint-Aryan dilinde olduğu gibi KR'de de yeni eylem formları, *kırın* 'yapmak' ya da *bûn* 'olmak' gibi yardımcı eylemlerin ad, sıfat ya da belirteç gibi eylem olmayan dilsel birimlerle birlikte kullanımıyla oluşturulmaktadır: *şol kırın* 'iş yapmak', *heval bun* 'arkadaş olmak' gibi. Bu strateji, model dilden alınan adlar, eylemler ya da herhangi bir dilsel birimin kullanılmasında da uygulanmaktadır. Örneğın Arapçadan alınan eylemcil adlar KR ile bu şekilde birleştirilir. Arapça mastar *fehm* + *kırın* 'anlamak' ya da Arapça bir ortaç biçimi olan *qayıl* + *bûn* 'uygun/kabul olmak' bu yolla oluşturulmuştur (Haig 2007: 174).

---

³⁸ Elçi, -miş ekini bileşik eylemden çıkarmaya çalışmıştır fakat *şaş* İran Dillerine ait değil TRden alıntı bir sözcüktür. Ayrıca eğik (oblique) durumda bulunması gereken kılıcı öznenin düzeltilmesi için bir değışiklik yapılmamıştır (Bulut 2006: 108)

Haig (2007: 175), Kürtçede kullanılan {-mİş} eylem formlarının anlamsal özelliklerinin kopyalama yapıldığı model kod olan Türkçedeki gibi olmadığını ifade etmektedir. Kürtçede bu yapıların Türkçedeki gibi bitmişlik ve tanıtıcılık özelliklerini sergilemediğini, bunların aslında *tarafsız zamanlı adsıl eylemler* (tense neutral action nominal) olduğunu savunmaktadır. Bu yapılardan bazılarını yüzyıllar öncesinde rastlanır ve Kürtçe konuşucuları bu yapıları birinci dil edinim süreçlerinde söz dağarcıklarına katmaktadırlar. Haig, ikidilli konuşucuların {-mİş}'lı yapıları kullanarak Türkçedeki değişik eylemlere ulaşmaya imkan tanıyan bir kural geliştirdiklerini ve Kürtçe sözcelerde uygun anlam değişiklikleri sağlanarak bu yapıları kullandıklarını belirtmektedir. Haig, Merkez Anadolu Kürtçesinde {-mİş} eylem formlarıyla yapılan ödünçlemeler dışında Türkçe yalın eylem tabanlarının da bulunduğunu belirtmektedir:

Karış kirin (ad olarak kullanılmakta 'karıştırma yapmak'); *say kirin* 'saymak'; *şaş kirin* 'hata yapmak', 'şaşırmak'; *inan kirin* 'inanmak'; *bekle kirin* 'beklemek'; *kapat kirin* 'kapatmak' (Haig 2007: 175).

Haig (2007: 174) {-mİş}'ın TRde ünlü uyumuna göre farklılaşabilen dört farklı alt sesi olduğunu KRde ise genellikle transkripsiyonu /i/ ünlüsü ile yapılan ama /i/ ve /ö/ arasında bir ses değeri kısa bir ünlünün genellikle kullanıldığını belirtir. Bu görünüm Van'da konuşulan TR ağızlara ait bir özellik olarak hem kayıtlarda (*almış, sevmiş, görmüş, duymış* gibi) hem de daha önce yapılan çalışmalarda karşımıza çıkmaktadır (bkz. Gökçur 2006: 174-428).

Haig (2007)'de {-miş} ekiyle birlikte kullanılan ikidilli konuşuculara ait bazı eylem bileşimleri BedirXan yazı sistemine göre aşağıda belirtilmektedir:

annamış kirin ‘anlamak’; *düşünmüş kirin* ‘düşünmek’; *nişanlanmış*

bûn ‘nişanlanmak’; *başlamış kirin* ‘başlamak’; *sevinmiş bûn* ‘sevinmek’;

tanışmış bûn ‘tanışmak, tanımak’; *sokmuş bûn* ‘sokmak’;

dayanmış bûn ‘dayanmak, katlanmak’; *dinlemiş kirin* ‘dinlemek’

Türkçedeki {-mİş} eylem biçimlerinin İran dilleri tarafından ödünçlenmesi Özbekçeyle etkileşim sonucunda Tacikçede bulunmasıyla çalışmalarla belirlenmiştir.

19. yüzyılda Le Coq ve Lerch tarafından oluşturulan metinlerde bu yapılarla KR’de ve tüm Anadolu coğrafyasında karşılaşılmaktadır. Fakat TR’nin daha az etkili olduğu Kuzey Iraktaki Zaho ve Dohuk gibi yerleşimlerde bu yapıların KR üzerindeki etkilerinin çok daha az olduğu görülür (Haig 2007: 174).

Türkçede {-mİş} ve işlevleri:

Kürtçedeki {-miş} eki her ne kadar Türkçede yüklemcil öğeler üzerinde bulunan {-mİş} biçimlerinden farklı işlevsel görünüme sahip olsada tamamıyla farklı oldukları da söylenemez. Doerfer (1993)³⁹, Türkçedeki {-mİş} ekinin tarihsel süreç içerisinde TR ile etkileşim süreci yaşamış olan Kürtçe ve diğer dillerdeki görünümlerini açıklamaya çalışmaktadır. Öncelikle belirtilen Orhun yazıtlarında oldukça sık görülen -mİş ekinin sıfat fiil olarak ve sınırlı bir işleve sahip mastar eki biçiminde görüldüğünü Tekin (1968)’e bağlı olarak belirtir. Yazıtlarda {-mİş}’in olumsuzluk biçiminin⁴⁰ günümüz ÖT’indeki gibi {-mAmİş} olarak değil bağımsız bir sözcüksel birim olan ‘yoq’ (yok) ile sağlandığını ifade etmektedir:

³⁹ Muharrem Öçalan tarafından e-makale olarak çevirisi yapılmıştır.

⁴⁰ Çalışmada ayrıca olumsuzlama biçimi olarak “-mA-dUK” yapısından söz edilmektedir. Fakat bu biçimlenme çekimlenmiş -DI geçmiş zaman ekinin 3. Ç. kişi

(72) *Temir kapuğqa ..teğmişidi yoq ermiş*

‘Onlar, hiçbir zaman (bundan önce) demir kapıya ulaşamamış’.

Doerfer, {-mİş} ekinin *filin rivayeti* olarak belirtildiği (Tekin 1958: 192)’yi eleştirerek (Johanson 1971)’in konuya açıklık getirdiğini ifade eder. Johanson, bu ekin Türk lehçelerinde farklı anlamlar sergilediğini, örn. Azericede kullanılan {-mİş}’ın ÖT.’den tamamen farklı olduğunu ve bu ekin Orhun Yazıtlarındaki kullanım özelliğinin ÖT. ile kıyaslanamayacağını bundan dolayı da {-mİş}’ın kullanıldığı tüm diller için özel olarak ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır (Doerfer 1993). Doerfer, {mİş}’ın şaşırtıcı bir şekilde Kürtçe gibi çok sayıdaki dile girmiş olduğunu belirtir.

Ölçünlü Türkçede {-mİş} biçimbiriminin işlev(ler)inin ne olduğu konusunda farklı görüşler vardır. Bazı araştırmacılar {-mİş}’ın özellikle *tanıtsallık* (evidentiality) belirttiğini bazıları ise öncelikle görünüş (aspect) ve ayrıca tanıtsallık belirttiği fikrini paylaşmaktadır. Bu görüşler Gül (2009)’da ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

Türkçenin tanıtsallık kipliğini dilbilgisel olarak {-mİş} eki ile işaretlediğini ve bu ekin zaman eki olmadığını savunan çalışmalardan bazıları şunlardır (Yavaş,1980; Sezer, 1990; Uzun, 1998, 2001; Aksu-Koç, 1998; Aikhenvald, 2004). Bu görüşe karşı olarak {-mİş} biçimbiriminin bir görünüş eki olduğu ve tanıtsallık zannedilen anlamın, bu görünüş değerinden kaynaklanan bir yan anlam olduğu da bazı çalışmalarda ifade edilmektedir (Johanson, 1971, 1994, 2000; Csató, 2000; Schroeder, 2000; Gül 2009: 19, 20).

---

ekini de alarak oluşturulmuş halidir. Doerfer, -mA olumsuzluk eki yerine “yok” gibi olumsuzluk bildirimli sözcüklerin kullanılması durumuyla günümüzde Doğu Afrika Dillerinden Swahilide de karşılaşıldığını belirtir.

Csató ve Johanson, {-mİş} biçimbiriminin asıl işlevinin zaman aşımli bitme görünüşü işaretlemek olduğunu ve bir yan anlam olarak *dolaylılık* yani dolaylı tanıtısalılık aktardığı görüşündedir (Csató, 2000: 38). Ayrıca, {-(I)mİş}'ın tek işlevinin dolaylılık aktarmak olduğu, {-mİş} için geçerli olan bitme görünüşünün {-Imİş} ile işaretlenemeyeceğini savunulmaktadır. {-mİş} ve {-Imİş} arasındaki bu anlamsal farkın dışında yapısal olarak da fark olduğu belirtilir. {-mİş} biçimbirimi sadece eylem köküne eklenirken, {-(I)mİş} ya ad köküne (örn. anlam+mış) ya da ad özellikleri sergileyen çekimlenmiş eylem köküne (örn. anlıyor+mış) eklenebilir (Gül 2009: 33).

Uzun (1998, 2001), {-mİş} biçimbiriminin geçmiş anlamının da olduğunu, fakat bu anlamın kiplik anlamının bir yan etkisi olduğunu belirtir. Johanson ve benzeri çalışmaların tersine, {-mİş} ile {-Imİş} arasında hiçbir ayırım olmadığını söyleyerek, Ali eve gelmiş ve Ali eve geliyormuş tümcelerindeki {-mİş} birimlerinin işlevleri açısından hiçbir fark olmadığını altını çizer. {-mİştI} yapısının varlığını ise, {-mİş}'ın geçmiş aktarmadığının açık bir kanıtı olduğunu gösterir. Uzun'a göre {-mİş} rivayet kipliği anlatan ve yalnızca rivayet edilen olay geçmişte olduğu için geçmiş anlatıyormuş gibi görünen bir kiplik ekidir (Gül 2009: 40).

Göksel ve Kerslake (2005)'e göre Türkçede kiplik belirteci olan {-mİş} hem tanıtısalılık (koşmuş), hem de bitmişlik (unutmuşum gibi) sunumları yapmaktadır. Koşaç (copular) işaretliyicisi olan {-DIr} gibi bir ek ile takip edildiğinde sadece bitmişliği belirtir: 'başlamıştık', 'anlamamışsa', 'görmüşlerdir' gibi. Benzer şekilde {-mİş} onu takip eden bir yardımcı eylemle birlikte bileşik eylem formunda yer aldığında sadece bitmişlik belirttiği ifade edilir: 'yapmış olduk', 'görmüş bulunuyorum' gibi (Göksel ve Kerslake 2005: 75).

Csató (2000: 34) daha önce Haig (2007)de ortaç yapıları olarak belirtilen {-mİş}'lı yapıların dolaylı anlatıma sahip olmadıklarını, taşıdıkları anlamsal yükün ise postterminallik olduğunu belirtir:

(73) *Yaşlan-mış adam*

yaşlan-ORT(aç) adam

Van'daki yerel Türkçe ağızlarında (VYT), ölçünlü Türkçedeki gibi geçmiş zaman anlatımlı {-DI} ve bitmişlik ya da tanıtımsallık sunumu yapan {-mİş} biçimbirimleri dışında ÖT.'de *ulaç* (gerund) kategorisinde olduğu belirtilen {-Ip} ile de yüklemcil eylem üzerinde karşılaşmaktayız. Bu yapı Azeri Türkçesinde de bulunmakta ve öğrenilen geçmiş zaman eki olarak kullanılmaktadır (Gökçur 2006: 14). VYT'de bulunan bu yapının ÖT.'deki *ulaç* yapısından farklı olarak tümce sonu konumunda bulunmakta ve tümcenin öznesi konumundaki 2. ve 3. tekil ve çoğul kişiler ile uyum kurmaktadır:

(74) *...kîmîn ğızı olûrsa padişah o ğızı alıp. özöne göre bi ğızı alıp gelip.* (Gökçur 2006: 307/p.10)

'... Kimin kızı olmuşsa padişah o kızı almış. Kendine göre bir kızı alıp gelmiş'.

VYT'de {-miş} biçimbirimi özne konumundaki tüm adıyla çekime girerken, {-Ip} 'ben' ve 'biz' adlarının bulunduğu sözdizimsel örüntülerde yüklemcil öge üzerinde yer alamamaktadır:

(75) *⁴¹*Ben alı pam* → *Ben almışam* 'Ben almışım'

(76) *Sen alıpsan* 'Sen almışsın'

⁴¹ * işareti dilbilgisel olarak kabul edilemez yapılanmaları göstermektedir.

(77) *O alıp* ‘O almış’

(78) *Biz alıpız → *Biz almışız* ‘Biz almışız’

(79) *Siz alıpsız* ‘Siz almışsınız’

Onlar alıp(lar) ‘Onlar almışlar’ Bu konumlarda {-miş} kullanılmaktadır ve {-Ip} ÖT’deki {-mİş} ile özne seçiminde farklılaşsa da öncelikli görevinin tanıtıcılık olması görünümüyle örtüşmektedir. İkidilli konuşucular bölge ağızlarıyla yoğun etkileşimde olmalarına rağmen {-Ip}’lı ve {-dI}’lı yüklemcil öge yapıları oluşturmamaktadırlar.

4. UYGULAMA

4.1 Veri Toplama Tekniği

Toplumdilbilimsel bakışaasıyla dilsel etkileşim konusundaki çoğu bilgimiz üç farklı kaynaktan sağlanmaktadır. Bu kaynaklardan ilki, elde edilen veriler için uygulanan analizler ve kuramsal açıklamalardan dile dair çıkarımlardır. İkincisi, bireysel röportaj ve görüşmeler yoluyla elde edilir. Gözlem ise olası bilgilenmenin üçüncü kaynağıdır (Bowern 2010: 352).

Van'daki ikidilli konuşucuların iletişimlerinde ortaya çıkan dilsel etkileşime dair özelliklerin dilbilimsel görünüşleri hakkında açıklamalar sunmayı amaçlayan bu çalışmanın verilerinin toplanması, bu üç kaynak yola bağlı olarak gerçekleştirildi.

Çalışma verileri, Van merkez ve Van'ın 120 km. uzağındaki Başkale ilçesinde yaşayan ve yaşları 9 ile 82 arasında olan 25 farklı ikidilli (Türkçe-Kürtçe) konuşucudan 2010-2012 yılları arasında elde edilen sözlü kayıtlara dayanmaktadır. Konuşuculara gerekli bildirimler yapıp izinleri alındıktan sonra doğal iletişim süreci içinde Olympus Digital Voice Recorder VN-7800PC marka dijital bir ses kayıt cihazı ile kayıtlar yapılmıştır. Konuşucuları doğal iletişim süreçlerinden uzaklaştırmamak için çalışmanın diller arası etkileşim ya da Kürtçede kullandıkları Türkçe birimlerin belirlenmesi amaçlı olduğu yönünde bildirimler yapılmamıştır. 25 farklı konuşucuya ait kayıtların bir kısmı çeşitli zamanlarda (bayram gibi) aile içi akraba ziyaretleri esnasında gerçekleşen gündelik hayata ilişkin birçok konuyu içeren grup diyalogları (GD) diğer bir kısmı karşılıklı ikili diyalog (İD) ortamı içinde genellikle sorular ve cevaplar ile çeşitli anlatılardan oluşmaktadır. Kayıtların tamamı ikidilli (Türkçe-Kürtçe) konuşucularının bulunduğu iletişim ortamlarında gerçekleştirilmiştir. Bundan dolayı kod değiştirme ve TR'den aktarılmış yapıların sıklıkları oldukça fazladır.

Tablo 12. Konuşucular ve temel üstveri bilgileri

Konuşucu Kodları/ Yaşları	Cinsiyet	Doğum Yeri	Yaşadığı Yer	Eğitim	TR Edinim Zamanı	Veri Türü
İG/52	E(rkek)	Van-Başkale	Van-Başkale	İlkokul	7-	GD
NV/55	E	Van-Başkale	Van	Lise	7-	GD
ZC/57	E	Van-Başkale	Van	İlkokul	7-	GD
TV48	E	Van-Başkale	Van	Lise	Erken Dönem	GD
HB/75	E	Van-Başkale	Van	-	7-	GD
FO/82	E	Van-Başkale	Van	-	20-	GD
ZO/51	K(adın)	Van-Başkale	Van	-	20-	GD
AV/70	K	Van-Başkale	Van	-	20-	GD
CO/68	E	Van-Başkale	Van	-	20-	GD
AC/38	E	Van-Başkale	Van	Lise	7-	İD
HB/41	E	Van-Başkale	Van	Üniversite	7-	İD
SP/35	E	Van-Hoşap	Hoşap	İlkokul	7-	İD
BN/45	E	Van-Başkale	Başkale	İlkokul	7-	GD
AT/40	E	Van	Van	İlkokul	Erken Dönem	İD
MB/42	E	Van-Özalp	Van	Üniversite	7-	İD
ŞB/46	E	Van-Özalp	Van	Lise	7-	İD
YT/37	E	Ağrı-Patnos	Van	İlkokul	7-	İD
MS/22	E	Van-Özalp	Van	Üniversite-	7-	İD
RB/19	E	Van	Van	Üniversite	Erken Dönem	İD
SS/19	E	Van-Başkale	Van	Orta okul	Erken Dönem	İD
MY/13	E	Van	Van	İlköğretim-	Erken	İD

					Dönem	
YA/12	E	Van	Van	İlköğretim-	6-	İD
OK/9	E	Van	Van	İlköğretim-	Erken Dönem	İD
FY/14	E	Van	Van	İlköğretim-	Erken Dönem	İD
SF/12	E	Van	Van	İlköğretim-	Erken Dönem	İD

4.2 Verilerin Çözümlemesi

Verilerin çözümlemesinin ilk aşaması olarak sözlü derlemin oluşturulması gerektiğinden temelde Türkçe alfabeyle dayalı olan bir yazı sistemi oluşturuldu.

Bunun nedenleri:

- 1.Veriler tümcelerden değil, konuşma diline dayalı sözcelerden oluşmaktadır.
- 2.İkidilli konuşucular Standart Kürtçeden farklı olarak çoğunlukla Türkçe birimleri ya da Türkçenin etkisiyle aktarılan farklı dillere ait birimleri sözcelerinde sıklıkla kullanmaktadırlar.
- 3.İkidillilere ait Türkçe sözceler de bulunmaktadır ve bu sözcelerdeki harflerle KR harflerin farklı olmaması için harf birliği sağlanmaya çalışıldı.

Bunun yanında Kürtçenin Türkçeden farklı sesbirimlere sahip olmasından dolayı BedirXan tarafından oluşturulan Kürtçe yazı sistemine ait harflerden de transkripsiyonların oluşturulmasında faydalanıldı. Belirtilen gerekçelere göre oluşturulan yazı sistemi, ölçünlü Türkçenin ve BedirXan yazı sistemindeki bazı harf değerleri bakımından aşağıdaki değerlerde farklılaşmaktadır:

- 1.Türkçede hem açık hem de kapalı ses değerleri için sadece «E-e» harfi kullanılırken Kürtçede ayırıcı özellikler sergileyen kapalı «Ê-ê» harfi de

transkripsiyonların oluşturulmasında kullanılmıştır. Bu harfle gösterimi yapılan ses uzunluk kısalık değerleri bakımından farklılaşabilmektedir.

2. BedirXan tarafından oluşturulan Kürtçe yazı sistemindeki «Î-î» harfleri yerine Türkçedeki sesdeğer karşılıkları olan «İ-i» kullanılmaktadır. Kürtçe alfabede «I-i» harfleri yerine ise Türkçedeki «I-ı» okuyucuya kolaylık sağlama amacıyla transkripsiyonların oluşturulmasında kullanıldı.

3. Türkçedeki /u/ sesinin uzun okunuşu gibi olduğu belirtilen «Û-û» harfleri «u» ve «ü» harfleri arasındaki ses değerini belirtmek için transkripsiyonlarda kullanılmaktadır. Transkripsiyonlardaki «U-u» harfi ise Türkçedeki ses değeri ile aynıdır.

4. Türkçede harf değeri bulunmayan yarı ünlülerden Kürtçedeki «W-w» harfi İngilizcedeki gibi /ua/ seslerinin bir arada telaffuz edildiği sesdeğerine sahiptir.

5. Patlamalı artdamak ünsüzünü gösteren «Q-q» harfi Kürtçe alfabede bulunan bir harftir ve ikidillilere ait sözcelerde kullanımı gerçekleşmektedir.

Ölçünlü Türkçede bulunmayan fakat Van Yerli Türkçe ağzı konuşucuları tarafından da sıklıkla sesletimi gerçekleştirilen Kürtçe alfabedeki sürtünücü artdamak ünsüzünü gösteren «X-x» transkripsiyonların oluşturulmasında kullanıldı.

Çeşitli sesdeğerlerini yansıtan yukarıdaki harfler dışında (harfler Kürtçe ve Türkçede ses değerleri bakımından örtüştüğünden) Türkçe alfabe transkripsiyonların oluşturulmasında kullanılmıştır.

Dil etkileşimi sonucunda aktarımı gerçekleşen dilsel yapıların belirlenmesi, çok aşamalı ve karmaşık bir sürecin ortaya konmasını gerektirmektedir. Çünkü etkileşim

tarihsel, toplumsal, bireysel ve dilsel (içsel ve dışsal) oluşum ve yansımaları belirli ölçülerde içeren doğal bir süreçtir. Verilerin çözümlenmesinde bireysel özellikler dışında etkileşimin diğer parametreleri konusuna bu çalışmanın sınırları içinde belirli ölçülerde değinilmiştir. Dil etkileşimini etkileyen ve belirleyen faktörlerin bir bütün içinde ele alınması gerektiğinden çalışma verilerinin çözümlenmesi konuyla ilgili belirleyici faktörlerin aşamalı bir şekilde ele alınmasıyla gerçekleştirilmiştir:

Tablo 13. Etkileşim birimlerin incelenme alanları

Konuşucu ve Sözce No	<u>Etkileşim Birimli</u> Sözceler, ve [Sözcesele Üye Sınırları]	Sözcüksel / Sözcesele Kod Karıştırma Ulamaları	Birimlerin Köken Kodları
----------------------------	--	--	--------------------------------

İkiddilli konuşuculara ait sözcelerin transkripsiyonları yapıldıktan sonra Tablo 13'te içerik konuları görülen dört farklı sütunda sözceler içindeki Etkileşim birimlerin kodlanma işlemleri gerçekleştirildi. Konuşucu ve Sözce No alanında İG52/1 şeklinde konuşucuların adlarına ilişkin kodlama ve sözce numaraları bulunmaktadır. İkinci sütunda Etkileşim Birimli Sözceler, ve [Sözcesele Üye Sınırları] belirtilmektedir. Yaklaşık onbeş saatlik süreyi kapsayan onbin civarındaki sözce içinde 2752 etkileşim birimli sözce yapısı belirlenmiştir. Bu belirleme yapılırken hem Türkçe hem de Kürtçede kullanım alanına sahip birimler sayısal oranlarına göre üst simgeler ile (^{1 2 3}) şeklinde kodlandılar. Bilindiği gibi *sözce*, bir konuşucunun iki durak(lama) arasında ürettiği sözbirimidir ve tek bir sözcükten ya da birkaç tümceden oluşabilir. Çalışma için düzenlenen veri tabanındaki sözceler bu tanıma paralel olarak tek sözcükten (İG52/36 gibi) ve birkaç tümce yapısından oluşan sözcelerden (RB19/65 gibi) oluşmaktadır. Üstsimgelerle kodlanmaları yapılan birimlerin başlangıç ve

bitişlerini belirten [ ] ayraçlarıyla sözce içinde işlevsel bir ulam oluşturma sınırları belirlenmeye çalışıldı. Sözcelerin düzenli tümceler gibi üyelerini belirlemek zor olsa da Etkileşim birimlerin işlevsel olarak hangi türden görevleri üstlendiklerinin anlaşılması amacıyla bu gruplandırma yapıldı. Çünkü bu birimler tek başlarına ya da karma yapılanma sergileyebilmektedirler. Etkileşimin ürünü olan sözcüksel birimleri Adlar, Sıfatlar, Belirteçler, Adeylemler (Mastarlar), Sözce bağlaçları (Söylem Belirleyicileri), Ünlemler, İkilemeler, Adıllar, İlgeçler, Sıralama Bağlaçları ve Eylemler oluşturmaktadır. Sözcüksel üyeleri ise Özne, Nesne, Belirteç ve Yüklem oluşturmaktadır. Belirteçler, *Durum Belirteçleri*, *Zarf Tümlenci* ve *Yer-Yön Belirteçleri* (Dolaylı Tümlençler) olarak ayrılmaktadır. Sözce üyelerini oluşturan Etkileşim birimlerin Kürtçe olan diğer sözcüklerle birlikte sözcüksel bir ulam oluşturma durumunda bunlar ayraçlarla belirlenerek Karma (K) yapılar olarak işaretlenmektedir. K.D.Bel: Karma Durum Belirteci gibi. Karma yapılanmaların gerçekleştiği durumlarda Etkileşim birimlerin sözcüksel bir ulamı oluşturmaları için genellikle Kürtçedeki işlevsel bağımlı birimlere ihtiyaç duydukları anlaşılmaktadır. Bundan dolayı etkileşimin alıcı (temel) kod yapısında yapısal farklılıkları oluşturmaları için Kürtçenin sözdiziminde neden oldukları farklılıkların anlaşılması sağlanmaktadır. Bundan dolayı karma sözce ulamlarının sayısal ve sıklık değerleri etkileşimin boyutlarını anlamak için önemlidir.

Konuşucu sözcüklerinin Etkileşim birimlere göre kodlandığı diğer bir alan *Birimlerin Köken Kodları* olarak belirtilmektedir. Etkileşim birimlerin ait oldukları köken kodların etimolojik olarak belirlenme amacı bazı dilsel yapıların ikidillilerin Kürtçe sözcüklerine, alıcı dile uyarlanma bağlamında daha fazla nüfuz etmiş olmalarıdır. Örneğin özellikle Arapça olan bu birimleri izafet yapılanmasında ve çekimli eylem

kategorisinde görmekteyiz. Böylece etkileşimin tarihsel süreç içinde oluşum sürecinin farklı yapılanmalar sergileyebileceğine dair farkındalık oluşturulmaya çalışıldı. Sözcüklerin etimolojik belirlemeleri için Nişanyan tarafından web’de oluşturulan Etimoloji Sözlüğü⁴² ve Türk Dil Kurumu sözlüğünden⁴³ faydalandı. Kayıtların içindeki Türkçe, Arapça ve Farsça kaynaklı birimler ile Türkçe aracılığıyla Fransızca, İngilizce gibi Batı Dillerinden kopyalanan birimler belirlendi. Bu birimler sözcük birimler ile paralel ilişkiler kuracak biçimde üstsimgelerle kodlanarak tablolarda belirtildi. Sözcükler ve biçimbirimler tümce üyesi olarak temel kodun sözdizimini oluşturan birimlerle girdikleri görevsel ilişkiler bakımından belirlendi. Türkiyenin doğusundaki dil etkileşim alanının belirleyici bir özelliği Kürtçenin olduğu gibi Türkçenin de bir değişkesinin (VYT) konuşuluyor olmasıdır. İkidilli konuşucuların doğal ortamda Türkçeyi ikinci dil olarak edinimlerinde ÖT’den daha çok bölgede konuşuluyor olmasından dolayı VYT ile yoğun bir etkileşim içerisinde olmuşlardır. VYT konuşucularının sözcelerindeki sesbirim özellikleriyle Kürtçe sesler büyük oranda örtüştüklerinden VYT edinimi Kürtçe konuşucular tarafından daha kolay gerçekleşmektedir. Aynı durumun VYT konuşucuları için de gerçekleştiği bölgede yapılan gözlemlerden ortaya çıkmaktadır. VYT edinimi daha sonra ölçünlü Türkçe (ya da onun bir değişkesinin ediniminde) bir ara süreç konumunda görülmektedir. Konuşucuların sözcelerin üretiminde gerçekleştirdikleri sesletime bağlı stilistik görünümeler olarak bu konuyu değerlendirme gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Buna göre ikidilli konuşucu, ölçünlü Türkçe (ÖT) ile örtüşen ama aynı zamanda bunun bir değişkesi olarak nitelenebilecek Model Kod 2 (MK2) telaffuzunu, bölgede konuşulan ağız özelliklerini yansıtan Model Kod 1 (MK1)’e

---

⁴² <http://www.nisanyansozluk.com/>

⁴³ <http://www.tdksozluk.com/s/etimoloji/>

özgü telaffuzu ya da Kürtçe telaffuz özelliklerinin sergilendiği Temel Kod 1 (TK1)'i Etkileşim birimlerin üretilmelerinde kullanabilmektedirler. Bölüm (5.1.)'de Van'daki ikidillilere ait sözlüksel birimlerin telaffuz (söyleyiş) özelliklerine bağlı olarak hangi model koddan kaynaklandıkları ya da temel kod ile sağlanan dilsel aktarıma bağlı olarak mı sesletildikleri sıklık değerleriyle birlikte belirlenmeye çalışıldı. Bu belirlemeler yapılırken bu dillere ait ses özellikleri belirlenerek bölgedeki ikidilli konuşuculara ve VYT konuşucularına danışıldı. Ayrıca VYT konusunda yapılan Gökçur (2006) içindeki sözlü derlem bölümündeki sözcelerle karşılaştırılarak Etkileşim birimlerin hangi koda bağlı olarak telaffuz edildiğine dair belirlemeler yapıldı.

5. GÖZLEMLER, BULGULAR VE TARTIŞMA

5.1 Van'da İkidillilik

Wei'nin ikidillilik düzeylerine göre yapılmış olan tanımlamaları Van'daki Türkçe-Kürtçe konuşucularıyla ilişkilendirdiğimizde dört farklı ikidillilik düzeyi ile karşılaşmaktayız:

A:Baskın İkidillilik (Dominant Bilingualism): Konuşucunun iletişimde kullandığı dillerden birine daha fazla yetkin olması ve bu dili sahip olduğu diğer dilden daha fazla kullanmasıdır. İkidilli konuşucuların için kırsal bölgelerde KR baskın iken şehir merkezinde TR'nin baskın olduğu genel bir görünüm mevcuttur.

B:Dengeli İkidillilik (Balanced (Equilingual) Bilingualism): Konuşucunun iki dile de yaklaşık olarak aynı düzeylerde yetkin olmasıdır. Bu düzeydeki ikidillilik özellikle kırsal bölgelerdeki çocuklarda TR eğitim almaya başladıkları zamanın belirli dilimleri arasındadır. Şehirde yoğun KR iletişim kuran ailelere sahip çocuklar için de aynı sürecin geçerli olduğu düşünülebilir.

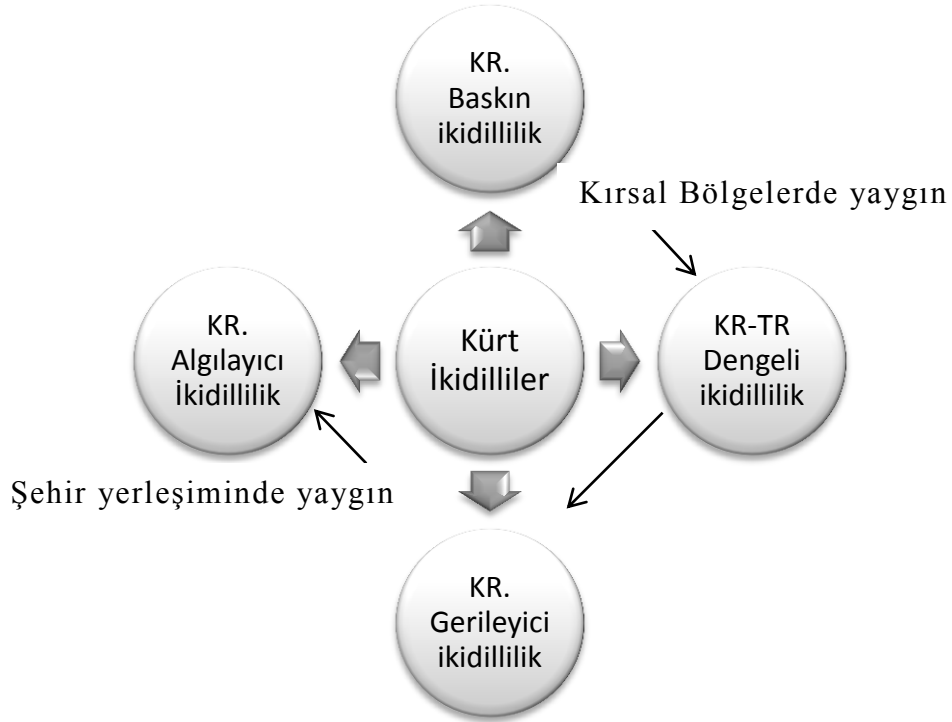
C:Algılayıcı/Pasif İkidillilik (Receptive Bilingualism): Konuşucunun ikinci dilin sözlü ya da yazılı formlarından birini algılamasına rağmen zorunlu olmadığı için bu dili kullanmamasıdır. Anne babaları ya da ailenin yaşlıları kendi aralarında KR konuşurken dili algılayarak anlayanlar fakat TR konuşmayı tercih edenler şehir yerleşiminde oldukça yaygındır. Özellikle genç ve çocuk yaşta olan bu tür ikidilliler KR sorulara TR cevap vermektedirler.

D:Gerileyici İkidillilik (Receptive Bilingualism): Konuşucunun bildiği dillerden birinin dilsel girdi azlığından ya da dili kullanım alanından mahrum olmasına bağlı

olarak ortaya çıkan ikidillilik çeşididir. Özellikle 1950'lerden sonra doğudan batıya göç eden ve kırsal bölgelerden şehire yerleşen ailelerin çocuklarının içine girdikleri yeni toplumsal yapıya uyum süreçlerinde anadilleri (KR) ile daha az iletişim kurmaları bakımından gerileyici ikidillilik sürecindedirler. Çünkü genel geçer dil TR'dir.

Van şehir merkezinde yaşayanlar eğitim dili olarak ÖT ile ilişkide olmalarının yanında bölgede konuşulan VYT ile de etkileşim yaşamaktadırlar. Şehirde yaşayan anadili KR olan konuşucuların bundan dolayı TR ile daha yoğun etkileşim içinde olmaları durumu söz konusudur. Bu etkileşime bağlı olarak, ikidilliliğin konuşucu yetkinliğine dayalı tanımlarına göre Van'daki ikidilliler (özellikle çocuklar) sınıflandırıldığında aşağıdaki gibi bir görünüm ortaya çıkmaktadır:

Şekil 8. Van merkez ve Kırsal Bölgelerde ikidillilik ve devinimi

Bölüm (3.1.)’de tarihsel süreç içinde bölge halklarının etnik yapılarının baskın kültüre göre Türkleştğine ya da Kürtleştğine dair araştırmacılarca yapılmış olan açıklamalara değindik. Günümüzde de dile olan ‘ihtiyaca’ bağlı olarak ikidillilik seviyelerinde değişmeler olabileceğini görüyoruz. İki dile de konuşucunun dengeli seviyede hakim olmasının mümkün olmadığı yönünde bazı araştırmacıların görüşleri vardı (bkz Bölüm 2.1.1.). Diller arasında bir alt katman ve üst katman dili olarak sosyal bir derecelenme olduğu sürece farklı ikiillilik seviyelerinde de değişimler/dönüşümler gerçekleşebilir. Şekil 8’de bu süreci göstermektedir. Özellikle çocukların KR baskın ikidilliliği ile başlayan süreç olumsuz toplumsal, toplum-dilbilimsel ve dilbilimsel oluşumlara bağlı olarak onların KR pasif ikidilli olmalarına kadar devam edebilmektedir.

Van’da ikidilliliğin edinimi temelde bölgenin toplumsal dokusuna bağlı olarak kırsal bölgelerde ve şehir yerleşiminde farklı süreçlerden geçerek gerçekleşmektedir. Genellikle aynı Kürt aşiretinden ve akrabalardan oluşun köy yerleşimlerinde yetişkin ve çocuklar arasındaki temel iletişim dili KR’dir. Bu bölgelerde yaşayan insanların şehir ile olan iletişim bağlarına, TR yayın yapan televizyon ve radyo gibi yayın organlarını takip etme yoğunluklarına ve çocukların TR olarak yapılan okul eğitimini alma durumlarına bağlı olarak TR konusundaki yetkinliklerinde ve ikidillilik düzeylerinde farklılaşmalar olabilmektedir. Ayrıca bireysel özellikler ve prestijli dile yönelim gibi farklı koşullanmalar da kırsal bölgelerde ikidilliliğin oluşum sürecini etkileyen faktörler arasında deęerlendirilebilir⁴⁴. Temel iletişim dili KR olmasından dolayı KR’nin TR’den daha baskın olduğu ikidilliliğin kırsal bölgelerde yaygın olduğu gözlemlenebilir. Bunun yanında farklı imkân ve koşullanmalara bağlı olarak

---

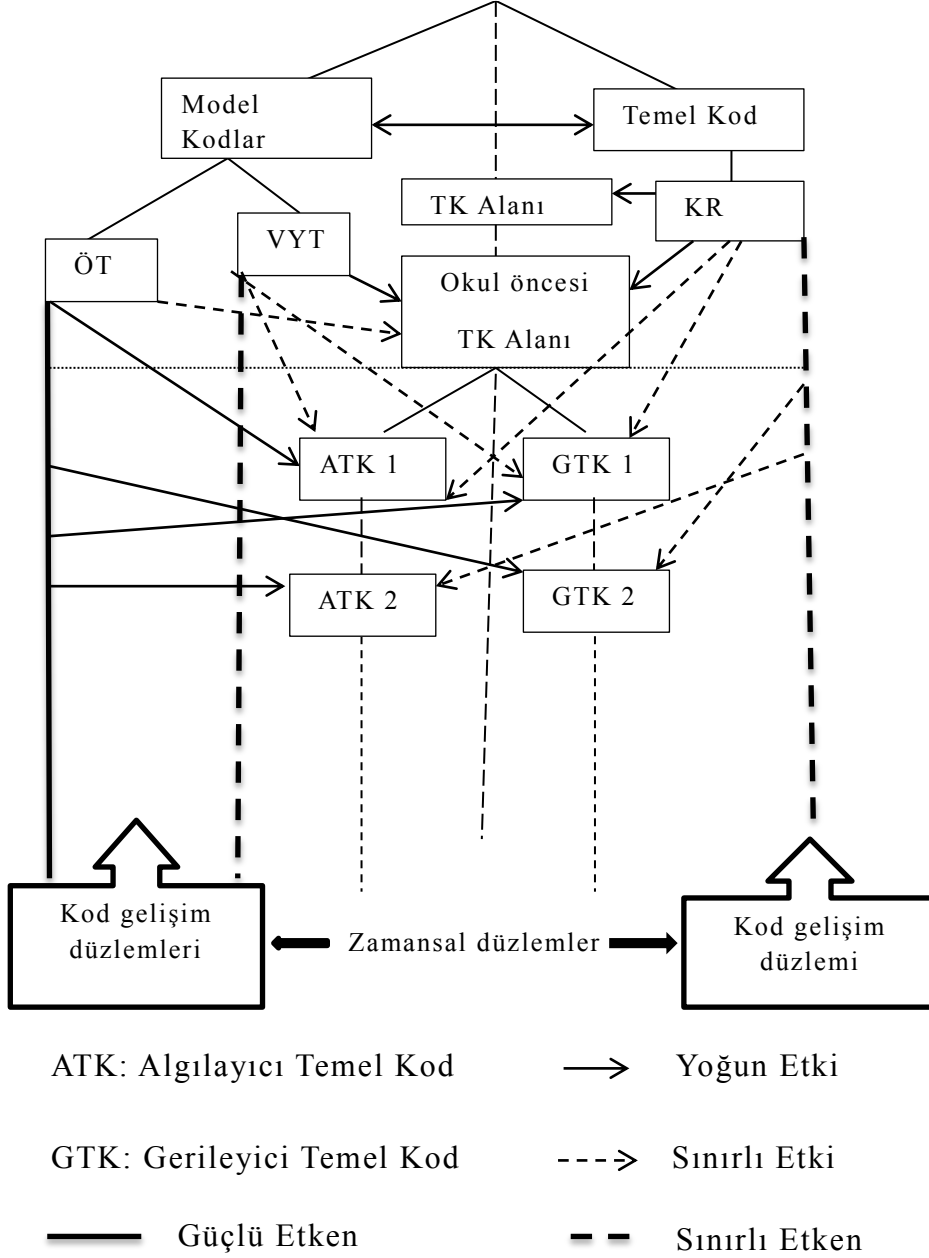
⁴⁴ Etkileşimin ve ikidilliliğin gerçekleşmesinde önemli olan motivasyonlar, şartlar ve faktörler için bkz. Şekil 1.

TR'yi de KR gibi iyi seviyede edinmiş dengeli ikidilliliğe sahip konuşucular da kırsal kesimlerde oldukça fazladır. Kırsal bölgelerde tekdilli KR konuşucularının ise son elli altmış yıl içinde giderek azaldıkları gözlemlenebilir bir durumdur.

Şehir yerleşimi, toplumsal dokusuna ve iletişim ağlarına bağlı olarak köylerden farklı ikidillilik düzeyine sahip konuşucu görünümleri sergileyebilmektedir. Van'da kırsal bölgelerden farklı olarak aynı yaşam alanında farklı aşirete mensup ve akrabalık bağı olmayan Kürtlerle Türkler ve diğer etnik unsurlar bir arada yaşamaktadırlar. Kürtler bölgede çoğunluk olsa da resmi dilin Türkçe olmasına ve Cumhuriyet'in ilanından sonra devlet tarafından yasalarla belirlenmiş dil politikalarına bağlı olarak genel geçer dil TR'dir. Yeterli düzeyde TR iletişim yetkinliğine sahip olmadan şehirde yaşamak oldukça zordur. TR, temel iletişim, medya ve eğitim dili olması yanında prestij dilidir. Sosyal ve ekonomik yaşamın gerekliliği olan her türlü ihtiyaca TR iletişimin sağlanması koşuluyla ulaşılabilir. Kamu kurum ve kuruluşlarının hizmetlerinden TR sayesinde faydalanılabilmektedir. İkidillilerin kendi aralarındaki iletişimin sağlanmasında anadilleri olan Kürtçeyi kullandıkları ya da iki dil arasında kod değiştirdikleri ortamlarda bulunmaktadır fakat genel geçer dil TR'dir. TR'nin bu işlevsel yönleri, şehirde yaşayan Kürtlerin ikidillilik düzeylerinde farklı görünümler sergilenmesine neden olmaktadır. Baskın ve dengeli ikidillilik yanında köyden şehire yerleşmiş Kürt ailelerinin çocuklarının önemli bir kısmının yetersiz anadili girdisine bağlı olarak KR'ye algılayıcı ve gerileyici ikidillilik düzeylerinde sahip oldukları gözlemlenebilir:

Şekil 9. İkidilli çocukların dil etkileşim süreçleri modeli

Şekil 9'da, günümüz alıcı ve gerileyici ikidillilerin dilsel girdileri resmedilmeye çalışılmıştır. Buna göre Temel Kod KR ve Model Kod TR ikidillilerce oluşturulan TK alanından önce tarihsel süreç içinde yine etkileşim halindedir (bkz. Bölüm 3.1.). Bundan dolayı KR ikidilli konuşucular tarafınan oluşturulan TK alanını KR'nin ve

TR'nin daha önceki dönemlerinden etkileşim özelliklerini de (Model Kodlar ↔ Temel Kod) içinde barındırmaktadır. İkidilli konuşucunun özellikle okul öncesi sürece kadar KR'nin kaynaklık ettiği ve bölge ağzının da (VYT) daha fazla etkisi olan TK alanı okul sonrası ÖT'nin de yoğun etkisi altında kalmaktadır. Zamana bağlı dil (kod) gelişim düzlemleri açısından da ÖT algılayıcı ve gerileyici ikidilliliğin belirlenmesinde kaynak olma özelliğini (eğitime ve farklı iletişim organlarına bağlı olarak) devam ettirmektedir. Bu süreç (KR) dil kaybına kadar devam edebilmektedir⁴⁵.

Van'ın ilçe yerleşimlerinde ise genel geçer dilin TR ve KR olmasına bağlı olarak hem köy hem de şehir yerleşimindeki ikidillilik düzeyine sahip konuşucularla karşılaşmak mümkündür. Örneğin nüfusun tamamına yakınının Kürt kökenli olduğu Başkale ilçe yerleşimi ile daha karma nüfus yapılanması sergileyen Erciş ilçesi arasında genel geçer dil farklılaşma sergilemektedir. Başkalede daha çok Kürtçe genel geçer dil iken Ercişte her iki dilin kullanımının belirli sıklıklarda olduğu gözlemlenebilir.

5.1.1 Model Kodlar ve Telaffuz Etkileri

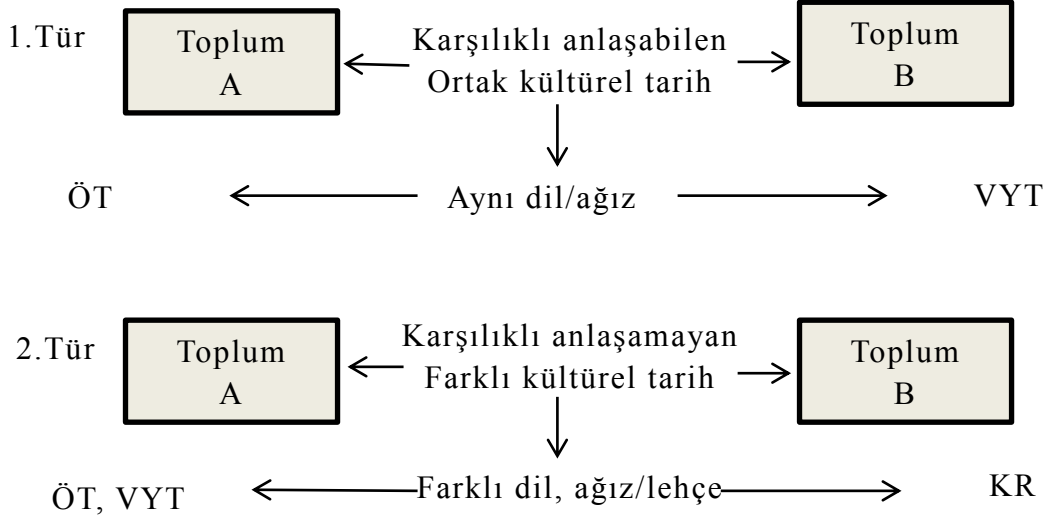
Wei (2007: 10) daha önce Crystal (1987: 289)'da belirtilen toplumlar dilleri, lehçeleri ve ağızlar arasındaki ilişki hierarşisini beş farklı düzlemde ele almaktadır. Bu düzlemden ilk ikisi Van'daki dil, lehçe ve ağızlar arasındaki ilişkiyi belirtmek amacıyla aşağıdaki gibi uyarlanmıştır:

---

⁴⁵ Dorleign (2006: 77)'de belirtilen, 1950'lerden itibaren batıya göç eden Kürtlerin (gerileyici ikidillilik sürecinden sonra) tamamıyla TR konuşucusu olmaları durumu da benzeri bir sürece bağlı olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 10. Van'daki toplumlar ve dil/lehçe ve ağızlar arasındaki ilişki

(Crystal 1987; Wei 2007: 10)

Van'daki ikidilliliği belirleyen temel iki etken eğitim ve radyo, televizyon gibi iletişim araçlarının dili olan ÖT ve bölgede konuşulan VYT'dir. ÖT ve VYT, TR'nin iki değişkesi olarak birbirleriyle olan ilişkileri 1. Tür dil ilişkileri içindedir. Bu iki dil yapısı KR karşısında 2. Tür ilişki sergileyerek, farklı dil ve lehçeler ve farklı kültürel tarih gruplandırması içinde görülmektedir. Fakat uzun süreli ve yoğun etkileşim özellikle VYT ve ikidillilerin KR'si arasında önemli dilsel benzerliklerin oluşmasını sağlamıştır.

Çalışmada belirlenmek istenilen dilsel gerçekleştirmelerden biri Van'da konuşulan VYT, ÖT ve KR'nin, sırasıyla MK1 ve MK2 ve TK olarak ikidilli konuşuculara ait sözcüklerin telaffuzunda hangi boyutlarda etkili olduğunun anlaşılmasına çalışılmasıydı. Çünkü bölgede konuşulan TR ağzının özellikle sesbirimsel olarak bölgede konuşulan Kürtçeye, tipolojik özellikleri ve genetik ilişkileri bakımından

doğrudan ilişkili olduğu ölçünlü Türkçeden daha fazla örtüştüğü anlaşılmaktadır⁴⁶. Ölçünlü TR’de kullanılmayan sürtünücü artamak ünsüzlerinden /x/ ile patlamalı artdamak ünsüzü /q/; KR’de genellikle izafet parçacığı olarak kullanılan kapalı öndil ünlüsü /ê/ VYT ve ikidillilerin KR’lerine ait sözcelerde (ortak sesler olarak) yoğun halde bulunmaktadır⁴⁷. Verilerden ve bölge ağızı konusunda yapılan çalışmalardan bu sonuç çıkartılabilir. Bundan dolayı VYT Kürtçe konuşucularının Türkçeyi edinim süreçlerini, dil etkileşiminin olumlu dilbilimsel şartları olarak hızlandırabilmektedir. Bölgedeki Kürt konuşucular için VYT, ÖT ediniminden önceki ‘arasüreci’ temsil eden bir görünümdeydir. VYT konuşucularının KR’yi edinim süreçleri de olumlu dilbilimsel şartlara bağlı olarak ÖT konuşucularından daha hızlı olarak gerçekleşebilmektedir⁴⁸.

Sözcüklerin telaffuzunun belirleyicisi olan temel faktörler ikidilli Kürtçe konuşucularının bölgedeki VYT ya da ÖT konuşucularıyla olan toplumsal ilişkileri, televizyon, radyo gibi iletişim araçlarını kullanma durumları, iletişimin gerçekleştirdikleri söylem ortamları yaş ve eğitim durumlarıdır. Bölge ağız konusunda yapılan çalışmalar (Karahana 1996; Gökçur 2006) ve bölgede yaşayan konuşuculardan edinilen bilgiler doğrultusunda verilerdeki kaynak kod etkisi belirlenmeye çalışıldı. ‘Ayrıntılı bir çalışma gereksinimi devam eden’ bu konudaki saptamalar ÖT, VYT ve KR’nin anadili konuşucularının sesletim varlığında bulunan ve bulunmayan bazı seslerin sözcük içinde bulunup bulunmama özelliklerine bağlı

---

⁴⁶ Bu görünüm İran dillerinden Tacikçe ve Türk dillerinden Özbekçe’nin ses özellikleri bakımından eşdeğer özellikler sergilemesiyle aynı doğrultua ele alınabilir (bkz. Bölüm 3.1.).

⁴⁷ Gökçur 2006’da bu seslerden /x/’nin /h/; /q/’nin /g/; /ê/’nin Azericede de bulunduğu belirtilerek /ê/ imgesiyle transkripsiyonları yapılmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. (Gökçur 2006: 2,3,37).

⁴⁸ Van’ın Özalp ilçesine bağlı Örenburç köyüne yerleşen İran Azerilerinin KR’ye adaptasyonları ve KR’yi edinimlerinin hızlı olması olumlu dilbilimsel şartlarla ilişkilidir (bkz. Bölüm 3.1).

olarak belirlenmeye çalışılmıştır⁴⁹. Örneğin, birçok sözcükbaşı konumu için patlamalı ve ötümsüz küçük dil ünsüzlerinden olan ve Kürtçede sıklıkla kullanılan /q/ sesi VYT konuşucuları tarafından daha çok patlamalı ötümlü artdamak ünsüzü /g/ şeklinde telaffuz edilirken ÖT konuşucuları için bu konumda patlamalı ötümsüz artdamak ünsüzü olan /k/ sesi yer almaktadır. Arapça kökenli olan ve ÖT’de *kalabalık* olarak telaffuz edilen sözcük VYT konuşucuları tarafından *galabalix* ve KR konuşucuları tarafından *qerebalix* şeklinde telaffuz edilmektedir⁵⁰:

(80) İG52/3 *Go: Bavo galabalixe*

‘Dedi: Baba, (meydan) kalabalıktır’

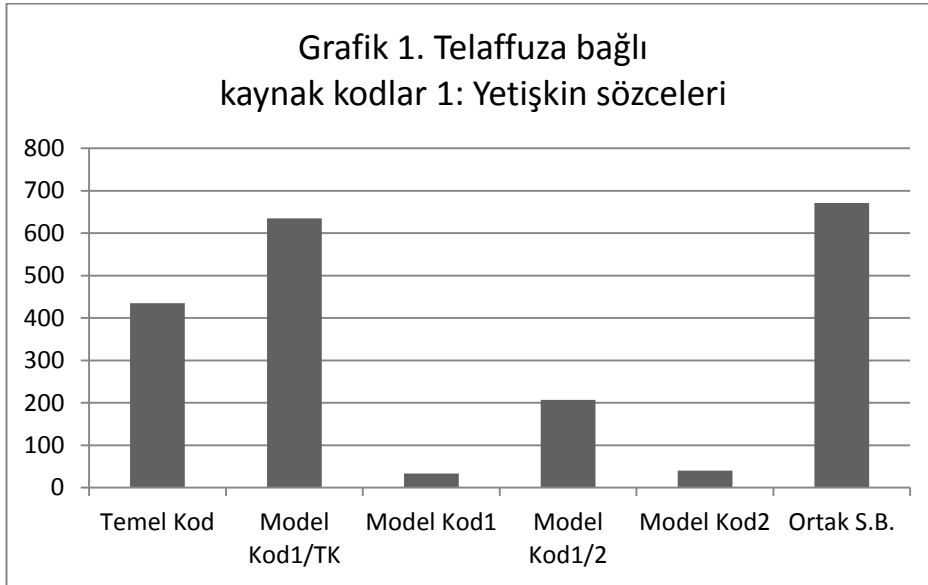
(80)’de ikidilli konuşucu VYT’ye ait sesletim özellikleriyle oluşmuş sözcük telaffuzu gerçekleştirmektedir. Bu türden kullanımların kaynak kodu (MK1) olarak belirlenmiştir. Veriler içindeki özellikle tek seslemlilerde ilişkili olan kodların hepsinde aynı olan ve ortak sesletimbirim⁵¹ (OSB) olma özelliği sergileyen yapılarla karşılaşılmaktadır. Örneğin, *iş* adı, üstünlük belirteci olan *en*, Farsça kökenli üleştirme sıfatı olan *her* ve *az* gibi tek sesleme sahip yapılar, ilişkili olan kodlar için ortak telaffuz edilme özellikleri sergilemektedir. Özellikle VYT ve bölgede konuşulan KR arasındaki uzun süreli ve yoğun etkileşime bağlı olarak gerçekleşen ses benzerlikleri MK1 ve TK’nin sözcüklerinin telaffuzunda büyük oranda örtüşmeler sergilemektedir. Sözcükleri oluşturan ses değerleri yanında yapım

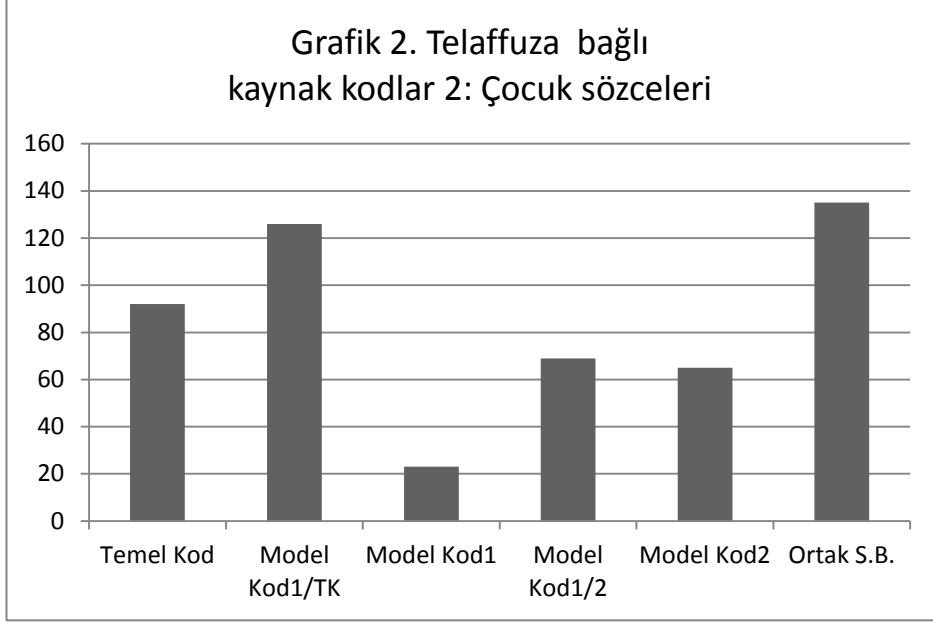
⁴⁹ Etkileşimbiirmlerin telaffuz özelliklerinin belirlenmesi dil kayması olarak gerçekleşen süreçte ikidillilerin eğilimini göstermesi açısından önemli olduğundan ele alındı. Bu farkınlığın daha geniş çerçevede ele alınması gerektiğini de belirtmek gerekir.

⁵⁰ Konu hakkında aktarıma bağlı sözcüksel yapılanmalar bölümünde de bazı açıklamalar ve değerlendirmeler yapılmaktadır.

⁵¹ Sözcüğün telaffuzunda aynı ya da çok yakın ses değerlerine sahip seslerin ortak kullanılması durumunu belirtmek için bu terim kullanılmıştır.

ve çekim eklerinin oluşturulduğu biçimsel yapılanmalar ikidillilerin sözcelerindeki Etkileşim birimler ve VYT konuşucularının sözcüksel oluşumlarında büyük oranda aynıdır. ÖT’de ünlü uyumuna bağlı olarak ekler biçimsel değişikliğe uğrarken VYT ve İkidillilerin Kürtçesinde genelde değişmez. Ekler genellikle /i/ ünlüsünü içeren tek forma sahiptirler ve sözcüğün son ünsüzüne bağlı olarak sert bir ünsüzle başlamazlar: *almış* ‘almış’, *görmüş* ‘görmüş’, *gapıcı*, ‘kapıcı’, *gözlükci* ‘gözlükçü’ *garısı* ‘karısı’, *örtüsü* ‘örtüsü’. Bu belirlemelere bağlı olarak Etkileşim birimlerin telaffuz özellikleri kaynak kodlara göre aşağıdaki değerlerdedir:

Grafik 1 ve 2’de yetişkin ve çocuklara ait sözcüklerin sayısal dağılımını gösteren değerlere bağlı olarak şu değerlendirmeler yapılabilir:

1.VYT, ÖT ve Van’daki ikidillilerin Kürtçesini (VK) temsil eden Ortak S.(esletim)B.(irim) hem yetişkin hem de çocuklara ait sözceler içinde en yüksek değerlere sahiptir. Bu oran, kodlar arasındaki ses benzerliklerinin ortak telaffuz kullanımlarının gerçekleşmesi bakımından büyük oranda örtüştüğünü ifade etmektedir.

2.Kürtçeye özgü özelliklerin taşınmasına bağlı olarak gerçekleşen TK ve söyleyiş özellikleri bakımından büyük oranda örtüşen MK1 ortak kullanımı oransal olarak OSB’ye oldukça yakındır. Bu görünüm çocuk sözcelerinin yüzdeleriyle de örtüşmektedir.

3. Sadece KR’ye ait söyleyiş özelliklerinin taşınmasıyla gerçekleşen TK özellikleri taşıyan birimler tekbaşına değerlendirildiğinde en yüksek orana sahiptir. Ayrıca MK1

ile ortak değerlere sahip telaffuzlar da değerlendirildiğinde bu oran hem yetişkin hem de çocuk sözcelerinde en yüksek seviyeye ulaşmaktadır.

4. Hem VYT'nin hem de T'nin paylaştığı ortak sesletim özelliklerine bağlı olarak MK1ve MK2'nin ikidillilere ait sözceler içindeki oranının daha az seviyelerde olduğu görülmektedir. Bu model kodların herbirinin ayrı sesletim özelliklerine sahip sözcük görünümlerinin ise yetişkin sözcelerinde oldukça düşük olduğu anlaşılmaktadır. Buna karşın çocuk ikidilli konuşucuların T (MK2)'nin kullanımından oldukça yüksek değerlerde etkilendikleri görülmektedir. Bu duruma neden olarak çocukların iletişimde Kürtçeyi yetişkinler kadar kullanmamaları ve Türkçe eğitim almaları (okul) kaynak gösterilebilir. Ayrıca her iki model kodun ortak sesletim özelliklerinin sergilendiği sözcüklerin oranı da oldukça yüksektir. Şehir merkezinde yaşayan ikidilli çocukların Kürtçe sözceler üretirken sergiledikleri telaffuz özelliklerinin (bölgedeki toplumsal yapı ve eğitim durumu gözönünde bulundurulurak) belirgin oranlarda (TK) → VYT (MK1) → T (MK2)'ye doğru bir farklılaşma sergilediği anlaşılmaktadır. Bu süreç, dil kayması (language shift) olarak ifade edilen sürecin kod seçimine bağlı olarak Van merkez yerleşiminde doğup büyüyen bireylerdeki gerçekleşme aşamalarından biri olarak deęerlendirilebilir⁵².

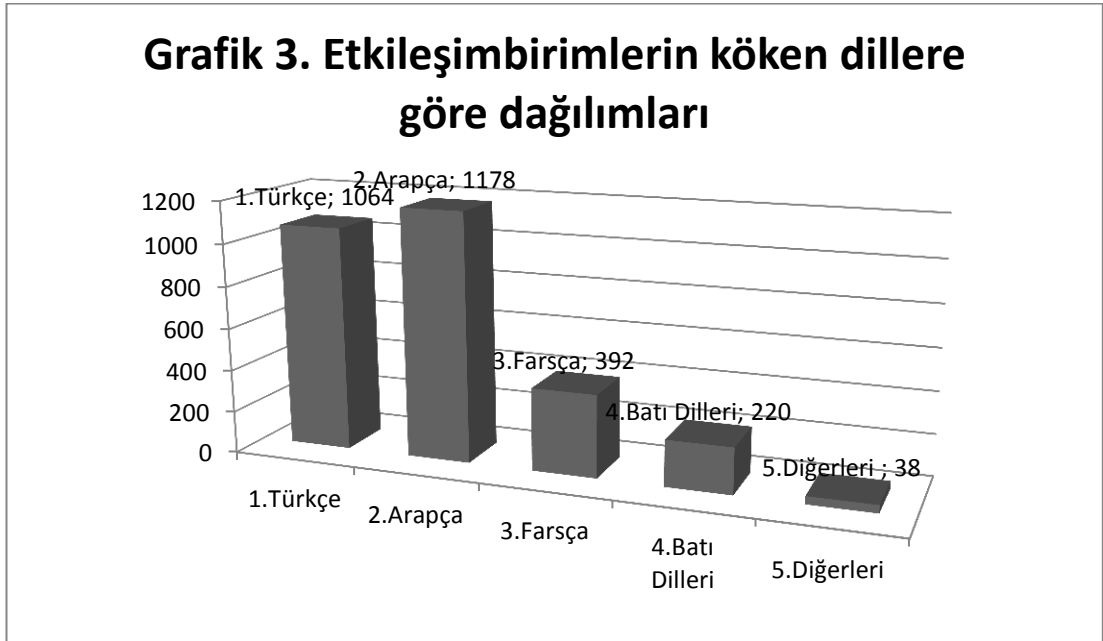
5.2 Aktarımların Köken Dilleri (Kodları)

Çalışma verilerinde herhangi bir dilsel birimin ETKİLEŞİM BİRİM (contact element) olarak değerlendirilmesi bu birimin hem Türkçe hem de Kürtçede

---

⁵² Kod seçimini etkileyen önemli faktörler konuşma ortamı ve söylem alanıdır. Çocuklara ait verilerin bir kısmı hikaye ve filmlerin dolaylı olarak anlatımına dayandığından bu değişkenler sesletime bağlı kod seçimini etkileyen birer faktör olarak değerlendirilmelidir. Aynı zamanda, kod değiştirme amaçlı kullanılan bir etkileşim birim iken aktarımı yapılan bir etkileşim birim olma durumu gibi çocukların telaffuz özellikleri hangi değişkenlere bağlı olursa olsun sürekli bir hale gelebilmektedirler.

bulunmasına bağılı olarak belirlenmiştir. Etkileşim ve aktarıma bağılı olarak KR gibi TR'nin de farklı dillere ait birimlerin yoğun oranlarda bulunduğu oldukça karışmış bir söz varlığına sahip olduğunu görmekteyiz (bkz. Ekler Tablosu). İkidillilere ait konuşma verilerinde köken olarak çoğunluğu Arapça ve Farsça olan ve ayrıca İngilizce, Fransızca gibi Batı dillerine ait sözcükler oldukça fazla oranlardadır. Bunlar dışında az sayıda konuşucuları yakın coğrafyada yaşayan Moğolca, Azerice ve Sakaca gibi dillere ait sözcükler ikidillilere ait sözcelerde bulunmaktadır. Bu dillere ait birimlerin sayısal/sıklık değerleri aşağıda belirtilmektedir⁵³:

Grafik 3'teki etkileşim birimlerin dağılımları işlevsel özelliklerine göre yapılmaktadır. Yani 'yani' gibi Arapça bir sözcük hem bağlaç hem de söylem belirleyicisi olarak iki farklı belirtililiği (markedness) üzerinde taşımaktadır. Yani iki farklı işleve sahiptir. Belirtlilik paradoksuna göre farklı diller arasında paylaşılan bir

⁵³ Kökeni oldukları dillere göre sayısal değerleri belirlenen etkileşim birimlerin bazıları verilerde birden fazla uygulanmıştır. İşlevsel birimler olan ikilemeler, söylem belirleyicileri ve sözcük bağlaçları farklı dilsel kategoriler ile birarada ele alınarak bunların ayrımı yapılmadan aynı yapısal alana sahip farklı işlevsel birimler olarak değerlendirilmektedir.

özellik/birim ne kadar çok belirtili olursa etkileşim kaynaklı olması daha çok mümkünken; fazla belirtililik taşıyan birimlerin ödünçlemesinin yapılması daha az olasıdır (bkz. Bölüm 2.1.2.). Söylem belirleyicileri çoklu işlevleriyle belirtililik paradoksunun etkileşime bağlı olarak aktarımı gerçekleştiren birimlerindedir. İkidillilere ait yetişkin sözceleri içindeki (sıklıklarıyla birlikte) toplam 174 söylem belirleyici işleve sahip sözcüğün 107'si Arapça, 38'i Türkçe ve 29'u Farsça kökenlidir.

Söylem belirleyicilerinin aktarımı en çok yapılan işlevsel sözcüklerden olma durumu farklı dillerden elde edilmiş bilgilerle de doğrulanmaktadır. Bunun yanında Türkçe {-lar} çoğul ekinin yalın sözcüklere göre belirtili olma özelliğinden dolayı aktarımının neredeyse tamamıyla kısıtlandığını görmekteyiz. Ayrıca TR'deki çekimli eylemlerin ikidillilerce kullanımının kod değiştirme kaynaklı olduğunu ve bu türdeki yapılanmaların aktarımlarının yapılmasının zor olduğu anlaşılmaktadır. Bu da paradoksun diğer yüzü yani bir dilsel birim ne kadar çok belirtili ise aktarımının yapılmasının o kadar zor olduğunu kanıtlayıcı özellikler içermektedir. Dilsel özelliklerin çoklu işlevlere sahip olabilmesi bunların farklı dillerce yeni işlev alanları oluşturulmasıyla da ilişkili olabilir. Örneğin TR'den aktarımı yapılan 'gerek' tümce sonu konumunda bileşik eylem yapıları oluşturarak tümceye gereklilik ve mecburiyet anlamları katmaktadır. *Benim gitmem gerek* gibi. *Gerek* KR'de ve VYT'de TR'deki anlamsal sunumun aynısı sağlayacak şekilde: VYT: *Gerek ben gideyim* ve KR: *Gere ez herim* dizilimiyle tümce başı konumunda bulunmakta ve bir önceki tümceyi bağlayıcı bir özellik sergilemekte ve aynı zamanda söylem belirleyici olarak farklı bir işlev de kazanmaktadır. Dilsel bir ögenin farklı dil ve lehçelerde bu türden yeni işlevler kazanması yine belirtililik paradoksunun ortaya koyduğu sürece işaret

etmektedir. Eğer bir özellik çok fazla belirtililik taşıyorsa etkileşim kaynaklı olması o kadar olasıdır.

Belirtililik paraoksunun farklı bir görünümü de ikilemeler sayesinde ortaya çıkmaktadır. Farsça *eşit*, Arapça *ilaç* Fransızca *film* içerik sözcüklerinin TR’de m-eşli ikileme yapıları oluşturarak işlevsel sözcükler haline geldiklerini görmekteyiz. İkidillilerin Kürtçe sözcelerinde bu yapılanmalarla karşılaşılmaktadır:

(81) SP35/2 *eşit çeşit eşiret hene*

‘eşit çeşit aşiret vardır’

(82) CO68/97 *Hınek ilaç mila navda*

‘İçerisinde biraz ilaç mila vardı’

(83) ZO51/49 *Filim milima v kşandın*

‘Filmini milmini çektiler’

Arapça, Farsça ve Batı dillerinden TR’ye aktarılmış sözcükler TR’nin söz varlığına yerleştikten sonra yeni anlamsal alanlar oluşurmaktadırlar. TR kökenli sözcüklerin ‘taş maş’ ya da ‘iş miş’ gibi m-eşli ikilemeler oluşturması gibi yabancı kökenli sözcükler de benzer bir yapılanma sürecine sokulabilmektedirler. Kürtçe konuşucularının TR’deki ikileme yapılarını KR sözcelerde kullanmaları ve ikileme oluşurma stratejilerini KR sözcüklere uyarlamaları da oldukça sık grlmektedir⁵⁴.

Altay ve İnan Dillerinin ortak yaşam alanlarında, uzun süreli ve yoğun dil etkileşimine bağlı olarak, İnan dillerinden Eski Türkçeye bazı dilsel ögeler aktarıldığı

---

⁵⁴ Bu konuya ilerleyen bölümlerde aktarıma bağlı yapılanmalar içinde ayrıca değinilecektir.

gibi Eski Türkçeden de İran Dillerine (Kürtçe gibi) aktarılmış çeşitli dilsel öğeler bulunmaktadır. Bu aktarımlar iki kültürün daha yoğun etkileşimler yaşadığı Orta ve Yeni Türkçe dönemleri olarak adlandırılan tarihsel süreçler içinde de devam etmiştir. Köken dilleri etimoloji sözlüklerinden faydalanılarak belirlenen çalışma verilerindeki dilsel öğeler, aktarılan dil örüntüsü içinde biçimsel, anlamsal ya da sözcük kategorisi olarak farklı yapılanmalar sergileyebilmektedirler. Örneğin, yapısal bakımdan Kürtçedeki ‘diz’ anlamına gelen *çok* sözcüğü ile örtüşen ‘çök-mek’ eylemi Türkçede eylem kategorisindeyken Kürtçede ad kategorisindedir⁵⁵:

(84) AV70/9 *Ew çoka min ez perişan girim*

‘Bu dizim beni perişan etti’

Bu sözcükte gerçekleşen bir başka yapılanma Kürtçenin sesbilimsel yapısına uyumun /ö/ →/o/ ünlüleri arasında gerçekleşen bir farklılaşma ile sağlanmasıdır.

Kürtçe sözlüklerde ve dilbilgisi çalışmalarında Türkçe kökenli birçok birim bulunmaktadır⁵⁶. Bu durum, çeşitli faktörlere bağlı olarak Türkçenin verici dil konumunda bulunmasının doğal bir sonucudur. Batı dillerine ait olan dilsel birimlerin bazıları ikidillilere ait sözcelerde farklı sesletim özelliklerine bürünse de tamamı (yalın ya da ek almış durumda olsunlar) anlambilimsel olarak Türkçedeki ile aynı özellikleri yansıtmaktadır.

(85) İG52/40 *Dijarbeciri qral bu]*

‘Diyarbakırda kraldı’

⁵⁵ Etimolojik bilgi için bkz. (<http://www.nisanyansozluk.com/?k=%C3%A7%C3%B6k-&lnk=1>)

⁵⁶ Ayrıntılı bilgiye ulaşmak için Kürtçe sözlük bkz. (Farqini 2010).

Kral sözcüğü Türkçedeki gibi 'çok imkana sahip kişi ve onun mutlu yaşam koşulları' gibi temel anlamına bağlı yan anlamlarıyla birlikte sözcük değerini korumaktadır. Batı dillerinden alıntılanmış birimlerin tamamı adcıl yapıların olduğu içerik sözcükleridir. Sözcüler içinde az sayıda sıfat görevinde kullanılan Batı dillerine ait *sivil* gibi sözcüklerle de karşılaşmaktadır:

(86) CO68/150 *sivil polis hatın telsiz desti*

‘Ellerinde telsizle sivil polisler geldiler’

Arapçanın Türkçe ve Kürtçe gibi Farsçanın da söz varlığı üzerinde önemli oranda etkisi bulunmaktadır. Bölgesel ticari ve kültürel ilişkiler yanında Arapça belirli bir zaman diliminde bölgeye hâkim kültürün dili ve sonrasında ibadet dili olmasından dolayı bölge dillerine büyük oranlarda nüfuz ettiği anlaşılmaktadır. İran dilleri içinde en belirgin ve uzun bir tarihsel geçmişe dayalı olan Farsçanın Türkçe ve Kürtçe üzerindeki etkisi (Arapçadan sonra) etimolojik araştırmalara bağlı olarak açık bir şekilde görülmektedir⁵⁷. Arapça ve Farsça içerik ve işlev sözcükleri Türkçenin ve Kürtçenin dilsel yapılarının oluşumuna önemli bir role sahiptirler. Türkçe ve Kürtçe arasındaki dil ilişkileri bakımından belirsizliğini koruyan durum: Arapça ve Farsça olan dilsel öğelerin Türkçe aracılığıyla mı Kürtçeye yerleştiği yoksa Kürtçe aracılığıyla Türkçeye yerleşmiş olduğu konusundadır⁵⁸. Minorsky tarafından yapılan tarihsel belirlemeler esas alındığında Kürtlerin bölgede daha erken zamanlarda yaşamış olmalarından dolayı Türklerden daha önce Araplarla kültürel ilişkilere girmiş oldukları varsayılabilir. Bu nedenle, özellikle Arapçanın yoğun etkilerinin

⁵⁷ Farsça aynı zamana KR ile aynı dil ailesinden olduğundan iki dil arasındaki dilbilgisel benzerlikler genetik akrabalıkların dolayı da olabilmektedir.

⁵⁸ Etkileşimin belirlenmesi için belirlenen kriterler hakkında bkz. (Dorleign 2006: 82).

görüldüğü Osmanlı dönemi öncesinde Türkçeye ve Farsçaya Arapçadan geçmiş olan birçok dilsel birim için KR'nin aracı dil konumunda olduğu düşünülebilir.

Osmanlı döneminde Arapça kökenli dilsel öğelerin Türkçenin sözcük varlığına yerleşen ve yerleşemeyen yabancı sözcükler olarak büyük oranlara sahip olduğu belirtilmektedir. Bilim, sanat, teknik, yönetim ve hukuk gibi alanlarda çoğunluğu tamlamalar halinde olan Arapça terimler de kullanılmaktaydı. Farsçadan Türkçeye giren öğeler dışında Arapça ve Farsça sözcüklerden kurulu olan ve kimi zaman bu dillerde kullanılmayan öğelerin Türkçede türetildiği belirtilmektedir. Çalışma verilerinde ikidilli konuşucuların TR'deki bu türden yapılanmalara KR'nin söyleyiş özelliklerini de aktararak oluşturdukları sözcüklerle karşılaşmaktayız:

(87) CO68/123   ¹sefre ²kisesi   emelet cırın

¹Arapça+²Farsça

‘Safra kesesini ameliyat ettiler’

Bölüm (3.4.)’te belirtildiği gibi Arapça ve Farsça olan kopyalamaların Kürtçeye iki şekilde Türkçeden aktarıldığı düşünülmektedir:

1. Birimler Türkçe sesbirimleri taşıyorsa: Arapça kökenli *tecrübe* (ü) sesi gibi.
2. Birimler Türkçenin yapısal dizilimine sahipse: Arapça kökenli *esir* sözcüğü + Türkçe dizilime sahip Kürtçe sözcük, *esir ketin* ‘esir düşmek’ gibi.

Ayrıca Arapça ya da Farsça kökenli olan sözcüklere Türkçe eklerin getirilmesiyle oluşmaları ve anlamsal özellikleri bakımından Türkçe ile örtüşmeleri bu türden yapılanmaların da Türkçe kaynaklı olduğunu göstermektedir. İkidillilere ait sözcükler

içindeki Arapça (*hazır* gibi) ve Farsça (*yaban* gibi) kökenli birçok sözcüğün Türkçe yapım ekleriyle birlikte kullanıldıkları görülmektedir:

(88) BN45/48 *Xemmu kes hazır-lık-li-ye*

bütün herkes hazır-lık-lı-KOŞ

‘Herkes hazırlıklıdır’

BN45/48’de Türkçede addan ad yapma ekleri olan {-Iık} ve {-II} ikidillilere ait sözcelerde sıklıkla karşılaşılan yapım eklerindedir. Kürtçede ‘hazırlık’ *hazır-i* ya da *amede-hi* sözcük ve ekleriyle karşılanmaktadır. ‘hazırlıklı’ ise ön ilgeçler kullanılarak *bı tedarek ya da bı tedbir* şeklinde karşılanmaktadır. İkidilli konuşucular genellikle Türkçede de bulunan Arapça ve Farsça sözcüklerle birlikte Türkçedeki yapım eklerini kullanma eğilimi göstermektedirler:

(89) MY13/82 *millet hebu mêrêk zar yaban-ci falan*

‘Millet vardı, adam, çocuk, yabancı falan (vardı)’

Konuşucu verilerinde en sık görülen yapım eki Türkçede addan ad yapma eki olan {-cI} ekidir. MY13/82’de Farsça kökenli olan *yaban* adı {-cI} ekini alarak Türkçedeki gibi ‘tanınmayan kişi’ anlamında kullanılmaktadır. Bu adın Kürtçe olarak karşılığı *biyan(i)* ‘yabancı’dır. Kullanımı yaygın olmasa da Türkçeyi geç dönemlerde edinen bir konuşucunun Kürtçe sözcük köküne tek forma sahip {-cI} ekini getirerek oluşturduğu bir yapılanma ile karşılaşmaktayız:

(90) CO68/48 *İstanbulê bal-ê zêr-ci bu*

İstanbul-EĞ yanında-İZ altın-cı ol.GEÇ.3T

‘İstanbulda kuyumcunun yanındaydı’

Bölgede konuşulan VYT gibi ikidillilere ait Kürtçe sözcelerde de bu eki genellikle sadece {-ci} formuyla görmekteyiz⁵⁹. Kürtçede sözcük sonuna eklenen yapım eklerinin işlevsel türetkenliği İngilizce gibi sözcüklere göre farklılaşabilmektedir. Kürtçede *zêr* ‘altın’ üzerine {-inger} eklerini alarak *zêringer* ‘altıncı’ adını oluşturmaya yarayan addan ad yapma eklerinden biridir. Aynı zamanda {-kar} ya da {-ker} ekleriyle oluşturulan *zêrkar* ya da *zêrker* de *altından kâr eden kimse* anlamı kazanarak ‘altıncı’ anlamına gelmektedir. İkidilli konuşucular Türkçeden alıntı yapılan sözcükleri genellikle sözcükler üzerine gelen Türkçe yapım ekleriyle birlikte kullanmaktadırlar.

Genelde meslek adı yapmakta kullanılan {-ci} ekinin *Türkçeden aktarılan sözcük + Türkçe yapım eki (-ci) + Kürtçe yapım eki (+birliktelik durumu)* içeren sözce üyeleriyle birlikte kullanımıyla karşılaşmaktayız:

(91) AT40/8 *Ez taksıcı-ti mal çêkırime*

1T.DÜZ taksici-BRL ev yap.GEÇ.1T

‘Ben taksicilik sayesinde ev yaptım’

Kürtçe sözlüklerde {-van-i} ekleri ile *taksivan* ‘taksici’ ve *taksivani* ‘taksicilik’ sözcüğü oluşturulsa da bu kullanıma ikidilli konuşuculara ait sözcelerde hiç karşılaşılmamıştır⁶⁰.

⁵⁹ Daha öncede belirtildiği gibi sözcüklerin telaffuzundaki örtüşme gibi sözcük sonlarına getirilen eklerde de büyük oranda VYT ile ikidilli konuşucular arasında biçimbilimsel örtüşme söz konusudur.

⁶⁰ Kuzey Irak Kürtçesinde kullanılan birçok sözcük, sözlükler içinde yer alabilmektedir. Ayrıca Kürtçenin zenginleştirilmesi amacıyla oluşturulmuş sözcükler bölge halkı tarafından bilinmediğinden kullanım alanı da oluşmamaktadır. Örneğin *mamoste* yerine Arapça kökenli olan *muallim* ‘öğretmen’ kullanılmaya devam etmektedir. *Spas* yerine yine Arapça kökenli olan *teşekkür*’ün kullanımı KR okur-yazar olmayan kesim tarafından daha yaygındır. Özellikle bölgedeki yaşlı konuşucularca *muallim*’ ve *teşekkür* kullanımı yaygındır.

Arapça ve Farsça kaynaklı olan ve hem Türkçe hem de Kürtçede bulunan, Kürtçenin sözdizimsel özelliklerine göre uyarlanmış ve uygulanmış Etkileşim birimler Türkçe ile aynı anlamsal içeriğe sahip ya da farklı anlamsal içerikli olabilmektedirler:

(92) İG52/54 *ew sebeb-a qeder-e*

bu sebep-İZ kader-KOŞ

‘Bu kaderin (bir) sebebidir’

İG52/54’te ‘sebeb’ ve ‘kader’ sözcükleri Türkçe tamlama oluşumundan farklı olarak Kürtçe öbek yapı kurallarına uygun bir şekilde bir izafet yapılanmasına sahiptir.

(93) İG52/69 *Taze parx-ek çêkırine*

Yeni park-BSZ yap.BİT.3Ç

‘Taze (yeni) bir park yapmışlar’

Arapça ya da Farsça kökenli bazı sözcükler Kürtçede Türkçeden farklı anlamsal içeriğe sahip olabilmektedir. İG52/69’daki Farsça kökenli *taze* sıfatı Türkçedeki ‘yeni’ anlamına karşılık gelmektedir. Kürtçe konuşucusu bu türden bir yapılanmayı genellikle niteleyicisi nitelenen birimden sonra gelecek şekilde üretmektedir: *parxek teze çêkırine* ‘Yeni bir park yapmışlar’ gibi. Sözdizimsel olarak Türkçeden etkilenen bu örüntünün sıfat olan sözcüğü Türkçeden farklı anlamsal içerik sunmaktadır. Aynı anlamsal içeriği bölgedeki VYT konuşucularına ait sözcelerde de görmekteyiz:

(94) *Eski yar êle bêle, can kurban teze yara* (Gökçur 2006: 256)

‘Eski yar öyle böyle, can kurban yeni yara’

İkidillilere ait sözceler içinde eylemler dışındaki içerik sözcüklerinin büyük oranda yerleştiği anlaşılmaktadır⁶¹(bkz. Tablo 14, 15). Kürtçe sözceler içinde Arapça kökenli olan ve eski aktarımlar olduğu anlaşılan bazı eylem yapılarının Kürtçe eylem kategorisi içine (uyum sergileyerek) yerleştiği görülmektedir. Örneğin Türkçede de kullanılan ‘helak etmek’, ‘sakinleşmek’ eylemleri Kürtçede *helıkandin* ‘helak etmek’, *sekinandin* ‘durmak, sakin olmak’ biçim ve anlam özelliklerine sahiptir. Bu eylemler çekimlenme özellikleri bakımından Kürtçe eylemler gibidirler:

(95) SP35/28 *Yani em xwa na-sekinin*

Yani biz.DÜZ DNŞ OLS-dur.ŞİM.1Ç

‘Yani biz kendimiz (sakin) durmuyoruz’

Bu eylem yapısının emir kipi formuna *bısekine* ve kısaltılmış formda *bisene* → *bise* ‘Dur, efendi ol, sakin ol’ gibi kullanımları a mevcuttur’. Etkileşime bağlı aktarımların belirlenmesinde bu türden yapılanmalar etkileşimin son aşaması olarak kabullenilmektedir. Aktarımı yapılan dilsel birim temel kod alanına yerleşerek temel koddaki benzer diğer birimlerle uyumlu bir yapılanma sergiler. Kürtçenin, Arapça ile olan etkileşiminin İslamın yayılışının erken dönemlerine kadar uzandığı düşünüldüğünde bu süreç zarfında Arapçanın Kürtçe üzerinde önemli etkileri olduğu anlaşılır. Bunda İslamın Kürtler tarafından kabulü de önemli bir koşullandırıcı etkendir. Kürtçedeki bazı dilsel öğelerin yerini Arapçala öğelerin aldığı ve buna bağlı olarak Kürtçeye ait bazı yapıların kullanımının da terkedilmiş olduğu düşünülebilir⁶².

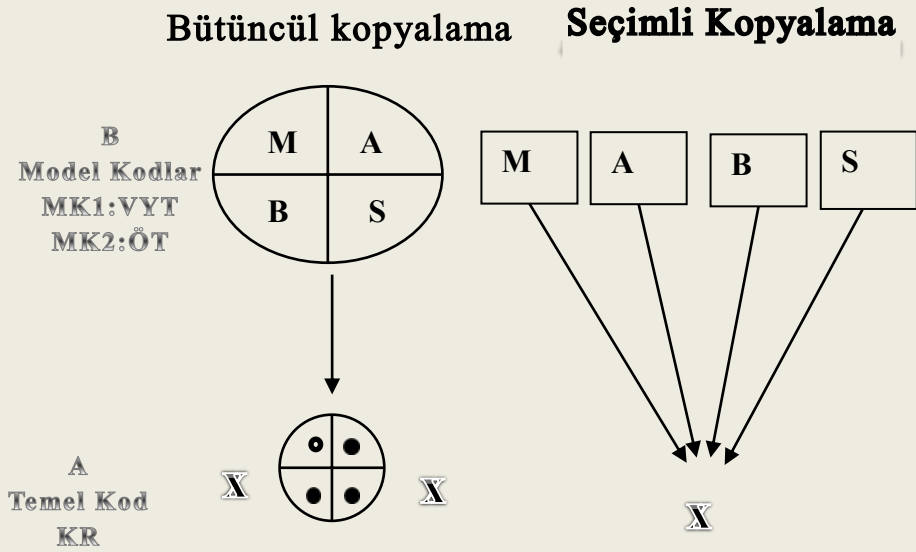
⁶¹ Bu belirlemede mastar yada adeylem (AE) olarak belirtilen {-mİş}’lı yapılar doğrudan eylem kategorisine dahil edilmemektedir.

⁶² Konu hakkında Bölüm 5.3.’te de bazı değerlendirme ve açıklamalar yapılmaktadır.

5.3 Aktarıma Bağlı Sözcüksel ve Dilbilgisel Yapılanmalar

Bu bölümde ikidilli konuşuculara ait sözceler içindeki etkileşim birimlerin hangi türden içerik ve işlev sözcüklerinden oluştuğu ve bu sözcüklerin sözcü üyeleriyle girdikleri işlevsel ilişkiler belirlenmeye çalışılmaktadır. Yani ikidillilerin sözcü yapılarında bulunan sözcüksel bir birim ya da bir örüntünün KR sözcü oluşturulduğunda ne türden yeni yapılanmaları içinde barındırdığına bakılmaktadır. Bu yapılanmaların özellikle kopyalama modelinin yaklaşımına bağlı olarak temel koda uyum süreçleri açıklanmaya çalışılmaktadır. Kopyalama modelinin etkileşim sürecinde olan model ve temel kodlarla özet sunulumu aşağıdaki gibidir:

Tablo 5. Bütüncül ve Seçimli Kopyalamanın Model ve Temel Kodlarla Özet Sunulumu (Johanson 2008: 65)

M= Materyal Özellikler; A= Anlamsal Özellikler (kullanımbilimsel anlamı da içermektedir); B= Bileşimsel Özellikler (Sözdizim ve Sözcük Yapısında); S= Sıklık Özellikleri; X= Temel KodYapıları

VYT ve ÖT'nin model kod oldukları bütüncül kopyalama sürecinde biçimbirim ve biçimbirim dizgelerinin yapısal biçimlerinin, anlam özelliklerinin, bileşimleri ve sıklıklarıyla beraber bir bütün olarak temel koda yerleşimidir. Seçimli kopyalama ise VYT ve ÖT model kodlarına ait birimlerden 'maddesel, anlamsal, bileşimsel ve sıklık özelliklerinden' sadece birinin temel kod olan KR'ye ait biçimsözdzimsel alan üzerine kopyalanmasıdır. Bu süreçte denklik ilişkileri kurulur ve bu yapının yüklendiği işlev model koddaki işleviyle benzerlikler sergiler. Ama benzerlikler bütüncül değil parçasaldır⁶³. Basit yapıli bütüncül kopyalamalar sözcüksel ve dilbilgisel olarak kendi içinde farklılaşırken dilbilgisel kopyalamalar da bağımlı ve bağımsız olmaları doğrultusunda belirlenmektedir. Bütüncül kopyalamaların çoğu sözcüksel kopyalamalardır. Çalışma verilerinde hem TR hem de KR'de bulunan yalın ve bağımlı işlevsel birimlere sahip Etkileşim birimlerin Temel Kod (Kürtçedeki) dağılımları aşağıda belirtilmektedir.

Yetişkin Sözcelerinde Etkileşim birimlerin Sayısal / Sıklık Dağılım Sıralanmaları:

Adlar > Belirteçler > Sıfatlar > Sözce Bağlaçları (Söylem Belirleyicileri) > Adeylemler (Mastarlar) > İkilemeler > Sıralama Bağlaçları > Ünlemler > İlgeçler > Adıllar > Eylemler > Ulaçlar

Çocuk Sözcelerinde Etkileşim birimlerin Sayısal / Sıklık Dağılım Sıralanmaları:

Adlar > Sıfatlar > Belirteçler > Adeylemler (Mastarlar) > Sözce bağlaçları (Söylem Belirleyicileri) > Ünlemler > İkilemeler > Adıllar > İlgeçler > Sıralama Bağlaçları > Eylemler

---

⁶³ Ayrıntılı bilgi için bkz Bölüm 2.2.2.

İkidillilerin sözcelerinde aktarımı yapılmış içerik sözcüklerinden adlar, hem yetişkin hem de çocuklara ait sözcelerde en fazla orana sahiptir. Adlar bütün sözce üyelerinin oluşturulmasında rol alabilmektedirler. Adların ve ad soylu sözcüklerin dilsel etkileşime bağlı olarak aktarımının en fazla yapıldığı sözcüksel kategori olma durumu evrensel bir görünümdür. Türkçede kullanılan özel adlar, cins adları, soyut ve somut adlar, basit, türemiş ve bileşik adlara ikidillilere ait sözcelerde sıklıkla karşılaşılmaktadır (bkz Ekler Tablosu).

Bu durum aynı yaşam alanını paylaşan farklı dillerin yeni bir dilsel birim oluşturmaktansa diğer dile ait daha önceden var olan ya da genellikle prestijli dil tarafından oluşturulan yeni dilsel birimleri kullanma eğilimleri olarak açıklanabilir. (*Bilgisayar* sözcüğünün alıcı dilin ses özelliklerine uyarlanarak ortak kullanımı gibi). Ayrıca yeni sözcük türetmede farklı toplumsal ve siyasal etkenlerin belirleyici olduğundan söz edilebilir.

Sıfatlar ve adlaşmış sıfat türünden yapılar yer yön ve zaman belirteçleri dışında diğer sözce üyelerinin oluşturulmasında görev almaktadırlar. Yüklemcil öge konumunda bulunan ve herhangi bir adı nitelemeyen sıfatlar alanyazında yüklemcil sıfat (predicative adjective) olarak belirtilmektedirler. İkidilliler yüklem yapılarını oluşturmak için TR sıfatların sıklıkla aktarımını yapmaktadırlar.

Belirteçler, sözce üyesi olarak sayısal değerlerine göre Durum Belirteci (Zarf Tümleci) > Zaman Belirteci (Zarf Tümleci) > Yer-Yön Belirteci (Dolaylı Tümlaç) olarak görev yapmaktadırlar. Belirteç özelliğine sahip olmalarından dolayı 'peki, ama, çünkü, zaten, aslında' gibi sözce bağlaçları da aynı zamanda birer belirteç olarak değerlendirilebilir. Bu yapılanmalar alanyazında, zarf bağlaçlar, belirteç

bağlayıcılar (adverbial connectors) olarak da adlandırılabilirler. Çünkü sözce başlarında hem bağlaç hem de belirteç olarak görülen yapılar arasında bir önceki sözceyi bir sonraki sözceye bağlama işlevi ve kendilerinden sonra gelen sözce üyesini ya da sözcenin tamamını niteleme yönünden ortak sözdizimsel işlevlere sahiptirler. Sözce bağlacı ve belirteç özelliği gösteren yapılar içinde söylem belirleyicileri de yer almaktadırlar. Söylem belirleyicileri sözdizimsel ilişkileri belirtmeyen sadece söyleme konuşucu eksenli bir belirleme ya da düzenleme getiren işlevsel birimler olarak değerlendirilmektedir. Söylem belirleyicisi olarak kullanılan 'peki, ama, çünkü' gibi birimler aynı zamanda bir tümce ya da sözce bağlacı ve sözdizimsel ilişkileri sunma bakımından belirteç görevindedirler.

Daha önce de belirtildiği gibi, söylem belirleyicileri üzerlerinde çoklu belirtililik taşıyan birimlerdir. Çoklu belirtili olma özelliği etkileşim sürecinde belirtililik paradoksu ile ilişkiliyken aynı zamanda sözcük türlerinin saptanmasında belirsizliğe neden olmaktadır. Bu belirsizlik alanyazında sözdizimsel ilişkileri belirleyen sözcüksel birimlerin birer sözce (ya da) üyesi olma durumlarında ortadan kalkabilmektedir. Çalışma verilerinde bu ayırım kesme (/) işaretinden sonra yapılmaktadır.

Adeylemler (mastarlar), çoğunlukla TR'deki {-mİş}'lı yapıları içinde barındıran ve KR sözcükler üretilirken özellikle yüklemcil öğelerin oluşturulmasını sağlayan eylemsi yapıya sahip Etkileşim birimlerdir. Fakat bu yapılanmalardaki {-mİş} eki TR'deki işlevsel özelliklerini yansıtmama bakımından tarafsız özellikler sergilediğinden eylemden ad türetmek için kullanılan birer mastar eki {mek, mak} gibi

davranmaktadırlar⁶⁴. KR yardımcı eylemlerle birlikte bu yapılar yüklem oluşturulmasını sağlamaktadırlar. Adeylemler çoğunlukla karma yüklem (K.Y.) yapılarını oluştururlar bunun yanında yan tümceye sahip sözce örüntülerinde karma durum (K.D.Bel) ya da karma zaman belirteçleri (K.Z.Bel.) de oluşturabilmektedirler.

İkilemeler çoğunlukla sözce üyesi olarak durum belirteçlerini oluşturmaktadırlar. Bunun yanında karma ve yalın özne ve nesnelere olarak da kullanılabilirler. Ünlemler genellikle sözcebaşı konumda bulunmakta ve sözce üyesi olarak yalın durum belirteçlerinin oluşturulmasını sağlamaktadırlar.

İlgeçler (edatlar) TR’de art ilgeçler olarak kullanılırken KR’de genellikle bunlar ön ilgeçler olmaktadır. İlgeçlerin KR sözcelerde genellikle TR’deki öbekleşmiş biçimleriyle kullanıldığı da görülmektedir. İlgeçler sözceler içinde daha çok yalın durum belirteçleri olarak kullanılmaktadır. Ayrıca az sayıda karma durum, karma yer-yön, yalın ve karma zaman ve karma yüklem yapılarının oluşturulmasını da sağlamaktadırlar.

İkidilli konuşucuların KR sözceler üretirken bir arada bulunan birimleri genellikle herhangi bir bağlayıcı (‘ve’ bağlacı) kullanmadan sıralama eğilimleri (juxtaposition) vardır. Kullanılan sıralama bağlaçları, genellikle durum belirteçleri ve az sayıda karma durum ve yer yön belirteçlerinin oluşturulmasını sağlamaktadırlar. Bu konulara ilgili olarak sözce yapılanmaları bölümünde ayrıntılı olarak değinilecektir.

---

⁶⁴ Bu konuya yüklem yapılanmaları bölümünde ayrıntılı olarak değinilecektir.

Zarf-fiil olarak da belirtilen ulaçlar, eylemler üzerine getirilen eklerle sözcede belirteç işlevinde bulunmaktadırlar. Ulaçlı yapıların tamamı sadece yetişkinlere ait sözcelerde (yalın) durum belirteçleri olarak görülmektedirler.

İkidilli konuşucular TR eylem yapılarını adeylem formunda kullanmaktadırlar. Az sayıdaki eylem ve çekimli eylem formlarını karma yüklem ve yüklem oluşturmada kullanıldığını görmekteyiz.

Etkileşime bağlı olarak aktarımı yapılan adılların çoğu özne oluşturmaktadır. Sözcedeki işlevi bakımından bir adılın karma özne (K.Ö.) bir diğerinin ise yer-yön belirteci oluşturduğunu görmekteyiz.

Aşağıda çocuk ve yetişkin sözcelerinin ayrı olarak değerlendirildiği verilerdeki sözcüksel birimlerin ikidillilere ait Kürtçe sözcelerdeki üyeler içindeki kullanım sıklıkları verilmektedir⁶⁵.

---

⁶⁵ Bu belirleme yapılırken sözcü üyesini oluşturan son sözcüksel birim değer olarak alındığından sözcüklerin dillere göre köken kod dağılımları ile sözcü üyesi oluşturma değerleri arasında farklılıklar olabilmektedir.

Tablo 14. Yetişkin Sözcelerinde Etkileşim birimlerin Sayısal / Sıklık Dağılımları

Sözce Üyeleri	ÖZNE		NESNE		BELİRTEÇ						YÜKLEM		KÖKEN DİLLER				Toplam
	K.Ö.	Ö.	K.N.	N.	K.D. B.	D.B.	K.Y. Y.B.	Y.Y.B.	K.Z.B	Z.B.	K.Y	Y.	AR.	FA.	TR.	BD.	
ADLAR	170	59	113	29	30	12	136	7	41	3	280	3	424	137	407	197	1165
SIFATLAR	22	3	7	1	6	1	6	-	4	-	114	1	89	44	80	4	217
BELİRTEÇLER	-	-	-	-	-	131	-	4	-	10	7	-	74	52	94	-	222
EYLEMLER	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3	2	3	-	4	-	7
ADEYLEMLER	-	-	-	-	3	-	-	-	1	-	104	-	4	4	100	-	108
ADILLAR	1	10	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	7	5	-	12
ULAÇLAR	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	6
İLGEÇLER	-	-	-	-	3	9	2	-	1	-	1	-	4	1	11	-	15
BAĞLAÇLAR																-	
Sözce Bağlaçları	1	-	-	-	-	167	-	-	-	-	-	-	105	29	33	-	167
Sıralama Bağlaçları	3	-	-	-	2	22	3	-	-	-	-	-	2	27	5	-	34
ÜNLEMLER	-	-	-	-	-	29	-	-	-	-	-	-	16	2	4	-	29
İKİLEMELER	2	6	4	2	-	21	1	-	-	1	-	-	8	6	26	-	40
SÖYLEM BELİRLEYİCİLERİ	-	-	-	-	-	145	-	-	-	-	-	-	86	27	32	-	145
Toplam													1178	346	806	201	2165

Tablo 15. Çocuk Sözcelerinde Etkileşim birimlerin Sayısal / Sıklık Dağılımları

Sözce Üyeleri	ÖZNE		NESNE		BELİRTEÇ						YÜKLEM		DİLLER				Toplam
	K. Ö	Ö	K.N.	N.	K.D. B	D.B	K.Y. Y.B.	Y.Y. B	K.Z. B	Z.B	K.Y	Y.	AR.	FA.	TR	B.D	
ADLAR	39	26	42	9	5	4	22	3	3	3	56	1	83	25	123	18	249
SIFATLAR	10	3	5	2	3	-	3	-	2	2	2	-	10	8	42	1	60
BELİRTEÇLER	-	-	-	-	-	18	-	-	-	16	-	-	6	4	39	-	49
EYLEMLER	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1
ADEYLEMLER	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	31	-	1	1	33	-	35
ADILLAR	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	5
ULAÇLAR	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İLGEÇLER	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	1	-	2
BAĞLAÇLAR																	
Sözce Bağlaçları		-	-	-	-	14	-	-	-	-	-	-	6	2	6	-	14
Sıralama Bağlaçları		-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ÜNLEMLER	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	1	?	?	-	7
İKİLEMELER			1		-	4		-			-	-	-	-	5	-	5
SÖYLEM BELİRLEYİCİLERİ	-	-	-	-	-	14	-	-	-	-	-	-	6	2	6	-	14
Toplam													114	46	257	19	443

5.3.1 Yüklemler Yapılanmaları

Etkileşim birimlerin tamamının ikidilli konuşucuların bilişsel dil repertuarlarına yerleşmiş olduklarını belirtmek mümkün değildir. Bazı yapılar kod değiştirme özelliklerine sahipken bazıları KR iletişimde yaygın olarak kullandıklarından başka dillerden aktarımlar olarak değerlendirilebilir. Özellikle bazı işlevsel birimler iki dile de baskın ya da dengeli ikidillilik seviyelerinde hâkim olan konuşucular tarafından üretildiklerinde kod değiştirme uygulamasının gerçekleştiği düşünülmelidir. Örneğin aşağıdaki yüklemcil öge konumundaki KR ad üzerine gelen TR geçmiş zaman eki {-DI} ile oluşturulan soru sözcesindeki yapılanma buna örnek olabilir:

(96) CO68/56   *Başgale   hangi gund-di?*
Başkale-Ø   hangi köy-GEÇ.3T
'Başkale(de) hangi köydü?'

İkidilli konuşucu CO68, Türkçeyi askerde edinmeye başladığından Türkçenin geç dönem ikidillisidir ve TR eğitim almadığından Kürtçeye Türkçeye göre baskın ikidillilik seviyesinde hakimdir. Kürtçe ad olan *gund* 'köy' üzerine *bun* 'olmak' yardımcı eyleminin 3T. kişiye göre çekimlenmiş yapısı olan *bu* 'idi' yerine Türkçe 3T. GEÇ. zaman eki olan {-DI} ekinin VYT ile ortak formu olan {-di} ekini getirdiğini görmekteyiz. Bu sözcüksel örüntü Kürtçe: *kışk* 'hangi' *gund* 'köy' *bu* 'idi' yapısal diziliminde olmalıydı. Kürtçeye baskın ikidillilik seviyesinde hâkim olan konuşucunun bu sözceyi üretmesi söylem ortamının ikidilli konuşuculardan oluşması yanında soruyu ilettiği dinleyicinin algılayıcı ikidillilik seviyesine sahip olmasıdır. Yani Kürtçe örüntülerle oluşturulmuş sözcelere Türkçe yanıtlar veren biridir. Ayrıca 'köy' sözcüğünden önce gelen soru sıfatı 'hangi' bir sonraki sözcüğün ve bileşenlerinin oluşumunda etkili olabileceğinden kod değiştirme uygulamasının

gerçekleşmesini sağlamaktadır. Bu gerekçelerle {-di} bağımlı işlevsel biçimbiriminin kullanımının kod değiştirme uygulaması olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Fakat, 2.1.2’de belirtildiği gibi kod değiştirme yapıları daha sonra alıcı kod alanına ödünçlenmiş/aktarılmış yapılar olarak yerleşebilmektedir. Bun sürecin belirleyicisi ise sözkonusu yapıların konuşucular tarafından kullanım sıklıklarının artmasıdır. Örneğin, Türkçedeki tanıtısal ve bitmişlik belirticisi olan {-mİş} biçimbirimi Kürtçeye çok iyi seviyelerde hakim ve Kürtçe okur-yazar konuşucuların sözcelerinde dahi görülebilmektedir⁶⁶. Yeni yapılar temel kod alanındaki aynı ya da benzer işleve sahip farklı birimlerle bir arada kullanılabilir. Ya da önceki birimlerin kullanımından ikidilli konuşucular tarafından vazgeçilebilir.

5.3.1.1 Yalın Yükleme Yapılanmaları

Aktarımı yapılmış ad soylu yapılar sözceler içinde tek başlarına ya da KR sözcükler ya da biçimbirimlerle birlikte sözcü üyelerinden herhangi birini oluşturabilmektedirler (bkz. Tablo 14, 15). Sadece Türkçeden aktarılmış yapılarla oluşturulmuş sözcenin temel kurucu üyesi olan yüklem az sayıdadır. Bunların aktarımı gerçekleştirilen yapılardan çok kod değiştirmeye bağlı olarak üretildikleri düşünülmelidir. Türkçedeki *demek* eyleminin çekimli formunun farklı konuşuculara ait bir yüklem yapılanması olarak örüntünün başı konumunda görüldüğü aşağıdaki yapılanma bir kod değiştirme uygulamasıdır:

(97) NV55/61 *Dêdi*: “*Ez emekli bume*”.’.

‘Dedi: “Ben emekli oldum”.’ .

---

⁶⁶ {-mİş} biçimbiriminin Kürtçedeki görünüşleri ve işlevlerine bağımlı işlevsel birimlerin aktarımı bölümünde ayrıntılı olarak değinilecektir.

Benzer yapılanma daha çok ikidilli konuşucuların ‘demek’ eyleminin Kürtçedeki karşılığı olan *go* ile oluşturdukları sözcelerde görülür (ZC57/30). Bu türden oluşumların da konuşucunun anadilinden yaptığı taşıma yerleştirme yapılarından çok, bir kod değiştirme uygulaması olarak değerlendirilmesi gerekmektedir:

(98) ZC57/30 *Mi go: “Var, çava yoxtur”.*

‘Ben dedim (ki): “Var, nasıl yoktur”.’

KR’de TR’deki ‘var’ *heye* ve ‘yok’ *tinne* ya da *çinüne* sözcükleriyle varlık/yokluk sözcelerinin karşılıkları bulunmaktadır. Bu sözcüklerin Türkçedeki eş anlamlılarıyla yer değiştirmesi gerçekleşebilir ve sözdizim farklılaşması gerçekleşmediğinden kod değiştirme yapıları olarak değerlendirilmelidir. KR ikidilli konuşucu bu sözceyi aşağıdaki gibi Etkileşim birimlerin KR çağdaşlarıyla aktarabilmektedir:

(99) *Mi go: “Heye, çava tinne”.*

‘Ben dedim (ki): “Var, nasıl yoktur”.’

Türkçede *eklenti soru* (question tag) olan ve öncesindeki önermenin (içine yüklemcil ögeyi alacak şekilde) kabulüne ya da olumsuzlanmasına yönelik bir geri bildirim alınmasına yarayan ‘değil mi?’ koşaç yapılanması ikidillilere ait (MY13/34) sözcesinde kullanılmaktadır:

(100) MY13/34 *Ama haksızlıktır ha bıla mekteba Kurmanca ji vekın, deyil ?*

‘Ama haksızlıktır ha! Kürtlerin okullarını da açmaları lazım değil (mi)?’

Öncesindeki önermenin yüklemi ile birlikte diğer kurucu üyelerinin tamamını açısı altına alan *değil mi* yapılanması KR’de de eşdeğer işlev sergileyen farklı

biçimlenmelerle görülmektedir. İkidilli konuşucularca eklenti soru yapılanmasının KR’de olumsuzluk belirteci ile *wisa nine* ya da olumsuzluk ön eki yapılanmasıyla *newisaye?* ‘öyle değil mi?’ şeklindeki yapılanmaları bulunmaktadır. Sözce sonu konumunda olan ve işlevsel özellikleri bakımından TR’deki yapılanma ile örtüşen bu örüntü Batı dillerinde de mevcuttur. Örneğin İngilizcede önceki önermenin zamanına ve sayısına göre göre *isn’t it, don’t they* gibi yapılanmalar bulunmaktadır. Bu yapılanmalar ayrıca Kelt (Celtic) dilleri Urduca, Farsça gibi farklı dünya dillerinde de görülmektedir. Gönderim özelliğiyle sözdizimsel boyutaki bu yapılanma farklı dillerde bulunmasından dolayı evrensel özellikler sergilemektedir. Hatırlanacağı gibi evrensel özelliklere sahip yapılanmalar etkileşime bağlı olarak kabul edilmemektedir. Ayrıca Kürtçede Türkçedeki işlevi ile örtüşen bir yapılanmanın bulunmasından dolayı bu yapılanmanın da aktarım değil, kod değiştirme özelliğine sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Farsça kökenli *zor* sıfatının bir sözcede eksiltme (elipsis)’e bağlı olarak tek başına yüklemcil öge işlevinde olduğunu görmekteyiz:

(101) HB75/1 *Mırofê xainê zor*

‘Hain adam zor (başedilirdir)’.

Türkçe ve Kürtçede kullanılmasından dolayı ortak kodbirim⁶⁷ olma özelliğindeki ‘zor’ gibi ad soylu sözcüklerin yüklem işlevini taşıması her iki dilin sözdizimsel örüntüsünün olanak sağladığı bir görünümdür. Türkçede de ‘Bu iş kolay’ ve ‘Bu iş zor’ gibi sıfatın yüklem olarak kullanıldığı sözdizimsel yapılar mevcuttur.

---

⁶⁷ Ortak kodbirim, Türkçe ve Kürtçenin sözvarlığına yerleşmiş olan ve köken olarak bu dillerden birine ya da farklı dillere ait birimlerdir.

5.3.1.2 Karma Yüklem Yapılanmaları

İkidillilere ait sözce yapılanmalarında en fazla adlar ve ad soylu sözcüklerle oluşturulmuş yüklem yapıları dikkat çekmektedir. Aktarım oranlarına göre en çok görülen içerik sözcüklerinden adlar ve ad sıllar çoğunlukla sözcelerin kuruluşunda *Karma Yüklem* (K.Y) yapısı içinde yer almaktadırlar. Bu yapıların oluşturulması için genellikle aktarımla temel koda uyarlanmış ad soylu sözcüklerin Kürtçe *bun/bûn* ‘olmak’ ve *kırın* ‘yapmak’ yardımcı eylemleri ile bileşimine dayalıdır. Kürtçede (tümcenin ergatif yapı özelliğine de bağlı olarak) eylemin zamanı, eylemin özne ya da nesne ile uyumu gerçekleştirmesinde belirleyicidir. Kürtçedeki uyum biçimbilimi genellikle *bun* 'olmak' eyleminin çekimli formlarından oluşmaktadır. Yüklemcil öğelerden ad soylu yapılar ya da eylemler üzerine gelen bu yapılar tümce uyumunu sağlamaktadırlar. (102)'de *göre* ilgeci ile öbek oluşturan *yaş* adı Kürtçedeki *bun* ‘imek’ eylemiyle birlikte karma yüklem yapılanmasını oluşturmaktadır:

(102) NV55/6 *Ew ji gore yaşi ye*]

3T da göre yaş.KOŞ.3T

‘O da yaşına göredir’

NV55/6'da Türkçe *yaş* adından sonra + Kürtçe EĞ durum belirteci {-i-} + KR (3T) kişi eki ve aynı zamanda koşaç olan {-ye}'nin oluşturduğu ad tümcesinin yüklemi Kürtçede yüklem oluşturma yapılarında sıklıkla görülmektedir. İkidilli konuşucuların Türkçeden aktarımını gerçekleştirdikleri sayı adları oldukça yaygındır. Tarih ve miktar belirten Türkçe sayı adları ikidilliler tarafından genellikle Kürtçedeki karşılıkları yerine tercih edilmekte ve sözcenin yüklemcil ögesi gibi farklı üyelerin konumunda yer alabilmektedirler. Sayılar üzerlerine gelen çekimsel öğelerle sözcenin öznesi ile uyum içindedir:

(103) TV48/17 *Goşt Mersinê yirmibêş e otuz e*]

Et Mersin.EĞ yirmibeş.KOŞ otuz.KOŞ

‘Et Mersinde yirmibeş (ya da) otuz (lira)’dır’

Bun ‘olmak’ eylemine yardımcı eylem formuyla, ayrı bir sözcükbirim olarak, Türkçedeki ad soylu yapılarla (adlar, belirteçler, sıfatlar) bir arada sıklıkla karşılaşmaktadır:

(104) ZO51/18 *Îçi wan çava yağ bu*] → Ad

‘İçleri nasıl da yağ(lıy)dı’

(105) AV70/2 *Cinara me İsaye çiye taze genç buye*] → Sıfat

‘Komşumuz (adı) İsa (mı)dır nedir yeniden genç olmuş’

(106) ZO51/31 *Walle evane düzgün naken*] → Belirteç

‘Valla, bunlar düzgün yapmıyorlar’

Yukarıdaki sözceler içindeki etkileşim birimler yerine Kürtçe karşılıkları (*yağ* → *rûn*; *genç* → *xort*; *düzgün* → *rast*) getirildiğinde sözdizimsel örüntü içinde bir farklılaşma gerçekleşmez. Kürtçede karşılıkları olan ve sözdizimsel yapılanmada farklılaşma gerçekleştirmeyen bu türden yapılar zorunlu değil seçimsel aktarımlardır. Johanson’un kopyalama modeli içindeki terminolojide belirtilen seçimli kopyalama (aktarım) ile yukarıdaki sözcelerdeki seçimsel aktarımlar karıştırılmamalıdır. Çünkü Kopyalama Modelindeki seçimli aktarımlar, aktarımı yapılan birim içindeki dilbilimsel yapılanmalardan herhangi biri iken; yukarıdaki sözcelerde gerçekleşen seçim, ikidilli konuşucunun kendi dil yapısında aynı ya da anlamsal ve işlevsel

özelliklere sahip yapılar bulunurken bu yapılarla örtüşen model dile ait yapıları kullanma durumlarıyla ilgilidir. Yani bazı yapıların aktarımı seçimselken bazıları temel dil yapısında aynı anlamsal ve işlevsel içeriğe sahip bir yapı bulunmadığından zorunlu aktarımlardır.

Türkçe adlar *bun* eyleminin değişik zaman ve kip görünümünde Türkçe adlarla birlikte yüklemi oluşturmaktadır. *Bun* eylemini Türkçe ad + Kürtçe istek veya şart kipindeki *bun* çekimi formuyla yüklem konumunda görmekteyiz:

(107) AV70/70   *Bıla hücuda mırof sağ bı*]

‘Yeter ki insanın vücudu sağ olsun’

Türkçe kökenli *sağ* sözcüğünün Kürtçeye eski bir aktarım olarak yerleştiğini ve ortak kodbirim olarak Kürtçe sözlükler içinde yer aldığını görmekteyiz. Standart Kürtçe çalışmalarında bu sözcük diğer bir sürtünücü ardamak ünsüzü olan /x/ ile *sax* biçimindedir⁶⁸. Bu yapılanma yapısal (materyal) özelliklerinin temel koda uyarlanmak için temel kod yapısındaki özelliğin taşıma yerleştirme yoluyla model kod birimine yerleştirilmesi sürecidir. Kürtçede ‘sağ’ yerine (107) nolu sözcekteki anlamına yakın *xwaş* ve *baş* ‘iyi (sağlıklı)’ anlamlarıyla kullanılabilir adıl yapılar bulunmaktadır. Bu sözcükler sözce içinde ‘sağ’ ile aynı konumlarda bulunduğu sözdiziminde herhangi bir farklılaşma meydana gelmemektedir⁶⁹. Bazı yapılar, kaynak dilden alıcı dile aktarımda uygun hale getirilmek için yardımcı eylemlerle

⁶⁸ Her iki form da bölgedeki VYT konuşucuları ve ikidillilerce kullanılmaktadır.

⁶⁹ Örnek sözceler konuşma dilini yansıttığından ses ve seslem düşmeleri sıklıkla gerçekleşmektedir. (107) nolu sözcekte *bun* eyleminin istek formundaki kurallı yazılımı *bı* kiplik öneki ve *bun* eyleminin istek formundaki biçimiyle *bıbet* şeklindedir. *bıbet* → *bı* ya da *bet*’e kısaltılmaktadır. Çalışmadaki birçok örnek yapıda konuşma diline özgü ses düşmesi, ses benzeşmesi, ses ikizleşmesi ve seslem düşmesi gibi sesbilimsel farklılaşmalar gerçekleştiği dikkate alınmalıdır.

birlikte kullanılmak zorundadır. TR'ye İngilizceden alıntı yapılan bazı eylemler TR'deki yardımcı eylemlerle birlikte kullanılabilir:

(108) *Affixes are .. generally classified into three types, depending on their position with **reference** to the root or stem of the word*⁷⁰

'Eklerin sözcüğün köküne ya da tabanına *referans (gönderim) yapma* durumlarına *bağlı olarak sınıflandırılması yapılmaktadır*'

(108)'de İngilizceden alıntı yapılan *referans* sözcüğü TR konuşucular için uygun telaffuzun sağlanması için uyarılarak ve TR'nin sözdizimsel örüntüsüne uygun olarak model kodundan (İngilizceden) farklı bir şekilde yardımcı bir eylem olan 'yapmak' ile birlikte kullanılmaktadır.

İkidillilerce *bun* eylemi gibi *kırın* 'yapmak, etmek' eylemi de farklı dillere ait ad soylu yapılar ile bileşik eylemler oluşturmaktadır. Türkçeden aktarılan *iş* sözcüğü Kürtçede *şol, emel* gibi eşanlamlı sözcükler bulunmasına karşın sıklıkla kullanılan ad soylu sözcüklerdendir ve karma yüklem yapılarının oluşturulmasını sağlamaktadır:

(109) MB42/56 *Hem iş dıkr] hem ji bekci olarax dixebitim*

'Hem iş yapıyordum hem de bekçi olarak çalışıyordum'

Ad soylu sözcükler ile bileşen Kürtçe eylemler genellikle Türkçedeki ile eşdeğer yapılanma sergilemektedir. Yani aktarımı yapılan sadece ad soylu yapılar değil, bu yapıların model dil yapısındaki bileşimlerini gerçekleştirdikleri diğer birimler ile olan anlamsal ilişkileride aktarmaktadırlar. Yani sözdizimsel sıralanmalar anlambilimsel yapılanmaları da aktarmaktadır. Özellikle Türkçeden aktarılmış ad

---

⁷⁰ Örnek tümce Crystal 2008: 16'dan alınmıştır.

soylu yapıların tamamı Kürtçe bir birim ile bileşik yapılar oluşturduğunda bu türden örüntüler sergilenmektedir. Örneğin *kırın* eyleminin Batı dillerinden Türkçeye aktarılmış ve Türkçede ‘telefon açmak’ şeklinde yardımcı eylem ile oluşturulmuş yapılanmanın aynısını Kürtçe sözcelerde de görmekteyiz:

(110) AV70/41   *Teze mêrê vê telefon vekır]*

‘Şimdi kocası telefon etti’

İkidillilerce ad soylu yapıların aktarımında bu yapıların model dildeki farklı birimlerle oluşturdukları anlamsal ilişkiler de aktarılsa bile Kürtçe yardımcı eylemler her zaman kullanılmaktadır. Yardımcı eylemler etkileşime bağlı olarak kullanımını yitirmeyen bir kategori olarak görülmektedir. Algılayıcı ve gerileyici ikidillilik seviyesindeki konuşucular bileşik yüklem yapıları oluşturduklarında Kürtçedeki yardımcı eylemleri kullanmaktadırlar:

(111) MY13/24   *Ez güldürücü sêyır dıkem]*

‘Ben güldürücü (komik filmleri) seyrediyorum’

MY13 bazen evde konuştuğu Kürtçe dışında okulda ve arkadaşlarıyla iletişim dili olarak Türkçeyi kullanmaktadır. Kürtçe yardımcı eylem dışında Türkçe yapılar içeren, *Ben güldürücü seyr dıkem* ya da adeylem yapılanmasıyla *seyretmiş dıkem* gibi ikidillilik seviyesine göre sadece yardımcı eylemin Kürtçe olduğu örüntüler de üretilebilmektedir. Özellikle şehirde yaşayan çocuk ikidillilerin bu türden sözceler üretmeleri daha yaygındır.

Arapça kökenli *kadar* ilgecinin TR’deki kullanımı gibi bir art ilgeç olarak tamamı yüklemden oluşturan bir sözcü yapılanması içinde bulunduğunu görmekteyiz:

(112) BN45/54 [*Hın qeder mirof-ek baş bu*]

O kadar adam-BSZ iyi ol.GEÇ.3T

‘(O) O kadar iyi bir adamdı’

Bu yapılanma KR’nin TR gibi art ilgeç yapılanmalarına da sahip olduğunu göstermektedir. Stilo (2006) tarafından belirtildiği gibi KR farklı ilgeç konumlanmalarının gerçekleştiği bir ara (tampon) bölgede bulunmasına bağlı olarak hem ön hem de art ilgeç yapılanmalarına sahiptir.

Kürtçedeki yardımcı eylemler dışında ad soylu sözcükler Kürtçedeki *hebun* ‘var olmak’ *dan* ‘vermek’ gibi bağımsız eylem yapıları ile birlikte de K.Y. yapıları oluşturabilmektedirler.

Ad soylu sözcüklerden oluşan yüklemcil öge konumundaki Türkçe deyimler, eşdizimli yapıların aktarımına dair örneklerdir. Aktarım süreci ele alındığında ise bu yapılar, bileşimsel özelliklerin seçimli aktarımlardır. Hatırlanacağı gibi seçimli kopyalama, yapısal (materyal), anlambilimsel, bileşimsel ya da sıklık özelliklerinden birinin ya da bu özelliklerin karışımından oluşmaktadır:

(113) AV70/112 *Ew jinêk ¹deri ²kemik bu*]

3T kadın deri kemik ol.GEÇ.3T

‘O kadın (bir) deri (bir) kemik oldu’

İkidilli konuşucuların eksiltme yapıları sözcükler üretme özellikleri deyim kullanımında da belirlemektedir. Konuşucu, *deri* ve *kemik* adlarının niteleyicisi olan *bir* sayı sıfatını sözcüğün üretiminde kullanmamaktadır. Bu türden yapıları içeren sözcüklerin bozuk olduğu yönündeki tespitlerin aksine eksiltmeye dayalı bu uygulamaların konuşucu odaklı yaratıcı dil uygulamaları olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bilindiği

gibi dilde, sezdirim ve çıkarımlar önemlidir. İkidilli bir konuşucunun bu türden yapıları üretmesi dinleyicinin çıkarım yapmasını zorlaştırmamaktadır. Çünkü bu türden yapılar uzlaşımsal özellikleri de içlerinde barındırmaktadır. Ayrıca, bu türden yapıların model koddaki kullanımı konusunda konuşucuların farkındalığı vardır. Uygulanan süreç, Türkçedeki yapı ya da yapıların Türkçedeki işlevsel birimlerle birlikte uygun söylem örüntüsüne dönüştürülmesidir. Deyimlerin aktarımında temel olan anlamsal özelliklerin aktarılmasıdır. Anlamsal özellikler aktarılırken birimler arasındaki yapısal ilişkiler de aktarılmaktadır. Her iki dil için de ortak yapısal dizilim: Ad + Ad + çekimli *olmak* yardımcı eylemi şeklindedir.

Bölgede VYT konuşucuları tarafından da sıklıkla kullanılan *vitesten atmak* 'çok kızmak' deyimini (114)'te hem bileşimsel hem de anlambilimsel kopyalama süreçlerini içerdiğinden karmaşık kopyalama örneği olarak karşımıza çıkmaktadır:

(114) CO68/73 *Şabo fitesê hojit*]

Şahabettin.SES fites.EĞ at.GEÇ.3T

'Şahabettin vitesten attı (çok kızdı)'

CO68/73'de gerçekleşen süreçlerden ilki Fransızca kökenli *fites* sözcüğünün Türkçede kullanımı ve deyim anlamı oluşturmak için Türkçedeki *atmak* eylemiyle birleşerek yeni bir dilsel (mecaz) anlam oluşturmasıdır. Türkçedeki *atmak* gibi Kürtçedeki *avêtin* 'atmak' eyleminin geçmiş zamanlı tabanıyla oluşmuş eylem yapısı 3.T şahsa göre çekimlenme bakımından Türkçe ile benzer bir yapılanmaya sahiptir. Bu yapılanmadaki temel fark Türkçedeki {-DAn} çıkma durum eki yerine {-(y)ê} bağlama göre çıkma durumu anlamı verebilen EĞ durumdan faydalanılmaktadır.

İkidilli konuşucu, anlamsal özellikleri bakımından aktarımını yaptığı deyimın yapısal örüntüsünü Kürtçenin yapısal örüntüsüne bu şekilde uyarlamaktadır.

Bir başka yüklem yapılanmasında tamamıyla KR birimlerden oluşan sözce RB19/52, TR'deki *zirt atmak* 'yalan söylemek" deyiminin KR'ye *hinek ji daujin* 'biraz da atıyorlar' olarak seçimli anlambilimsel özelliklerin aktarımı şeklinde yerleştiğini görmekteyiz:

(115) RB19/52   *Ema çı hikmete qe(t) namırın hinek ji daujin*

biraz da at-ŞİM.3Ç

'Ama ne hikmetse hiç ölmüyorlar, biraz da atıyorlar (yalan söylüyorlar)'

Türkçeden aktarımı yapılmış işlevsel yapılardan biri ikilemelerdir. Tek başlarına olduklarında içerdikleri sözcüksel anlamı biraradayken dilbilgisel olarak işlevsel bir boyuta taşıyan ikilemeler, ikidillilere ait sözcelerde genellikle belirteçler konumundadır. Adların oluşturduğu, yüklemcil öge konumunda olan aşağıdaki ikilemede konuşucu *mahalle* ve *kafile* sözcüklerine çoğulluk ve yoğunluk anlamları katmaktadır:

(116) BN45/40   *Mesele mexelle mexelle, qafile qafile ye]*

'Mesela (yemek için toplananlar) mahalle mahalle kafile kafildir'

5.3.1.2.1 -mİş'lı Karma Yüklem Yapılanmaları

İkidilli konuşucular Kürtçe olarak sözcenin üretimini gerçekleştirdiklerinde {-mİş} yapısına sahip birimler daha çok: *TR eylem + Adeylem Belirteci (AEB) mİş + KR. yardımcı eylem (bun ya da kırın)* diziliminde karma yüklemi oluşturmaktadırlar.

Bu türden yapılanmaların dilbilimsel güdüleyicisinin diğer İran dilleri gibi KR'nin de türetken eklerinin yetersizliğine bağlı olarak söz varlığında eylem yapılarına ihtiyaç duyması olduğu araştırmacılar tarafından belirtilmektedir. Geçişli ve geçişsiz eylem yapılarıyla birlikte aktarılan bu yapıların tarafsız zamanlı adsıl eylemler (tense neutral action nominal) özelliklere sahip oldukları da ayrıca belirtilmektedir. Çünkü yukarıdaki yapılanmaya göre yüklem zaman ve kişi bakımından oluşumunu sağlayan KR *kırın* 'yapmak, etmek' ve *bun* 'olmak' yardımcı eylemlerinin çekimlenmiş formlarıdır. Bağımlı biçimbirimlerin bütüncül kopyalanmaları olarak değerlendirilen bu yapılanmalar araştırma verilerini elde ettiğimiz konuşuculardan biri dışında 24'ü tarafından belirli sıklıklarda kullanılmıştır⁷¹.

Model kod olan Türkçeden temel kod konumundaki Kürtçeye aktarılan {-miş} yapılı 143 adeylem formundan 133 tanesi Türkçe sözcük tabanına sahiptir. Diğer sözcük tabanlarından 5 tanesi Arapçadır: *hazır-la(n)-miş*, *fayda-lan-miş* gibi. 5 sözcük tabanı ise Farsçadır: *zede- le(n)-miş*, *ki(li)t-len-miş* gibi. Adsıl yapılardaki bu sözcük tabanları genellikle Türkçedeki addan eylem yapım eklerine sahip olduklarından, aynı anlamsal ilişkilerini koruduklarından ve {-mİş} yapısına sahip olmalarından dolayı KR'ye bir bütün olarak Türkçeden kopyalanmış oldukları anlaşılmaktadır (HB75/21):

(117) HB75/21   *Go: dalağa vê zedele-miş kırine*

Söyle.GEÇ.3T. dalak.İZ 3T.EĞ zedele-AEB et.BİT.3Ç

'Dedi: "Dalağını zedelemişler".'. .

---

⁷¹MS22'nin {-mİş} yapılı adeylemleri kullanmama nedeni Kürtçe okur-yazar olmasından kaynaklanabilir.

Bilindiği gibi, TR’de {-mİş}’ın işlevleri bitmişlik, tanıtımsallık ve kiplik olarak belirlenmiştir. {-mİş}’ın tarafsız değerdeki bir görünümü yoktur.

Yarına kadar kitabı okumuş olacağım gibi bir tümcedeki iki yargıdan biri olarak gelecekte yapılacak işin bitmiş olacağını belirten bitmişlik eki {-mİş}’tan geleceğe ait zamansal ifadeyi belirten {-AcAk} eki farklı işlevlere sahiptir ve {-mİş} tarafsız zamanlı değildir. İkidillilerce oluşturulan sözce yapılarında benzer yapısal dizilime sahip bir yapılanma farklı zamansal sunumlara sahiptir. Model koddan ayırıcı bir özellik olarak {-mİş}’ın içinde bulunduğu yüklemcil öğelerle ikidilli konuşucular gelecek zamanlı sözceler oluşturmaktadırlar:

(118) RB19/15   *Çağê vê bölômê duxonim dısa ji hazırlan-miș bim*

Zaman.EĞ bu bölüm.EĞ oku.SÜR.1T. yine de hazırlan-AEB ol.GEL.1T

‘Bu bölümü okuduğum zaman yine (üniversite sınavına) hazırlanacağım’

Gelecek zaman (ya da olasılık) anlamlı sözcelerin kurulumunda kullanılan Kürtçedeki *bim*, ya da *bibem* ‘olacağım’ yardımcı eylem formu yüklemcin zamansal içeriğine ve kişi ekine sahip birimdir. Yani (118)’deki sözcenin gizli öznesi olan *ben* i zaman ve kişi bakımından nitelemektedir. *bim* Türkçedeki bağımlı biçimbirim olan {-AcAk} ile aynı işleve sahiptir. {-miş} ise tarafsız zamanlıdır. Eylem formunu **Hazırlanmış olacağım* sözcesindeki (TR gelecek zamanın rivayeti) gibi yorumlamak sözcenin anlamsal içeriğini bozmaktadır. Bu örüntünün *hazır bim ya da *hazırlan bim şeklinde {-mİş} eki olmadan sözceye yerleştirilmesi yine anlamsal olarak farklı bir yapılanma sergilemektedir. Sözce, sıfat olan *hazır-* sözcüğüne ve addan eylem yapan {-lAn} ekine ve {-mİş}’a anlamsal ifadeyi korumak için bir bütün olarak ihtiyaç duymaktadır. Bu yapılanmasıyla {-mİş}, yüklemcil öge *hazırlan*

eylemi ile çekimli yardımcı eylem *bım* arasında bir **bağ kurucu** gibi görülmektedir. Veriler içindeki bitmişlik (HB41/5) ve geçmiş zaman (İG52/45) sunumu yapan 6 sözce yüklemının {-mİş} ekine, yani adeylem belirteci bulunmayan TR yüklemcil öğelere sahip olduğunu görmekteyiz. TR eylem tabanı halindeki bu birimlerin KR sözce yapısına uyarlandığını görmekteyiz:

(119) HB41/5 *Zeman ji degiş-ø buye*

Zaman da değış-mek/miş ol.BİT.3T

‘Zaman da değışmiş’

(120) İG52/45 *Xuşga mın çu begem-ø na-cır*

Kızkardeş.İZ 1T.EĞ git.GEÇ.3T beğen-mek/miş OLM-yap.GEÇ.3T

‘Kız kardeşim gitti, beğenmedi’

Bu yapılar *degiş* ‘değışme(k)’ ve *begem* ‘beğenme(k)’ {-mİş} ekine sahip değıller ama *değışmiş* ve *beğenmiş* formlarına sahip olduklarında da sözcenin anlamsal içeriğı değışmemektedir. Buradaki süreç KR adeylem (matar) yapılarına benzer bir yapılanmanın, adaptasyon ve uyumun gerçekleşiyor olmasıdır. KR *nas kırın* ‘tanımak’ *nas kır* ‘tanıdı’ *xılas bun* ‘bitmek’ *xı/elas* bu ‘bitti’ gibi *degiş* ve *begem* yapılanmaları oluşmuş olmalıdır. Etkileşim süresine, etkileşim birimlerin kullanım sıklıklarına ve temel koddaki adaptasyon ve uyumun sağlanmasına bağılı olarak bu türden yapılanmalar ortaya çıkmış olmalıdır. (119) ve (120)’deki *degiş* ve *begem* ile (118)’deki *hazırlanmış* adeylem yapılanması arasındaki temel fark {-mİş}’lı yapılanması gereken *hazır* ad tabanının addan eylem yapım eki olan {-lAn}’a ihtiyaç duymasıdır. Bu yapılanmaların farklı {-mİş} ekine sahip olmayan adeylemlerde de

görebiliriz. 3.çoğul kişinin özne olduğu sözcelerde: *top kırın* ‘topladılar’ *top bun* ‘toplandılar’ *şaş kırın* ‘şaşırttılar’ şeklinde kısalabilmektedirler.

(121) *Pere top kırın*

‘Para topladılar’

(122) *Malda top bun*

‘Evde toplandılar’

(123) *Ewê şaş kırın*

‘Onu şaşırttılar’

(124) *Ewane şaş bun*

‘Onlar şaşırdılar’

{-mİş} eki ile bu yapılar *toplamiş kırın*, *toplaniş bun*, ve *şaşırtmış kırın* şeklinde yapılanmalıdır. **Topla(n) kırın*, **topla(n) bun* ve **şaşırt(t) kırın* anlamsal olarak kabul edilemez yapılanmalardır. Bu türden yapılanmalar üretilmemektedir ve üretildikleri zaman anlam bulanıklığı doğurmaktadır. *Begem* ve *değiş* gibi bu yapıların da öncelikle {-mİş} ekine sahip birimlerle birlikte aktarımı yapılan eski yapılar olduğu ve KR’nin adeyem formundaki dilbilgisel yapılanmalarına uyarlandığı düşünülmelidir. Çünkü bu örüntülerin 157 yıl öncesine ait çalışmalarda da kayıtları bulunmaktadır⁷².

TR’den aktarımı yapılan bu türden adeyem yapılanmalarının hepsi {-mİş} ekinden bağımsız olarak kullanılamaz:

---

⁷² Lerch (1857)’de bunların kayıtları tutulmuştur. Bkz. Bulut 2006: 110

(125) *Zar gelek sevinmiş bu*

‘Çocuk(lar) çok sevindi’

Bu adeylem yapısının ‘sev’, ‘sevin’ şeklindeki sadece eyleme ve üzerine gelen eylemden eylem yapma {-In} ekine dayalı kullanımı yoktur. ‘Sev’ ve ‘sevin’ eylemleri daha çok pasif ikidillilik seviyesindeki ikidillilerce üretimi gerçekleştirilen yapılanmalardır. ‘Sevinme’ sözcüğünü TR gibi KR’de tek sözcüklü bir yapılanmadan oluşan ve tam olarak anlamını karşılayan eşdeğer ve aynı anlamlı bir sözcük bulunmamaktadır. *Kêyf* ‘keyif’ + *xweş* ‘güzel ya da *dil* ‘gönül’ + *xweş* ‘güzel, hoş’ formlarındaki iki farklı yapılanma ile benzer anlamsal sunumlar oluşturulabilmektedir. *Zar gelek kêyfxweş bun (dılxweş bun)* ya da *kêyfa zar(an) gelek hat* ‘Çocuklar çok mutlu oldular; Çocuklar çok keyiflendiler’

TR ve KR arasındaki dil etkileşiminde aktarımların gerçekleşmesinde önemli dilbilimsel nedenlerden biri de TR’nin türetkenliği oldukça yüksek soneklerle sunmuş olduğu anlamsal yapılanmaların KR konuşucular için çekici özellikler olmasıdır. Ayrıca alanyazında çekimli dillerin eklemeli dillerle etkileşimi sürecinde eklemeli dil yapısının aktarımının daha çok gerçekleşmesi ve geçirgenliği yapılan çalışmalar sonucunda ortaya çıkmıştır.

İkidilli konuşucuların {-mİş} ekinin de içinde bulunduğu sözcelerle oluşturdukları örüntüler ile en çok şimdiki zamanlı (ve bileşik olduğu yapılanmalarda: 58) sözce oluşturulmuştur:

(126) *İG52/13 Neha ji qredi öde-miş dıket*

Şimdi de kredi öde-AEB SÜR.yap.3T

‘Şimdi de kredi ödüyor’

Sözcede yardımcı eylemin öneki konumunda sürelik görünüşü ya da (şimdiki zaman) işlevi sunan {DI-} zamansal içeriğe sahip birimdir. Bu sözcede de *öde* eylemi tek başına kullanılamaz. Çünkü yeni aktarımı yapılan adeylem yapılanmalarından biridir. Kullanım sıklığına ve birimin temel kod alanında benzeşmesi için gereken farklılaşma zamanının sonunda bu yapının da {-mİş} eki olmayan temel koda uyarlanmış biçimlenmeleri görülebilir. Batı dillerinden TR’ye aktarılmış *kredi* adı ve Türkçe kaynaklı *ödemek* eylemi ikidilli konuşucuların zorunlu aktarımını gerçekleştirmesi gereken yapılanmalardır. Çünkü bunlar kurumsallaşmış dillere ait sözcüksel birimlerdir. TR’deki *ödemek* eyleminin tam olarak KR karşılığı ikidillilerin sözcük dağarcıklarında bulunmamaktadır⁷³. KR ikidilli konuşucunun KR birimlerle bu sözceyi aşağıdaki gibi oluşturmaktadır:

(127) *Neha ji perê qredi dide*

Şimdi de para.İZ kredi SÜR.ver.3T

‘Şimdi de kredi parasını veriyor’

Sözcelerde TR adeylem yapılarının kullanılması bu sözcedeki gibi KR izafet yapılanmasının kullanılmadığı İG52/13 gibi sözcelerin türetimine neden olmaktadır. Bu süreç KR sözdiziminin TR’ye benzeşmesine neden olabilmektedir. Yani aktarımı yapılan anlamsal içerikli birimler yapısal dizilimleriyle birlikte temel kod alanına yerleşmektedirler.

---

⁷³ Bu çalışmada belirlenmeye çalışılan dilsel aktarımların karşılaştırılması Standart Kürtçe ile değil Van’daki ikidillilerin KR sözdağarcıklarındaki bilgilere göre yapılmaktadır. Karşılaştırma amaçlı olarak verilen örnekler konuşma diline özgüdür ve çoğunlukla ikidilli konuşuculardan gelen dönütlere göre düzenlenmektedir.

TR’de şimdiki zamanın hikayesi olarak belirtilen yapılanmalarda yine {-mİş} zamansal bildirim açısından etkisizdir.

(128) NV55/34 *Hinek mêvan ji dūrve dê Ø qarış-miş dibü*

Biraz misafir de uzaktan gel.SÜR.3Ç karış-AEB SÜR.ol.GEÇ.3Ç

‘Uzaktan gelen bazı misafirler de karışıyordu’

Bu sözcedeki karışmak eyleminin sunduğu anlam alanına göre KR *tevihev bun* ya da *têkilhev bun* ‘karışmak’ gelebilir⁷⁴. Konuşucu seçimsel olarak ‘karışmış’ adeylem yapısını kullanmaktadır. Sözdizimsel olarak değerlendirdiğimizde KR’de TR’deki gibi çekimsiz eylem formlarına yani ulaçlara {-An} ‘gel-en’ sahip olmadığından ana sözce ve yan sözce eylemleri çekimli formlarıyla bulunmaktadırlar. Bunun yanında birleşik tümce örüntüsü içineki özne ileri derecede konusal olduğunda dillerdeki genel bir eğilim olarak TR gibi KR’de de düşmektedir.

Bitmişlik görünüşündeki ve onunla oluşturulan bileşik zamanlara sahip (TR {-mİş} ve bazen + {-DI} gibi toplam 31 yapılı) sözce bulunmaktadır. Bu yapılar KR geçmiş zamanlı eylemler üzerine öznenin sayısına göre {-(i)ye} ya da {-(i)ne} eklerinin getirilmesiyle oluşturulur.

(129) NV55/2 *Yaş ilerle-miş buye*

Yaş ilerle-AEB ol.BİT.3T

‘Yaş ilerlemiş (yaşlanmış)’

---

⁷⁴ *Bun* bazı konuşucular tarafından *bün* şeklinde de telaffuz edilebilmektedir. *Bun* ve *kırın* eylemlerinin değişik formlarda görülmesi daha çok aynı bölgede yaşayan aynı aşirete mensup konuşucuların dar kapsamlı ağız farklılaşmaları olarak değerlendirilebilir.

NV55/2’de bitmişlik görünüşü *bun* yardımcı eylemi üzerindeki {-ye} eki ile sağlanmaktadır. *İlerle* eyleminin {-mİş} olmadan tek başına kullanımı yoktur. Bu adeylem yapısı da yeni bir aktarım olduğundan KR’nin biçimbilimsel özelliklerine uyarlanamamaktadır. TR’den aktarımı yapılan birimlerin bir başka çekici yönü yan ve mecaz anlamlardır. İlerlemek eylemi NV55/2’de yan anlamıyla zamanın geçmesini belirtmektedir. Temel anlamından farklı yan ve mecaz anlamlarda içeren sözcüksel birimlerin aktarımları da oldukça sık gerçekleşmektedir. Örneğin aşağıda şimdiki zamanlı yüklem yapısını oluşturan adeylem yapılanması, *takılmak* eyleminin ‘alay etmek, dalga geçmek’ şeklindeki temel anlamından farklı özellikleri içermektedir:

(130) MB42/109 *Gözlükê taxmiş dıke herkes taxılmış dibe*

Gözlük.İZ tak.EAB SÜR.yap.3T herkes takıl.AEB SÜR.ol.3Ç

‘Gözlük takıyor (taktığından) herkes takılıyor (dalga geçiyor)’

Geleneksel dilbilgisinde -miş’li geçmiş zamanın hikayesi türündeki yapılanmalarda da adeylemlerin bulunduğu sözcelerde görülmektedir:

(131) FO82/2 *Me tartış-miş kırı bu*

1Ç.EĞ tartış-AEB yap ol.1Ç

‘Biz tartışmıştık’

KR’de *tartışmak* Arapça kökenli münakaşa sözcüğüne eklenen yardımcı eylem *münagaşe kırın* ile oluşturulur. *Tartışmak* eyleminin de {-mİş} eki olmadığı bir biçimdeki kullanımı yoktur.

Bitmişlik sunumu yapan yüklemelerden sonra {-mİş} geçmiş zamanlı yapılanmalarda görülmektedir (TR {-DI} ile eşdeğer) Verilerde toplam 22 sözce bu türden

yüklemlere sahiptir. Kürtçe eylemlerden mastar ekinin çıkarılmasıyla geçmiş zaman oluşturulur:

(132) İG52/2 *Gapiya ve dolan-miş kır*

kapı-İZ sizin dolan-AEB yap.GEÇ.3T

‘Kapınızı dolandım (kapınıza göz attım)’.

Zaman bakımından yine etkisiz bir görünüm sergileyen {-mİş} bağlı olduğu eylem yapısıyla birlikte kullanılması gereklidir. {-mİş} ekinin bir başka farklı yönü hiçbir zaman TR olumsuzluk takısı {-mA-} almamasıdır. Her zaman KR olumsuzluk öneki olan {nA-} KR yardımcı eylemler *bun* ve *kırın* ile birlikte kullanılır:

(133) AV70/110 *Hingê neha makina me bozulmiş nebu*

O zamandan şimdiye makine.İZ 1Ç.EĞ bozul-AEB OLM-ol.GEÇ. 3T

‘O zamandan bugüne makinamız bozulmadı’.

Veriler içindeki 16 sözce emir/istek kipine sahip yapılanmalar içermektedir. KR’de {bı-} öneki ve çoğul durumlarda çoğulluk belirten {-ın} son eki eyleme eklenerek bu kipsel yapı oluşturulur:

(134) *Destê xwa qullanmiş bıkın* ‘Elinizi kullanın’

(134)’deki adeylem yapılanmasının yine doğrudan KR karşılığı olan bir yapılanma yoktur ve yeni aktarımı yapılan adeylemlerden olduğundan {-mİş} eki ile birlikte kullanılması gerekmektedir. İstek anlamını sunan yapılanma da KR *kırın* eyleminin kısaltmış biçimi ile KR ön ve son eklerle gerçekleşmektedir. {-mİş}’ın kiplik bildiriminde herhangi bir işlevi yoktur.

{-mİş}’ın bazı sözcelerde {-mişi} biçiminde bir izafet parçacığı ile öbek yapıya sahip olarak görüldüğü sözceler de bulunmaktadır. Bu örüntülerde {-mİş} izafet parçacığıyla oluşan biçimiyle KR sözdizimine uygun bir yapılanma içindedir:

TR eylem + mişi + İZ + Belirteç + KR Yardımcı eylem

(135) SP35/56 *Çıplax gir-miş-i bal hev dıbn*

Çıplak gir-AEB-İZ yanı birlikte SÜR.ol.3Ç

‘Çıplak birbirlerinin yanında giriyorlardı (havuza)’

(136) YA12/32 *Nasrettin hoca binmişi uçax dıbe dıçe*

Nasrettin hoca bin-AEB-İZ uçak SÜR.ol.3T SÜR.git.3T

‘Nasrettin hoca uçağa biniyor gidiyor’

{-mİş} ekinin sözdiziminde farklı yapılanmalar içinde görüldüğü bu örüntülerde de sözcce içindeki işlevinde bir farklılaşma olmamaktadır.

İkidillilerce oluşturulan soru sözcelerinde de {-mİş} eki ile birlikte olan adeylem yapılanmaları görülür:

(137) MY13/63 *Dı çıma üzölmüş dıbê?*

Diyorlar 2T.DÜZ neden üzöl-AEB SÜR.ol.2T

‘Diyorlar: “Sen neden üzölüyorsun.”?’.

KR soru tümceleri herhangi bir soru işlevine sahip sözcüksel birim (*çıma* ‘neden’ gibi) bulunmadığında genellikle ezgi ve vurgu ile belirtilir:

(138) AT40/15 *Anlamış bu?*

Anla-AEB ol.2T

‘Anladın (mı)?’

{-mİş} soru sözcelerindeki yapılanmalarda da etkisiz zamanlı, adsıl bir eylem yapılanmasına yani kısaca adeylem işlevine sahiptir. Ayrıca birlikte kullanımı gerçekleştirilen eylem yapısından çıkartılınca bozuk bir soru sözcüsü ortaya çıkacağından etkileşim sürecinin ilk aşamalarında aktarımı yapılmış birimler değerlendirilmelidir. {-mİş}'ın 143 farklı sözcü içindeki kullanımına bağlı olarak bu yapının temel kod alanında yüklemcil öge ile yardımcı eylemler arasında bağlayıcı bir rolü bulunduğu ve uzun süreli ve yoğun kullanımına bağlı olarak bu bağlayıcı özelliğini yitirdiği belirtilebilir. Bağlayıcı işlevi dışında bu birimin model koddaki temel işlevlerinden bağımsız olarak aktarımının gerçekleştirildiği belirtilmelidir. Çünkü bu işlevler KR *bun* ve *kırın* yardımcı eylemlerinde bulunmaktadır ve bu yardımcı eylemler etkileşime bağlı olarak kullanımından en zor vazgeçilen temel kod birimleri görünümündedirler.

{-mİş}'lı sözcüklerin neredeyse tamamı bölge ağzındaki (VYT) kullanımı olan {-miş} formuyla karşımıza çıkmaktadır. İkidilli konuşucuların eğitim seviyesi ve ölçünlü Türkçe ile olan etkileşimlerine bağlı olarak ünlü uyumunun sağlandığı {-mİş} ve {-müş} formlarında olan az sayıdaki adeylem yapılarıyla karşılaşmaktayız: MY13/62 *üzülmüş dibe* ‘üzülüyor’ RB19/11 *başlamışê oxulê bum* ‘Okula başladım’. Yani bu gibi yapılarda bağımlı işlevsel birimlerin bütüncül aktarımları gerçekleşirken materyal kopyalama da yapılmaktadır. Bu durum da ÖT’ye özgü ünlü uyumunun temel kod alanı içine model koda ait birimlerle birlikte yerleştiğini göstermektedir. Bu türden yapılar daha çok çocuk sözcüklerinde ve üniversite okuyan konuşucularda (TR eğitime bağlı olarak) görülmektedir.

5.3.2 Özne Yapılanmaları

5.3.2.1 Yalın Özne Yapılanmaları

Yalın özneler, ikidillilerin sadece TR'den ya da TR aracılığıyla farklı dillere ait birimlerden aktararak oluşturdukları, yüklem bildirdiği iş ya da oluşu yerine getiren sözcük üyeleridir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, KR'de genel bir kural olarak sözcüğün (ya da tümcenin) eylemi geçişli olup geçmiş zamanda kullanılmışsa özne eğik durumda olmaktadır ve ayırık ergative yapılanmasına bağlı olarak nesne ile yüklem arasında uyum gerçekleşmektedir (bkz. Bölüm 3.4.):

Uyum

(139) AV70/9 *Ew çoka mın*] $\overbrace{ez \text{ perişan kırım}}$

Bu diz.İZ 1T.EĞ 1T.DÜZ perişan yap.GEÇ.1T.

'Bu dizim beni perişan etti'

(139), kurallı ergatif/absolutif dizilimine sergilemektedir. Sözcüğün öznesi olan *ew çoka mın* ERG/belirtme durumunda ve sözcüğün nesnesi olan *ez* 'ben' absolutif/yalın durumdadır ve sözcüğün yüklemi olan *kırım* ile nesne arasında uyum vardır. Sözcükler içinde bulunan geçişli eylemlerle oluşturulmuş geçmiş zamanlı yapılanmalarda özellikle yetişkinlerde bu sözdizim kuralına uyulmaktadır. TR edinimi erken dönemlerde başlayan genç ve çocuklarda ise farklı yapılanmalardaki sözcükler üretebilmektedirler:

Uyum

(140) RB19/1 *Eré ez qazanç kırım*

Evet 1T.DÜZ kazanç yap.GEÇ.1T

‘Evet ben (üniversiteyi) kazandım’

(140)’daki sözce yapılanmasının *min qazanç kır* ‘Ben kazandım’ şeklinde, öznenin EĞ durumunda bulunması gerekmektedir. Pasif ikidillik özelliklerine sahip RB19 şehir merkezinde yaşadığından dil ediniminin erken evrelerinde başlayan TR ile uzun süreli yoğun etkileşimden dolayı bu türden yapılar üretebilmektedir.

TR adlar içerik sözcüklerinin bütüncül aktarımları olarak sıklıkla ikidillilere ait sözcelerde özne görevinde bulunmaktadır. Özel adlardan da oluşabilen bu adlar temel kod alanına yerleşmektedir:

(141) MY13/31 *Şefkattepe xaşe ema Kurmanca kötölemiş dıke*

‘Şefkattepe hoştur (güzel filmidir) ama Kürtleri kötölüyor’

Ermenice kökenli *tel* sözcüğünün TR çoğul eki {-IAr} ile birlikte yine bütüncül olarak aktarılacak temel kod alanında özne görevinde kullanılabilir. Çoğul eki {-IAr} tek başına temel koda aktarıldığı yapılanmalar yoktur. Bu türden yapılanmalar genellikle ekleriyle beraber bütün bir sözcük yapısı olarak aktarılırlar:

(142) BN45/16 *Barken ji tëllez qarışmiş dıbet*

Galiba da teller karış.AEB SÜR.ol.3T.

‘Galiba teller (iletişim hatları) karışıyor’

KR’de çoğulluk belirteci olarak {-an} ile de *têlan* ‘teller’ benzeri yapılanmaları oluşturma stratejisi oldukça yaygındır. Özne konumundaki bu kullanımlar ikidilli konuşucuların KR’deki öznenin yalın durumda bulunması gerektiği kuralını sıklıkla bozduklarını göstermektedir (Ayrıca bkz. ŞB46/33). Bunun yanında yüklem de TR’deki gibi tekildir. Bu yapılanmalar TR’den sözdizimsel örüntülerin aktarılması

olarak değerlendirilmelidir. (Bkz. 3.3. ve 3.4.). (143)'te de aynı yapılanma *TR ad + çoğul eki + tamlanan (iyelik) eki* ile birlikte görülmektedir:

(143) AV70/66 *Êca salyalar-i yapışmişê van deran dıbt*

Bir de salyalar-BEL yapış.AEB.İZ bu.EĞ yerler SÜR.ol.3T

‘Bir de (salyangozun) salyaları etrafa yapışiyor’

‘Salyaları’ KR *gılêza vê: gılêz* ‘salya’ + *a* (İZ) + *vê* (3T.EĞ) yapılanmaya sahiptir. İkidilli konuşucular tarafından bu şekildeki KR karşılığı olan yapıların üretilmesi kod değiştirme stratejisi olarak değerlendirilebilir. Fakat kullanım sıklıkları oldukça fazladır. Bundan dolayı ve sözdizimsel yapıyı değiştirmelerinden ötürü bağımlı işlevsel birimlerin içerik sözcükleriyle birlikte bütüncül aktarımları olarak da görülebilirler.

Arapça/Farsça kökenli olan *asker* sözcüğü KR sözvarlığı içine yerleşen eski aktarımlardan biridir ve sözce içinde kurallı özne ilişkileri sunmaktadır:

(144) SP35/22 *Neha esker Kurd-i xeber dıden*

Şimdi de asker Kürt-çe haber SÜR.ver.3Ç

‘Askerler şimdi Kürtçe konuşuyorlar’

TR’den birlikte olduğu sözcük yapısıyla birlikte bütüncül olarak aktarımı yapılan bir başka yapı birliktelik ve sözcükler arasında bağlayıcılık özelliklerine sahip *ile* dir. İkidillilerce kullanımı oldukça fazla olan KR’de bu birliktelik ilgeci olarak karşılığı *gel* ön ilgecidir: *gel mın* ‘benimle’. (145)’teki sözcede ise aynı görevdeki iki sözcüğü birbirine bağlayan, ‘ve’ bağlacı (KR *û*) işlevine sahiptir:

(145) FY14/3 *Eskerle gerille ser geline*

Askerle gerilla üzeri kale.KOŞ.3Ç

‘Askerle gerilla kalenin üstündeler’

KR *û* (u) ‘ve’ ise KR’de sözcükleri, öbekleri ve sözceleri sıralama eğilimleri (juxtaposition) olduğundan pek kullanılmamaktadır. Bu bağlacın tüm veriler içinde sadece tek kullanımı vardır:

(146) MS22/4 *Mesela televizyon u park roje me da tunnebu*

Mesela televizyon ve park gün.İZ EĞ Aİ yok.ol.3T

‘Mesela televizyon ve park (o) günümüzde yoktu’

MS22 tüm konuşucular içindeki tek KR okur yazardır. (146)’nın özne yapısını oluşturan sözcüksel birimler TR’dir fakat KR bağlaç ile bu eşdeğer iki birim arasında bağlantı kurularak özne işlevine sahip olmaları sağlanmaktadır. MS22, TR aracılığıyla edindiği içerik sözcüklerini temel kod alanına aktarırken temel koda ait işlevsel birimi (*u* ‘ve’ bağlacını) bunları birleştirmek için kullanmaktadır.

TR’den bağımlı oldukları sözcük yapısı ile birlikte aktarımı bütüncül olarak yapılan işlevsel birimlerden biri de iyelik (tamalanan) eki {-s)I}’dır:

(147) SF12/19 *Garısı gotiye pışik xariye*

Karısı söyle.BİT.3T kedi ye.BİT.3T

‘Karısı söylemiş (ki) kedi yemiş (kedinin yediğini söyledi)’

(147) de (143)’tekine benzer bir yapılanma sergilemektedir. İki sıralı sözce yapısında ilk sözcenin öznesi KR *jin-a vê* ‘karısı’ yerine kullanılmaktadır. (143) ile aynı etkileşim süreci içinde değerlendirilebilir.

Türkçe işlev sözcüklerinden belgisiz adıl olan ‘hepsi’nin kullanımı daha çok kod değiştirme stratejisi olarak görülmektedir. KR *xemmu* ile eşanlı olduğundan seçimsel özelliktedir.

(148) SS19/40 *Sülale hepsi gelek Kurdın yani*

‘Sülalenin hepsi, çoğu Kürttür yani’

Veriler içindeki TR adılardan ‘ben’ ve ‘sen’in kullanımları (149) ve (150) yine kod değiştirme uygulamalarıdır. Fakat SS19/47 (151) pasif ikidillilik seviyesine bağılı olarak KR adılar yerine TR adıl kullanımını sıklıkla tercih edebilmektedir. Bu yönleriyle adılların etkileşime bağılı olarak model koddaki birimlerle yer değiştirmesi söz konusu olabilmektedir. Farklılaşmaya karşı en zor değişen temel kodun sözcüksel yapısı ise eylem ve yardımcı eylemlerdir.

(149) SS19/25 *Gêçen sene ben çum êdi qet neçume*

Geçen sene ben git.GEÇ.1T artık hiç OLM.gitGEÇ.1T

‘Geçen sene ben gittim artık hiç gitmedim’

(150) FO82/1 *Mı go: ‘Sen heqlisen’*

Ben de.GEÇ.1T sen haklısın

‘Ben dedim: “Sen haklısın”.

(151) Kürtçeden TR sözce yapısına adıl taşıma yerleştirme yapısı olarak görülse de yine bir kod değiştirme uygulamasıdır. TR ‘biz’ adılının yerine kullanılan bu yapı dolaylı anlatıma bağılı olarak kullanılmaktadır:

(152) SS19/47 *Em vuracayiz onlari*

1T.DÜZ vuracağız onları

‘Biz vuracağız onları’

TR ‘dA’ bağlacı özne eklentisi olarak KR’deki *ji* ‘de’ bağlacı yerine kullanılmaktadır. İkidilli konuşucuların sıklıkla kullandıkları işlevsel birimlerden biri olarak (153) *de* KR’nin sözdizimsel olarak farklılaşmasına neden olabilmektedir:

(153) AV70/17   [*Xeci de sılavê te heye*

Hacı da selam.İZ 2T.EĞ var.GEÇ.3T

‘Hacının da sana selamı var’

Aynı Türkçe açıklama sözcüsiyle: *Sıla vê Xeci ji te(ra) heye* örüntüsünde olması gereken sözcenin (153)’te *ji* ‘de’ bağlacı konumuna bağlı kullanımındaki farklılık İZ(afe) kurulumunu da değiştirmektedir ve sözce büyük oranda TR dizilimine bürünmektedir.

Farsça kökenli ‘ne’ sıralama bağlacı özne bağlayıcı birer bağlaç olarak TR ve KR’de kullanılmaktadır:

(154) MB42/89   *Yardıma ne bırav ne bav ne yêdi | tınne*

Yardım.IZ ne kardeş ne baba ne başkası yoktur

‘Ne kardeşin ne babanın ne de bir başkasının yardımı yoktur’

Bu yapılanma baskın KR ikidilli ya da KR tekdilli konuşucular tarafından daha çok *qe(t)* ‘hiç’ ve sonrasında gelen özne birimlerinin bağlantısız sıralanma eğilimleri ile gerçekleşmektedir: ... *qe(t) bırav, bav, yêdi* ... gibi. (154) Bu yapılanma her iki kod için Frasçadaki bileşimsel özelliklerin kopyalanması süreci olarak değerlendirilebilir.

5.3.2.2 Karma Özne Yapılanmaları

Türkçe ve Kürtçe sözcük biçimbirim ve özelliklerin bulunduğu Karma özne yapılanmaları genel olarak şu dizilimlerde olmaktadır: *TR sözcükbirim + KR İZ eki + KR EĞ̃ durumlu adıl*

TR'den en çok aktarımı yapılan içerik sözcüklerinden biri olan *iş* içerik sözcüklerinin bütüncül aktarımı olarak karma özne yapılanmaları içinde görülmektedir:

(155) SP35/53 *Îşê me* | *ew bü*

İş-İZ 1Ç.EĞ̃ bu ol.GEÇ

‘İşimiz oydu’

Etkileşim süreci olarak içerik sözcüklerinin bütüncül aktarımı olan bu gibi yapılanmalarda aktarılan sözcük KR sözdizimine uyarlanmıştır.

TR'den aktarımı yapılan *tek* sıfatı (156)'da *bir tek*'teki bir niteleyicisinin eksiltilmesi gerçekleşmiş olsa da TR ‘sadece’ anlamındaki belirteçtir. ÖT'de olmayan bu uygulama VYT konuşucularına ait sözcelerde de vardır (bkz Gökçur 2006: 401, par. 216). Bu türden eksiltme yapılarının model kodu olarak VYT ortak görünüm sergilemektedir:

(156) AV70/33 *Tek bîravê vê sağ maye*

Tek erkek kardeş.İZ 3T.EĞ̃ kal.BİT.3T

‘Sadece erkek kardeşi sağ kalmış’

KR'de bu örüntüdeki ‘tek’ belirtecinin karşılığı *tinne* dir ve bu belirteç daha çok ‘sağ kalmak’ eyleminden önce kullanılır. TR niteleyicinin TR'deki dizilimine bağlı olarak

nitelediği sözcüğün önu konumundaki sözcüğe başına konumlandığını görmekteyiz. Bu uygulama TR sözdizimsel özelliklerin aktarılması olarak değerlendirilmelidir.

TR ile yoğun dil etkileşimindeki tahsilli ikidillilere ait sözcelerde dikkat çeken bir özellik bağımlı biçimbirimler arasında tipolojik benzerliğe bağlı olarak denklik ilişkilerinin kurulmaya çalışılmasıdır. Örneğin (157)'deki sözcüde İZ eki {-ê} yerine TR belirtme eki {-I} ve sonrasında EĞ durumundaki KR adıl kullanılmaktadır. Karışık kopyalama örneği olarak değerlendirilebilecek bu yapılanma sadece TR ünlü uyumuna bağlı olarak {-ê} yerine {-i} nin kullanıldığı materyal kopyalama da olabilir.

(157) RB19/73 [*du anlamı vê*] *heye*

İki anlam.BEL 3T.EĞ var.KOŞ.3T

‘İki anlamı vardır’

TR sayılar ve tarihler ikidillilerin sıklıkla kullandıkları yapılanmalar olarak karma özne oluşturulmasında da karşımıza çıkmaktadır:

(158) SS19/18 *Bir altı motora vê*] *heye*

Bir altı motor.IZ 3T.EĞ var.KOŞ.3T

‘Bir (nokta) altı motoru vardır’

İkidilli konuşucular bazı sözcelerde aynı işlevsel içeriğe sahip olan KR birimler olduğu halde TR’lerini de birlikte kullanırlar. KR adlar üzerinde belirtisizlik işaretleyicisi olan {-ek} varken (159)'daki sözcüde VYT telaffuzuyla TR *bir tane* de birlikte kullanılmaktadır:

(159) MY13/59 *Bi tene malek hebuye dı heb ode buye*

Bir tane ev.BSZ var.BİT.3T iki tane oda ol.BİT.3T

‘Bir tane ev varmış iki odası varmış’

Bu türden yapılanmaları TR karşılaştırma sıfatı olan *daha* sıfatının KR’deki bağımlı biçimbirim olarak karşılığı olan {-tır} ile birlikte kullanımından da görmekteyiz: *daha baştıre* ‘daha iyidir’.

TR bazı ad soylu yapılar farklı sözcesel işlevleri yerine getiren görünümsergilemektedir. *Orta ve ara, göre* ilgeci gibi birçok yapıda önilgeç işlevine sahip gibidir. Aşağıdaki sözcede TR’deki ‘bir şeyin ortasında olma’ anlamında içeriksel bir özelliktedir ve karma özne yapısını oluşturan birimlerden biridir:

(160) MB42/38 [*Ya ortê ji*] *dıçe bêşinci sınıfê*

(gönderim)İZ orta.EĞ da SÜR.git3T beşinci sınıf.EĞ

‘Ortancı olan (çocuk) da beşinci sınıfa gidiyor’

İkidilli konuşucular bazı aktarılmış sözcüklere yeni işlevler kazandırmak için hem TR hem de KR’nin dilbilgisel özelliklerine uygun türetim ekleri oluşturma yoluna girmektedirler. Çok fazla örneği olmayan bu türden yapılanmalar konuşucuya ait yaratıcı dil uygulamaları süreci olarak da ele alınabilir:

(161) ŞB46/18 *Reheti qolayli çêdibe belê huzur tınneye*

‘Rahatlık, kolaylık oluyor evet (ama) huzur olmuyor’

(161)’de Arapça kökenli ‘rahat’ sözcüğü KR telaffuza uygun biçimlenirken sıfattan soyut bir ad yapma eki olan {-(t)i} alarak *reheti* ‘rahatlık’ olmaktadır. ŞB46, TR’den {-llk} ekinin ilk sesini ve KR ad türetim ekini birleştirerek *qolayli* ‘kolaylık’ sözcüğünü türetmektedir. Konuşucunun her iki dilden de faydalanarak oluşturduğu

bu yenilikçi tutum dil etkileşiminde oldukça karmaşık yapılanmaların da gerçekleşebileceğini belirtmektedir.

Ad soylu sözcüklerin yerine kullanılan birimler ‘falan, filan’ gibi TR birimler ikidillilerce hem Türkçe hem de Kürtçe birimlerle birlikte sıklıkla kullanılmaktadır (Ayrıca bkz. Ekler: MY13/47). Birlikte olduğu sözcüğün türündeki yapılara gönderim yapma işlevindeki Arapça kökenli bu birim işlevsel birimlerin bütüncül kopyalandığı bir sürece dahildir:

(162) MY13/6 *Berê çimentu falan tınnebu*

‘Eskiden çimento falan yoktu’

İkidillilerin en çok aktarımını yaptıkları sözcükler ve sözcük öbekleri hastahane ve sağlıkla ilgili sözcüklerdir. Bu sözcükler de genellikle KR sözdizimine uyarlanmaktadır:

(163) MB42/112 [*Gurêki bıçuk böbrek büyümevi vi*] *heye*

Erkek çocuk.İZ küçük böbrek büyüme.İZ 3T.EĞ var.KOŞ.3T

‘Küçük oğlanın böbrek büyümesi vardır’

Arapça kökenli *ve* bağlacının kullanıldığı aşağıdaki yapılanma seçimsel özelliklere sahiptir. Çünkü daha önce de belirtildiği gibi genellikle eşdeğer birimler bağlantı kurucu bir yapı olmadan sıralanmaktadırlar. Bu türden yapılar kullanım sıklıkları artınca artık aktarılmış birimler olmaktadır:

(164) ŞB46/19 *Heqqeten huzur ve insani tınneye*

‘Hakikaten huzur ve insanlık yoktur’

TR m-eşli ikileme yapılarının KR konuşucular tarafından karma özne yapıları içinde anadillerine uyarlandığı oluşumlar bulunmaktadır:

(165) RB19/69 *Ama ye mehli cinar minarê me xemmu zımanê me eynine*

‘Ama mahallede, komşu momşularımızın hepsiyle dilimiz aynıdır’

(165)’teki yapılanmada TR’deki işlevsel özellikli ikilemelerin bileşimsel özelliklerinin KR’ye seçimli olarak kopyalandığını görmekteyiz.

Bazı tamlama yapılarında *KR ad + TR ad + TR tamlanan ekli* oluşumlar görülmektedir. (166)’daki sözce örüntüsü *Tengasi cêhi derket* ‘Yer sıkıntısı (ortaya) çıktı’ yerine aşağıdaki gibi seçimsel olarak görülmektedir:

(166) MB42/17 *Enqari mi hatıba [cîh sıxıntısı derket*

Ankara.EĞ 1T.EĞ gel.GEÇ.ol.1T yer sıkıntısı çık.GEÇ.3T

‘Ankaraya gelecektim, yer sıkıntısı (ortaya) çıktı’

Görüldüğü gibi TR tamlama yapılarının ekleriyle birlikte onları niteleyen TR ya da KR bir sözcükle bir arada kullanılması da etkileşim sürecine dair yaygın bir stratejidir.

5.3.3 Nesne Yapılanmaları

5.3.3.1 Yalın Nesne Yapılanmaları

Geçişli eyleme sahip yüklem bildirdiği iş ya da oluştan etkilenen sözce üyesi olarak nesne ikidillilere ait sözcelerde tamamıyla TR'den oluşan birimlerle birlikte farklı yapılanmalarla görülmektedir.

Ermenice kökenli *tel* adı Türkçeden TR belirtme eki ile birlikte bütüncül aktarım olarak temel kod alanı içine yerleşmektedir:

(167) CO68/126   *Ser divarê dêt têli taxmiş dıket*

İLG duvar.EĞ SÜR.gel.3T tel.BEL tak.AEB SÜR.yap.3T

‘Duvarın üstünden gelip teli takıyor’

(167)'deki bu yapılanma KR'nin şimdiki zamanlı sözcelerdeki nesne kullanımı kuralına aykırı bir görünümde (bkz 3.3). Nesne eğik durumda bulunması gerekirken belirtme ekine sahiptir. Nesneden hemen sonra gelen TR *takmak* adeylem yapılanmasına bağlı olarak bu türden örüntülerin kullanımı daha yaygındır. Nesne *têlê* yapılanışına sahip olsaydı nesne kullanımında herhangi bir kuralsızlık olmayacaktı.

Zincirleme sözce yapısı olarak değerlendirilebilecek (168)'de (167) gibi TR'den aktarılan *İngilizce* sözcüğüyle birlikte TR belirtme eki de kullanılarak EĞ → BEL oluşumu gerçekleşmektedir:

(168) MY13/39   *Kurs dıdın ki kazanç gır İngilizceyi] me ra kart dıdın*

Kurs SÜR.ver.3Ç kim kazan.AEB ŞART İngilizce.BEL 1Ç.EĞ İLG kart ver. SÜR.ver.3Ç

‘Kurs veriyorlar, İngilizceyi kim kazanırsa bize kart veriyorlar’

İkinci ve üçüncü nesne yapısı olan *kurs* ve *kart* eğik durumda bulunmadığından yine KR sözdizim kuralına aykırıdır. Bu sözce özne-nesne ilişkisi bakımından tamamıyla TR'den sözdizimsel örüntülerin aktarımıyla oluşturulmuştur.

İkidillilerce genellikle uygulanan eksiltme yapıları sözcük biçimleriyle (169)'daki sözcede de karşılaşmaktayız. Temel kodla denklik ilişkileri kurulması için 'Sigorta aidatı' tamlamasında tamlamanın son seslemi olan {-tı} eksiltilerek yerine İZ parçacığından oluşan bir birimin kullanıldığını görmekteyiz:

(169) MB42/83 *En sonêda işte siqorta ayida me dane razandîne*

'En sonunda işte sigorta aidatımızı yatırdık'

TR'deki eşdizinli yapıların temel kod alanında farklılaştığı (yer değiştirdiği) bazı örnekler bulunmaktadır. (170) İşlevsel birimlerin bütüncül aktarımı yapılırken eşdizinlilik kuralı ihlal edilebiliyor:

(170) SP35/31 *Mülk mal kırine Wanêda şehre da ha!*

'Van'da mal mülk satın almışlar, şehirde ha!'

(171) ve (172) m-eşli ikilemelerin temel kod alanında nesne olarak bulunduğu yapılanmalardır. İşlevsel birimlerin bütüncül aktarımlarıdır:

(171) MB42/22 *İlaç milaç dane*

'İlaç milaç verdiler'

(172) MB42/85 *Dı ji yardım mardım hema bike*

'Sen de yardım mardım sadece yap'

5.3.3.2 Karma Nesne Yapılanmaları

Karma nesne yapılanmaları yine geçişli eylemlere sahip sözcelerin TR ve KR birimlerle bir arada buldukları sözce üyeleridir.

(173) TR ad tamlaması + İZ + DNŞ Adılı dizilimine sahip bir karma nesne yapılanmasıdır. Bu türdeki TR ad tamlamaları genellikle model koddaki biçimbilimsel dizilimiyle temel kod alanına yerleştirilir ve gerekli biçimsözdizimsel uyarlamalar sağlanır:

(173) İG52/6 *Uçax bilêta xa ez bıırım verim*

Uçak bilet.İZ DNŞ 1T.DÜZ GEL.kes.1T gel.GEL.!T

‘Uçak biletimi ben kesip geleyim’

Ad soylu *ek* sözcüğü ikidillilerce aktarımı sıklıkla yapılan bir birimdir. Karma nesne yapılanması içinde içerik sözcüklerinin bütüncül aktarımı olarak yerleşmektedir:

(174) ZC57/19 [*Axi ji ek ber çêkırın*

‘Önüne ek ev de yaptılar’

(175) KR nesne kurulumunu bozan bir karma nesne yapılanmasıdır. EĞ durumunda bulunması gereken nesne BEL durumudur. Bu türden yapılanmalar geçişli sözcelerde iki kod arasındaki BEL ve EĞ durumlar arasındaki benzerlik ilişkilerine dayalı olarak gerçekleşiyor olabilir.

(175) CO68/28 *Mı cenazei rakır*

‘Ben cenazeyi kaldırdım’

(176)'da karma nesne yapısı KR *yan* 'ya da' bağlacı ile birlikte görülmektedir. İki dil arasındaki benzerlik ilişkisi aynı kökenden gelen bağlaç yapısında da belirmektedir. Doktor ve mühendis sözcükleri ise TR'den yine sıklıkla aktarılan ünvan adlarından oluşan içerik sözcükleridir:

(176) HB41/12 *Yani xemu kes xez diket biçüka xa bet doxtor yan muhêndıs*

'Yani herkes çocuğunun doktor ya da mühendis olmasını ister'

Sıklık özelliklerinin kopyalanmasına bağlı olarak *yan* TR'deki formuna benzeşen yeni yapılanmalara sahip olmaktadır. MS22/14'de *yan ji* 'ya da' görülen bu bağlaç MY13/90 ve AV70/55'te *yan da* 'ya da' olarak kullanılmaktadır. VYT konuşucuları da aynı 'yan da' bağlaç yapısını kullanmaktadırlar

(177)'de TR 'ara' sözcüğü temel kod alanında bir ön ilgeç olarak görülmektedir:

(177) İG52/75 *Xeci Enver ara van visa qerar kır*

'Hacı Enver aralarının öyle olmasına karar verdi'

Sözcük türü değişimi biçimindeki bu yapılanma TR 'onların arası' şeklinde bir ad tamlamasının tamlananı rolündedir. Yani içerik sözcüğü iken temel kod alanında işlev sözcüğü olmaktadır. Bunun yanında ara sözcüğü sonrasında gelen /a/ izafet parçacığının düşmesinden dolayı bu birim ilgeç gibi görünüyor olabilir. Benzer yapılanma TR *kariş* sözcüğünün bulunduğu (178) nolu sözce için de geçerlidir:

(178) FY14/28 *Vile! gariş min | nakın*

Ulan kariş 1T.EĞ OLM.yap.3Ç

'Ulan! bana karişma yapmayın (karişmayın)'

İkidilli konuşucular Türkçe ve Kürtçe arasında denklik ilişkileri kurmalarına yönelik bir görünüm sergileyen (179)'daki {-yi} eki hem Türkçe *okumayı* ögesindeki {-(y)ı} belirtme durumu ve KR {-(y)ê} IZ parçacığı olarak değerlendirilebilir. Bu gibi yapılanmalar hem atama hem de taşıma yerleştirme süreçlerini içermektedir ve karışık kopyalamalar olarak değerlendirilebilir:

(179) OK9/15 Sunra da vıra nızan bu oxumayı wana]

‘Sonra da orayda bilmiyordum onları okumayı’

Karma yapılı nesne ikilemeleri olarak (180) TR'den aktarımı yapılan m-eşli ikileme örüntülerinin KR birimlerle oluşturulduğu, bileşimsel özelliklerin kopyalandığı bir yapılanmadır:

(180) SS19/15 *Em dikanê da erdê merdê supırmış diken*

‘Biz dükkanda yeri meri süpürüyoruz’

5.3.4 Zaman Belirteci Yapılanmaları

5.3.4.1 Yalın Zaman Belirteci Yapılanmaları

Yalın zaman belirteçleri, içinde zamansal ifade bulunan çeşitli içerik sözcükleri olabilir (kışın, bugün, akşam gibi). Bu türden birimler sıklıkla temel kod kullanıcıları tarafından KR sözcelerde uygulanır. Bu birimlerin ikidilliler için çekici olan yönleri TR'nin eklemeli dil yapısıyla ilgilidir:

(181) MY13/16 *Brukime doğuştan*

Bruki.KOŞ.1T doğuştan

‘Brukiyim doğuştan’

(181)'deki sözcenin ulaç yapılanmasının KR'deki anlamsal karşılığı olan yapılanmaların oluşturulması için ikidilli konuşucularca fazladan sözcükler kullanarak sözcüksel ilişkileri de kurmaları gerekmektedir: *Rojê mı hat dinyayê xetta neha* 'Dünyaya geldiğim günden bugüne kadar'. (182) ilgeç yapılanmasıyla birlikte TR'den aktarılan *doğuştan beri* belirteç öbeği yine sıklıkla görülen zaman belirteci yapılanmalarıdır. TR kökenli *beri* ilgeci ile yapılanan tüm örüntüler TR'deki model kullanımıyla örtüşmektedir. Yani bir art ilgeç olarak kalmaktadır:

(182) YA12/9 *Ez Kurmanji doğuştan beri hün bume...*

'Ben Kürtçeyi doğuştan itibaren öğrendim...'

Bunun diğer bir örneğini, Arapça kökenli *kadar* ilgeci ile oluşturulmuş zaman belirteci yapılanmalarında görmekteyiz. (183)'te zaman belirteci olarak sıklıkla aktarımı yapılan *şimdiye kadar* belirteç öbeği yine TR'deki yapısal kullanımıyla temel kod alanına yerleşmektedir:

(183) MY13/72 *Mı şimdiye qeder öğretmenek eyni baş neditiye*

'Ben şimdiye kadar aynı iyi bir öğretmen görmedim'

Arapça kökenli olan *hatta* belirteci TR'de *bile* ilgeci gibi derecelendirme: *hatta sen, sen bile* ve *şöyle ki* şeklinde açıklama belirtirken (184)'te KR'de uygun biçimsesbilimsel biçimlenmeyle *xetta* ön ilgeç olarak TR'deki *kadar* art ilgecinin işlevinde kullanılmaktadır:

(184) SP35/19 *Esker me tigota xetta şewê*

Asker 1Ç.EĞ döv.AOR.GEÇ İLG akşam.EĞ

'Asker bizi karakola (gidilen zamana) kadar döverdi'

Zaman belirteçlerinin oluşturulmasını sağlayan *beri*, *kadar* ve *hatta*'dan ilk ikisi TR'den üçüncüsü ise Arapçadan aktarımı yapılmış işlev sözcükleridir. Bunlar temel kod alanına uyarlanırken daha önce de belirtildiği artzamanlı oluşumlara ihtiyaç duyulmaktadır. Etkileşim birimlerin sık kullanımları ve kullanım zamanlarına göre model koddaki biçimsözdizimsel yapılanma korunabilmekte ya da temel koda uyarlanabilmektedir. Model kod TR'deki *göre* art ilgecinin KR temel kod alanında ön ilgeç olarak kullanılması süreci buna örnektir. (181-183)'teki zaman belirteci kullanımlarının sözdizimsel yapılanmaları model kod TR gibidir. Sözce başı konumda bulunması gereken bu yapılar bazen sözce sonunda da kullanılmaktadır. (184)'teki gibi yapılanmalar konuşucu merkezli olarak, odaklama gibi farklı anlambilimsel sunumların oluşturulması amacıyla üretilmektedir.

KR'de eşdeğer anlamlıları olmasına rağmen özellikle çocuklar tarafından TR'den aktarımı sıklıkla yapılan zaman belirteci görevindeki işlevsel birimlerden bazıları 'önce' (KR *beri*, *pêşi*, *ewwilê*) 'sonra' (KR *paşê*, *pışti*, *pıştre*) ve {-dA} KR {-ji} bağlacıyla birlikte 'sonra da' gibi yapılarıdır(185-187):

(185) YA12/14   *Keloğlan önce duxe dıçe cêhê evkê garanlıx kötü insanan çuye cehê wana*

'Keloğlan önce içiyor (iksiri) gidiyor o karanlık insanların olduğu yere onların yerine gidiyor'

(186) YA12/15   *Sunra qral duxe sunra her dö dıçe*

'Sonra kral içiyor sonra her ikisi gidiyor'

(187) OK9/7   *Sunra da durağa vê heye*

‘Sonra da onun (taksi) durağı var’

(185) zaman belirtecinin öznenen sonra gelmesiyle TR’nin sözdizim özelliğini yansıtmaktadır. (186) ve (187)’deki sözce yapılanmalarında ise zaman belirteçleri sözcük dizilişi bakımından model ve temel kod örüntüleriyle örtüşmektedir. Bunda Türkçenin özgür sözcük dizilişi özelliği de etkilidir.

TR’den sıklıkla aktarımı yapılan diğer zaman belirteçleri ‘sürekli’ KR her dem’ ‘bazen’ KR *hinek caran*’ ve ‘şimdi’ KR *nehe/a* olarak eşanlamlı temel kod birimleri de bulunmaktadır:

(188) RB19/57 *Rojê dînê sürekli dersbane bum, ders dixebitim*

‘Diğer günler sürekli dershanedeydim, ders çalışıyordum’

(189) SS19/12 *Bazen me nazistinin em dreng dibinin*

‘Bazen bizi almıyorlar, biz geç kalıyoruz’

(190) MY13/52 *Yoksa me şimdi gelek pere gazaç giri bu*

‘Yoksa biz şimdi çok para kazanmıştık’

(188-190)’daki zaman belirteçlerinin yapılanması (185-187) için belirlenen kurallara bağlı olarak değerlendirilebilir.

TR kökenli bir işlevsel birim olarak aktarımı yapılan *hep* aşağıdaki biçimlenişiyle *he* belirtecinin ikidillilerce kullanımı oldukça yaygındır (191). Kısa formlu yapılanışıyla birçok zamansal ifadenin anlamsal içeriğini taşıyan bu birim oldukça fazla belirtililik özelliği taşımaktadır. *Hep* sözcüğü bağlama göre zaman belirteci olarak *her zaman*, *sürekli*, *daima*, durum belirteci olarak *sadece*, *bir tek*, gibi çoklu

anlamsal içerikler taşıyan işlevsel bir birimdir. Belirtlilik paradoksunun bir yansıması olarak bu birim de bütüncül işlevsel bir birim olarak aktarımı yapılan ve sıklıkla kullanılan görünümler sergilemektedir:

(191) FY14/24 *Dı heski he yenilmiş dibê*

‘Sen (bir şeyi) istediğinde hep (her zaman) yeniliyorsun’

5.3.4.2 Karma Zaman Belirteci Yapılanmaları

Karma zaman belirteçleri farklı bir dile ait içerik ya da işlev sözcüklerinden biri ya da birkaçı ile KR’deki dilsel öğelerin birleşimi yoluyla oluşturulan sözce üyesi yapılarıdır. Daha önce de belirttiğimiz gibi, zaman belirteçlerinin sözce başı konumunda bulunması temel kod için genel bir kuraldır. Cumhuriyetten daha önceki dönemlerde TR’den aktarımı yapılmış *çağ* sözcüğünün temel koda tamamıyla uyarlandığını ve ÖT’den farklılaşan bir anlamsal içeriğe büründüğünü (192)’de görmekteyiz:

(192) RB19/11 [*Çağê başlamışê oxulê bum*] ...

Çağ-EĞ başla.AEB.İZ okul.EĞ ol.1T

‘Okula başladığım zaman...’

(192) sözcenin tamamının zaman belirteci olduğu bir yapılanmadır. Sözcebaşı konumunda bulunan *çağ*, zaman belirteci konumunda ve sözcüksel anlam olarak TR’de zaman sözcüğünün karşılığı olan bir içeriktedir. TR’deki gibi *çağ*, kendisinden önce gelen bir işaret sıfatı ile nitelenebilmektedir: *wê çağ ezê bêm* ‘O *çağ (zaman) ben gelirim’. İki okumalı bir içeriğe sahip olan bu KR sözcede zaman anlamı dışında şart anlamı da bulunmaktadır: ‘öyle olması takdirinde’. Belirtlilik paradoksunun bir yansıması olarak değerlendirilebilecek *çağ* sözcüğünün, KR’ye

eski bir aktarım olarak yerleştiğinin ve anlamsal alanını genişlettiği düşünülebilir. Bunun yanında VYT konuşucuları da *çağ* sözcüğünü, aynı anlam alanlarında kullanabilmektedirler. Bazı sözcükler *sağ* gibi (193), içsel olarak sürerlik görünüşüne sahip olabilmektedirler. Kürtçeye erken dönemlerde TR'den aktarımının gerçekleştiği temel kod alanındaki uyumundan belli olan bu sıfat üzerine eklenen KR sıfattan ad yapma eki {-i} + EĞ durum eki {-(y)a} ile zaman belirteci oluşturulur:

(193) İG52/22 *Vê saxiya* | *Gulperi dixast*

3T.EĞ sağ.EĞ Gülperi SÜR.iste.GEÇ.3T

‘O sağlığında (hayattayken) Gülperiyi istiyordu’

(193)'te TR'deki ad soylu *ara* sözcüğünün ön ilgeç olarak temel kod alanına yerleştiğini görmekteyiz:

(194) SP35/37 *Ara sê seata* | *dı hata Wanê*

Ara üç saat.EĞ 2T.DÜZ gel.GEÇ.EĞ Van.EĞ

‘Üç saat arasında (içinde) Vana gelirdin’

Bu yapılanma, *ara* adının ilgeç olarak yapılanması dışında, tamlanan ve buluma ekli yapılanmaya sahip *arasında* sözcüğünün, ikidilli konuşucu tarafından yeniden yorumlanarak kısaltılmış ve ilgeç işlevine sahip bir yapılanma kazanmış olarak değerlendirilebilir. Her iki durumda da temel kod alanına bir ön ilgeç olarak yerleşerek karma zaman belirteci oluşturması açısından önemlidir.

Etimoloji kaynaklarına dayanarak TR'den aktarılan bazı sözcüklerin temel kod alanına alternatif birimler olmadan yerleştiklerini görebiliriz. Biçimsel olarak temel koda uyarlanan *do*, *duh dıhönê* ‘dün’ ve anlam içeriğini de belirli ölçülerde değiştiren Arapça kökenli *sıbê* ‘sabah, yarın’ karma zaman belirteçleri

oluşturmaktadırlar. KR’de *sibê* ‘sabah’ model kodu TR’den farklı olarak hem ‘sabah’ hem de ‘yarın’ anlamındadır:

(195) RB19/2 *Sibê şefağê*] *radıbum qehveltiya xa dıkım*

Sabah.EĞ. şafak.EĞ kalk.SÜR.1T kahvaltı.İZ DNŞ SÜR.yap.1T

‘Sabah şafakta (erkenden) kalkıyorum kahvaltımı yapıyorum’

Sabah ve *sibê* arasındaki aktarım ilişkilerine bakarak aktarılan sözcüğün yeni anlam alanlarına sahip olabileceğini görmekteyiz. Bu birimler temel kod alanına iyice yerleşmiş olmalarından dolayı tek sözcükten oluşan eşdeğer anlamlı sözcük yapıları yitirilmiş olabilir. Ya da bunlar konuşucuların üretimlerinde daha fazla çaba sarfettikleri yapılanmalardır: *Rojek paşê iro* ‘Bugünden sonraki gün’ gibi. Çünkü aktarımı yapılan birçok örnekte model koddaki birimlerin eksiltildiğini ya da temel kodda benzer içeriğe sahip olan birimden daha az çaba gerektiren bir yapılanmada olduklarını görmekteyiz. Bu oluşumlar, evrensel dilbilgisi bakış açısıyla, ikidilli konuşuculara ait sözcelerde en az ‘tözel’ çaba yasaasının birçok alanda uyarlanmaya ve uygulanmaya çalışılması süreçleri olarak değerlendirilebilir.

5.3.5 Durum Belirteci Yapılanmaları

Zarf tümleçleri olarak belirtilen durum, miktar ve ölçü değerlerine sahip birimlerin sözcenin bir üyesi olarak belirlendiği yapılanmalardır. Durum belirteçleri işlev sözcüklerinin en fazla bulunduğu sözce kategorisidir.

5.3.5.1 Yalın Durum Belirteci Yapılanmaları

Arapça kökenli ‘resmen’ sözcüğünün, TR’deki kullanım özelliklerine göre ikidilli konuşucularca üretildiği görülmektedir. KR’de bu sözcük ile doğrudan örtüşen bir

belirteç yapısı bulunmamaktadır. Bunun yerine *resmen*'in sunduğu anlamsal ilişkiler bakımından yakın olan *bı aşkerahi* 'açıkça' da kullanılabilir:

(196) İG52/68 *Hema resmen go*

'Öyle resmen (açıkça) söyledi'

TR 'düz' sıfatının vurgu amaçlı olarak 'dümdüz' biçiminde ikileme olarak yapılandığı işlevsel birimler temel kod alanına aktarılabilir (197). Aynı sözcüğün tekrarlanmasıyla oluşturulan ikilemeler durum belirteci olabilmektedir (198, 199), m-eşli ikilemeler durum belirteci olabilmektedir (199):

(197) SS19/28 *Rêda dümdüz here*

'Yolda dümdüz git'

(198) YA12/27 *Uçak yavaş yavaş hasar dibine*

'Uçak yavaş yavaş hasar görüyor'

İkidiilli konuşucular, durum belirten tekrarlamalı ikilemeleri temel koddaki sözcüklere de uyarlayabilmektedirler: *hêdi hêdi* 'yavaş yavaş'. Türkçeden aktarımı gerçekleşen ikilemeler işlevsel birimlerin bütüncül aktarımları iken; Kürtçe oluşturulmuş ikilemeler, bileşimsel özelliklerin seçimli olarak kopyalanmasına bağlı etkileşim sürecinde değerlendirilmelidir.

(199) RB19/65 *Xandin zerar nine ema çağê de xand de tö iş nekır] boş boş
entel mentel geriyayi haş nine*

'Okumanın zararı yok ama okuduğun zaman hiçbir iş yapmadan boş boş entel mentel gezersen hoş değil'

(199)'daki analımıyla *boş boş* ikilemesi *boş* sözcüğünün yan anlamındaki 'işsiz' anlamında kullanılmaktadır ve daha önce de belirtildiği gibi yan ve eğreti anlamlara da sahip birimlerin ikidillilerce kullanılması oldukça yaygındır. Entel gibi belirli bir gruba hitap eden ve onların davranışlarını da aynı zamanda belirten sözcüğün ikileme olarak kullanılmasında yine çok işlevselliğin etkisi vardır. Temel kod konuşucusu model koddan sözcükleri aktarırken onlarla birlikte yan ve eğreti anlamlarını da temel koda aktarmaktadır.

Belirteçler genellikle Türkçedeki türetim ekleriyle birlikte kullanılmaktadırlar:

(200) AC38/25   Genelde *kêçik êdi nehe dixonün*

'Genelde kızlar artık okuyorlar'

İkidilliler bazen sözcük tabanındaki TR yapım eklerinin KR yapım ekleriyle değiştirilmesiyle de kullanılabilirler MY13/84: *genelliği* 'genellikle'. İkidilli konuşucular dilde yenilikçi uygulamalara giderek bu türden yapılanmaları üretmektedirler

Van'daki ikidilli konuşucuların KR'de ön ilgeç olarak kullanılan *ji*, *lı*, *bı* gibi yapıları kullanımlarının Diyarbakır'daki konuşuculara göre oldukça az olduğu dikkat çekmektedir. TR *birlikte* belirteci, dildeki bu eksik yapılanmaya bağlı gerçekleşen bir aktarım olarak düşünülebilir:

(201) MY13/33   *Ez Kurmanci ji Turki ji birlikte hün bume*

Ben.DÜZ Kürtçe de Türkçe de birlikte öğren ol.GEÇ.1T

'Ben Kürtçeyi de Türkçeyi de birlikte öğrendim'

(201)'deki sözcedeki 'birlikte' belirteci yerine KR ön ilgeçle oluşturulmuş *lı gel* 'birlikte' belirteci de kullanılabilir. TR'den aktarılan sözcüksel birimlerin fazlalığı sözdiziminde TR ile farklılaşan özelliklerin kullanımının azalmasına neden olabilmektedir.

Türkçede öznel gereklilik sunumu yapan *gerek*, {-mAsI} eki ile adlaştırılmış yapılarla birlikte kullanılmaktadır. KR'de ise bu belirteç *gere*'ye kısaltılarak genellikle sözce başı konumunda ve söylem belirleyici bir işleve sahip olarak görülmektedir:

(202) NV55/26   *Gere em ji suçı ven neken*

Gerek 1Ç.DÜZ de suç.İZ 3Ç.EĞ OLM.yap.1Ç

'Bizim onların suçunu yapmamamız gerek'

Bu yapılanma içerdiği anlamsal sunuma göre 'Gereken o ki .' şeklinde bir görünüm sergilemektedir. *Gere*, çoklu işleve sahip bir işlevsel sözcüğün bütüncül olarak temel koda aktarılarak sözdizimsel olarak uyarlanmış bir yapılanma sergilemektedir. *Gere*, yüklem önü konumunda olarak olasılık (203), şart (204) ve temel işlevi olarak gereklilik anlamları içerebilmektedir (205):

Gerek: Olasılık sunumu

(203) CO68/130   *Çiceka gerek vekın*

'Çiçeklerin açması gerek'

Gerek: Şart sunumu

(204) MB42/91   *Otuzbêş yaş gere seri nebe*

'Otuzbeş yaş üstünde olmaması gerek'

(205) MY13/36 *Mesele abê gere tasarı derxın Kırmanci veken*

‘Mesela abi yasa tasarısı çıkarmaları gerek Kürtçe (dersi) açmaya’

İşlev sözcüklerinin bütüncül aktarımları olarak *başka*, soru belirteci (206) ve niteleyici (207) olarak KR sözceler içinde yer alabilmektedir:

(206) AT40/16 *Çı bôjê m başqe?*

‘Başka ne diyeyim?’

(207) MB42/34 *Başqa dışteki tınne*

‘Başka bir şey yoktur’

Söylem belirleyici, belirteç ve birer sözce bağlayıcı olarak TR’den aktarımı yapılan *yoksa* (208), *peki* (209), *yalnız* (210) ve karşılaştırma belirteci *daha*, sıklıkla sözcelerde görülmektedir:

(208) MY13/52 *Yoksa me şimdi gelek pere gazañ giri bu*

‘Yoksa abi biz şimdi çok para kazanmıştık’

(209) HB75/19 *Peki, me bîr hestexanê...*

‘Pekala, biz hastahaneye götürdük...’

(210) İG52/48 *Yalnız daha ew bu*

‘Yalnız bundan böyle şey oldu’

Daha belirteci, KR’de bağımlı bir ek olarak {-tır} bulunmasına rağmen ikidillilerce karşılaştırma gerekli olan sözcelerde oldukça sık kullanılmaktadır (211). Bu

yapılanma TR'deki kullanım alanından farklı olarak ikidillilerce ikileme örüntüsü içinde de vurgu amaçlı olarak kullanılabilir (212):

(211) AC38/36 *Safe daha sadeye daha temize*

Saf.KOŞ.3T daha sade.KOŞ.3T daha temiz.KOŞ.3T

‘Safdır daha sadedir daha temizdir (dilleri)’

(211) ŞB46/20*Ew nesla beyêmeda dê işê van daha daha zore*

‘Bizim arkamızdan gelen nesilin işi daha daha zordur’

İkidilli konuşucuların uyguladıkları bir strateji, aynı ya da benzer anlamasal içeriğe sahip Kürtçe ve Türkçedeki birimlerin birarada kullanıldığı örüntülerin bulunmasıdır: Yani TR'deki *daha* ve KR {-tır}'ın bileşimiyle: *daha zortır* ‘daha (daha) zordur’ şeklindeki türetimler oldukça yaygındır. HB41/1: *Tek jinek* ‘Tek kadın + {-ek} ‘bir, tek’. Bu uygulama, dil etkileşiminin ara sürecine işaret etmektedir. Her iki koda ait birimlerin birarada kullanılması ve bunlardan birinin kullanımından ya zamanla vazgeçilmesi ya da yeni kullanım alanları kazandırılması gerçekleşebilmektedir.

Varsayım belirteci *belki*, Farsça kökenlidir ve ikidillilerce genellikle *belku* olarak telaffuz edilmektedir. (110)'da TR telaffuz özelliklerine sahip ve işlevsel özellikleri bakımından örtüşen bir görünümdedir:

(212) İG52/83 *Belki deh danzde sal heye neçuye*

‘Belki on oniki yıldır gitmemiş’

Söylemin yönünü değiştirmeden yeni bir birim eklenmesi için kullanılan *bir de* (KR *yêk ji*) ikidillilerce kullanılabilir. Az kullanım alanına sahip ve sık

kullanılmayan yapılar genellikle model koddaki işlev ve yapısal sıralanışını temel koda aktarırlar. Süre ve yoğun kullanım bu birimlerde farklılaşmalara neden olabilmektedir. (214)'te bu türden bir yapılanmadır:

(213) MY13/86   *Abi bi de aliye vıra...*

Abi bir de taraf.İZ bura ....

‘Abi bir de bu tarafın...’

Ünlemeler de durum belirteçleri içinde yapılanan birer işlevsel birimdirler. İkidillilerce kullanılan ünlem yapılarının hemen hepsi ÖT'deki kullanımları ile aynı ya da değişik formlarıyla sözceler içinde yer alabilmektedir: *Vax/h!*, *Ha!*, *Yaw!*, *Aha!* gibi. Bazı ünlem yapıları ise VYT konuşucuları ve ikidillilerde ortak yapılanmalara ve kullanım özelliklerine sahiptir: *Way lê!* ‘Aman!(240)’ , *Vile!* ‘Ulan!’ , *Be* ‘Hani, Ya!’. Ünlemlerin, etimolojik olarak hangi dile ait oldukları belirsizdir. Bunlar ortak kodbirimler olarak dillerde varlıklarını sürdürmektedirler.

(214) AV70/21   *Way lê |ka miro Wanêda emelyat dibe|?*

‘Aman! hiç insan Van’da ameliyat olur mu?’

5.3.5.2 Karma Durum Belirteci Yapılanmaları

Karma durum belirteçleri ikidillilerce aktarımı yapılan bir birimin KR birim örüntü ya da özellikler ile birlikte yeniden yapılanması sürecidir. Bu sürecin bağımlı işlevsel bir birim olarak baş aktörleri yine İZ ve EĞ durum özellikleridir. (215)'te TR araştırma adı EĞ durum belirteci {-ê} ile ‘için’ ve ‘amacıyla’ gibi anlamsal özellikler kazanmaktadır ve karma durum belirteci olarak sözcede bulunmaktadır:

(215) HB41/24   *Araşturmê aliyê Elbakê baştire*

‘Araştırma için Elbak tarafı daha iyidir’

TR’den aktarılan adeylem yapılanmasının içinde bulunduğu (216)’daki karma durum belirteci: Farsça *heke* ‘eğer’ ile başlamakta ve yan sözce örüntüsü TR gibi ana sözce örüntüsünden önce gelmektedir. Bu örüntü birçok sözcüde genel bir görünüme sahiptir ve her iki dilin genel kuralları da bu bakımdan örtüşmektedir (bkz. 3.3.)

(216) RB19/54 [*Heke ez inanmış buma*] *neha benci xebi guştubu*

‘Eğer ben inansaydım şimdi elli tanesini öldürürdüm’

TR’de genellikle alternatifi ya da karşıtı olan bir birimi bağlamak için kullanılan ‘veya’ bağlacının işlevine KR *yan* sözcüğü sahiptir. İkidilliler TR’deki bu yapılanmayı bazen KR iki birimi bağlamak için (217)’deki gibi kullanabilmektedirler:

(217) MB42/43 [*Baş veya nebaş*] *dıxebitin geçıma xa sağlamiş dıkım*

İyi veya OLM.iyi SÜR.çalış.3Ç geçim.İZ DNŞ sağla.AEB SÜR.yap.1T

‘İyi ya da kötü çalışıp geçimimizi sağlıyoruz’

Kullanım alanının artmasına bağlı olarak ‘veya’ işlevsel birimlerin bütüncül aktarımı olarak değerlendirilebilir.

Bir ilgeç ve aynı zamanda yan sözce bağlacı olarak *diye*, karma durum belirteçli yapılanmada görülmektedir (218). KR *qey* ‘diye’ TR ‘hani’ gibi sözce başı konumda bulunarak farklı bir dizilim ile bu örüntüyü temel koda uygun halde oluşturabilirdi. TR *diye* ilgeci, bu sözceyi tamamıyla açısı altına almış görünmektedir ve işlevsel özellikleri bakımından temel koda yerleşmiştir:

(218) MS22/54 *Berê me [Tırki nızanı bu diye me Kurdi dıaxıfı*

‘Biz eskiden Türkçe bilmiyoruz diye Kürtçe konuşurduk’

‘Yaklaşık olarak’ anlamındaki *hemen hemen* belirteci TR’de genellikle miktar belirten birimlerden önce kullanılır. TR’deki biçimsel yapısıyla kullanıldığı gibi (219)’daki sözcüde KR telaffuza uygun olarak biçimlendiğini görmekteyiz. Bu türden yapılanmalar temel kodun materyal özelliklerine bağlı olarak gerçekleştiğinden, materyal özelliklerin temel koddan taşıma yerleştirilmesinin gerçekleştiği etkileşim sürecidir. Bunun yanında işlevsel birimlerin model koddan aktarıldığı bütüncül aktarım sürecini içermektedir:

(219) HB75/12 *Hema hema nüziki dused kilo hebu*

‘Hemen hemen ikiyüz kiloya yakın vardı’

5.3.6 Yer-Yön Belirteci Yapılanmaları

Dolaylı Tümleçlerin oluşturduğu bu sözcü kategorisi yine yalın ve karma yer-yön belirteçlerinden oluşmaktadır

5.3.6.1 Yalın Yer-Yön Belirteci Yapılanmaları

Yalın yer-yön belirteçleri, tamamıyla aktarım yapılan dilsel birimlerden oluşmaktadır. (220)’deki sözcüde karma yer-yön belirteci içindeki ‘gil’ sözcüğü belirli bir gruba hitap edildiğinde hitap edilen sözcük ya da sözcük grubunun arkasından gelen yapılanmalar olarak VYT konuşucuları ve Anadolu TR’si konuşan birçok bölgede de yaygındır:

(220) CO68/128 *Xeci Necat gilde eyni der dıkevın*

‘Hacı Necatlarda aynıları çıkıyor’

TR ve KR arasındaki tipolojik benzerliklerden biri KR art ilgeç olan *da* ve TR bulunma durumu eki {-DA} arasındadır. Bazı sözcelerde bu iki yapıdan hangisinin kullanıldığı belirsiz olabilmektedir: *baxçê da* KR (bkz ZC57/12), ‘bahçede’ TR. (221)’de Farsça kökenli *bahçe* sözcüğünün son ünlüsünün EĞ durumlu olmaması ve sözcüğün TR biçimsesbilimsel özellikte olmasından dolayı bu yapılanmanın tamamıyla TR’den yapılan bir sözcüksel bütüncül aktarım olduğu anlaşılmaktadır:

(221) MY13/42   *Bahçe heye bahçede yakut bebekek heye*

Bahçe var.3T bahçe.BUL yakut bebek.BSZ var.3T

‘Bahçe var bahçede bir yakut bebek var’

Dolaylı anlatımın gerçekleştiği bir sözcede TR adöbeğinin yer-yön belirteci olarak kullanıldığını görmekteyiz:

(222) AV70/46   *Go: “Bol bol here sıcax suya bol bol hereketê bıke”.*

‘(Doktor) dedi: “Bol bol kaplıcaya git, bol bol hareket yap”.

Bu örüntüdeki TR yönelme eki {-(y)A} ile KR EĞ durum eki {-(y)ê} arasında yine biçimsel ve işlevsel benzerlik ilişkisi vardır. YA12/21 *hoıut quıııyê* ‘kuyuya attı’ örneğinde görüldüğü gibi. Bundan dolayı ikidilliler yönelme ve bulunma durumun ifadesinde TR ve KR arasında kod değiştirme stratejilerini kullanabilmektedirler. Yukarıdaki yönelme belirteci yapılanması KR karşılığı: *owa germıkê* ‘sıcak suya’da EĞ durum öncesi son ses ünsüz olduğundan EĞ durum yönelme belirten özelliğini koruyarak {-ê} şeklinde görülmektedir. TR ‘ev-e’ örneğinde olduğu gibi.

İkidillilerce sık kullanılan belirteçlerden biri olarak TR *geri*, bağımsız işlevsel birimlerin aktarımına bağlı etkileşim süreci içinde değerlendirilmektedir. Bu biriminde farklı anlamsal içeriklerine bağlı olarak kullanım alanı oldukça yaygındır:

(223) İG52/5 *Bilêta mın gêri da*

Bilet.İZ 1Ç.EĞ geri ver.GEÇ.1T

‘Biletimi geri verdim’

TR eşdizinli yapıların yer-yön belirteci olarak kullanıldığı sözceler de bulunmaktadır (224). Bu türden yapılanmalar da bağımsız işlevsel birimlerin bütüncül olarak temel koda aktarımı sürecinde değerlendirilmektedir:

(224) CO68/25 *Xara sağde solde dıxebıt*

‘Kendine sağda solda çalışıyor’

TR *bana* adılının, temel kod konuşucularınca çok kullanılan formu olan *bene* biçiminde temel kod alanına yerleştiği (225)’te görülür:

(225) AV70/19 *Mı go bene yabancı nayıt*

1T.EĞ de.GEÇ. ben.YÖN yabancı OLM.gel.SÜR.3T

‘Ben dedim (ki): “Bana yabancı gelmiyor”.’.

TR yönelme ekine sahip bu yapılanma sık görülmez. KR *bo mın* aynı konumda bulunarak sözdiziminde farklılaşmaya neden olmadan yer-yön belirtecini oluşturabilir. Bu yapılanma, seçimsel bir kod değiştirme uygulaması olarak ele alınabilir.

5.3.6.2 Karma Yer-Yön Belirteci Yapılanmaları

Karma yer-yön belirteçleri temel koda aktarılan birimlerin, örüntü ve özelliklerin daha önceki karma yapılanma örnekleri gibi KR birim ve farklı dilsel özelliklerle birlikte oluşturulan yapılanmalardır. TR'den aktarımı en çok yapılan içerik sözcüklerinden biri olan *oda*, (226)'da KR EĞ durumlu yapılanma ile yön belirteci olarak kodlanmaktadır:

(226) CO68/107 *Ez çum odê*

Ben git.GEÇ.1T oda.EĞ

'Odaya gittim'

Türkçedeki {-(y)A} yönelme eki ve KR EĞ durumlu yapılanma arasındaki tipolojik benzerlik ve işlevsel denklik ilişkilerini karma yer-yön belirteci yapılanmalarında da görmekteyiz (227-230):

(227) CO68/94 *Neco ji cumertesi dıçuba Antalyê*

'Necat da cumartesi Antalyaya gidecekti'

(228) CO68/100 *Şukur deyıxıstın bırı Antalyayê*

'Şükür çıkardılar, Antalyaya götürdüler'

(229) OK9/17 *Sunra da vıra ji çume ikijê*

'Sonra da ordan da ikiye (ikinci sınıfa) gittim'

(230) ZC57/17 *Ketine arayê*

Düş.BİT.3Ç ara.EĞ

'Araya girdiler'

TR *iç* sözcüğü + *İZ* + Adıl.EĞ +art ilgeç (*da*) ile oluşturulan bu yapılanmada *iç*, TR'ye özgü bir duygudurum örüntüsüdür. İkidilli konuşucu *iç* sözcüğü dışında anlambilimsel bileşenlerin seçimli kopyalamasını gerçekleştirmektedir:

(231) AV70/107 *İçê min da] bu vesvese*

İç.İZ. 1T.EĞ İLG ol.GEÇ.3T vesvese

‘İçimde vesvese oldu’

Farsça kökenli *ya* bağlacının TR'deki kullanımı ile örtüşen *ya... ya da* örüntülü (232)'deki yapılanmalar. karma nesne yapılanmaları bölümünde değinildiği gibi tipolojik bakımdan benzeşen birimlerin seçimsel sıklık kopyalamalarıdır. (232)'de sözcenin tamamı karma yer-yön yapılanması içermektedir:

(232) MS22/56 *Ya çar ya da bênc emin da]*

‘Ya dört ya da beşincide (sınıfta)’

(233) MB42/51 *Ez nıgarım bıçım ilçeyan veya gundan*

1T OLM.yap.ŞİM.1T GEL.git.1T ilçe.Ç veya köy.Ç

‘Ben ilçelere ya da köylere gidemem’

(233)'teki karma yer-yön belirteci yapılanmasında, KR çoğul eki almış TR bir sözcüğün KR bir sözcükle bağlantısını kuran ‘veya’ bağlacı, işlev sözcüğünün temel kod alanına bütüncül olarak yerleşmesi olarak belirtilen etkileşim sürecini temsil etmektedir. KR'deki *yan* ‘ya da’ ile de sözce içinde yakın anlamlı bir ifadenin gerçekleşme imkanı varken konuşucunun TR'deki ‘veya’ bağlacının kullanımını tercih ettiğini görmekteyiz. Sıklıkla rastlanmayan bu türden görünümler kod değiştirme süreci ile ilişkilidir.

6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada, doğal ortamda dil edinim süreçlerinden geçen Van'daki ikidilli konuşucuların, etkileşime bağlı olarak anadilleri olan Kürtçede gerçekleşen farklılaşmalar belirlenmeye çalışılmıştır. Bu belirlemelerin yapılması 25 farklı konuşucunun yine doğal ortamda başka ikidilli konuşucularla kurdukları iletişime bağlı olarak değerlendirildi. Bundan dolayı aktarılan, kopyalanan ya da kod değiştirme stratejisine bağlı olarak iki dil arasında geçişlerin yapıldığı farklı etkileşim süreçleri ve uygulamaları ortaya çıkabilmektedir. Dilsel çıktıları ikidillilik düzeylerine göre farklılaşabilen konuşucuların, alanyazındaki açıklamalar ve çalışma alanındaki gözlemlere bağlı olarak, kırsal bölgeler ile şehir yerleşimi arasındaki bölgede Kürtçe baskın, Türkçe-Kürtçe dengeli, Kürtçe algılayıcı ve Kürtçe gerileyici seviyelerde ikidilli oldukları anlaşılmaktadır. İkidillilik düzeyleri durağan değildir. İkidillilik düzeylerindeki farklılaşmalar model dildeki yapıların temel dillerine daha fazla yerleşmesine ya da etkisinin azalmasına neden olabilmektedir. Türkçe ve Kürtçe dil etkileşimi bağlamında konuyu değerlendirdiğimizde, Türkçenin etkisinin (eğitim dili olmasının da etkisiyle) sürekli arttığı anlaşılmaktadır. İkidilli konuşucular, istemli ya da istemsiz olarak dilin temel güdüleyicisine yani ihtiyaca bağlı olarak Türkçe modellenmiş yapıları kullanabilmektedir. Bu yapılar da ikidilli ortamlardaki dilsel türetimlerinde açığa çıkmaktadır. Etkileşimin ve buna bağlı olarak gerçekleşen dilsel yapıların çeşitli toplumsal ve bireysel motivasyonlara, toplumdilbilimsel ve dilbilimsel şartlara ve faktörlere bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Alanyazında etkileşim süreçleri yapısal ve işlevselci bakış açılarına dayanan kuramlar ve modellere dayalı yaklaşımlar ile ele alınmaktadır. Replikasyon ve kopyalama, dilin yapısal özelliklerindeki farklılaşmaları işlevsel yönleriyle ele

alırken, dilselleşme modeli etkileşimi dilin kullanım alanları içinde yaratıcı dil uygulamaları bağlamında incelemektedir. Etkileşim, ayrıca bölgesel ve tarihsel nedenlere bağlı olarak ele alınması gerektiğinden çalışmada Van'ın bir dilsel etkileşim alanı olarak tarihsel süreç içerisinde hangi kültürlere ev sahipliği yaptığını dair açıklamalar yer almaktadır. Etimolojik verilerin yetersizliği, dil etkileşim alanındaki farklı dillerin tarihsel süreç içerisinde diğer diller üzerindeki artzamanlı etkilerini ortaya koyamamasından kaynaklanmaktadır. Kürtçe alfabeyi oluşturan BedirXan'ın model olarak Türkçe yazı sistemini Kürtçeye uyarlaması, etkileşimin yazı boyutunu da ortaya koymaktadır. Temel tipolojik özellikleri bakımından Türkçe belirtme durumlu Kürtçe ise ayırık ergatif yapılanmaya sahiptir. Türkçenin tamlayan ekine karşılık Kürtçe izafet parçacığı ile öbekler arasında bağlantı kurmaktadır. Bu bağımlı işlevsel birimlerin etkileşim sürecindeki görevlerini sürdürme durumları sürecin anlaşılmasında oldukça önemlidir. Türkçenin türetken soneklerine karşılık Kürtçenin eğik durumdaki çoklu işlevleri, ikidillilerin gerçek dil etkileşim alanlarında yani belleklerinde sürekli bir mücadele içindedir. Öbek yapıları sözcelerde ikidillilik seviyesine bağlı olarak Kürtçedeki gibi baş-niteleyici (baş-ilk) ve Türkçedeki gibi niteleyici-baş (baş-son) yapılanmalar görülmektedir. Etkileşim sürecine bağlı olarak gerçekleşen dilsel değişimlerin anlaşılması amacıyla öncelikle etkileşim birimlerin köken kodları belirlendi. Batı dillerine ait birimlerle birlikte en fazla Türkçenin sonra Arapça ve Farsçanın dilsel birimlerinden oluşan farklı sıklık değerlerine sahip 3000 kadar içerik ve işlev sözcüğünden (ya da biriminden) oluşan, Türkçe ve Kürtçenin söz varlığında bulunan bir etkileşim birim havuzu ortaya çıkarıldı. Özellikle Arapça kaynaklı söylem belirleyicilerinin işlevsel birimler olarak Türkçede ve Kürtçede kullanım alanlarının oldukça yaygın olduğu anlaşılmaktadır.

Belirtlilik (markedness) paradoksunun dil etkileşimi ve aktarımların gerçekleşmesi sürecinin anlaşılmasında önemi büyüktür. Bu paradoksa göre, bir birim ne kadar çok belirtlilik üzerinde taşıyorsa aktarımı o kadar güçtür; komşu dillerce paylaşılan bir birim ne kadar çok belirtliliğe sahipse o birimin etkileşim kaynaklı olması o kadar olasıdır. Zıtlık ilişkileri içinde olan fakat işlevselliği esas alan bu düzenleme söylem belirleyicileri dışındaki farklı işlevlere sahip sözcüklerde de kendini göstermektedir. *Gere* ‘gerek’ ve *daha* gibi belirteçlerin sözcükler içinde yüklendikleri çoklu işlevler bu duruma örnek gösterilebilir. Çalışmada, etkileşimi belirlemesi yönüyle dikkat çeken bir diğer özellik, tipolojik benzerliklerdir. İşlevsel olarak örtüşen bağımlı birimlerin sözcükler içindeki konumlandırılmaları aynı olduğunda biçimsesbilimsel benzerliklerinden dolayı ikidilli konuşucular tarafından alternatif olarak kullanılabilir. Kürtçe eğik durum eki ve Türkçe yönelme durum eki, Kürtçe art ilgeç *da* ve Türkçe bulunma durum eki olan {-DA} gibi. Etkileşim birimlerin telaffuzu için ikidillilerin üç farklı strateji uyguladıkları görülmektedir. Ya temel kod olan Kürtçe telaffuz kurallarına göre ya birinci model kod olan bölge ağzının telaffuz kurallarına göre ya da prestijli ikinci model kod olan ölçünlü Türkçenin telaffuz kurallarına göre etkileşim birimler üretilmektedir. Kürtçe ile sesbirimsel özellikler bakımından büyük oranda örtüşen bölge ağzının ortak telaffuz edildiği ve ölçünlü Türkçe etkisiyle her üç kodun konuşucularının ortak telaffuz ettikleri birimlerin oranlarının yetişkin sözcüklerinde oldukça yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Türkçenin artan etkisi ve eğitime bağlı olarak ölçünlü Türkçenin telaffuz özelliklerinin çocuklarda yetişkinlere göre daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Birer sözcükten ve biçimbirimden oluşabilen dilsel öğelerin Kürtçe sözcükler içinde tek başlarına ve Kürtçe birimlerle birlikte olan kullanım özellikleri ve etkileşim süreçleri yalın ve

karma yapılanmalar olarak belirlenmeye çalışıldı. İkidillilerin uyguladıkları genel bir strateji olarak Kürtçe izafet ve eğik durum işaretleyicisi olan parçacıklar, birer bağımlı işlevsel birim olarak etkileşimden dolayı yerlerini Türkçedeki eşleşli bağımlı birimlere genellikle bırakmamaktadırlar. Türkçeden aktarılan bağımsız içerik ya da işlev sözcükleri üzerinde görev almaya devam etmektedirler. Aksi olan yapılanmalar ise bu birimler arasındaki tipolojik benzerlik ilişkilerinden dolayı, aktarımdan çok birer kod değiştirme stratejisi olarak değerlendirilmelidir. Fakat konu hakkındaki alanyazın çalışmaları ve verilerdeki görünüm sıklık kullanım alanı bulabilen birimlerin zamanla temel kod alanına yerleşmiş ve uyarlanmış birimler de olabileceğini göstermektedir. Ayrıca, Türkçeden yapılan anlamsal aktarımların yapısal dizilişleri de beraberinde getirdiği görünüm oldukça fazladır: *telefon wekirin* ‘teleon açmak’ gibi. Arapçadan yapılmış olan dilsel aktarımlar gibi Türkçeden yapılmış olan aktarımlar, aktarım zamanına ve diller arası etkileşimin yoğunluğuna bağlı olarak sözcük biçimini, sözcük anlamını, sözcük alanını ve sözdizimindeki konumsal özelliklerini Kürtçeye uyarlanacak şekilde değiştirebilmektedir. Yani dilsel birimler bir uyarlanma ve uygulanma sürecine tâbi tutulmaktadır. Örneğin, Arapçadan aktarımı yapılan *helikandin* ‘helak olmak’ *sekinandin* ‘durmak, sakin olmak’ Kürtçenin çekimli eylem yapısına tamamen uyarlanmıştır. Türkçedeki *göre* art ilgeci, Kürtçede temel kod alanına uyarlanarak ön ilgeç olarak kullanılmaktadır. Türkçede sözce sonu konumda bulunan *gerek* sözcüğü Kürtçede *gere* olarak sözce başı konumunda bir söylem belirteci işlevine sahiptir. Bu görünüm, bazı içerik ve işlev sözcüklerinin bütüncül olarak temel kod alanına yerleştiklerini ve temel koda yeniden yapılandırılarak uyarlandıklarını göstermektedir. Bu yapılanmalara neden olan iki değişken ise etkileşimin süresi ve

yoğunluğudur. Dilin temel güdüleyicisi olan ihtiyaç, etkileşimin ve aktarımın da temel güdüleyicisidir. İkidillilerce, Kürtçenin eylem yapılarına olan ihtiyacını karma bir yüklem yapılanmasıyla kod alanına uyarlandığını görmekteyiz: *Türkçe eylem + mİş + çekimli Kürtçe yardımcı eylemler (bun ‘olmak’ ya da kırın ‘yapmak, etmek’)*. Bu yapılanmada {-mİş} etkisiz/nötr zamanlı adsıl yapılanmalar olarak Türkçedeki işlevsel özelliklerinden farklı görünüm sergilemektedir. Bu yapılar, sadece Türkçe eylemle Kürtçe yardımcı eylem arasında bağlayıcı bir birim olma görünümünü sergilemektedir. Bu oluşumda özne ile yüklem arasındaki tüm uyum özellikleri yardımcı eylem üzerindedir. İşlevsel birimlerin bütüncül aktarımları olarak etkileşim süreci belirtilen adeylem yapılarının Van dışındaki bölgelerde yaşayan ikidillilerce de kullanım sıklıkları oldukça fazladır. Kürtçede etkileşime en çok dayanıklı birim olarak (alanyazında da belirtildiği gibi) yardımcı eylemler görünmektedir. {-mİş} yapıları yüklemcil öğelerle birlikte kullanımlarını sürdürmeleri ve Türkçe birimlerin yoğun olarak kullanıldıkları sözcükler içinde de işlevlerini devam ettirmeleri bu durumun önemli göstergeleridir. Diller arası etkileşimin dilbilimsel sonuçlarının belirlenmesi çok katmanlı oldukça kapsamlı ve karmaşık yapılanmaların açıklanmasına dayalıdır.

Dilin, dışsal nedenlere dayalı farklılaşmaları yanında içsel nedenlere dayalı olarak gerçekleşen farklılaşmalarının da artzamanlı olarak ele alınacağı çalışmalar etkileşim olgusunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Bundan dolayı Türkçe-Kürtçe dil etkileşiminin artzamanlı olarak incelendiği araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKÇA

Aksan, D. 2003. *Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim*, (2. baskı) TDK, Ankara.

Aikhenvald, Y. A.ve Dixon, R.M.W. 2007, 'Grammars in Contact / A Cross - Linguistic Perspective' *Grammars in Contact, A Cross – Linguistic Typology*, Oxford University Press. s. 1-54.

Aygen, G. 2007. *Kurmanjî Kurdish*, Lincom Europa.

BedirXan, C. A. ve Lescot, R. 2001. *Kürtçe grameri* (Kurmanci lehçesi), Institut Kurde de Paris.

Bowern, C. 2010. 'Fieldwork in Language Contact Situations', *Handbook of Language Contact, The Handbook of Language Contact*, Editörler: Raymond Hickey, Blackwell Publishings, s. 340-359.

Bulut, C. 2000. 'Indirectivity in Kurmanji', *Evidentials, Turkic Iranian and Neighbouring Languages*. Editörler: L. Johanson, B. Utas, Mouton De Gruyter, Berlin Newyork, s.147-185.

Bulut, C. 2006. 'Turkish Elements in Spoken Kurmanji'. *Turkic Languages in Contact*, Editör: H. Boeschoten. Berlin: Harrassowitz Verlag, s. 95-121.

Caferoğlu, A. 1995. *Anadolu illeri ağızlarından derlemeler: Van, Bitlis, Muş, Karaköse, Eskişehir, Bolu ve Zonguldak illeri ağızları*: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Campbell, L. Mixco, M. J. 2007. *A Glossary of Historical Linguistics*, Edinburgh University Press.

Bowern, C. 2008, 'Fieldwork in Language Contact Situations' *The Handbook of Language Contact*, Ed. R. Hickey, Blackwell Publishing. s. 340-359.

Crystal, D. 2008. *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*, Sixth Edition, Blackwell Publishing.

Csáto, E. A. 1998. 'Should Karaim be 'purer' than other European languages?' *Studia Turcologica Cracoviensia* 5: 81–89.

Csáto, E. A. 2000. '-miş and -İmiş items. Dimensions of a functional analysis'. *Evidentials. Turkic, Iranian and neighbouring languages*. Berlin ve New York: Mouton de Gruyter. s. 29-44.

Demir, N. 2007. *Türkçe Dil İlişkilerinde Yapısal Etkenler*, (Çeviri: Johanson L. 2002. *Structural Factors in Turkic Language Contact*) Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Deniz, O. ve Etlan, E. 2009. 'Kırdan kente göç ve göçmenlerin uyum süreci üzerine bir çalışma: Van örneği'. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. [Bağlantıda]. 6:2. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

Demir, N. ve Yılmaz, E. 2010. *Türk Dili El Kitabı*, 5. Baskı, Grafiker Yayınları, Ankara.

Doerfer G. 1993. 'Başka Dillere Verilen Türkçe '-miş' Son Eki' (Çeviren: M. Öçalan). *Veröffentlichungen der Societas Urala-Altaica- Sprach-und Kulturkontakte*

der türkischen Völker), Band 37, (13- 16 Juli 1990) *Harrasowitz Verlag*, 1993, s. 87-93.

Dorleijn, M. 2006. ‘Turkish-Kurdish Language Contact’ *Turkic Languages in Contact*, Editör: H. Boeschoten. Germany: Harrassowitz Verlag. s. 75-94.

Ergenç, İ. 2002. *Konuşma Dili ve Türkçenin Söyleyiş Sözlüğü (Spoken language and dictionary of Turkish articulation)*: Multilingual.

Farqini, Z. 2010. *Ferhenga Kurdi/Tırki*, Enstituya Kurdi ya Stenbolê.

Flynn, S. Foley, C.ve Vinnitskaya I. 2005. ‘New Paradigm for the study of Simultaneous v. Sequential Bilingualism’ ISB4: *Proceedings of the 4th International Symposium on Bilingualism*, Editörler: J. Cohen, Kara T. McAlister, K. Rolstad ve J. MacSwan, Somerville, MA: Cascadilla Press. s. 768-774.

Gökçur, E. 2006. Van ve Merkez Köyleri Ağızları (Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Van. 21.

Göksel, A.ve Kerslake, C. 2005. *A Comprehensive Grammar of Turkish*, Routledge; Bilingual edition.

Gül, D. 2009. Türkçede Tanıtsallık: Dolaylı ve Dolaysız Tamit Türleri (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dilbilim Anabilimdalı, Ankara.

Haig, G. 2001. ‘Linguistic Diffusion in Present – Day East Anatolia: From Top to Bottom’, *Areal Diffusion and Genetic Inheritance: Problems in Comparative Linguistics*, Editörler: Alexandra Y. Aikhenvald, R.M.W. Dixon. s. 195-224.

Haig, G. 2004. *Alignment in Kurdish: a diachronic perspective*, Habilitationsschrift zur Erlangung der venia legendi für das Fachgebiet Allgemeine Sprachwissenschaft, eingereicht bei der Philosophischen Fakultät der Christian-Albrechts-Universität zu Kiel.

Haig, G. 2007. 'Grammatical borrowing in Kurdish (Northern Group)', *Grammatical Borrowing in Cross-Linguistic Perspective*, Editörler: G. Bossong, B. Comrie, Y. Matras, Mouton de Gruyter, Berlin · New York, s. 165-185.

Haig, G. Matras, Y. 2002 'Kurdish Linguistics: A Brief Overview', *Sprachtypol. Univ. Forsch. (STUF)*, Berlin 55. s. 3-14.

Harutyunyan, N. V. 2001. *Korpus Urartskich Klinoobraznych Nadpisei (Corpus Of Urartian Cuneiform Inscriptions)*, Erivan.

Haspelmath M. 2008. 'Loanword typology: Steps toward a systematic cross-linguistic study of lexical borrowability' *Aspects of Language Contact*, Editörler: Georg Bossong, Bernard Comrie, Yaron Matras, Mouton Mouton de Gruyter, Berlin · New York. s. 33-62.

Heine, B. ve Kuteva, T. 2005. *Language Contact and Grammatical Change*, Cambridge University Press.

Heine, B. ve Kuteva, T. 2007. 'Identifying instances of contact-induced grammatical replication' MPI Leipzig, (Preliminary Version).

Heine, B. ve Kuteva, T. 2008. 'Constraints On Contact-Induced Linguistic Change', *Journal of language contact – THEMA 2*. Erişim: www.jlc-journal.org. s. 57-90.

İmer, K. Kocaman, A. Özsoy S. A. 2011 *Dilbilim Sözlüğü*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.

Johanson, L. 1998. 'Code-copying in Irano-Turkic'. *Language Sciences* 20: s. 325–337.

Johanson, L. 1999. 'Attractiveness and Relatedness: notes on Turkic Language Contacts' *Proceedings of the twenty-fifth annual meeting of the Berkeley Linguistic Society, Special Session on Caucasian Dravidian and Turkic Linguistic*, Editörler: J. Good, A. C.L. Yu, s. 87-93.

Johanson, L. 2002. *Structural Factors in Turkic Languages Contacts*, Padstow, Cornwall.

Johanson, L. 2006a, 'Historical, Cultural and Linguistics Aspects of Turkic - Iranian contiguity' *Turkic Iranian Contact Areas*, Harrasowitz Verlag, Wiesbaden, Erişim: <http://www.turkiclanguages.com/www/Johanson2006.pdf>

Johanson, L. 2006b. 'Turkic language contacts in a typology of code interaction'. In *Turkic Languages in Contact*, Editörler: H. Boeschoten. Berlin: Harrassowitz Verlag, s. 4-27.

Johanson, L. 2006c. 'Turkic Iranian Contact Areas, Historical and Linguistic Aspects, (Review), Editörler: L. Johanson, C. Bulut. *Turkologica* 62, s.1-14.

Johanson, L. 2008. 'Remodeling grammar: Copying, conventionalization, grammaticalization'. *Language Contact and Contact Languages*, Editörler: K. N. Siemund. P. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, s. 325 – 337.

Karahan, L. 1996. *Anadolu ağızlarının sınıflandırılması*, Türk Dil Kurumu.

König, W. 2010. 'Investigating language in space: Methods and empirical standards Language and Space' *An International Handbook of Linguistic Variation*, Volume V Data collection and corpus-building, Edited by Peter Auer and Jürgen Erich Schmidt, Walter de Gruyter, Berlin/New York, s. 494-512.

Karahan, F. 2005. 'Bilingualism in Turkey' *ISB4: Proceedings of the 4th International Symposium on Bilingualism*, ed. James Cohen, Kara T. McAlister, Kellie Rolstad, ve Jeff MacSwan, Somerville, MA: Cascadilla Press, s. 1152-1166.

Koptjevskaja, T. – M. 2007, 'Linguistic Typology and Language Contact', *The Oxford Handbook of Typology*. Oxford: Oxford University Press.

Levendoğlu, M. F. 2006. *Küresinliler Örneğinde Kültürel Kimlik (Küresinliler'in Sosyo-Kültürel Yapısı)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Antropoloji (Sosyal Antropoloji) Anabilim Dalı.

Mackenzie, D. N. 1961. 'The Origins of Kurdish', *Transactions of the Philological Society*, s. 68-86.

Matras, Y. Reershemius, G. 1991, 'Standardization Beyond the State: The Cases of Yiddish, Kurdish and Romani' *Standardization of National Languages, Symposium On Language Standardization*, 2-3 February 1991, Editörler: U. von Gleich and E. Wolff, s. 103-123.

Matras, Y. 2009, *Language Contact*, Cambridge University Press.

Muysken, P. 2008a, *Functional Categories*, Cambridge University Press.

- Muysken, P. 2008b, 'Conceptual and Methodological Issues in Areal Linguistics' *From Linguistics Areas to Areal Linguistics*, Editör. P. Muysken, John Benjamins, s.1-25.
- Myers-Scotton, C. 2006, *Multiple Voices An Introduction to Bilingualism*, Blackwell Publishing.
- Olach, Z. 2012. *A Halich Karaim Bible Translation*, Uppsala University, Department of Linguistics and Philology.
- Özer, A. 2010. *Beş Büyük Tarihi Kavşakta Kürtler ve Türkler*, Hemen Kitap, sayı. 25.
- Perry, J. 2001. 'The Historical Role of Turkish in Relation to Persian of Iran' *Iran & the Caucasus*, Vol. 5 s. 193-200
- Rendon, G. J. 2008. *Typological Constraints on Language Contact, Amerindian Languages In Contact With Spanish*, Faculteit der Geesteswetenschappen, Universiteit van Amsterdam.
- Rehbein, J. 2001. 'Turkish in European Societies' *Lingua e Stile XXXVI-2/2001*, s. 317-334
- Rehbein, J. Karakoç, B. 2004. 'On Contact-Induced Language Change of Turkish Aspects: Languaging in Bilingual Discourse', *Copenhagen Studies in Bilingualism* Vol. 36. s. 125-149.
- Rehbein, J. Herkenrath, A, Karakoç, B. 2009. Turkish in Germany – On contact-induced language change of an immigrant language in the multilingual landscape of Europe. *STUF, Akademie Verlag*, 62, 3: s. 171-204.

- Rizgar, B. 1996 *Learn Kurdish, A multi-level course in Kurmanji*, Great Britain.
- Romaine, S. 2008, *Bilingualism*, Merton College, University of Oxford, Blackwell Publishing.
- Siemund, P. 2008, 'Language Contact: Constraints and Common Paths of Contact Induced Language Change', *Language Contact and Contact Languages*, John Benjamins, Editörler: P. Siemund, ve N. Kintana, s. 3-15.
- Thackston, W.M. 2006. *Kurmanji Kurdish : A Reference Grammar with Selected Readings*, Erişim: http://www.fas.harvard.edu/iranian/Kurmanji/kurmanji_1_grammar.pdf.
- Thomason, S. G. 2001, *Language Contact*, Edinburgh University Press.
- Trask, R.L. 1996. *Historical Linguistics*, Oxford University Press.
- Trask, R.L. 1999. *Key Concepts in Language and Linguistics*, Routledge.
- Uzun, N. E. 2004. *Dilbilgisinin temel kavramları: Türkçe üzerine tartışmalar*. İstanbul.
- Uzun, N. E. 2006. *Biçimbilim: temel kavramlar*: Papatya Yayıncılık.
- Wei, L. 2007. 'Dimensions of Bilingualism,' *The Bilingualism Reader*, Editör: L. Wei. 2nd ed. Routledge. s. 1-23
- Varol, O. 2005. *Çivi Yazılı Belgeler Işığında Urartu Dili'nin Yapısal Özellikleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Zabrodskaya, A. 2009, *Russian-Estonian Language Contacts: Grammatical Aspects of Language Use and Change*, (Phd Dissertation on Humanities), Tallinn Üiversitesi.

EKLER:

İkidillilere Ait Sözcelerdeki Etkileşim Birimler

TABLO KISALTMALARI

AE.	Adeylemler	Ö.	Özne
AR.	Arapça	Sf.	Sıfat
Bel.	Belirteç	Sr.Bğ.	Sıralama Bağlacı
D.Bel.	Durum Belirteci	Sy.Bl.	Söylem Belirleyici
FA.	Farsça	Sz.Bğ.	Sözce Bağlacı
FR.	Fransızca	Y.	Yüklem
İNG.	İngilizce	YN.	Yunanca
İT.	İtalyanca	Y-Y. Bel.	Yer-Yön Belirteci
K.	Karma (Kürtçe birimlerle karışık	Z.Bel.	Zaman Belirteci
N.	Nesne		

Konuşucu ve Sözce No	<u>Etkileşim Birimli Sözceler</u> , ve [Sözcesel Üye Sınırları]	Sözcüksel / Sözcesel Kod Karıştırma Ulamları	Birimlerin Köken Kodları
İG52/1	Ez hatime vıra <u>qapali</u> bu] 'Buraya geldim, (kapı) kapalıydı'	Sf. / K.Y.	TR.
İG52/2	¹ Gapiya ve] ² dolanmış kır] 'Kapınızı dolandım (kapınıza göz attım)'	¹ Ad. / K.N. ² AE. / K.Y.	^{1,2} TR.
İG52/3	Go bavo <u>galabalixe</u>] 'Dedi: Baba, (meydan) kalabalıktır'	Sf. / K.Y.	AR.
İG52/4	Evane <u>az</u> bu] 'Onlar azdı (az sayıda insanlardı)'	Sf. / K.Y.	TR.

İG52/5	¹ Bilêta min ² gêri da 'Biletimi geri verdim'	¹ Ad. / K.N. ² Bel. / Y- Y.Bel.	¹ İT. / FR. ² TR.
İG52/6	¹ Uçax ² bilêta xa ez bıbirım verım 'Uçak biletimi ben kesip geleyim'	¹⁺² Ad. / K.N.	¹ TR. ² İT/FR
İG52/7	¹ Zatan ² işê ve heye 'Zaten işiniz vardır'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Ö.	¹ AR. ² TR.
İG52/8	Gêçık yabancı bu 'Kız yabancıydı'	Sf. / KY.	FA.
İG52/9	Bavê vê dayga vê ¹ gompile ² devamli hatın dîçun 'Annesi babası komple (hepsi) devamlı gelip gidiyordu'	^{1,2} Bel. / D.Bel.	¹ FR. ² AR.
İG52/10	Serbest runiştne xanê 'Evde serbest oturmuşlar'	Bel. / D.Bel.	FA.
İG52/11	Teqsiyek hebu dıgerand 'Bir taksi vardı, geziyordu'	Ad. / K.Ö.	FR.
İG52/12	Qrêdi zıstand 'Kredi aldı'	Ad. / N.	İT./FR.
İG52/13	Neha ji ¹ qırêdi ² ödemiş dıket 'Şimdi de kredi (geri) ödüyor'	¹ Ad. / N. ² AE. / K.Y.	¹ İT. / FR. ² TR.
İG52/14	Maaşa wê bırine 'Maaşını götürmüşler (çalmışlar)'	Ad. / K.N.	AR.
İG52/15	Boşluğek bıšta wê hebu 'Sirtında bir boşluk vardı'	Ad. / K.Ö.	TR.
İG52/16	Danane apartmanê 'Apartmana bırakmışlar'	Ad. / K.Y-Y. Bel.	FR.
İG52/17	Her carê ji dırevın 'Her seferinde de kaçıyorlar'	Sf. / K.Z.Bel.	FA.
İG52/18	Ev ji hemşireyeke	Ad. / K.Y.	FA.

	‘O da bir hemşiredir’		
İG52/19	[Ketiye <u>xestexeneyeki</u>] ‘Hastahaneye girmiş (çalışmaya başlamış)’	Ad. / K.Y-Y. Bel.	FA.
İG52/20	¹ <u>Ev ji gotiye</u> ² <u>baba ben kendime özel bi daire tutacam</u> ‘O da demiş: baba ben kendime özel bir daire tutacağım’		
İG52/21	Yêk edi <u>bêkar</u> maye] ‘Bir başkası bekâr kalmış’	Bel. / K.Y.	AR./FA.
İG52/22	Vê <u>saxiya</u>] Gulperi dıxast ‘O hayattayken Gülperiyi istiyordu’	Ad. / K.Z.Bel.	TR.
İG52/23	<u>Zatan</u> xemmu qerê wê bu ‘Zaten hepsi onun borcu ydu’	Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	AR.
İG52/24	¹ <u>Bir iki sefer geldim</u> ² <u>siz yoxdun</u> ‘Bir iki sefer geldim siz (evde) yoktunuz’	² -Kişi uyumu	
İG52/25	¹ <u>Yalova nasıl bi yêrdır</u> ² <u>cêhê emekliyane</u> ‘Yalova nasıl bir yerdir? Emeklilerin yeridir’	¹ Soru sözcüğü ² Açıklama sözcüğü	
İG52/26	<u>Ûç qata</u> gêçemezsin ‘Üç katı geçemezsin (ev yaparken)’	Belirtme durumu →Yönelme durumu	
İG52/27	<u>Çocuxlara</u> çalışmaya başladı ‘Çocuklar çalışmaya başladı’	+Yönelme durumu ekli	
İG52/28	<u>Bêş alti sene</u> ancax bitirdiler ‘Beş altı senede ancak bitirdiler’	-Bulunma durumu ekli	
İG52/29	<u>Gêçen senen</u> herhal yapmaya çalışiyur ‘Geçen seneden beri herhalde yapmaya çalışıyor’	İlgeç yerine tamlanan eki	
İG52/30	Benim iki üç günım yolda gider ‘Benim iki üç günüm yolda gider (geçer)’		

İG52/31	Diyor ben <u>Zeytunun</u> evin ekme ^{yi} yêmem 'Diyor ben Zeytinin evinin ekmeğini yemem'	-Tamlanan ekli	
İG52/32	Bêriwan guşkê ¹ sert e ² qelbê ³ sert e 'Berivan biraz serttir kalbi (vicdanı) serttir'	¹ Sf. / K.Y. ² Ad. / K.Ö. ³ Sf. / K.Y.	^{1,3} FA. ² AR.
İG52/33	<u>Xurmeta</u> wê gel de heye 'Sana hürmeti vardır'	Ad. / K.N.	AR.
İG52/34	Ew quşkê gel xaleta vê <u>acız</u> buye 'O biraz teyzesine karşı aciz (rahatsız) olmuş'	Sf. / K.Y.	AR.
İG52/35	Neha ji <u>eyniye</u> 'Şimdi de aynıdır'	Sf. / K.Y.	AR.
İG52/36	<u>Yaramaze</u> '(Çocuk) yaramazdır'	Sf. / K.Y.	TR.
İG52/37	¹ <u>Derdê</u> vê ² <u>bilgisayare</u> 'Onun derdi bilgisayardır'	¹ Ad. / K.Ö. ² Ad. / K.Y.	¹ FA. ² TR.
İG52/38	¹ <u>Hem</u> xunşirine ² <u>hem</u> başe 'Hem kanı tatlıdır hem (de) iyidir'	^{1,2} (Sr.Bğ.) Bel. / D.Bel.	^{1,2} FA.
İG52/39	<u>Merxamete</u> Naci geleke 'Nacinin merhameti çoktur'	Ad. / K.Ö.	AR.
İG52/40	¹ <u>Diyarbakırî</u> ² <u>qral</u> bu 'Diyarbakırda kraldı'	¹ Ad. / K.Y-Y. Bel. ² Sf. / K.Y.	¹ TR. ² Sırpça
İG52/41	<u>Marketa</u> vê hebu 'Bir marketi vardı'	Ad. / K.N.	İNG.
İG52/42	[Bênc şêşt <u>eleman</u>] dê da dıxêbite 'Beş altı eleman içinde çalışıyor'	Ad. / K.Ö	FR.
İG52/43	<u>Qesaba</u> vê ber bu 'Kasabı (kasap dükkanı) önündeydi'	Ad. / K.Ö.	AR.
İG52/44	<u>Goperatifê</u> ahi çêkır 'Koperatifte ev yaptı'	Ad. / K.Y-Y. Bel.	FR.
İG52/45	Xuşga mın çu <u>begem</u> nakır	AE./ K.Y.	TR.

	‘Kızkardeşim gitti beğenmedi’		
İG52/46	Naha ji <u>işê</u> van xaş e ‘Şimdi de işleri iyidir’	Ad. / K.Ö.	TR.
İG52/47	<u>Çevra</u> vê heye ‘Çevresi (tanıdıkları) var’	Ad. / K.Ö.	TR.
İG52/48	¹ Yalnız ² daha ew bu ‘Yalnız daha şey oldu’	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Bel. / Z.Bel.	^{1,2} TR.
İG52/49	Ew çu ¹ semta ² depremê ‘O deprem semtine gitti’	¹ Ad. + ² Ad. / K.Y- Y. Bel.	¹ AR. ² TR.
İG52/50	Mala vê <u>yıxılmış</u> bu ‘Evi yıkıldı’	AE. / K.Y.	TR.
İG52/51	Birakê vana ¹ siyasetê ² dewletê dit ‘Erkek kardeşleri devlet siyasetini gördü’	¹ Ad. + ² Ad. / K.N.	^{1,2} AR.
İG52/52	Yêk <u>xepsê</u> da bu ‘Biri hapisteydi’	Ad. / K.Y-Y. Bel.	¹ AR.
İG52/53	Ew <u>siyasetê</u> da bu ‘O siyasetteydi (siyasetin içindeydi)’	Ad. / K.Y.	¹ AR.
İG52/54	Ew ¹ sebeba ² qedere ‘Bu kaderin sebebidir’	¹ Ad. + ² Ad. / K.Y.	^{1,2} AR.
İG52/55	<u>Qeza</u> derbaz kır ‘Kaza geçirdi’	Ad. / N.	AR.
İG52/56	<u>Tedavi</u> kır ‘Tedavi etti’	Ad. / K.Y.	AR.
İG52/57	Mîlêvê <u>pîlatin</u> girêdan ‘Koluna pilatin sardılar’	Ad. / N.	FR.
İG52/58	<u>Seqet</u> bu ‘Sakatlandı’	Sf. / K.Y.	AR.

İG52/59	<u>Taxım</u> bergiri bu ‘Takım (elbise) giymişti’	Ad. / N.	TR.
İG52/60	<u>Qıravatek</u> sor hebu ‘Kırmızı bir kravat vardı’	Ad. / K.Ö.	FR.
İG52/61	¹ <u>Ara</u> van ² <u>xıra</u> bu ‘Araları harap oldu (bozuldu)’	¹ Ad. / K.Ö. ² Sf. / K.Y.	¹ TR. ² AR.
İG52/62	<u>Başbaxan</u> hat çu ‘Başbakan geldi gitti’	Ad. / Ö.	TR.
İG52/63	<u>Açılışa</u> Türkmenoğlia kır ‘Türkmenoğlunun açılışını yaptı’	Ad. / K.N.	TR.
İG52/64	¹ <u>Millet</u> na hema ² <u>polês</u> bu ‘Millet yoktu, öyle polis vardı’	¹ Ad. / Ö. ² Ad. / Ö.	¹ AR. ² FR.
İG52/65	¹ <u>Zaten</u> qet ² <u>millet</u> tınne bu ‘Zaten hiç millet yoktu’	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / Ö.	^{1,2} AR.
İG52/66	¹ <u>Milletê</u> ² <u>birleştirmiş</u> kırıye ‘Milleti birleştirmiş’	¹ Ad. / K.N. ² AE. / K.Y.	¹ AR. ² TR.
İG52/67	Hew qasê <u>sêyirci</u> hebu ‘O kadar seyirci vardı’	Sf. / K.Ö.	AR.
İG52/68	Hema <u>resmen</u> go ‘Öyle resmen söyledi’	Bel. / D.Bel.	AR.
İG52/69	¹ <u>Taze</u> ² <u>parxek</u> çêkırime ‘Taze (yeni) bir park yapmışlar’	¹ Sf. + ² Ad. / K.N.	¹ FA. ² FR.
İG52/70	<u>Panqart</u> çêkırime ‘Pankart yapmışlar’	Ad. / N.	FR.
İG52/71	¹ <u>Telefona</u> xa ² <u>meşgul</u> dıkir ‘Telefonunu meşgul ediyordu’	¹ Ad. / K.N. ² Sf. / K.Y.	¹ FR. ² AR.
İG52/72	Gırukê vê dane ¹ <u>baxım</u> ² <u>evi</u> ‘Oğlunu bakımevine vermişler’	¹⁺² Ad. / Y-Y. Bel.	¹⁺² TR.

İG52/73	¹ Hazırlıxa ² universiti dıkır 'Üniversiteye hazırlanıyordu'	¹⁺² Ad./ K.N.	¹ AR./TR. ² FR.
İG52/74	¹ Qonutê ser rê ² barajê heye 'Barajın yolu üstünde konutu (evi) vardır'	¹ Ad. / K.Ö. ² Ad. / K.Y- Y. Bel.	¹ TR. ² FR.
İG52/75	¹ Xeci Enver ² ara van vısa ³ qerar kır 'Hacı Enver aralarının öyle olmasına karar verdi'	¹ Sf. / K.Ö. ² Ad. / K.N. ³ Ad. / K.Y.	^{1,3} AR. ² TR.
İG52/76	Nızanım çı hazır kıriye 'Bilmiyorum ne hazırlamış'	Sf. / K. Y.	AR.
İG52/77	Tavux inandı bu ber xa 'Önüne tavuk getirmişti'	Ad./ N.	TR.
İG52/78	Xudê ez kıbarım 'Valla ben kıbarım'	Sf. / K. Y.	AR.
İG52/79	Careki gêri çu 'Bir daha geri gitti'	Bel. / Y-Y. Bel.	TR.
İG52/80	Tedavi dıke 'Tedavi ediyor'	Ad. / K.Y.	AR.
İG52/81	Kelmeek gote mêrê xa 'Kocasına yolu bir kelime dedi'	Ad. / K.N.	AR.
İG52/82	Hın zeif buye 'O kadar çok zayıflamış'	Sf. / K.Y.	AR.
İG52/83	Belki deh danzde sal heye neçuye 'Belki on oniki yıldır gitmemiş'	Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	FA.
İG52/84	¹ Têlefôn kır go ² ecele vere 'Telefon etti acele gel dedi'	¹ Ad. / K.Y. ² Bel. / D.Bel.	¹ FR. ² FA.
İG52/85	¹ Qeseba xa ² terk gırıbu 'Kasap (dükkanını) terk etmişti'	¹ Ad. / K.N. ² Ad./ K.Y.	^{1,2} AR.
İG52/86	¹ Wextêde ² aşçibaşı buye 'Vaktinde aşçı başıymış'	¹ Ad. / K.Z.Bel.	¹ AR. ² TR.

		² Ad./ K.Y.	
İG52/87	<u>Exlaqı</u> vê] xıra kır 'Ahlağını bozdu'	Ad./ K.N.	AR.
İG52/88	<u>Anaxtar</u> da mın 'Anahtar verdi bana'	Ad. / N.	YN.
İG52/89	¹ <u>Yêmek</u> ² <u>hazır</u> ke] 'Yemek hazırla'	¹ Ad. / N. ² Sf. / K.Y.	¹ TR. ² AR.
İG52/90	Ew gurêk vısa <u>yaramaze</u> 'Bu erkek çocuk öyle yaramazdır'	Sf. / K.Y.	TR.

Konuşucu ve Sözcü No	Etkileşim Birimli Sözcüler, ve [Sözcüsel Üye Sınırları]	Sözcüksel / Sözcüsel Kod Karıştırma Ulamları	Birimlerin Köken Kodları
NV55/1	Mı ¹ <u>tırpan</u> <u>kêşa</u> [<u>yêk</u> ² <u>damarê</u> mın] nema 'Ben tırpan çektim tek damarım (kapalı) kalmadı'	¹ Ad. / N. ² Ad. / K.Ö.	¹ YN. ² TR.
NV55/2	¹ <u>Yaş</u> ² <u>ilerlemiş</u> buye] 'Yaş ilerlemiş (yaşlanmış)'	¹ Ad. / Ö. ² AE. / K.Y.	^{1,2} TR.
NV55/3	¹ <u>Damaran</u> ² <u>tıxanmış</u> <u>dike</u>] ³ <u>vucut</u> şol nake 'Damarları tıkıyor (tıkadığından) vücut çalışmıyor'	¹ Ad. / K.N. ² AE. / K.Y. ³ Ad. / Ö.	^{1,2} TR. ³ AR.
NV55/4	Ewa ¹ <u>bahçe</u> ² <u>tepmiş</u> <u>giriye</u>] 'Bu bahçe tepmiş'	¹ Ad. + ² AE. / K. Y.	¹ FA. ⁺ ² TR.
NV55/5	¹ <u>İnşaatê</u>] xiz <u>biriye</u> ² <u>pirket</u> <u>biriye</u>] 'İnşaata kum götürmüş pirket götürmüş'	¹ Ad. / K.Y- Y. Bel. ² Ad. / N.	¹ AR. ² —
NV55/6	Ew ji ¹ <u>gorê</u> ² <u>yaşıye</u>] 'O da yaşına göredir'	¹ İlgeç ⁺ ² Ad. / K.Y.	^{1,2} TR.
NV55/7	Mırovê <u>yaşlanmış</u> <u>bit</u>] neşit şol <u>biki</u>	AE. /	TR.

	‘İnsan yaşlanınca iş yapamaz olur’	K.D.Bel.	
NV55/8	Hema [bê <u>hereket</u> ma me şol nekir ‘Öyle hareketsiz kaldık, biz iş yapmadık’	Ad. / K.D.Bel.	AR.
NV55/9	¹ Em̄a ² işte dısa ³ ıxanmış dıke] ‘Ama işte yine tıkanıyor’	^{1,2} Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ³ AE. / K.Y.	¹ AR. ^{2,3} TR.
NV55/10	Her cara mı ¹ ne ² kadar dar dışkınıim hetta şevê] ez baş dıbım ‘Her seferinde ben ne kadar ağaç kırılıyorsam akşama kadar, iyi oluyorum’	¹⁺² Bel. / D.Bel.	AR.
NV55/11	¹ Hem ² kalp ³ xereket dıket] ⁴ hem ⁵ damar ⁶ xereket dıket] ‘Hem kalp hareket ediyor hem damar hareket ediyor’	^{1,4} (Sr.Bğ.) Bel. / D.Bel. ^{2,5} Ad. / Ö. ^{3,6} Ad. / K.Y.	^{1,4} FA. ^{2,3,6} AR. ⁵ TR.
NV55/12	¹ Daha ² rextlemiş bune] ‘Artık rahatlamışlar’	¹ Bel. / D.Bel. ² AE. / K.Y.	¹ TR. ² AR.
NV55/13	¹ Vücuda mıro] ² eraba ³ yağê şevitine ⁴ eyni wê] buye ‘İnsanın vücudu araba yağ yakar (ya) aynı öyle olmuş’	¹ Ad. / K.Ö. ² Ad. / Ö. ³ Ad. / K.N ⁴ Bel. / D.Bel.	^{1,4} AR. ² Sakaca ³ TR.
NV55/14	Mı go işte ben sedatın babasıym ‘Ben dedim işte ben Sedatın babasıym’	Y.Sz.Bğ. / Bel. / D.Bel.	TR.
NV55/15	¹ Dünyayê ² pera] [bışta ³ dewletê] dıden ‘Devletin sırtına dünyanın parasını veriyorlar (yüküyorlar)’	¹ Ad. ⁺² Ad. / K.N. ³ Ad. / K.Y-Y. Bel.	^{1,3} AR. ² FA.
NV55/16	Ez <u>bazara</u> xa] bıkem ‘Ben pazarlığımı yapayım’	Ad. / K.N.	FA.

NV55/17	Emê eqreba yêttene 'Biz senin akrabanız'	Ad. / K.Y.	AR.
NV55/18	¹ Fiyada ² uygun çêbit bide 'Uygun bir fiyat olursa ver'	¹ Ad. + ² Sf. / K.Ö.	¹ AR. + ² TR.
NV55/1	Xaniya vê bal ¹ yatlı ² oxul bu 'Evi yatılı okulun yanındaydı'	¹⁺² Ad. / K.Y.	¹⁺² TR.
NV55/20	Herkes gunehê 'Herkes günahdır'	Adıl/ Ö.	FA.
NV55/21	Duaê te biken 'Sana dua ederler'	Ad. / K.N.	AR.
NV55/22	Yaşê vê çinüne 'Yaşı (fazla) yoktur'	Ad. / K.Ö.	TR.
NV55/23	Hema qarşîê bê dîsa here 'Karşı gelse bile yine git'	Ad. / K.Y.	TR.
NV55/24	¹ Belke ² xetayek kır 'Belki bir hata yaptım'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.N.	¹ FA. ² AR.
NV55/25	Mırov vehesa düşünmiş bit baştır dibe 'İnsan böyle düşünürse daha iyi olur'	AE./ K.Y.	TR.
NV55/26	¹ Gere em ji ² suçi ven neken 'Bizim onların suçunu yapmamamız gerek'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.N.	^{1,2} TR.
NV55/27	Ew ji ¹ emır ² quline 'Onlar da emir kuludurlar'	¹ Ad. + ² Ad. / K.Y.	¹ AR.+ ² TR.
NV55/28	Xudê ¹ isteyerek ² heyatî çikesi nayêşit 'Valla, isteyerek hayatta kimseyi incitmez'	¹ Ulaş / D.Bel. ² Ad. / K.N.	¹ TR. ² AR.
NV55/29	¹ En ² yaxinê me Şahmanisêne 'Bize en yakın (aşiret) Şahmanıdır'	¹ Sf. + ² Ad. / K.Ö.	¹⁺² TR.

NV55/30	De demli xejê dıke 'Sen demli seviyorsun'	Bel. / D.Bel.	FA.
NV55/31	Mala vê hema [ser rêya ¹ çarşamba ² pazariye 'Evi öyle çarşamba pazarının yolu üstündedir'	¹ Ad. + ² Ad. / K.Y-Y. Bel.	¹⁺² FA.
NV55/32	Geleki <u>mexelleli</u> bu] 'Çoğu mahalledendi'	Ad. / K.Y.	AR.
NV55/33	<u>Qerebalix</u> bu 'Kalabalıktı'	Sf. / K.Y.	AR.
NV55/34	Hinek mêvan ji dürve dê <u>qarişmiş</u> dıbü] 'Uzaktan gelen bazı misafirler de karişiyordu'	AE. / K.Y.	TR.
NV55/35	Hinde <u>mexelleli</u> ji] nebun 'Bu kadarı mahalleli de değildi'	Ad. / K.Ö.	AR.
NV55/36	¹ <u>Devamli</u> livê bün [nav ² <u>taziya</u> 'Devamlı orada taziyenin içindeydiler'	¹ Bel. ² Ad. / K.Y-Y. Bel.	^{1,2} AR.
NV55/37	¹ <u>Belediyê</u> da ² <u>temirciye</u> çiye] 'Belediyede tamirci midir nedir'	¹ Ad. / K.Y-Y. Bel. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} AR.
NV55/38	Niyazi zehf <u>degerliye</u> 'Niyazi çok değerlidir'	Sf. / K.Y.	TR.
NV55/39	Gelek <u>degerlenmiş</u> buye] 'Çok değerlenmiş'	AE. / K.Y.	TR.
NV55/40	[Fetoê <u>qulupci</u> bu] 'Kulüpçü olan Fethiydi'	Ad. / K.Y.	İNG.
NV55/41	Ev ji ¹ <u>eyni</u> çu ² <u>rexma</u> xudê] 'O da aynı (şekilde) Allahın rahmetine gitti (rahmetli oldu)'	¹ D.Bel. ² Ad. / K.Y-Y. Y. Bel.	^{1,2} AR.
NV55/42	<u>Eşya</u> dabü 'Eşya vermişti'	Ad. / N.	AR.

NV55/43	¹ Emâ Edo ² temiz nebü ‘Ama Erdal temiz değildi’	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Sf. / K.Y.	^{1,2} AR.
NV55/44	Hetta êvarê sûtari bü] ‘Akşama kadar soytarıydı’	Sf. / K.Y.	AR. / YN.
NV55/45	¹ Evvîlê Sebri çu ² rexma Xudê] ‘Önce Sabri Allahın rahmetine gitti’	¹ K.Z.Bel. ² Ad. / K.Y-Y. Bel.	^{1,2} AR.
NV55/46	<u>Kêyfatte</u> bîrs kem ‘Keyfini sorayım’	Ad. / K.N.	AR.
NV55/47	¹ Gizliden ² cıqara kêşiyaye ‘Gizliden sigara içmiş’	¹ Bel. / D.Bel. ² Ad. / N.	¹ TR. ² FR.
NV55/48	¹ Devam ² cıqarê kıriye ‘Sigaraya devam etmiş’	¹ Ad.+ ² Ad. / K.Y.	¹ AR. ² FR.
NV55/49	Ew damar şol nekır ‘O damar çalışmadı’	Ad. / Ö.	TR.
NV55/50	¹ Devam kır] ² devam kır] ‘Devam etti, devam etti’	¹ Ad. / K.Y. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} AR.
NV55/51	[Evê ¹ damaran ² dönüşüya vê] çününe ‘O damarların dönüşü yoktur’	¹ Ad. +. ² Ad. / K.Ö.	¹ TR. ² TR.
NV55/52	¹ Qelb ² qırizi zü ³ tetiklemiş dıket] ‘Kalp krizini çabuk tetikliyor’	¹ Ad.+ ² Ad. / K.N. ³ AE. / K.Y.	¹ AR.+ ² FR. ³ TR.
NV55/53	<u>Qıriz</u> derbaz kıriye] ‘Kriz geçirmiş’	Ad. / K.Y.	FR.
NV55/54	Ev ¹ Yesêda ² emekli bübüi] ‘O YS’den emekli olduydu’	¹ Ad / K.Y-Y. Bel. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} TR.
NV55/55	<u>Kêyfa</u> vê] gelek hat ‘Çok keyiflendi’	Ad. / K.Ö.	AR.

NV55/56	[Sê gêçika vê bêkar hebün 'Üç bekar kızı vardı'	Sf. / K.Ö.	FA.
NV55/57	¹ Silahê ² atêş kırım] 'Silahı ateşlediler'	¹ Ad. / K.N. ² Ad. / K.Y.	¹ AR. ² FA.
NV55/58	<u>Çatışma</u> hebüi 'Çatışma vardı'	Ad. / Ö.	TR.
NV55/59	¹ Ne ² fabriqe heye ³ ne ⁴ iş heye ⁵ ne nan heye ⁶ ne genım heye 'Ne fabrika var ne iş var ne ekmek var ne buğday var'	¹ (Sr.Bğ.) Bel. / D.Bel. ² Ad. / Ö. ³ (Sr.Bğ.) Bel. / D.Bel. ⁴ / Ö. ⁵ (Sr.Bğ.) Bel. / D.Bel. ⁶ (Sr.Bğ.) Bel. / D.Bel.	^{1,3,5,6} FA. ² İT. ⁴ TR.
NV55/60	¹ Görevə xa] ² devam dikê] ? 'Görevine devam ediyor musun?'	¹ Ad. / K.Y- Y. Bel. ² Ad. / K.Y.	¹ TR. ² AR.
NV55/61	¹ Dêdi ez ² emekli bume] 'Dedi ben emekli oldum'	¹ Çekimli Eylem / Y. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} TR.

Konuşucu ve Sözce No	<u>Etkileşim Birimli</u> Sözceler, ve [Sözcesel Üye Sınırları]	Sözcüksel / Sözcesel Kod Karıştırma Ulamları	Birimlerin Köken Kodları
ZC57/1	Me go ¹ durax ² he ev derêye 'Biz dedik durak aynı! o yerdedir'	¹ Ad. / Ö. ² Ünlem / D.Bel.	^{1,2} TR.
ZC57/2	Belê <u>dolmişa</u> hatı bü	Ad. /	TR.

	‘Evet dolmuşla gelmişti’	K.D.Bel.	
ZC57/3	Em nedîçine <u>daha</u> yêkî ji ‘Biz gitmiyoruz daha birtekine de ‘	Bel. / D.Bel.	TR.
ZC57/4	Malavê [rêya ¹ İskelê bal ² Eski PTT binası ‘Evi İskele yolunda Eski PTT binası yanında’	¹ Ad. + ² Ad. / K.Y-Y. Bel.	¹ İT. ² TR.
ZC57/5	Şerê me <u>deva</u> mê] ser Ossêye ‘Kavgamız davamız Osman hakkındadır’	¹ Ad. /K.Ö. .	AR.
ZC57/6	Ossê [bal <u>betonciyane</u> ‘Osman betoncuların yanındadır’	Ad./ KY	FR.
ZC57/7	Ew ¹ kafirê reş [keta ² inyatê ‘O siyah kâfir inada düştü’	¹ Ad./ Ö. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} AR.
ZC57/8	Mı go ka bêhle <u>idare</u> ke] ‘Ben dedim hani bekle idare et’	Ad. / K.Y	AR.
ZC57/9	¹ Odek ² salonekê çêkım ‘Bir oda bir salon yapayım’	¹ Ad.+ ² Ad. / K.N.	¹ TR. ² FR.
ZC57/10	¹ İnsanê bê ² teqat bu] ‘Takatsiz bir insandı’	¹ Ad.+ ² Sf. / K.Y.	^{1,2} AR.
ZC57/11	<u>Merxameta</u> vê] tınne bu ‘Merhameti yoktu’	Ad. / K.Y.	AR.
ZC57/12	Me ¹ odek ² mutfağek ³ salonek çêkır [serê ⁴ bexçe da ‘Biz bahçenin başında bir oda, bir mutfak, bir salon yaptık’	¹⁺²⁺³ Ad. / K.N ⁴ Ad. / K.Y-Y. Bel.	¹ TR. ² AR. ³ FR. ⁴ FA.
ZC57/13	<u>Baharê</u> go ezê Osso deyêxım ‘Baharın dedi: ben Osmanı çıkaracağım’	Ad. / K.Z.Bel.	AR.
ZC57/14	Başê <u>işê</u> xa daye] ‘İyidir işindedir (o)’	Ad. / K.Y	TR.
ZC57/15	Çı <u>işê</u> tte ji] bê neketiye ‘Ona hiçbir işin düşmemiş’	Ad. / K.Ö.	TR.

ZC57/16	<u>Tapiyi</u> ser navê xa çêkiriye 'Tapuyu kendi adıma yapmışım'	Ad. / K.N.	TR.
ZC57/17	Ketine <u>arayê</u> 'Araya girdiler'	Ad. / K.Y-Y. Bel.	TR.
ZC57/18	Mı <u>ayliğa</u> xa] zıstand 'Ben aylığımı aldım'	Ad. / K.N.	TR.
ZC57/19	[Axi ji <u>ek</u> ber çêkırın 'Önüne ek ev de yaptılar'	Sf. / K.N.	TR.
ZC57/20	<u>Axır</u> nese kinên 'Nolduysa durmadılar'	Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	KR. / VYT.
ZC57/21	Keta ¹ xepsê da ² aqlı vê] hate ser vê 'Hapse düşünce akli başına geldi'	¹ Ad. / K.Y-Y. Bel. ² Ad. / K.N.	^{1,2} AR.
ZC57/22	Çu hat he <u>eyniye</u>] 'Gitti geldi yine aynıdır'	Sf. / K.Y.	AR.
ZC57/23	Evê em gelek [kırıne <u>zererê</u> da] 'Onlar bizi çok zarara soktular'	Ad. / K.Y.	AR.
ZC57/24	Hema <u>idare</u> dıken] başe 'Öyle idare ediyorlar iyidir'	Ad. / K.Y.	AR.
ZC57/25	[Hın ¹ qeder ² basqî jinêki kır 'O kadar baskı kadına yaptı'	¹ Ad. + ² Ad. / K.N.	¹ AR. ² TR.
ZC57/26	Mı ¹ çöp hoyut ² xeber dıda 'Ben çöp atıyordum, konuşuyordu'	¹ Ad. / K.N. ² Ad. / K.Y.	¹ FA. ² AR.
ZC57/27	Eve me <u>mehf</u> kır] 'O bizi mahvetti'	Ad. / K.Y.	AR.
ZC57/28	Ez <u>tek</u> vê dêjimêda 'Ben sadece bunu söylüyorum'	Bel. / D.Bel.	TR.
ZC57/29	Osso <u>gunahe</u> 'Osman günahtır'	Sf. / K.Y.	FA.
ZC57/30	Mı go ¹ var çava ² yoxtur	^{1,2} Ad. / Y.	^{1,2} TR.

	‘Ben dedim: var nasıl yoktur’		
ZC57/31	Me <u>qarşıa</u> yêkın] ‘Evlerimiz karşı karşıyadır’	Sf. / K.Y.	TR.
ZC57/32	<u>Esas</u> osso mabu ser malê ‘Esasen Osman evin idarecisi kalmıştı’	Bel. / D.Bel.	AR.
ZC57/33	<u>Heq</u> yê osso bu] ‘Osmanın hakkıydı’	Ad. / K.Y.	AR.
ZC57/34	<u>Mahane</u> lê gırtın] ‘Bahane tutuyorlar’	Ad. / K.Y.	FA.
ZC57/35	Cinar ji dêt <u>eqraba</u> ji dêt ‘Komşu da gelir akraba da gelir’	Ad. / Ö.	AR.
ZC57/36	Burhan [ser ¹ halq ² otobisiye ‘Burhan halk otobüsü üstünde (kullanıyor)’	¹⁺² Ad. / K.Y- Y. Bel.	¹ AR.+ ² FR./İNG.
ZC57/37	¹ Top ² sahasi vê deri heye ³ xali ⁴ sahasi ‘Orada top sahası vardır, halı sahası’	¹⁺² Ad. / Ö. ³⁺⁴ Ad. / Ö.	¹ TR.+ ² AR. ³ FA.+ ⁴ AR.
ZC57/38	<u>Aha!</u> nüzikê vane ‘Aha! onlara yakındır’	Ünlem / D.Bel.	—
ZC57/39	Em ji <u>müsada</u> ve] bıxazın ‘Biz (de) müsadenizi isteyelim’	Ad. / K.N.	AR.

Konuşucu ve Sözcce No	Etkileşim Birimli Sözceler, ve [Sözcisel Üye Sınırları]	Sözcüksel / Sözcisel Kod Karıştırma Ulamları	Birimlerin Köken Kodları
TV48/1	Mı İdrisê züda neditiye <u>yaw</u> ‘Ben İdrisi çoktandır görmedim yahu!’	Ünlem/ D.Bel.	AR.
TV48/2	Hesen ji ¹ vextê ² rexmeti Silhedin] ³ cenazei da] bu ‘Hasanı da rahmetli Selahattinin	¹ Ad.+ ² Ad. / K.Z.Bel.	^{1,2} AR. ³ AR./FA.

	cenazesindeydi o vakit (gördüm)’	³ Ad. / K.Y-Y. Bel.	
TV48/3	¹ Yahu! ² temam hıngê ³ temam ‘Yahu! tamam o zaman tamam’	¹ Ünlem ^{2,3} Bel / K.D.Bel.	^{1,2,3} AR.
TV48/4	Xaniyê ve ortaxliye ‘Eviniz ortaklıdır?’	Ad. / K.Y.	TR.
TV48/5	Ev ¹ malê ² dünyayê çı ³ pise ‘Bu dünya malı ne pistir’	¹⁺² Ad. / K.Ö. ³ Sf. / K.Y.	^{1,2} AR. ³ FA.
TV48/6	Gerçi vısane ‘Gerçi öyledir’	Bel. / D.Bel.	FA.
TV48/7	Jin çen [bê ar bit ‘Kadın ne kadar arsız olsa da’	Sf. / K.D.Bel.	AR.
TV48/8	¹ Vallahi ² eyıp dıket] ‘Vallahi! ayıp ediyor’	¹ Ünlem Bel. / D.Bel. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} AR.
TV48/9	Ewê meşhur bu] ‘O meşhurdu’	Sf. / K.Y.	AR.
TV48/10	¹ Dünya çı bê ² namuse ³ yaw ‘Dünya ne namussuzdur yahu!’	¹ Ad. / Ö. ² Sf. / K.Y. ³ Ünlem / D.Bel.	^{1,2,3} AR.
TV48/11	[Ew ¹ zırtçı Suphi] ² ama gelek ³ meşhur bu] ⁴ ha!] ‘O zırtçı (palavracı) Suphi ama çok meşhur oldu ha!’	¹ Yansıma Ad. / K.Ö. ² (Sz.Bğ.) Bel. / D.Bel. ³ Sf. / K.Y. ⁴ Ünlem / D.Bel.	¹ - ^{2,3} AR. ⁴ ?TR.
TV48/12	Ve ji boşuna nagerin ‘Siz de boşuna aramayın’	Bel. / D.Bel.	TR.
TV48/13	He ¹ ayniye ² wallê çı ³ ferqavê çinüne]	¹ Sf. / K.Y.	^{1,2,3} AR.

	‘He aynıdır valla hiç farkı yoktur’	² Bel. / D.Bel. ³ Ad. / K.Y.	
TV48/14	Hingê ¹ pera ² qıymetli bu] ‘O zamanlar para kıymetliydi’	¹ Ad. / Ö. ² Ad. / K.Y.	¹ FA. ² AR.
TV48/15	Çı ferqa vê çinüne] ‘Hiç farkı yoktur’	Ad. / K.Y.	AR.
TV48/16	¹ Heyatê da xalo ² xeyvanê yê runê] ³ gerek miro şejê neket ‘Hayatta yağlı hayvan kesmemek gerek dayı’	¹ Ad. / K.Z.Bel. ² / K.N. ³ Bel. / D.Bel.	^{1,2} AR. ³ TR.
TV48/17	Goşt ¹ mersinê ² yirmibêşe ³ otuze ‘Et Mersinde yirmi beş otuz (lira)’dır’	¹ Ad. / K.Y-Y. Bel. ² Ad.+ ³ Ad. / K.Y.	¹ YN. ^{2,3} TR.

Konuşucu ve Sözcü No	Etkileşim Birimli Sözcüler, ve [Sözcüsel Üye Sınırları]	Sözcüksel / Sözcüsel Kod Karıştırma Ulamları	Birimlerin Köken Kodları
HB75/1	[Mırofê ¹ xainê ² zor ‘Hain adam zor (başedilirdir)’	¹ Sf. / K.Ö. ² Sf. / Y.	¹ AR. ² FA.
HB75/2	Zulmê Osmaniye] ‘Osmanın zulmüdür’	Ad. / K.Y.	AR.
HB75/3	Naha <u>duruma</u> vê] çavane? ‘Şimdi durumu nasıldır?’	Ad. / K.N.	TR.
HB75/4	Ahiyan nemet erde <u>imkan</u> çinüne] ‘Nametın evi aşağıdadır, imkan yoktur’	Ad. / K.Y.	AR.
HB75/5	Xezira vê <u>xelqî</u> kiderêye] ‘Kayınbabası nerelidir?’	Ad. / K.Y.	AR.

HB75/6	Ew cêhê van <u>bedava</u> firotin 'O yerlerini bedava sattılar'	Bel. / D.Bel.	FA.
HB75/7	Îroke cêhê van <u>tirilyone</u> 'Bugün yerleri trilyon eder'	Ad. / K.Y.	FR.
HB75/8	Ez çubum lêrê gelek <u>yardımcı</u> dıbu 'Ben oraya gitmiştim çok yardımcı oluyordu'	Sf. / K.Y.	FA.
HB75/9	¹ Allah ² için gelek ³ değerli bu 'Allah için çok değerliydi'	¹ Ad. ⁺² İlgeç / D.Bel. ³ Sf. / K.Y.	¹ AR. ⁺² TR ³ TR.
HB75/10	¹ Dêsinler ² için me ³ dünya ⁴ turi houtuba 'Desinler için biz dünya turu atacaktık'	¹⁺² İlgeç / D.Bel. ³⁺⁴ Ad. / N.	¹⁺² TR. ³ AR. ⁺⁴ FR.
HB75/11	Meran ji ¹ illah ² cigera van xara dıbu 'Koçların da illa (ki) ciğerleri bozuk oluyordu'	¹ Bel. / D.Bel. ² Ad. / K.Ö.	¹ AR. ² FA.
HB75/12	¹ Hema hema nüziki dused ² kilo hebu 'Hemen hemen ikiyüz kiloya yakın vardı'	¹ (İkileme) Bel. / D.Bel. + ² Ad. / K.D.Bel.	¹ FA.≠TR. ² FR.
HB75/13	¹ Mexela me de zani çavane ² en ³ aşağı set mırof dıgerın 'Mahallemizde biliyormusun nasıldır, en aşağı yüz insan geziyor'	¹ Ad. / K.Y.-Y. Bel. ²⁺³ Bel. / D.Bel.	¹ AR. ²⁺³ TR.
HB75/14	¹ Allah ² için mı go mı ³ taze ⁴ xısımek dit ⁵ ha 'Allah için, dedim, ben şimdi (iyi) bir hısım gördüm ha!'	¹ Ad. ⁺² İlgeç / D.Bel. ³ Bel. / Z.Bel. ⁴ Ad. / K.N.	¹ AR. ⁺ ² TR. ³ FA. ⁴ AR.≠TR. ⁵ TR.
HB75/15	Ez vısa <u>acımış</u> búbim 'Ben çok acımıştım'	AE. / K.Y.	TR.
HB75/16	Gelek <u>berbat</u> büi	Sf. / K.Y.	FA.

	‘Çok berbattı’		
HB75/17	Me <u>meneqêşe</u> kırıye ‘Biz münakaşa ettik’	Ad. / K.Y.	AR.
HB75/18	¹ Baldızatte ² sınırlenmiş büye nızanım çı buye ‘Baldızın sinirlenmiş (mi) bilmem ne olmuş’	¹ Ad. / K.Ö. ² AE. / K.Y.	^{1,2} TR.
HB75/19	¹ Peki me bır ² hestexanê ‘Pekala biz hastahaneye götürdük’	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Y-Y. Bel.	¹ TR. ² FA.
HB75/20	Go vere <u>ifada</u> vê bıgire ‘Dedi: gel ifadesini al’	Ad. / K.N.	AR.
HB75/21	Go ¹ dalağa vê ² zedelemiş kırine ‘Dediler: dalağımı zedelemişler’	¹ Ad. / K.N. ² AE. / K.Y.	¹ TR. ² FA.
HB75/22	Hat <u>yazixanê</u> ‘Yazihaneye geldi’	Ad. / K.Y-Y. Bel.	FA./TR.
HB75/23	Mı go ¹ gardêşim erê ² insane ‘Dedim: kardeşim, evet insanoğludur (yapar)’	¹ Ad. / N. ² Ad. / K.Y.	¹ TR. ² AR.
HB75/24	<u>Diqqat</u> bıket xara ‘Kendine dikkat etsin’	Ad. / K.Y.	AR.
HB75/25	¹ İşê vê ² gücü vê hebu lêrê ‘Burada işi gücü vardı’	¹⁺² Ad. / K.Y.	^{1,2} TR.
HB75/26	¹ İşê vê ² Başkala ³ daha daha xaştır bu ‘Başkaledeki işi daha daha iyiydi’	¹ Ad.+ ² Ad. / K.Ö. ³ (İkileme) Bel. / D.Bel.	^{1,3} TR. ² TR. +FA.
HB75/27	Jına vê yê ¹ evvıla ² emra xudê kır erê ‘Önceki karısı öldü değilmi’	¹ Sf. / K.Ö. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} AR.
HB75/28	Ew xani heye <u>garşia</u> mala İboş ‘İbrahimin evinin karşısındaki o ev varya’	Ad. / K.Y-Y. Bel.	TR.

HB75/29	Du ¹ xali ² saha çêkırine 'İki halısaha yapmışlar'	¹⁺² Ad. / K.N.	¹ FA.+ ² AR.
HB75/30	[Ser rêi ¹ qarşii ² camî 'Yolun üstünde caminin karşısında'	¹⁺² Ad. / K.Y- Y. Bel.	¹ TR.
HB75/31	Gelek ¹ şaqaci bu] ² rehmeti 'Rahmetli çok şakacıydı'	¹ Sf. / K.Y. ² Ad. / K.Ö.	¹ AR./TR. ² AR.
HB75/32	Gelek <u>millietci</u> bu] 'Çok milliyetçiydi'	Sf. / K.Y.	AR.
HB75/33	¹ Cıgara gelek ² zalime 'Sigara çok zalimdir'	¹ Ad. / K.Ö. ² Sf. / K.Y.	¹ FR. ² AR.
HB75/34	<u>Memür</u> büi] ve nine 'Memurdu değil mi'	Ad. / K.Y.	AR.
HB75/35	Gelek <u>berbate</u> 'Çok berbattır'	Sf. / K.Y.	FA.
HB75/36	¹ Esker gelek ² gunehe 'Asker çok günahdır'	¹ Ad. / Ö. ² Sf. / K.Y.	¹ AR./FA. ² FA.

Konuşucu ve Sözcü No	<u>Etkileşim Birimli</u> Sözcüler, ve [Sözcüsel Üye Sınırları]	Sözcüksel / Sözcüsel Kod Karıştırma Ulamları	Birimlerin Köken Kodları
FO82/1	Mî go ¹ sen ² heqlisen 'Ben dedim: sen haklısın'	¹ Adıl / Ö. ² Eylem / Y.	¹ TR. ² AR.
FO82/2	Me <u>tartuşmiş</u> kırı bu] 'Biz tartışmıştık'	AE. / K.Y.	TR.
FO82/3	Ew qurê se hinde <u>baha</u> da me 'Bu it oğlu bize o kadar pahalıya verdi'	Bel. / D.Bel.	FA.
FO82/4	¹ Heqqeten ² sebze ji baş] nayêt ³ doğuyê 'Hakikaten iyi sebze doğruya gelmiyor'	¹ Bel. / D.Bel. ² Ad. / K.Ö. ³ K.Y-Y. Bel.	¹ AR. ² FA. ³ TR.
FO82/5	¹ En yê ² çürük ew dêt	¹ Sf. +	^{1,2} TR.

	‘En çürük (meyve) o geliyor’	² Sf. / K.Ö.	
FO82/6	Zahir <u>Karayolê</u> da bu ‘Zahir Karayollarındaydı’	Ad. / K.Y.	TR.
FO82/7	Derê <u>odê</u> wedike ‘Odanın kapısını	Ad. / K.N.	TR.
FO82/8	¹ <u>Şimdi</u> gurek girtın [gırın ² <u>xepsê</u> da ‘Şimdi bir çocuğu yakaladılar, hapse attılar’	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Y.	¹ TR. ² AR.
FO82/9	Uğur lê vê derê <u>görevli</u> bu ‘Uğur orada görevliydi’	Ad. / K.Y.	TR.
FO82/10	<u>Çavuşa</u> fethi bu Fethinin çavuşuydu’	Ad. / K.Y.	TR.
FO82/11	Gelek ¹ <u>yardıma</u> vê ² <u>doxunmiş</u> bu Feti ‘Fethiye çok yardımı dokunmuştu’	¹ Ad.+ ² AE. / K.Y.	¹ FA.+ ² TR.
FO82/12	¹ <u>Her</u> rojê [pênç şest ² <u>litre</u> veduxot ‘Her gün beş altı litre içiyor’	¹ Sf. / K.Z.Bel. ² Ad. / K.N.	¹ FA. ² FR.
FO82/13	¹ <u>Yazıge</u> ² <u>mesrefê</u> maleke ‘Yazıktır, bir evin masrafıdır’	¹ Sf. / K.Y. ² Ad. / K.Y.	¹ TR. ² AR.
FO82/14	<u>Boşuna</u> bıgerinin çıye ‘Boşuna gezmek nedir?’	Sf. / K.Ö.	TR.
FO82/15	<u>Fuzuli</u> bıgerinin nebaşe ‘Fuzuli gezmek iyi değil’	Sf. / K.Ö.	AR.
FO82/16	<u>Zemanê</u> me da erzan bu ‘Zamanımızda ucuzdu’	Ad. / K.Z.Bel.	AR./FA.
FO82/17	¹ <u>Zemanê</u> me da hêykek ² <u>qutiye</u> ³ <u>kibrit</u> bu ‘Zamanımızda bir yumurta bir kutu kibritti (fiyatındaydı)’	¹ Ad. / K.Z.Bel. ² Ad.+ ³ Ad. / K.Y.	¹ AR./FA. ² YN. ³ AR.
FO82/18	Gelek ¹ <u>değiş</u> buye [ez ² <u>qurban</u> ‘Çok değişmiş kurban olduğum’	¹ AE. / K.Y. ² Ad. /	¹ TR. ² AR.

		K.D.Bel.	
FO82/19	Ki bu <u>ortağ</u> ette 'Kim oldu ortağın'	Ad. / K.N.	TR.
FO82/20	<u>Asıl</u> yê stewr hebit yê stewr 'Aslında, kısır olan varsa kısır olan'	Bel. / D.Bel.	AR.
FO82/21	¹ <u>Eger</u> yê stewrê ² <u>heqıqi</u> bıt goşt dekevıt 'Eğer hakiki kısır hayvan olursa et çıkar'	¹ (Sz.Bğ.; Sy.Bl.) + ² Sf. / K.D.Bel.	¹ FA. ² AR.
FO82/22	¹ <u>Feqir</u> ² <u>fuqara</u> êdi naşıt goşt bıkırt 'Fakir fukara artık et satın alamıyor'	¹⁺² Sf. (İkileme) / Ö.	¹⁺² AR.
FO82/23	Gelek ¹ <u>bahaye</u> isal du sal bu gelek ² <u>bahaye</u> 'Çok pahalıdır, bu sene iki(nci) sene oldu çok pahalıdır'	¹ Sf. / K.Y. ² Sf. / K.Y.	^{1,2} FA.

Konuşucu ve Sözcü No	<u>Etkileşim Birimli</u> Sözcüler, ve [Sözcüsel Üye Sınırları]	Sözcüksel / Sözcüsel Kod Karıştırma Ulamları	Birimlerin Köken Kodları
ZO51/1	¹ <u>Abê</u> ² <u>waxteki</u> dızevıcı 'Abi bir vakit evleniyordu'	Ad. / Ö. Ad. / K.Z.Bel.	¹ Moğolca/ TR. ² AR.
ZO51/2	Nehe <u>kiracıya</u> me hebu 'Şimdi bir kiracımız vardı'	Ad. / K.Ö.	AR.
ZO51/3	Zahır <u>ortağ</u> e metin bu 'Zahir Metinin ortağıydı'	Sf. / K.Y.	TR.
ZO51/4	[Uğur] hebu [arqadaşê feti] 'Fetinin arkadaşı Uğur vardı'	Ad. / K.Ö.	TR.
ZO51/5	¹ <u>Xeci</u> ² <u>hazır</u> bu 'Hacı hazırlandı'	¹ Ad. / Ö. ² Sf. / K.Y.	^{1,2} AR.
ZO51/6	Sen git erebe çalıştır ben gelim	-Belirtme	

	‘Sen git arabayı çalıştır ben geliyorum’	durumlu	
ZO51/7	Hema <u>herkes</u> dijê ez mezinim ‘Öyle herkes diyor ben büyüğüm’	Adıl / Ö.	FA.
ZO51/8	<u>Aile</u> wısa nine ‘Aile böyle değil’	Ad. / Ö.	AR.
ZO51/9	¹ Dıkana vê] ² eyniye ‘Dükkanı aynı mıdır?’	¹ Ad. / K.Ö. ² Sf. / K.Y.	^{1,2} AR.
ZO51/10	¹ Allah ² için gelek ³ değerli bu] ‘Allah için çok değerliydi’	¹ Ad. + ² İlgeç / D.Bel. ³ Sf. / K.Y.	¹ AR. + ² TR. ³ TR.
ZO51/11	Ez evê <u>acız</u> nebûm] ‘Ben ondan aciz (rahatsız) olmadım’	Sf. / K.Y.	AR.
ZO51/12	¹ Her ² sıhbêtı me] ew jinêka mêzın ‘Her sohbetimiz bu yaşlı kadın (hakkında)’	¹ Sf. + ² Ad. / K.Ö.	¹ FA. + ² AR.
ZO51/13	¹ Teze ² poşman bu] dayêkê erê ‘Şimdi pişman oldu anacığım öyle mi?’	¹ Bel. / Z.Bel. ² Sf. / K.Y.	^{1,2} FA.
ZO51/14	<u>Sevinmiş</u> dıbum] ‘Seviniyordum’	AE. / K.Y.	TR.
ZO51/15	Go zahide <u>qusurê</u> nezinde] ‘Dedi: Zahide kusura bakma’	Ad. / K.Y.	AR.
ZO51/16	<u>Gençliğê</u> wısane ‘Gençlik (zamanı) öyledir’	Ad. / K.Ö.	TR.
ZO51/17	¹ Maşallah ² bol vebab gıre kebab ‘Maşallah! Vahap bol kebab yaptı’	¹ Ünlem Bel. / D.Bel. ² Bel. / D.Bel.	¹ AR. ² TR.
ZO51/18	¹ İçi wan] çava ² yağ bu] ‘İçleri nasıl da yağlıydı’	¹ Ad. / K.Ö. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} TR.
ZO51/19	Xemmu <u>küflenmiş</u> bu] ‘Hepsi küflenmişti’	AE. / K.Y.	TR.
ZO51/20	<u>Dehe</u> xaş germ dıbe ‘Artık iyi ısınıyor’	Bel. / D.Bel.	TR.

ZO51/21	Vehab <u>heqliye</u> 'Vahap haklıdır'	Sf. / K.Y.	AR.
ZO51/22	<u>Gurbanlıx</u> gel hev zıstandı bu 'Kurbanlık beraber satın almıştık'	Sf. / N.	AR.
ZO51/23	Go <u>qahvalti</u> hün nerabune 'Dedi (ki): kahvaltıya siz uyanmadınız (mı)?'	K.Y-Y. Bel.	TR.
ZO51/24	Xudê ¹ çox ² şukur dısa gêça mın ser despê xa nıvêja xa dıkem 'Valla çok şükür yine de kızım ayakta namazımı kılabiliorum'	¹⁺² Belirteç	¹ TR.+ ² AR.
ZO51/25	¹ Çoka mın ez gelek dêşıt ² walle 'Valla! dizim çok ağrıyor'	¹ Ad. / K.Ö. ² Ünlem/ D.Bel.	¹ TR. ≠ ² AR.
ZO51/26	Ya mın sê cêhan <u>fitiq</u> heye 'Benim üç yerden fitiğim var'	Ad. / Ö.	AR.
ZO51/27	Êcar ¹ daha ² koti dıbt 'Bu sefer daha kötü oluyor'	¹ Sf. ⁺² Sf. / D.Bel.	^{1,2} TR.
ZO51/28	<u>Heqqeten</u> êw çilê hat 'Hakikaten o nasıl oldu?'	Bel. / D.Bel.	AR.
ZO51/29	<u>Doğuma</u> vê hıla maye ve nine 'Daha doğumuna var değil mi'	Ad. / K.Ö.	TR.
ZO51/30	¹ İnşallah ² düzelmiş bit 'İnşallah düzelir'	¹ Ünlem / D.Bel.	¹ AR. ² TR.
ZO51/31	¹ Walle evane ² düzgün naken 'Valla! bunlar düzgün yapmıyorlar'	¹ Ünlem / D.Bel. ² Bel. / K.Y.	¹ AR. ² TR.
ZO51/32	Xudê ¹ belke ² efê ket 'Allah belki affeder'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Y.	¹ FA. ² AR.
ZO51/33	Nıvêja xa <u>cuma cuma</u> dıçêt	Ad. (İkileme)	AR.

	‘Namazını cuma cuma kılıyor’	/ Z.Bel.	
ZO51/34	[Xudê bîde <u>hidayet</u> ‘Allah hidayet versin’	Ad. / K.Y.	AR.
ZO51/35	Wê ¹ <u>zemanê</u>] ow heye ² <u>sıcax su var</u> ‘Bu zamanda su var sıcak su var’	¹ Ad. / K.Y-Y. Bel. ² Sıralı sözce	¹ AR./FA. ²
ZO51/36	¹ Be gundan ² ne ow heyê ³ ne çı ‘Ya! köyde ne su var ne (başka) şey’	¹ Ünlem / D.Bel. ² Sr.Bğ. / D.Bel. ³ Sr.Bğ./ D.Bel.	¹ VYT. / KR. ^{2,3} FA.
ZO51/37	Tiyê mın gotê da <u>bax qarına utan</u> ‘Kayınbiraderim dedi: bak karına utan’	Sıralı sözce yapısı	
ZO51/38	¹ <u>Sonê</u> mırine] bıravê mın ² <u>sonê</u> mırine] ‘Sonu ölümdür kardeşim, sonu ölümdür’	Ad. / K.Y. Ad. / K.Y.	^{1,2} TR.
ZO51/39	De [kiderê <u>firset</u> dit] nivêje xa bıke ‘Sen nerede fırsat bulursan namazını kıl’	Ad. / K.Y.	AR.
ZO51/40	Dijit ¹ ana mı kır ² torba rêkır çu ‘Diyor: Anne ben torba yaptım gönderdim gitti’	¹ Ad. / N. ² Ad. / N.	¹ TR. ² FA.
ZO51/41	Hatiye [ve <u>yaşê</u> Xudê ef ket ‘Bu yaşa gelmiş Allah affetsin’	Ad. / K.Y-Y. Bel.	TR.
ZO51/42	Xudê <u>ıslah</u> bıke] ‘Allah ıslah etsin’	Ad. / K.Y.	AR.
ZO51/43	<u>Aşiqê</u> qurê Heso bu] ‘Hasanın oğluna aşık oldu’	Sf. / K.Y.	AR.
ZO51/44	Xudê ¹ dindar ² nesip bıket] ‘Allah dindar nasip etsin’	¹ Bel. / D.Bel. ² Ad. / K.Y.	¹ AR. / FA. ² AR.
ZO51/45	Xudê <u>gerek</u> bıke nesip ‘Allahın nasip etmesi gerek’	Bel. / D.Bel.	TR.

ZO51/46	Kendini qeybêtmişlêr 'Kendilerini kaybetmişler'	-IAr çoğul eki	
ZO51/47	¹ Ne ² kıramet gelda ³ nesip kıriye] 'Ne keramet ona nasip etmiş'	¹ Sf.+ ² Ad. ³ Ad. / K.Y.	¹ FA. ^{2,3} AR.
ZO51/48	¹ Qelp ² qırızı derbaz kır] 'Kalp krizi geçirdi'	¹⁺² Ad. / K.Y.	¹ AR.+ ² FR.
ZO51/49	Filim milima vê] kêşandin 'Filmini milmini çektiler'	Ad. (İkileme) / K.N.	FR.≠TR.
ZO51/50	¹ Eyniye dısa çı ² ferq nake] 'Aynıdır yine hiç fark etmiyor'	¹ Sf. / K.Y. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} AR.

Konuşucu ve Sözce No	Etkileşim Birimli Sözceler, ve [Sözcesel Üye Sınırları]	Sözcüksel / Sözcesel Kod Karıştırma Ulamları	Birimlerin Köken Kodları
AV70/1	Hücut dirunt 'Vucut oturuyor (hareketsiz kalıyor)'	Ad. / Ö.	AR.
AV70/2	Cınara me İsaye çiye ¹ taze ² genç buye] 'Komşumuz (adı) İsa mıdır nedir şimdi genç olmuş'	¹ Bel. / D.Bel. ² Sf. / K.Y.	¹ FA. ² TR.
AV70/3	¹ Gözlük hoyutiye ² mercek ³ taxmış giriye] 'Gözlüğünü atmış mercek takmış'	¹ Ad. / N. ² Ad. / N. ³ AE. / K.Y.	^{1,2} TR. ³ TR.
AV70/4	Rêda dıçe ¹ tik ² canli 'Yolda dik, canlı gidiyor'	^{1,2} Bel. / D.Bel.	¹ TR. ² FA.
AV70/5	Xa <u>hosta</u> bu] 'Kendisi ustaydı'	Ad. / K.Y.	FA.
AV70/6	Eva zamanê giriye 'Bu zamanında (hareket) yapmış'	K.Z.Bel.	AR./ FA.
AV70/7	¹ Hereket bike] herru siba bo xa ² sıpor bike]	¹ Ad. / K.Y.	¹ AR.

	‘Hareket yap, her sabah kendine spor yap’	² Ad. / K.Y.	² FR.
AV70/8	Gotina mın te <u>yani</u> gur xelata mın qeñç bu çu ‘Sana söyleyeceğim yani teyzemin oğlu iyileşti gitti’	Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	AR.
AV70/9	Ew <u>çoka</u> mın ez perişan gırım ‘Bu dizim beni perişan etti’	Ad. / K.Ö.	TR.
AV70/10	Bêjin ¹ lif ² kopmuş buye bêjin ³ kireçlenme bêjin ⁴ yırtık ⁵ var ⁶ menüsküstür ‘Söylüyorlar lif kopmuş, söylüyorlar kireçlenme, söylüyorlar yırtık var menüsküstür’	¹ Ad. / Ö.+ ² AE. / K.Y. ³ Ad. / Ö. ⁴ Sf. / Ö. ⁵ Ad. / Y. ⁶ Ad. / Y.	¹ FA. / TR. ^{2,4,5} TR. ³ FA. ⁶ ?/TR.
AV70/11	¹ Duruma ² çokatte başe ‘Dizinin durumu iyi midir?’	¹ Ad.+ ² Ad. / K.Ö.	^{1,2} TR.
AV70/12	<u>Ferx</u> nake erê ‘Fark etmiyor değil mi?’	Ad. / K.Y.	AR.
AV70/13	¹ İdare dıken ² çok ³ şukur ‘İdare ediyoruz çok şükür’	¹ Ad. / K.Y. ²⁺³ . Bel. / D.Bel.	¹ AR. ² TR. ³ +AR.
AV70/14	<u>Xeci</u> ji başe sılavêtte heye ‘Hacı da iyidir sana selamı var’	Ad. / Ö.	AR.
AV70/15	İşev bu mêvanê me xetta <u>pazartesi</u> ‘Bu akşam misafirimiz oldu pazaresi gününe kadar’	Ad. / K.Z.Bel.	TR.
AV70/16	<u>Pazara</u> mala Hakandanın ‘Pazar günü Hakanın evindeyiz’	Ad. / K.Z.Bel.	FA./TR.
AV70/17	¹ Xeci ² de sılavê te heye ‘Hacının da sana selamı var’	¹ Ad. / + ² Bğ. / K.Ö.	¹ AR. ² TR.
AV70/18	<u>Be</u> boçê nehate lêrê mala hakanê ‘Peki neden buraya Hakanın evine gelmedi’	Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	VYT./KR.
AV70/19	Mı go ¹ bene ² yabancı nayıt	¹ Adıl / Y-Y.	¹ TR.

	‘Ben dedim (ki): bana yabancı gelmiyor’	Bel. ² Sf. / K.Y.	² FA.
AV70/20	Du ji çoka xada <u>acızi</u> ? ‘Sen de dizinden mi rahatsızsın?’	Sf. / K.Y.	AR.
AV70/21	¹ Way lê ka miro ² Wanêda ³ emelyat dıbe ? ‘Aman! hiç insan Van’da ameliyat olur mu?’	¹ Ünlem / K.D.Bel. ² Ad. / K.Y-Y. Bel. ³ Ad. / K.Y.	¹ FA. ² Urartuca ³ AR.
AV70/22	Gurêk <u>terif</u> bora kırıbu ‘Çocuk ona tarif etmişti’	Ad. / K.Y.	AR.
AV70/23	Neheda neçê <u>emelyatê</u> ‘Şimdiden ameliyat olma’	Ad. / K.Y.	AR.
AV70/24	Go here germıkan ¹ bol bol here ² tıxdur gote mın ‘Kaplıcaya bol bol gitmemi doktor söyledi’	¹ (İkileme) Bel. / D.Bel. ² Ad. / Ö.	¹ TR. ² FR.
AV70/25	Erê go ¹ bol bol ² sıporê bıke ‘Evet dedi: bol bol spor yap’	¹ (İkileme) Bel. / D.Bel. ² Ad. / K.Y.	¹ TR. ² FR.
AV70/26	Go ya de <u>kirêçlenmeye</u> ‘Dedi: senin (rahatsızlık) kireçlenmedir’	Ad. / K.Y.	FA.
AV70/26	¹ Ha ² çurımış dıbit ‘Ha! çürüyor’	² AE. / K.Y.	¹ ? ² TR.
AV70/28	Ez <u>fazla</u> de evıdı nakem ‘Ben seni fazla şey (meşgul) yapmayayım’	Bel. / D.Bel.	AR.
AV70/29	Qe <u>rexetsız</u> nebin ‘Hiç rahatsız olmayın’	Sf. / K.Y.	AR.≠TR.
AV70/30	<u>Rexet</u> rûnin rabın ‘Rahat oturup kalkın’	Bel. / D.Bel.	AR.
AV70/31	Me bun <u>Anqaralı</u> ‘Biz Ankaralı olduk’	Ad. / K.Y.	Hititçe

AV70/32	Me [bu <u>bela</u> serê Hakan isal 'Biz bu sene Hakan'ın başına bela olduk'	Sf. / K.Y.	AR.
AV70/33	¹ <u>Tek</u> biravê vê] [² <u>sağ</u> maye] 'Sadece erkek kardeşi sağ kalmış'	¹ Bel. / K.Ö. ² Sf. / K.Y.	^{1,2} TR.
AV70/34	Bavê mın ¹ <u>bêl</u> ² <u>fitıqı</u> bu 'Babam bel fitığı oldu'	¹⁺² Ad. / K.Y.	¹ TR. + ² AR.
AV70/35	¹ <u>Yani</u> hene yê ² <u>anliyani</u> hene] 'Yani vardılar, anlayanları vardılar'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Y.	¹ AR. ² TR.
AV70/36	Yêkê <u>qırıqci</u> ina bu 'Bir tane kırık çıkıkçı getirmişti'	Ad. / N.	TR.
AV70/37	Bravê mın sê sale <u>inşaatê</u> dıxebıtıt 'Kardeşim üç yıldır inşaatta çalışıyor'	Ad. / K.Y-Y. Bel.	AR.
AV70/38	Dıştê <u>acı macı</u> dê da heye 'İçinde acı macı birşey var mı?'	Ad. (İkileme) / D.Bel.	TR.
AV70/39	<u>Yaxi</u> houtiye erê 'Yakı atmıştı öyle mi'	Ad. / N.	TR.
AV70/40	Cemil <u>sebir</u> nekırıye] 'Cemil sabır etmemiş'	Ad. / K.Y.	AR.
AV70/41	¹ <u>Teze</u> mêrê vê ² <u>telefon</u> vekır] 'Şimdi kocası telefon etti'	¹ Bel. / D.Bel. ² Ad. / K.Y.	¹ FA. ² FR.
AV70/42	¹ <u>Tabi</u> ² <u>be</u> cinare 'Tabi be! komşudur'	¹⁺² Ünlem / D.Bel.	¹ AR. ² TR.
AV70/43	Xudê <u>islah</u> ke] 'Allah islah etsin'	Ad. / K.Y.	AR.
AV70/44	Valle <u>eyniye</u> 'Valla aynıdır'	Sf. / K.Y.	AR.
AV70/45	¹ <u>İlac</u> [nav ² <u>cantê</u> mine] 'İlaç çantamdadır'	Ad. / K.Y.	AR.

AV70/46	Go ¹ bol bol here ² sıcax ³ suya ⁴ bol bol ⁵ hereketê bıke] '(Doktor) dedi: bol bol kaplıcaya git, bol bol hareket yap'	¹ (İkileme) Bel. / D.Bel. ² Sf. + ³ Ad. / Y-Y. Bel. ⁴ (İkileme) Bel. / D.Bel. ⁵ Ad. / K.Y.	^{1,4} TR. ² TR. + ³ TR. ⁵ AR.
AV70/47	¹ Ağrı ² kesici ³ hebek da 'Ağrı kesici bir hap verdi'	¹⁺²⁺³ Ad. / K.N.	^{1 + 2} TR. ³ AR.
AV70/48	Go ¹ imkan çunune] ² emelyatê] 'Dedi: ameliyat olmalıdır (başka şeye) imkan yoktur'	¹ Ad. / K.Y. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} AR.
AV70/49	Go ¹ tek ² çare eve 'Dedi: tek çare budur'	¹ Sf. + ² Ad. / Ö.	¹ TR. + ² FA.
AV70/50	Go ¹ dizi vê ² emelyat gırın] ³ tehlike ya vê ji geleke] 'Dedi: dizinden ameliyat olanın (hayati) tehlikesi de çoktur'	¹ Ad. + ² Ad. / K.Ö. ³ Ad. / K.Y.	¹ TR. ^{2,3} AR.
AV70/51	İmkan çunune] 'İmkan yoktur'	Ad. / Ö.	AR.
AV70/52	Go ew ¹ içindeki ² demir ³ belki ⁴ paslanmış bıt] 'Dedi: o içindeki demir belki paslanır'	¹⁺² Ad. / K.Ö. ³ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	¹⁺² TR. ³ FA. ⁴ TR.
AV70/53	Go onlari içecax 'Dedi: onları içeceksin'	-kişi ekli sözce	
AV70/54	Sonra qan dolaşması de yapmez 'Sonra kan dolaşımı da yapmaz'	tamlanan eki yerine mastar ekli sözce	
AV70/55	Sonra vurar yan bêynine yan da ömır boyi felc êdecax dıgo	Türkçe sözcede öbek	

	‘Sonra ya beynine vuracak ya da ömür boyu felç edecek diyordu’	Sz.Bğ. yapısındaki TK görünümleri	
AV70/56	¹ <u>İşte</u> got ² <u>yani</u> xa xa [bu ³ <u>hekimi</u> xa] ‘İşte dedi: kendi kendinize kendi doktorunuz olun’	^{1,2} (Sz.Bğ.; Sy.Bl.) ³ Ad. / K.Y.	¹ TR. ^{2,3} AR.
AV70/57	Hakan got <u>devamê</u> vê bıke] ‘Hakan dedi ona devam et’	Ad. / K.Y.	AR.
AV70/58	Bêya vê [bê ¹ <u>ilacın</u> ² <u>düzelmiş</u> buye] ‘Ayağı ilaçlar sayesinde düzelmiş’	¹ Ad. / K.D.Bel. ² AE. / K.Y.	¹ AR. ² TR.
AV70/59	Xudê ¹ <u>dert</u> daye ² <u>derman</u> ji daye ‘Allah dert vermiş dermanda vermiş’	¹ Ad. / K.Y. ² Ad. / K.Y. (Deyim)	^{1,2} FA.
AV70/60	<u>Qutiye</u> hinde] dösedan ‘Bu kadorcık kutu (ilaç) ikiyüz lirayadır’	Ad. / K.Ö.	YN.
AV70/61	¹ <u>Damar</u> ² <u>tıxaniğê</u> heye ‘Damar tıkanıklığı vardır’	¹⁺² Ad. / K.Ö.	¹ TR. + ² TR.
AV70/62	Dıgo ez ¹ <u>heyatê</u> [² <u>emelyat</u> nabım] ‘Diyordu ben hayatta ameliyat olmam’	¹ Ad. / K.Z.Bel. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} AR.
AV70/63	¹ <u>Yani</u> ² <u>acı</u> z dıbu] ‘Yani rahatsız oluyordu’	(Sz.Bğ.; Sy.Bl.) / K.Y.	^{1,2} AR.
AV70/64	[Hın bêhnek <u>pis</u> lê dêt ‘Öyle pis bir koku ondan geliyor’	Sf. / K.Ö.	FA.
AV70/65	Mırof <u>tıskınmiş</u> dıbet] ‘İnsan tiksiniyor’	AE. / K.Y.	TR.
AV70/66	Êca ¹ <u>salyaları</u> ² <u>yapışmışê</u> van deran dıbit ‘Bir de salyaları etrafa yapıyor’	Ad. / Ö.	¹ YN. ² TR.
AV70/67	¹ <u>Vextê</u> hışk bit] ² <u>salyaları</u> belli oli ‘Kurduğu zaman salyaları belli oluyor’	¹ Ad. / K.Z.Bel.	¹ AR.

		² Temel sözcü	
AV70/68	<u>Tesir</u> naket] ez dējım 'Tesir etmez diyorum (sanıyorum)'	Ad. / K.Y.	AR.
AV70/69	Xudê <u>yardımê</u> bıket] 'Allah yardım etsin'	Ad. / K.Y.	¹ FA. ² TR.
AV70/70	Bıla ¹ <u>hücuda</u> mırof] ² <u>sağ</u> bı] 'Yeter ki insanın vücudu sağ olsun'	¹ Ad. / K.Ö. ² Ad. / K.Y.	¹ AR. ² TR.
AV70/71	Gelek <u>mexdê</u> dıken] 'Çok mehtini ediyorlar'	Ad. / K.Y.	AR.
AV70/72	<u>Kiraêdaye</u> 'Kiradadır'	Ad. / K.Y.	AR.
AV70/73	[Jınıkeki <u>aqıllı</u> buye] 'Akıllı bir kadınmış'	Ad. / K.Y.	AR.
AV70/74	Qet <u>ımkın</u> heyê] 'Hiç imkan var mıdır?'	Ad. / K.Y.	AR.
AV70/75	Xemmu <u>çurumiş</u> dıbit] 'Hepsi çürüyor'	AE. / K.Y.	TR.
AV70/76	Xudê <u>rexma</u> xa vê bıket] 'Allah ona rahmet etsin'	Ad. / K.Y.	AR.
AV70/77	[Hın <u>qeder</u> cındıye 'O kadar güzeldir'	İlgeç. / K.D.Bel.	AR.
AV70/78	<u>Sessize</u> 'Sessizdir (sakindir)'	Sf. / K.Y.	TR.
AV70/79	[Gelek <u>çalışme</u> heyê 'Çok çalışma vardır'	Ad. / K.Ö.	TR.
AV70/80	Gêçık <u>qert</u> buye 'Kız kart olmuş'	Sf. / K.Y.	TR.
AV70/81	Jınek baş bu ¹ <u>allah</u> ² <u>içın</u> 'Allah için! iyi bir kadındı'	¹ Ad. ⁺² İlgeç / D.Bel.	¹ AR.+ ² TR.
AV70/82	<u>Mahane</u> gırt] 'Bahane tuttu (etti)'	Ad. / K.Y.	FA.

AV70/83	Baxtım siz gêtın 'Baktım siz gittiniz'	-2.çoğul kişi kişi ekli sözce	
AV70/84	Sız gêtmiştın 'Siz gitmiştiniz'	-2.çoğul kişi ekli sözce	
AV70/85	<u>Yaşliye</u> barken mêrê Zeytun 'Zeytinin kocası galiba yaşlıdır'	Sf. / K.Y.	TR.
AV70/86	Gundê van da <u>oxul</u> hebu 'Köylerinde okul vardı'	Ad. / Ö.	TR.
AV70/87	Gelek [nebu <u>qalabalix</u> 'Çok kalabalık değildi'	Sf. / K.Y.	AR.
AV70/88	¹ <u>Ne gurêk</u> ² <u>ne gêçık</u> 'Ne bir erkek çocuk ne bir kız çocuk (var)'	¹⁺² (Sr.Bğ.) D.Bel.	^{1, 2} FA.
AV70/89	<u>Êlese</u> çaye 'Öyleyse çaydır'	Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	TR.
AV70/90	<u>Zeif</u> bu] 'Zayıfladı'	Sf. / K.Y.	AR.
AV70/91	Eyşe ji <u>temize</u> 'Ayşe de temizdir'	Sf. / K.Y.	AR.
AV70/92	Enver neketiye vısa <u>dince</u> 'Enver düşmemiş (yaşlanmamış mı) aynı biçimde dinç midir? '	Sf. / K.Y.	TR.
AV70/93	<u>Yaşli</u> buye 'Yaşlı olmuş mu?'	Sf. / K.Y.	TR.
AV70/94	Çı <u>kıfte</u> çê dıkır 'Ne (güzel) köfte yapıyordu'	Ad. / N.	FA.
AV70/95	Vısa <u>çabux çabux</u> ji çê dıkır 'Öyle çabuk çabuk da yapıyordu'	(İkileme) Bel. / D.Bel.	FA.
AV70/96	¹ <u>Yogse</u> Eli gele ² <u>degerli</u> bu] 'Yoksa Ali çok değerliydi'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	^{1, 2} TR.

		² Sf. / K.Y.	
AV70/97	¹ Tansiyona mın] ² yüşkeke 'Tansiyonum yüksektir'	¹ Ad. / K.Ö. ² Sf. / K.Y.	¹ FR. ² TR.
AV70/98	Bo de <u>afiyet</u> bıt] 'Sana afiyet olsun'	Ad. / K.Y.	AR.
AV70/99	Doraq nine <u>zaten</u> lorke 'Dorak değil zaten lor peyniridir'	Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	AR.
AV70/100	Şir mast dikelinin êca <u>torbeyê</u> diken 'Sütü yoğurdu kaynatıp sonrasında torbaya dolduruyorlar'	Ad. / K.Y-Y. Bel.	FA.
AV70/101	Dede sene ereba almış 'Dede sana araba almış'	sen →sene	
AV70/102	[Zihra <u>duruma</u> vê] çavaye 'Zehranın durumu nasıldır?'	Ad. / K.Ö.	TR.
AV70/103	¹ Göröş çı ² vextêye? 'Görüş hangi vakittir?'	¹ Ad. / Ö. ² Ad. / K.Y.	¹ TR. ² AR.
AV70/104	¹ Teze buye qet ² taburci diken 'Yeni (ameliyat) olmuş, hiç taburcu ederler mi?'	¹ Bel. / Z.Bel. ² Sf. / K.Y.	¹ FA. ² ?
AV70/105	Heku <u>taburci</u> diken 'Eğer taburcu ederlerse'	Sf. / K.Y.	?
AV70/106	Mı go ¹ gerçi, Cemal go, ² duruma vê başe] 'Ben dedim gerçi, Cemal dedi: durumu iyidir'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Y.	¹ FA. ² TR.
AV70/107	¹ İçê mın da] bu ² vesvese 'İçimde vesvese oldu'	¹ Ad. / K.Y-Y. Bel. ² Ad. / K.Y.	¹ TR. ² AR.
AV70/108	Xudê <u>bêter</u> nedet] 'Allah beterini vermesin'	Ad. / K.Y.	FA. Badtar
AV70/109	Sê car hat ¹ tehmıratan ² makına	¹⁺² Ad. / K.Y-	¹ AR./TR.

	‘Üç defa makinanın tamiratına geldi’	Y. Bel.	² İT.
AV70/110	Hingê neha ¹ makina me ² bozulmuş nebu ‘O zamandan bugüne makinamız bozulmadı’	¹ Ad. / K.Ö. ² AE. / K.Y.	¹ İT. ² TR./TR
AV70/111	<u>Pazarê</u> mı gêça vê bıçuk dit ‘Pazarda onun küçük kızını gördüm’	Ad. / K.Y-Y. Bel.	FA.
AV70/112	Ev jinêk ¹ deri ² kemik bu ‘O kadın (bir) deri (bir) kemik oldu’	¹⁺² Ad. / K.Y. (Deyim)	¹⁺² TR.
AV70/113	¹ Aqlê xa ² tam dekıl hev kırıye ‘Aklımı tam karıştırmış’	¹ Ad. / K.N. ² D.Bel.	^{1,2} AR.
AV70/114	Xudê <u>sirünmiş</u> neket ‘Allah süründürmesin’	AE. / K.Y.	TR.
AV70/115	<u>Herkes</u> roje xa bıçıt ‘Herkes gününde gidecek (ölecek)’	Adıl / Ö.	FA.
AV70/116	Bavê vê ¹ yirmidört ² seet ³ serxoşe ‘Babası yirmidört saat sarhoştur’	¹⁺² Ad. ³ Ad. / K.Y.	¹ TR.+ ² AR ³ FA.
AV70/117	Yê mezin [başê ¹ dindare ² temize ‘Büyük olanı iyidir dindardır temizdir’	¹ Sf. ² Sf. / K.Y.	¹ AR/FA ² AR.
AV70/118	¹ <u>Motora</u> ² makinê me hat ³ değiş kır ‘Makinemizin motorunu, geldi değiştirdi’	¹⁺² Ad. / K.N. ³ AE. / K.Y.	¹ FR. ² İT. ³ TR.
AV70/119	<u>Garanti</u> bo dö salan bu ‘Garanti iki yıllıktı’	Ad. / Ö.	FR.
AV70/120	¹ <u>Makina</u> me êdi ² bozulmuş nebit ‘Makinamız artık bozulmuyor’	¹ Ad. / K.Ö. ² AE. / K.Y.	¹ İT. ² TR.
AV70/121	¹ <u>Servisa</u> ² makinên da şol diket ‘Makine servisinde çalışıyor’	¹ Ad. + ² Ad. / K.Y- Y. Bel.	¹ FR. ² İT.
AV70/122	[Dayka vê <u>maışa</u> vê heye ‘Annesinin maaşı var mı?’	Ad. / K.Ö.	AR.

AV70/123	Miraz ¹ <u>garayolê</u> da ² <u>emekli</u> bu] 'Miraz karayollarından emekli oldu'	¹ Ad. / K.Y- Y. Bel. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} TR.
AV70/124	[Bê <u>minnet</u> dîket 'Minnetsiz yapıyor'	Ad. / K.D.Bel.	AR.
AV70/125	[Ber <u>mezarê</u> derbaz buye 'Mezarın önünden geçmiş'	Ad. / K.Y-Y. Bel.	AR.
AV70/126	Gazi ¹ <u>bekciyi</u> ² <u>mezare</u> giriye 'Mezarlığın bekçisini çağırmiş'	¹⁺² Ad. / K.N.	¹ TR. ² AR.
AV70/127	<u>Rexetsız</u> dîbê] 'Rahatsız oluyorsun'	Ad. / K.Y.	AR.≠TR.
AV70/128	¹ <u>Neyse</u> ² <u>boşvêr</u> ³ <u>gunahe</u> mêrike] 'Neyse boşver, adamın günahıdır'	¹ Sz.Bğ. / D.Bel. ² B.Eylem. / D.Bel. ³ Ad. / K.Y.	^{1,2} TR. ³ FA.
AV70/129	¹ <u>Şansê</u> ² <u>muxdarın</u> lêdaye 'Muhtarın şansı vurmuş (açılmış)'	¹⁺² Ad. / K.Ö.	¹ FR. ² AR.
AV70/130	<u>İşaret</u> danane] 'İşaret bırakmışlardı?'	Ad. / K.Y.	AR.
AV70/131	¹ <u>Temamın</u> ² <u>öleyse</u> 'Tamamdırlar öleyse'	¹ Ad. / K.Y. ² Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	¹ AR. ² TR.

Konuşucu ve Sözcü No	<u>Etkileşim Birimli</u> Sözcüler, ve [Sözcüsel Üye Sınırları]	Sözcüksel / Sözcüsel Kod Karıştırma Ulamları	Birimlerin Köken Kodları
CO68/1	Go sıbê <u>emelet</u> bıkın 'Dedi: sabaha ameliyat edecekler'	Ad. / K.Y.	AR.

CO68/2	Derziyek <u>paralı</u> mani çun inandin lêdan 'Bir iğneyi paralı olarak gidip satın alıp vurmuşlar'	Ad. / D.Bel. (Ulaş oluşturma)	FA./ TR.
CO68/3	[Du ¹ <u>seet</u> maye ² <u>makını</u> 'İki saat makinede kalmış'	¹ Ad. / K.Z.Bel. ² / K.Y-Y. Bel.	¹ AR. ² İT.
CO68/4	¹ <u>Serum</u> daye biçük ² <u>düzelmiş</u> buye 'Serum vermiş çocuk düzelmiş'	¹ Ad. / N. ² AE. / K.Y.	¹ FR. ² TR.
CO68/5	İro dayka vı ji inandine razand <u>sikortê</u> 'Onun annesini de bugün getirip sigortaya yatırmışlar'	Ad. / K.Y-Y. Bel.	İNG.
CO68/6	Ew ji <u>bıronşite</u> 'O da bronşittir'	Ad. / K.Y.	FR.
CO68/7	Dêjıt ¹ <u>ki</u> dêjın yê nivêji ² <u>boşvêr</u> go ³ <u>kafir</u> ⁴ <u>oli</u> 'Diyor ki kim namazı boşver derse kafir oluyor'	¹ Sz.Bğ. {ki} ² B.Eylem/ K.Y. ³ Ad.+ ⁴ Eylem / Y.	¹ FA. ^{2,4} TR. ³ AR.
CO68/8	Neco <u>devam</u> dıket nivêja xa 'Necat namazına devam ediyor'	Ad. / K.Y.	AR.
CO68/9	Xetta <u>xeftiyeki</u> 'Bir haftaya kadar'	Ad. / K.D.Bel.	FA.
CO68/10	Ez çum mala ¹ <u>bacanağê</u> mın ² <u>Antalya</u> 'Antalyadaki bacanağımın evi'	¹⁺² Ad. / K.Y- Y. Bel.	¹ TR. ² YN.
CO68/11	Dihö <u>doğumevi</u> da bu 'Dün doğumevindeydi'	Ad. / K.Y.	TR.
CO68/12	¹ <u>Seet</u> nehêda ² <u>ambulansê</u> rakırne ³ <u>araştırmı</u> 'Saat dokuzda (hastayı) ambulansla Araştırmaya (Hastaneye) kaldırmışlar'	¹ Ad. / K.Z.Bel. ² Ad. / D.Bel. ³ Ad. / K.Y-Y. Bel.	¹ AR. ² FR. ³ TR.

CO68/13	¹ Şukur başe ² duruma vê 'Durumu iyidir sükür'	¹ Ad. / D.Bel. ² Ad. / K.Ö.	¹ AR. ² TR.
CO68/14	De nexaşê de neşi ¹ ikinci ² gatê 'Sen hastasın, sen beceremezsin ikinci kata (çıkmayı)'	¹ Sf. + ² Ad. / K.Y-Y. Bel.	¹⁺² TR.
CO68/15	Sibê ¹ belke ² taburci biken xudê xes ke 'Sabah Allah izin verirse taburcu edecekler'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Y.	¹ FA. ² ?
CO68/16	Ew ji ¹ axcigerê vê da ² sorun heye 'Onun da akciğerinde sorun var'	¹ Ad. / K.Y-Y. Bel. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} TR.
CO68/17	Sibê <u>belku</u> deyixısın 'Sabah belki çıkarırlar'	Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	FA.
CO68/18	Me çun <u>nişani</u> ya vê 'Onun nişanına gittik'	Ad. / K.Y.- Y.Bel.	FA./TR.
CO68/19	Nav daygavan ¹ sağ ² yan ne ? 'Şimdi anneleri sağ mıdır yoksa sağ değil midir?'	¹ Sf. / K.Y. ² (Sr.Bğ.) D.Bel.	¹ TR. ² KR. (KR= VYT)
CO68/20	Behice <u>yatağê</u> daye 'Behice yataktadır'	Ad. / K.Y.	TR.
CO68/21	gurê vê yê mezin ji <u>felce</u> 'Büyük oğlu da felçlidir'	Sf. / K.Y.	AR.
CO68/22	Mêrik gotiye [bênc ¹ pere ² süt ³ parasi ez de nazıstınım 'Adam demiş (ki) senden beş para süt parası almayacağım'	¹⁺²⁺³ Ad. / K.N.	¹ FA. ² TR.+ ³ FA.
CO68/23	<u>Mesrafe</u> xa bike behere 'Masrafını yap, götür'	Ad. / K.N.	AR.
CO68/24	Mêrikek <u>zengine</u>	Sf. / K.Y.	FA.

	‘Zengin bir adamdır’		
CO68/25	Xara ¹ sağde ² solde dıxebıt] ‘Kendine sağda solda çalışıyor’	¹⁺² (İkileme) Bel. / Y-Y. Bel.	¹⁺² TR.
CO68/26	Hema <u>toparlamış</u> kır] ‘Öylesine topladı’	AE. / K.Y.	TR.
CO68/27	Zındet [bê <u>hale</u> ‘Bakıyor halsizdir’	Sf. / K.Y.	AR.
CO68/28	Mı <u>cenazei</u> rakır ‘Ben cenazeyi kaldırdım’	Ad. / K.N.	AR. /FA.
CO68/29	<u>Kitabê</u> bal] nıvisiye ‘Yanındaki kitapta yazıyor’	Ad. / K.Y-Y. Bel.	AR.
CO68/30	¹ Tek de zıkêvê da yêk ² sancı dêkışıt] eve ‘Sadece sen (anne) karnındayken bir sancı çekersin (ya) odur’	¹ D.Bel. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} TR.
CO68/31	Dö sala sê sala bın da <u>temiz</u> dıket] ‘İki sene üç sene (hastanın) altını temizliyor’	Sf. / K.Y.	AR.
CO68/32	Ez nahêlım [hetta ez <u>sağ</u> bım] ‘Ben sağ olduğum sürece izin vermem’	Sf. / K.Z.Bel.	TR.
CO68/33	Mı gevır ina ¹ pılaqa ² daşı ‘Ben plaka taşı, taş getirdim’	¹⁺² Ad. / N.	¹ İT. ⁺² TR.
CO68/34	Ber derê me <u>beton</u> heye ‘kapımızın önünde beton var’	Ad. / Ö.	FR.
CO68/35	<u>Teqip</u> dıke] ‘Takip ediyor’	Ad. / K.Y.	AR.
CO68/36	¹ Gêçici ² pileqe döhönê red bu ‘Geçici plaka (süresi) dün bitti’	¹ Sf. + ² Ad. / Ö.	¹ TR. + ² İT.
CO68/37	[Bıla <u>serbest</u> be] ‘Serbest olsun diye’	Ad. / K.D.Bel.	FA.
CO68/38	İro <u>mışderiyê</u> me hat bo ahiyan	Ad. / K.Ö.	AR.

	‘Bugün ev için müşterimiz geldi’		
CO68/39	Gırme <u>mesela</u> ya meme zeki ‘Mehmet Zeki’nin meselesi yaptılar’	Ad. / K.N.	AR.
CO68/40	Xudê <u>bela</u> yê vê bîdê ‘Allah onun belasını versin’	Ad. / K.N.	AR.
CO68/41	Mı ¹ heyatê ² ömrê xa da xanii memê zeki neherım ‘Ben ömrü hayatımda Mehmet Zeki’nin evine gitmem’	¹⁺² / K.Z.Bel.	^{1,2} AR.
CO68/42	Gundê <u>şikayet</u> me gır ‘Köylüler bizi şikayet etti’	Ad. / K.Y.	AR.
CO68/43	Me <u>gapatmış</u> gıriye ‘Biz kapattık’	AE. / K.Y.	TR.
CO68/44	<u>Taziye</u> yek hebu ‘Bir taziye vardı’	Ad. / K.Ö.	AR.
CO68/45	Mı go <u>yahu</u> gulo Meme Zeki sêsed berxê kiderê inandiye ‘Ben dedim: yahu! Gül, Mehmet Zeki üçyüz kuzuyu nereden getirmiş’	Ünlem / D.Bel.	AR.
CO68/46	Me hat <u>çarşı</u> ‘Biz geldik çarşıya’	Ad. / K.Y-Y. Bel.	FA.
CO68/47	<u>Gulüba Neco</u> hebu ‘Neco’nun kulübü vardı’	Ad. / K.Ö.	İNG.
CO68/48	İstanbulê balê <u>zêr-ci</u> bu ‘İstanbulda kuyumcunun yanındaydı’	Kürtçe ad+Türkçe yapım eki	
CO68/49	Go pêhêle ez <u>şikayetê</u> vê bıkem ‘Dedi: bırak (dur bir) onun şikayetini yapayım’	Ad. / K.N.	AR.
CO68/50	Mı dit Meme Zeki <u>orta</u> mın melaye Baktım Mehmet Zeki benimle imamın ortasındadır’	İlgeç. / K.Y- Y. Bel.	TR.

CO68/51	Kendın evının içindeydi 'Kendi evinin içindeydi'	3. Tekil kişi yerine 2. Tekil kişi dönüşlülük adılı kullanımı	
CO68/52	Toprağa attıx bi metre daş çıxdı 'Toprağı bir metre (kazıp) attık taş çıktı'	Belirtme durum eki yerine yönelme durum ekli sözce	
CO68/53	Taş bıraxmışdile içinde 'Taş bırakmıştılar içine'	Yönelme durum eki yerine buluma durum ekli sözce	
CO68/54	Kendisi de gelmişti köyde 'Kendisi de köye gelmişti'	Yönelme durum eki yerine buluma durum ekli sözce	
CO68/55	Başgalede bi ton altın çıxarı dört kişi 'Başgalede dört kişi bir ton altın çıkarıyor'	VYT şimdiki zamanlı eylem çekimi	
CO68/56	Başgale hangi <u>qunddi</u> 'Başgalede hangi köydü'	Kürtçe ad + Türkçe çekim ekli sözce	KR.-TR.
CO68/57	Gêçim yapmiyi o one o one 'Birbirleriyle anlaşamıyorlar'	-ile ilgeçi kullanımlı	

		sözce	
CO68/58	Muxtar yarısı qeybêdi özüne 'Muhtar yarısını (gizliyor) kendine alıyor'	-belirtme ekli sözce	
CO68/59	Yarısı de devlete şey êdi 'Yarısını da devlete şey ediyor (veriyor)'	- belirtme ekli ve -ünlü uyumlu {dA} bağlacı	
CO68/60	Nehe <u>anlatmış</u> bîket tepek hat serê vê 'Şimdi (bir) anlatsa başına gelen (yediği) tokadı'	AE. / K.Y.	TR.
CO68/61	<u>Bacanağê</u> mın çu 'Benim bacanağım gitti'	Ad. / K.Ö.	TR.
CO68/62	Ez ¹ feqırım ez ² seetçi me 'Ben fakirim ben saatçiyim'	¹ Sf. / K.Y. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} AR.
CO68/63	Ez <u>herite</u> bîde me te 'Ben sana harita vereceğim'	Ad. / N.	AR.
CO68/64	<u>Orta</u> gundê ve Ermasê 'Sizin köyle Ermas köyü ortasındadır'	Ad. / K.Y.	TR.
CO68/65	<u>Tenikeeki</u> bo xa bîhere 'Kendin için bir teneke götür'	Ad. / K.N.	FA.
CO68/66	De ne ina xemmu ji dera ¹ helal ² xaşê 'Getirmesen hepsi de sana helal hoş olsun'	^{1,2} Ad. / K.N.	¹ AR. + ² FA. /KR.
CO68/67	Her du ji <u>zengine</u> 'Her ikisi de zengindir'	Sf. / K.Y.	FA.
CO68/68	Merik [buye ¹ tilyar ² sahibi 'Adam olmuş tilyar sahibi'	¹⁺² Ad. / K.Y.	¹ FR.+ ² AR.
CO68/69	Dête lêrê [yêki <u>seetçi</u> dibeht 'Buraya geliyor, bir saatçiyi götürüyor'	Ad. / K.N.	AR.
CO68/70	<u>Çarpmış</u> griye vîsa 'Böyle çarpmış'	AE. / K.Y.	TR.
CO68/71	<u>Feqet</u> zêr lêreye	Sz.Bğ.	AR.

	‘Fakat altın buradadır’	(Sy.Bl.) / D.Bel.	
CO68/72	¹ Tenekeyek ² paxır ji hoyutiye vıra ‘Bir bakır tenekeyi de oraya fırlatmış’	¹⁺² Ad. / K.N.	¹ FA. ² TR.
CO68/73	Şabo <u>fitesê</u> hoyit] ‘Şahabettin fitesten attı (çok kızdı)’	Ad. / K.Y. (Deyim)	FR.
CO68/74	Go gurê mın xudê <u>guvete</u> wa bîdet] ‘Söyledi oğlum Allah size kuvvet versin’	Ad. / K.Y.	AR.
CO68/75	Ev <u>diyektore</u> ya kiye go ‘Bu traktör kimindir dedi’	Ad. / N.	FR.
CO68/76	Go xudê cavêtte ¹ gor ket] ‘Dedi: Allah gözünü kör etsin’	¹ Sf. / K.Y.	¹ TR.
CO68/77	Mı ji <u>kufuri</u> zavayê xa kır] ‘Ben de damadıma küfür ettim’	Ad. / K.Y.	AR.
CO68/78	Xemmu ¹ ön ² duzen ³ sukmiş kırın] ‘Bütün ön düzeni söktüler’	¹ Sf. + ² Ad. / N. ³ AE. / K.Y.	¹⁺² TR. ³ TR.
CO68/79	Me inane <u>senajyi</u> ‘Sanayiye getirdik’	Ad. / K.Y-Y. Bel.	AR.
CO68/80	Dane <u>qeynax</u> kırınê] ‘Kaynağa (yapılması için) bıraktık’	Ad. / K.Y.	TR.
CO68/81	[Dane <u>basqî</u>] ‘Baskıya (işlemi için) bıraktık’	Ad. / K.Y.	TR.
CO68/82	¹ Erebeek ² xurde heye ‘Hurda bir araba var’	¹ Ad.+ ² Sf. / K.Ö.	¹ Sakaca ² FA.
CO68/83	Ew dıgon ¹ elli ² kilu ³ yüz ⁴ kilu ‘Onlar diyor muydu elli kilo yüz kilo’	¹⁺² Ad. ³⁺⁴ Ad. / N.	¹ TR.+ ² FR. ³ TR.+ ⁴ FR.
CO68/84	¹ Şanzımanê vê ² teqsiê libek naminit ‘O taksinin bir tek şanzımanı kalmaz’	¹⁺² Ad. / K.N.	¹⁺² FR.

CO68/85	¹ Ereba xa ² sıfıre 'Arabası sıfırdır'	¹ Ad. / K.Ö. ² Sf. / K.Y.	¹ Sakaca ² AR.
CO68/86	¹ Duayi day bab ² muhime 'Anne babanın duası mühimdir'	¹ Ad. / K.Ö. ² Sf. / K.Y.	^{1,2} AR.
CO68/87	¹ Mexeleda dö lıb [çuye ² emrê xudê] 'Mahallemizde iki kişi Allahın emriyle gitti (vefat etti)'	¹ Ad. / K.Y- Y. Bel. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} AR.
CO68/88	Zefer hema ¹ aniden ² emrê xudê kır 'Zafer aniden Allahın emrini yerine getirdi (öldü)'	¹ D.Bel. ² Ad. / K.N. (Deyim)	^{1,2} AR.
CO68/89	Me qontrol kır inand 'Biz kontrol edip getirdik'	Ad. / K.Y.	FR.
CO68/90	[Nüvia somoni hür dıke 'Somon ekmeğin yarısını ufalıyor'	Ad. / K.N.	≠FR.
CO68/91	Gurêvê ¹ eece ² telefon da bu 'Oğlu acele (acil bir biçimde) telefonu vermişti'	¹ Bel. / D.Bel. ² Ad. / N.	¹ FA ² FR.
CO68/92	Şuxa ortağê reco mısto go 'Zaten Recebin ortağı Mustafa (bunları) dedi'	Ad. / K.Ö.	TR.
CO68/93	¹ Yazixanai ² özele 'Özel yazıhanedir'	¹ Ad. + ² Sf. / K.Y.	¹ FA./TR. ² TR.
CO68/94	Neco ji ¹ cumertesi dıçuba ² Antalyê 'Necat da cumartesi Antalyaya gidecekti'	¹ Ad. / Z.Bel. ² Ad. / K.Y- Y. Bel.	¹ AR./TR. ² YN.
CO68/95	Me hazır kır em bıçın 'Kendimizi gitmek için hazırladık'	Sf. / K.Y.	AR.
CO68/96	Hekim inand evê mızda [bê ¹ zeytin ² yağı 'Doktor getirdi, bu (doktor) zeytin yağıyla ovaladı'	¹⁺² Ad. / D.Bel.	¹ AR.+ ² TR.

CO68/97	Hinek <u>ilaç</u> <u>milaç</u> navda 'İçerisinde biraz ilaç milaç vardı'	Ad. (İkileme) / Ö.	AR.≠TR
CO68/98	<u>Cigera</u> mın] şevitand 'Ciğirim yandı'	Ad. / K.Ö. (Deyim)	FA.
CO68/99	Mı dit <u>pencera</u> lêrê] wekiriye] 'Baktım, buradaki pencere açık'	Ad. / K.Ö.	FA.
CO68/100	¹ <u>Şukur</u> deyixıstın bırıñ ² <u>Antalyayê</u> 'Şükür çıkardılar, Antalyaya götürdüler'	¹ Ad. / D.Bel. ² Ad. / K.Y-Y. Bel.	¹ AR. ² YN.
CO68/101	¹ <u>Aylıx</u> ² <u>olarax</u> danê ³ <u>şirketê</u> 'Aylık olarak şirkete verdiler'	¹⁺² Ad. / D.Bel. (Ulaç) ³ Ad. / K.Y-Y. Bel.	¹⁺² TR. ³ AR.
CO68/102	¹ <u>Qeyt</u> kırın] ² <u>şirketê</u> 'Şirkete (adına) kaydettiler'	¹ Ad. / K.Y. ² Ad. / K.Y-Y. Bel.	^{1,2} AR.
CO68/103	¹ <u>Mesrefa</u> ² <u>şoför</u> xemmu ³ <u>aita</u> vane] 'Şoförün masrafı, herşey onlara aittir'	¹⁺² Ad. / K.N. ³ Ad. / K.Y.	^{1,3} AR. ² FR.
CO68/104	Şeş ¹ <u>qoli</u> bo me ² <u>sebze</u> inand 'Bize altı koli sebze getirdi'	^{1,2} Ad. / K.N.	¹ FR. ² FA.
CO68/105	[Derê <u>qaraçê</u> bıınd kır 'Garajın kapısını yükseltti'	Ad. / K.N.	FR.
CO68/106	Mı <u>eşya</u> da Mihemed 'Ben eşyayı Muhammete verdim'	Ad. / N.	AR.
CO68/107	Ez çum <u>odê</u> 'Odaya gittim'	Ad. / K.Y-Y. Bel.	TR.
CO68/108	¹ <u>Mudurê</u> ² <u>şirketa</u> ³ <u>komır</u> diçe lalê suphi 'Kömür şirketinin müdürü Süphinin yanına gidiyor'	¹⁺²⁺³ Ad. / K.Ö.	^{1,2} AR. ³ TR.
CO68/109	<u>Şikayata</u> Cemal Neco kırıne	Ad. / K.Y.	AR.

	‘Cemal ve Necatı şikayet etmişler’		
CO68/110	Gotine ¹ komıra ² yardımê dıkişne mala xa ‘Demişler, kömür yardımını evlerine çekiyorlar (götürüyorlar)’	¹ Ad.+ ² Sf. / K.N.	¹ TR. ² FA.
CO68/111	Go ez boven <u>ayrı ayrı</u> rêdikem ‘Ben onlar için ayrı ayrı gönderiyorum dedi’	(İkileme) Bel. / D.Bel.	TR.
CO68/112	¹ Xeqqê ² erebê bıden ‘Arabanın hakkını versinler’	¹⁺² Ad. / K.N.	¹ AR. ² Sakaca
CO68/113	Ez ¹ emelyat bım ² seqet bum] ‘Ben ameliyat olursam sakat olurum’	¹ Ad. / K.D.Bel. ² Sf. / K.Y.	^{1,2} AR.
CO68/114	Hetta sıbê <u>acıya</u> vê] naravestım ‘Sabaha kadar onun acısından duramıyorum’	Sf. / K.D.Bel.	TR.
CO68/115	<u>Bahar</u> bêt] xudê xesket ‘Allahın izniyle bahar gelince’	Ad. / K.D.Bel.	AR.
CO68/116	¹ Bêşi da ² alti da ³ êdi ³ başlamiş dıbit] ‘Beşinde altısında (yaşında) artık başlıyor’	¹ Ad. ² Ad. / K.Z.Bel. ³ AE. / K.Y.	^{1,2} TR. / KR. ³ TR.
CO68/117	¹ Duruma te ² şukur başe ‘Durumun şükür iyidir’	¹ Ad. / K.Ö. ² Ad. / D.Bel.	¹ TR. ² AR.
CO68/118	Vê şevê rakırne <u>acilê</u> ‘O gece acile kaldırmışlar’	Ad. / K.Y.	AR.
CO68/119	<u>Serum</u> dane ‘Serum vermişler’	Ad. / N.	Latince
CO68/120	¹ Heqqi ² yatağê dıdet ‘Yatağın hakkını (parasını) veriyor’	¹⁺² Ad. / K.N.	¹ AR. ² TR.
CO68/121	[Çahr ¹ damar ² tıxanmiş bune ‘Dört damar tıkanmış’	¹ Ad. / K.Ö. ² AE. / K.Y.	^{1,2} TR.

CO68/122	Xemmu ji [ketine işê dıxebıtın 'Hepsi de işe girmiş çalışıyor'	Ad. / K.Y.	TR.
CO68/123	¹ Sefre ² kısesi ³ emelet kırın] 'Safra kesesini ameliyat ettiler'	¹⁺² Ad. / K.N. ³ Ad. / K.Y.	¹ AR. ⁺² FA. ³ AR.
CO68/124	<u>Zatan</u> vê rojê ez hatım 'Zaten geçen gün ben geldim'	Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	AR.
CO68/125	¹ Têla derê] ² taxmiş kıriye] 'Kapının telini takmış'	¹ Ad. / K.N. ² AE. / K.Y.	¹ Ermeni. ² TR.
CO68/126	[Ser ¹ divarê dêt ² têli ³ taxmiş dıket] 'Duvarın üstünden gelip teli takıyor'	¹ Ad. / K.Y- Y. Bel. ² Ad. / N. ³ AE. / K.Y.	¹ FA. ² Ermenice ³ TR.
CO68/127	Xudê <u>belayê</u> xa] bıdet 'Allah belasını versin'	Ad. / K.N.	AR.
CO68/128	¹ Xeci Necat ² gilde] ³ eyni der dıkevın 'Hacı Necatlarda aynıları çıkıyor'	¹ Sf. + ² çoğul ifade / K.Y- Y. Bel. ³ D.Bel	^{1,3} AR. ² TR.
CO68/129	Ki derê der dıkevın <u>gere</u> boujın van deran 'Nereden çıkıyorlarsa oraya atmak gerek'	D.Bel.	TR.
CO68/130	¹ Çiceka ² gerek vekın] 'Çiçeklerin açması gerek'	² Ad. / K.Y.	¹⁺² TR.
CO68/131	¹ Seqet ² rapora vê] danê 'Sakatlık raporunu verdiler'	¹ Sf. + ² Ad. / K.N.	¹ AR. + ² FR.
CO68/132	De <u>viracê</u> neditiye 'Sen virajı görmemişsin'	Ad. / K.N.	FR.
CO68/133	Dıçe <u>orte</u> behrê] 'Denizin ortasına gidiyor'	İlgeç. / K.Y- Y. Bel.	TR.
CO68/134	¹ Vexdeki ordi ² bayılmış bu] 'Bir vakit Ordu (kadın adı) bayıldı'	¹ Ad. / K.Z.Bel.	¹ AR. ² TR.

		² AE. / K.Y.	
CO68/135	Galamêrek ji ¹ pêşiya vê ² bayılmış bu 'Yaşlı biri de onun arkasından bayıldı'	¹ Ad. / K. Z.Bel. ² AE. / K.Y.	¹ FA. ² TR.
CO68/136	Go ¹ vax vax vax ² gunehe 'Dedi: vah vah vah! günahdır'	¹ Ünlem / D.Bel.	^{1,2} FA.
CO68/137	Ev mirof hinde serbeste 'Bu adam o kadar serbesttir'	Sf. / K.Y.	FA.
CO68/138	Ortaxê vê trajot 'Ortağı sürüyordu (aracı)'	Ad. / K.Ö.	TR.
CO68/139	¹ Ortaxê vê ² helqê qonyaye 'Ortağı Konyalıdır'	¹ Ad. / K.Ö. ² Ad. / K.Y.	¹ TR. ² AR.
CO68/140	¹ Altinci ² ay bu 'Altıncı ay oldu'	¹ Sf. + ² Ad. / K.Ö.	¹⁺² TR.
CO68/141	Çu lalê hakim 'Hakimin yanına gitti'	Ad. / K.Y-Y. Bel.	AR.
CO68/142	Aqubateki gotibu 'Bir avukat demişti'	Ad. / K.Ö.	İT.
CO68/143	Jınkê qızmiş dibe 'Kadına kızıyor'	AE. / K.Y.	TR.
CO68/144	Carekdi gêri dêt 'Bir daha geri geliyor'	Bel. / Y.- Y.Bel.	TR.
CO68/145	Diya benim çocuğum ağlıyi süte ekmeye ben bulamiim 'Diyor benim çocuğum süt için ekmek için ağlıyor ben bulamıyorum'	-için ilgeçli sözce	
CO68/146	Dosyêyê derixın 'Dosyayı çıkarıyorlar'	Ad. / K.N.	FR.
CO68/147	¹ Vextê ² derdê xa ³ anlatmış dıkr ... 'Derdini anlattığı zaman ...'	^{1,2} Ad. ³ AE. / K.Z.Bel.	^{1,2} AR. ³ TR.
CO68/148	¹ Erebe ² bataxliğê da ³ sıfır bun	¹ Ad. / Ö.	¹ Sakaca

	‘Bataklıkta arabalar sıfırdı’	² Ad. / K.Y-Y. Bel. ³ Ad. / K.Y.	² TR. ³ AR.
CO68/149	¹ Vinc ² girmiş nebit nedekevıt ‘Vinç girmezse çıkmaz’	¹ Ad. ² AE. / K.D.Bel.	¹ İNG. ² TR.
CO68/150	¹ Sivil ² polis hatın ³ têlsız destı ‘Ellerinde telsizle sivil polisler geldiler’	¹ Sf.+ ² Ad. / K.Ö. ³ Ad. / K.D.Bel.	¹⁺² FR. ³ TR.
CO68/151	Barken ¹ her du ji ² qomsêr bu ‘Galiba her ikisi de komserdi’	¹ Sıf. / K.Ö. ² Ad. / K.Y.	¹ FA. ² FR.
CO68/152	Dı ¹ ton yê ² elekli houtine vır ‘İki ton elek edilmiş (kumu) oraya atmıştılar’	¹ Ad. + ² Sf. / K.N.	¹ FR. ² TR.
CO68/153	Me sermiş erdi kır ‘Biz yere serdik’	AE. / K.Y.	TR.
CO68/154	[Çar ¹ seeta me ² zor deyıxıst ‘Dört saatte biz zor çıkardık’	¹ Ad. / K.Z.Bel. ² D.Bel.	¹ AR. ² FA.
CO68/155	[Çar ¹ damara vê] ² tıxanmış bune ‘Dört damarı tıkanmış’	¹ Ad. / K.Ö. ² AE. / K.Y.	¹ TR. ² TR.
CO68/156	Siz xoş <u>geldın</u> ‘Siz hoşgeldiniz’	-kişi ekli yüklem	
CO68/157	Dêdi dede gelmemiş mı go gelmez ‘Dedenin gelip gelmediğini sordu, ben gelmez dedim’	Farklı kodlu sıralı sözce kullanımı	
CO68/158	Kenonun halanın oğli gelmişti ‘Kenanın halasının oğlu gelmişti’	-sı tamlanan ekli sözce	

Konuşucu ve Sözce No	Etkileşim Birimli Sözceler, ve [Sözcesel Üye Sınırları]	Sözcüksel / Sözcesel Kod Karıştırma Ulamları	Birimlerin Köken Kodları
AC38/1	¹ Mesela bavê van biçûkû xa davet dîkîrîn ² ema cûda ne dibun ‘Mesela babaları çocukların düğününü yapardı ama (çocuklar) ayrılmazlardı’	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Sz.Bğ. / D.Bel.	^{1,2} AR.
AC38/2	¹ Yani ² hereki şeş xeft biçûke ‘Yani her biri altı yedi çocukludur’	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Adıl / K.Ö.	¹ AR. ² FA.
AC38/3	¹ Tabi ² yani de mezinê ‘Tabi yani sen büyüksün’	^{1,2} Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	^{1,2} AR.
AC38/4	¹ Belki biravêtte ji ² şehrêtte da bî sala careki na bînt ‘Belki kardeşin de seninle aynı şehirde olsa senede bir görmüyor’	¹ (Sz.Bğ.; Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Y-Y. Bel.	¹ FA. ² FA.
AC38/5	¹ Ama ² tabi ³ tarihê berê da ⁴ nîfus gelectir bune ‘Ama tabi eskiden nüfus daha fazlaydı’	^{1,2} Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ³ Ad. / K.Z.Bel.	^{1,2,3,4} AR.
AC38/6	¹ Diyelim ² ki ez dîçim mala bırakê xa ‘Diyelim ki ben kardeşimin evine gidiyorum’	¹⁺² Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	¹ TR.+ ² FA.
AC38/7	¹ Yani gelectir ² sohbetî me hebu ‘Yani daha fazla sohbetimiz vardı’	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	^{1,2} AR.

		² Ad. / K.Ö.	
AC38/8	Yêk ¹ <u>televizyonê</u> ² <u>fikurî</u> yêk ser ³ <u>internetiye</u> yêk ⁴ <u>kitab</u> an dıxunüt 'Biri televizyon izliyor biri internettedir biri kitap okuyor'	¹ Ad. / K.N. ² Eylem / K.Y. ³ Ad. / K.Y. ⁴ Ad. / K.N.	^{1,3} NG. ^{2,4} AR.
AC38/9	Emê ¹ <u>terbiyekê</u> bıdın ² <u>mutleqe</u> 'Biz bir terbiye vereceğiz mutlaka'	¹ Ad. / K.Y. ² Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	^{1,2} AR.
AC38/10	¹ <u>Diyelim</u> ² <u>ki</u> bavê mın dıgo mı isal şivaneki nagırım 'Diyelim ki (örneğin) babam diyordu ben bu yıl bir çoban tutmayacağım'	¹⁺² Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	¹ TR.+ ² FA.
AC38/11	Roja vê şêhst xeftê <u>milyone</u> 'Günlüğü altmış yetmiş milyondur'	Ad. / K.Y.	Venedikçe
AC38/12	Yêdın <u>mesrefê</u> diketın 'Diğerleri masrafı yapıyorlar'	Ad. / K.N.	AR.
AC38/13	Berê <u>nifus</u> be hındê zêde bü 'Eskiden nüfus bundan dolayı o kadar fazlaydı'	Ad. / Ö.	AR.
AC38/14	Neha hatine <u>merkeza</u> 'Şimdi merkeze gelmişler'	Ad. / K.Y-Y. Bel.	AR.
AC38/15	<u>Genelde</u> malada xandınê çünebü 'Genelde (eskiden) evlerde okuma (okuyan) yoktu'	Bel./ D.Bel.	TR.
AC38/16	Neha <u>her</u> malakê da yêki yan dûya xandiya 'Şimdi her evde biri ya da ikisi okumuş'	Sf. / K.Y-Y. Bel.	FA.
AC38/17	¹ <u>Yani</u> yêk bü ² <u>öğretmen</u> yêk ³ <u>tarım</u> ⁴ <u>muhendisi</u> 'Yani biri öğretmen oldu biri tarım mühendisi'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / N. ³⁺⁴ Ad. / N.	¹ AR. ² TR. ³ TR.+ ⁴ AR.

AC38/18	¹ Zatan [deh ² dönemê da ji derketin 'Zaten on dönemde de çıktılar'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Z.Bel.	¹ AR. ² TR.
AC38/19	<u>Tabi</u> yê xandin zêde bu 'Tabi okuyanlar çoğaldı'	Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	AR.
AC38/20	¹ Doxtur ji heye ² memur ji heye 'Doktor da var memur da var'	¹ Ad. / Ö. ² Ad. / Ö.	¹ FR. ² AR.
AC38/21	Yê <u>tabi</u> ne xandi ji gelek heye 'Okumayan da tabi çok vardır'	Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	AR.
AC38/22	Naha <u>lise</u> çê bü 'Şimdi lise yapıldı'	Ad. / Ö.	FR.
AC38/23	<u>İmkan</u> a van tîne bü bîştê hingê 'O zamanlar imkanları yoktu'	Ad. / K.Ö.	AR.
AC38/24	¹ Genelde ² yatılı ³ oqul hatine çêkırın 'Genelde yatılı okullar yapılmış'	¹ Bel. / D.Bel. ² Sf. + ³ Ad. / K.N.	¹ TR. ²⁺³ TR.
AC38/25	<u>Genelde</u> kêçik êdi nehe dixonün 'Genelde kızlar artık okuyorlar'	Bel. / D.Bel.	TR.
AC38/26	¹ Lise ² mezuni heye ³ hemşire ⁴ öğretmen heye 'Lise mezunu var hemşire öğretmen var'	¹⁺² Ad. / Ö. ^{3,4} Ad. / Ö.	¹ FR.+ ² AR. ³ FA. ⁴ TR.
AC38/27	Dı <u>mejbürê</u> bixunê 'Sen mecbursun okuyasın'	Ad. / K.Y.	AR.
AC38/28	¹ Hem êv hez dîket ² hem ji ³ araeki ⁴ zorunluluq heye 'Hem o istiyor hem de arada zorunluluk'	¹ (Sr.Bğ.) D.Bel. ² (Sr.Bğ.)	^{1,2} FA. ³ TR. ⁴ FA./ TR.

	vardır'	D.Bel. ³ D.Bel. ⁴ Ad. / Ö.	
AC38/28	¹ Çunki ² zorunluluq heye 'Çünkü zorunluluk vardır'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / Ö.	¹ FA. ² FA./TR.
AC38/30	¹ Are xa ² memleketê xa ne qetandiye 'Kendisiyle memleketi arasındaki (bağı) koparmamış'	¹ Ad. ² Ad. / K.N.	¹ TR. ² AR.
AC38/31	<u>Mesela</u> mamek mın heye 'Mesela benim bir amcam var'	Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	AR.
AC38/32	¹ Tabi biçüka vê ² ortama ³ Vanê da mezın bune 'Tabi çocukları Vanın ortamında büyümüş'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. + ³ Ad. / K.Y- Y. Bel.	¹ AR ² TR. ³ Urartuca
AC38/33	¹ Em̄a şıbia ² eyni ³ Eceman dıaxıfın 'Ama aynı Acemler gibi konuşuyorlar'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Bel. ³ Ad. / D.Bel.	^{1,2,3} AR.
AC38/34	¹ Yani em gelek ² ferqlının 'Yani biz çok farklıyız'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Sf. / K.Y.	^{1,2} AR.
AC38/34	¹ Milletê ² qırsalê kurdêvan xırap ne bune 'Kırsaldaki (bölgelerdeki) milletin Kürtçesi bozulmamış'	¹ Ad. + ² Sf. / K.Ö.	¹ AR. ² TR.
AC38/36	¹ Safe ² daha ³ sadeye ⁴ daha ⁵ temize	¹ Sf. / K.Y.	^{1,5} AR.

	‘Safır daha sadedir daha temizdir (dil)’	² Bel. ⁺³ Sf. / K.Y. ⁴ Bel. ⁺⁵ Sf. / K.Y.	²⁺³ TR. ⁴ TR.
AC38/37	¹ Kelime ² derken ³ belki bênc deh ⁴ kelime dızanın ‘Kelime derken belki beş on kelime biliyorlar’	¹ Ad. + ² Ulaş / D.Bel. ³ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ⁴ Ad. / N.	^{1,4} AR. ^{2,3} FA.
AC38/38	<u>Qanalê</u> Kurdi Iraqê] gelek hene ‘Irak Kürt kanalları çok vardır’	Ad. / K.Ö.	FR.
AC38/39	<u>Tam</u> xa bê vê ji hün kırın ‘Bununla da kendileri tam öğrendiler’	Bel. / D.Bel.	AR.

Konuşucu ve Sözce No	Etkileşim Birimli Sözceler, ve [Sözcesel Üye Sınırları]	Sözcüksel / Sözcesel Kod Karıştırma Ulamları	Birimlerin Köken Kodları
HB41/1	Yê me ¹ ekseriyê ² tek jineke ³ yani ‘Bizimkiler ekseriyetle (genellikle) tek kadınlıdır yani’	¹ D.Bel.+ ² Sıf. / D.Bel. ³ Bel. (Sy.Bl.) / D.Bel.	^{1,3} AR. ² TR.
HB41/2	¹ Ekonomi ingilizceye ² yani ‘Ekonomi İngilizcedir yani’	¹ Ad. / K.Ö. ² Bel. (Sy.Bl.) / D.Bel.	¹ FR. ² AR.
HB41/3	¹ Mesele gundê me xwê ² doxtur derketiye ³ öğretmen derketiye ‘Mesela bizim kendi köyümüzden doktor çıkışmış öğretmen çıkışmış’	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Ö.	¹ AR. ² FR. ³ TR.

		³ Ad. / K.Ö.	
HB41/4	<u>Muhendisê</u> yê duxonin] hene 'Okuyan mühendis vardır'	Ad. / K.Ö.	AR.
HB41/5	¹ <u>Zeman</u> ji ² <u>değiş</u> buye 'Zaman da değişmiş'	¹ Ad. / K.Ö. ² AE. / K.Y.	¹ AR./FA. ² TR.
HB41/6	¹ <u>Mesele</u>] vê ² <u>meytebi</u> bøjim 'Mesela bu okulu söyleyeyim'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.N.	^{1,2} AR.
HB41/7	danzde geçik <u>daha</u> zêdeye 'Oniki kız daha fazladır'	D.Bel.	TR.
HB41/8	Aliyê başgalê ji <u>eyni</u> vısaye 'Başkale tarafı da aynı öyledir'	D.Bel.	AR.
HB41/9	¹ <u>Yani</u> ² <u>millet</u> biçükü xa dışıne ³ <u>mektebi</u> 'Yani millet çocuğunu okula gönderiyor'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / Ö. ³ Ad. / K.Y- Y. Bel.	^{1,2,3} AR.
HB41/10	<u>Zaten</u> sê gêçimin lêrê duxonün 'Zaten üç kızım burada okuyor'	Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	AR.
HB41/11	Yadı ji saladi dıçe <u>sinifa</u> dayêkê] 'Diğeri gelecek yıla ana sınıfına gidecek'	Ad. / K.Y-Y. Bel.	AR.
HB41/12	¹ <u>Yani</u> xemu kes xez dıket biçüka xa bet ² <u>doxtor</u> yan ³ <u>muhêndis</u> 'Yani herkes çocuğunun doktor ya da mühendis olmasını ister'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. + ³ Ad. / K.N.	^{1,3} AR. ² FR.
HB41/13	Xemmu dışt buye <u>eyitim</u> xandevani 'Herşey olmuş eğitim ve okuma'	Ad. / N.	TR.

HB41/14	¹ Çunki [ew ² milletê hinde duxonün ew hın zêde dıbit 'Çünkü ne kadar okursa o millet o kadar artar'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Ö.	¹ FA. ² AR.
HB41/15	¹ Ekonomiya vê] zêde dıbit ² qalîfiye ³ eleman dıbejn ⁴ ya! 'Ekonomisi artıyor, kaliteli eleman diyorlar ya!'	¹ Ad. / K.Ö. ² Sf. + ³ Ad. / K.N. ⁴ Ünlem Bel. / D.Bel.	^{1,2,3} FR. ⁴ AR.
HB41/16	Ew ¹ toplum ji] ² dehe zêde] ew dıbe 'O toplumda daha fazla şey oluyor'	¹ Ad. / K.Ö. ² D.Bel.	¹ TR. ² TR.
HB41/17	¹ Duruma [ew ² Tırki] çune ³ Elmanyeyê] ⁴ eyni vısane 'O Almanyaya giden Türklerle durum aynıdır'	¹ A. + ² A. + ³ A. / K.Ö. ⁴ D.Bel.	^{1,2} TR. ³ FR. ⁴ AR.
HB41/18	Aliyê zımanda <u>tam</u> cihê vêye 'Dil hakkında tam yeridir'	D.Bel.	AR.
HB41/19	¹ Mesela ez çum ² İraqê 'Mesela ben Irak'a gittim'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Y- Y. Bel.	^{1,2} AR.
HB41/20	¹ Zatan ² Erebi ji evene ³ ekseri dızanın 'Zaten onlar ekseriyetle Arapça da biliyorlar'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.N. ³ Bel. / D.Bel.	^{1,2,3} AR.
HB41/21	¹ Yani ² zeman [bina ³ zemanê berê] nine 'Yani zaman eski zaman gibi değil'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	¹ AR. ² AR./FA.

		² Ad. / K.Ö. ³ Bel. / D.Bel.	
HB41/22	İroke ¹ belki ² en ³ azından deh bist ⁴ insan çu bu ⁵ Avrupaê 'Bugün belki en azından on yirmi insan Avrupaya gitmişti'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ^{2,3} (Sz.Bğ.; Sy.Bl.) / D.Bel. ⁴ Ad. / Y-Y. Bel. ⁵ Ad.	¹ FA. ² FA.+ ³ TR. ⁴ AR.
HB41/23	¹ Ercişê Kurdiya ² saf nine ³ ekseri ⁴ Tırkiye 'Ercişte (dil) saf Kürtçe değil ekseriyetle Türkçedir (Türkçeyle karışıktır)'	¹ Ad. / K.Y-Y. Bel. ² Sf. / K.Y. ³ Bel. / D.Bel. ⁴ Ad. / K.Y.	¹ Urartuca ^{2,3,4} AR.
HB41/24	<u>Araştırmê</u> aliyê Elbakê baştîre 'Araştırma için Elbak tarafı daha iyidir'	Ad. / K.D.Bel.	TR.
HB41/25	De dıkarê vê ji faydalanmiş bê 'Sen ondan da faydalanabilirsin'	AE. / K.Y.	AR./TR.
HB41/26	¹ Ixtımale mezine êw gur mamê mın ji nas dıke ² yani 'Büyük ihtimalle amcamın oğlunu da tanıyordur yani'	¹ Ad. / K.D.Bel. ² Bel. (Sy.Bl.) / D.Bel.	^{1,2} AR.
HB41/27	¹ Hem here gundê me ² hem here ³ özellekle gundê hertoşia 'Hem bizim köyümüze git hem özellikle hertşi aşiretinin köyelerine git'	^{1,2} (Sr.Bğ.) D.Bel. ³ D.Bel.	^{1,2} FA ³ TR.
HB41/28	¹ Mesela ew ² hem Kurdiya Cölemêrgi gundiya van da heye	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) /	¹ AR. ² FA.

	‘Mesela onların köylerinde hem Hakkari Kürtçesi var’	D.Bel. ² (Sr.Bğ.) D.Bel.	
HB41/29	¹ Yüzde xêştê ² yüzde nehvêdan] vê Tırki nızanın ‘Yüzde sekseni yüzde doksanı Türkçe bilmiyor’	^{1,2} Sf. / K.Ö.	^{1,2} TR.
HB41/30	¹ Mesela ² yêtmışdörti em hatına Başgala ‘Mesela (bindokuzyüz) yetmişdört yılında biz Başkaleye geldik’	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Z.Bel.	¹ AR. ² TR.
HB41/31	¹ Ema ² rexet ne bixîfe ‘Ama rahat konuşamıyor’	¹ (Sz.Bğ.; Sy.Bl.) ² D.Bel.	^{1,2} AR.
HB41/32	¹ Ema ki ² mesela Tırki nızanıt ‘Ama kim mesela Türkçeyi bilmiyor’	^{1,2} Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	^{1,2} AR.
HB41/33	¹ Televizyon ² taze taze hatıbu başgala ‘Televizyon yeni yeni Başkaleye gelmişti’	¹ Ad. / Ö. ² Bel.(İkileme) / D.Bel. /	¹ İNG. ² FA.
HB41/34	Bavê min ji <u>esnaf</u> bu ‘Babam da esnaftı’	Ad. / K.Y.	AR.
HB41/35	Gurê vê <u>eczexaneciye</u> ‘Oğlu eczahanevidir’	Ad. / K.Y.	AR./TR.
HB41/36	Me ji <u>propaganda</u> dıkır] ‘Biz de propaganda yapıyorduk’	Ad. / K.Y.	Latince
HB41/37	Naha êw ji <u>ortê</u> da ma] ‘Şimdi o da ortada (orta yerde) kaldı’	Ad. / K.Y.	TR.
HB41/38	¹ Yani ² ekseri naha Kurdi dıken	¹ (Sz.Bğ.;	^{1,2} AR.

	‘Yani şimdi ekseriyetle Kürtçe yapıyorlar’	Sy.Bl.) 2 D.Bel.	
--	--	---------------------	--

Konuşucu ve Sözce No	<u>Etkileşim Birimli</u> Sözceler, ve [Sözcesel Üye Sınırları]	Sözcüksel / Sözcesel Kod Karıştırma Ulamları	Birimlerin Köken Kodları
SP35/1	<u>Xelqi</u> kiderê] ‘Nerenin halkındansın?’	Ad. / K.Y.	AR.
SP35/2	¹ <u>Çêşit çêşit</u> ² <u>eşiret</u> hene ‘Çeşit çeşit aşiret vardır’	¹ Sf. (İkileme) + ² Ad. / K.Ö.	¹ ≠FA. ² AR.
SP35/3	¹ <u>Ağatiya</u> berê] nemaye ² <u>piyasêda</u> ‘Piyasada eski ağalık kalmamış’	¹ Ad. / K.Ö. ² Ad. / K.Y- Y. Bel.	¹ Mooğolca ² Venedik.
SP35/4	¹ <u>Perê</u> ki heye] ev ² <u>ağaye</u> ‘Kimin parası varsa o ağadır’	¹ Ad. / K.D.Bel. ² Ad. / K.Y.	¹ FA. ² Moğolca
SP35/5	¹ <u>Zemanêda</u> em dıçunê ² <u>Başkala</u> ‘Zamanında biz Başkaleye giderdik’	¹ Ad. / K.Z.Bel. ² Ad. / K.Y- Y. Bel.	¹ AR./FA. ² TR.
SP35/6	<u>Tesişa</u> vê derê Bebleşini] nas dıkê erê ‘Sen oradaki, Bebleşindeki tesisi biliyorsun değil mi?’	Ad. / K.N.	AR.
SP35/7	Hema ¹ <u>işê</u> mın] ² <u>Başkalane</u> ‘Öyle işim Başkaleyledir’	¹ Ad. / K.Ö. ² Ad. / K.Y.	¹ TR. ² TR.
SP35/8	Neha ki ¹ <u>zengine</u> ewe ² <u>ağaye</u> ‘Şimdi kim zenginse o ağadır’	^{1,2} Sf. / K.Y.	¹ FA. ² Moğolca
SP35/9	¹ <u>Begek</u> hebu ew ji ² <u>zalım</u> bu ‘Bir tane bey vardı o da zalimdi’	¹ Ad. / K.Ö. ² Sf. / K.Y.	¹ TR. ² AR.

SP35/10	¹ Mesele mı bêrê ² matorcilik dıkr 'Mesela ben eskiden motorculuk yapıyordum'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / N.	¹ AR. ² FR./ TR.
SP35/11	¹ Mesela jin zar xêmmu ber vê ² kitlenmiş dibin 'Mesela kadın çocuk hepsi (ağanın) önünde kilitleniyorlardı'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² AE. / K.Y.	¹ AR. ² FA./TR.
SP35/12	¹ Tenezür nedıkr [gel ² xelqi ³ xeber bıde] 'Halkla konuşmaya tenezzür etmezdi (ağa)'	¹ Ad. / K.Y. ²⁺³ Ad. / K.D.Bel.	^{1,2,3} AR.
SP35/13	Xeqqe xwe ji] distinê 'Hakkımı da alıyorsun'	Ad. / K.N.	AR.
SP35/14	¹ Belku mı ² qelbê xwa] ³ xeber ⁴ pis ji] gotıba 'Belki ben kalbimden pis laflar da söyledim'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Y- Y. Bel. ³ Ad. + ⁴ Sf. / K.N.	¹ FA. ² AR. ³ AR.+ ⁴ FA.
SP35/15	¹ Millet mırof ² saymış nedıkn] 'Millet adamdan saymıyor'	¹ Ad. / Ö. ² AE. / K.Y.	¹ AR. ² TR.
SP35/16	Xudêtê alayê mezın du ji ¹ yaratmış kıriye] ez ji ² yaratmış kırime] 'Büyük Allah seni de yaratmış beni de yaratmış'	¹ AE. / K.Y. ² AE. / K.Y.	^{1,2} TR.
SP35/17	Yani bavê me dıgo 'Yani babamız diyordu'	Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	AR.
SP35/18	¹ Mesela ² mexkema te] heye 'Mesela mahkemen var'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	^{1,2} AR.

		² Ad. / K.Ö.	
SP35/19	¹ Esker me tıgota ² xetta ³ qeraqola 'Asker bizi karakola kadar döverdi'	¹ Ad. / Ö. ² İlgeç + Ad. / K.Y-Y. Bel.	^{1,2} AR./FA. ³ TR.
SP35/20	Wan ¹ işê ² qaçaqıtti ³ mazoti dıken 'Onlar mazot kaçakçılığı işini yapıyor'	¹ Ad. + ² Sıf + ³ Ad. / K.N.	^{1,2} TR. ³ FR.
SP35/21	¹ Yani me ² taze ³ erebe ⁴ qullanmiş dıkır] 'Yani biz henüz, araba kullanıyorduk'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² D.Bel. ³ Ad. / N. ⁴ AE. / K.Y.	¹ AR. ² FA. ³ Sakaca ⁴ TR.
SP35/22	Neha <u>esker</u> Kurdi xeber dıden 'Şimdi askerler Kürtçe konuşuyorlar'	Ad. / Ö.	AR./FA.
SP35/23	¹ Zemanekida me ² benqayêda ³ Tırkiyatte nebit] de neşiya ⁴ perê xa] bıstinê 'Zamanında biz bankadayken Türkçen olmazsa paranı alamıyordun'	¹ Ad. / K.Z.Bel. ² Ad. / K.Y- Y. Bel. ³ Ad. / K.D.Bel. ⁴ Ad. / K.N.	¹ AR./FA. ² İT. ³ TR. ⁴ FA.
SP35/24	¹ Sadece me ² bêşi xandiye êdi nexand 'Sadece beşe kadar okuduk artık okumadık'	¹ Bel. / D.Bel. ² Ad. / K.N	¹ FA. ² TR.
SP35/25	¹ Ecemi ² birlikê ³ İzmırî kır 'Acemi birliğini (askerlikte) İzmirde yaptım'	¹⁺² Ad. / K.N. ³ Ad. / K.Y- Y. Bel.	¹ AR.≠ + ² TR.
SP35/26	¹ Usta ² birlikê ³ qunyayê kır 'Usta birliğini Konyada yaptım'	¹⁺² Ad. / K.N ³ Ad. / K.Y- Y. Bel.	¹ FA.+ ² TR.

SP35/27	Me ¹ memleket ret kır ket ser ² erebe ³ mazotê 'Biz memleketi bitirdik mazot arabası üstüne düştük (kullanmaya başladık)'	¹ Ad. / N. ²⁺³ Ad. / K.N	¹ AR. ² Sakaca ³ FR.
SP35/28	¹ Yani em xwa na ² sekinin 'Yani biz kendimiz (sakin) durmuyoruz'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Eylem / K.Y.	^{1,2} AR.
SP35/29	Çatı de bıbini 'Çatıyı sen görürsün'	Ad. / K.N	TR.
SP35/30	Dıçun inşaata dıxebitin 'Gidip inşaatta çalışıyorlardı'	Ad. / K.Y-Y. Bel.	AR.
SP35/31	¹ Mülk mal kırine ² Wanê da ³ şehrê da ⁴ ha' 'Van'da mal mülk satın almışlar, şehirde ha!'	¹ Ad. (İkileme) / N. ^{2,3} Ad. / K.Y- Y. Bel. ⁴ Ünlem Bel. / D.Bel.	¹ AR. ² Urartuca ³ FA.
SP35/32	¹ Dukan ² apartiman kırine 'Dükkan apartman satın almışlar'	^{1,2} Ad. / N.	¹ AR. ² FR.
SP35/33	Êdi ¹ cox ² şükür bes nine 'Artık çok şükür yetmez mi?'	¹⁺² Belirteç.	¹ TR.+ ² AR.
SP35/34	¹ Erebê vısa ² qullanmiş dıken 'Arabayı öyle kullanıyorlar'	¹ Ad. / N. ² AE. / K.Y.	¹ Sakaca ² TR.
SP35/35	¹ Araeki ² İsuzu me hebu 'Bir aralar İsuzumuz (kamyon) vardı.'	¹ Ad. / K.D.Bel. ² Ad. / K.Ö.	¹ TR. ² Japonca
SP35/36	[Ew ji mesrefa xa heye 'O (onun) da masrafı vardır'	Ad. / K.Ö.	AR.
SP35/37	¹ Ara sê ² seata dı hata ³ Wanê 'Üç saat arasında (içinde) vana gelirdin'	¹ Ad. / K.Z.Bel. ² Ad. / K.Y-Y.	¹ TR. ² AR.

		Bel.	
SP35/38	¹ Yahu ² şukurdar bın 'Yahu şükürdar olun'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} AR.
SP35/39	Uzman <u>istediğin</u> laf sana kullanabilirdi u zaman 'Uzman istediği lafı sana kullanabilirdi o zaman'	tamlama uyumsuzluğu (o)	
SP35/40	Doxxsan alti doxxsan sekiz aralarda 'Doksanaltı doksansekiz (yılları) aralarında'	tamlama uyumsuzluğu	
SP35/41	Şimdi <u>sıxı</u> fazla yoxtur 'Şimdi sıkı (denetim) fazla yoktu'	-nitelenen Ad.	
SP35/42	Çucuxlar tembel <u>ulduğun</u> zaman 'Çocuklar tembel olduğu zaman'	3.çoğul kişi yerine 2.tekil kişi uyum eki	
SP35/43	Sız <u>kendine</u> uy <u>vêrmediğin</u> zaman 'Siz kendinize oy vermediğiniz zaman'	2 çoğul kişi yerine 2 tek.	
SP35/44	Kendinize <u>atmiyursun</u> ötekine atın 'Kendinize atmıyorsanız (oyunuzu) Diğerine atın (verin)'	-kişi uyumu	
SP35/45	istersen oxulun içine <u>geleceksin</u> 'İstersen okulun içine gelirsin'	Geniş zaman yerine gelecek zaman kullanımı	
SP35/46	Ben telefon <u>numarasi</u> sana verim 'Ben sana telefon numarasını vereyim'	Belirtme durum eki yok	
SP35/47	Êrmenilerin mezarları <u>çixiyurler</u> kemikleri <u>çixiyurler</u> 'Ermenilerin mezarları çıkıyor kemikleri	yalnış çoğul eki kullanımı	

	çıkıyor'		
SP35/48	¹ Üniversiti ² qazanç kır ew ji nexand 'Üniversiteyi kazandı o da okumadı'		¹ FR. ² TR.
SP35/49	Ew ¹ anqarê hat ez ² taze ³ bêş ret bûim 'O Ankaradan geldiğinde ben yeni beşi bitirmiştım'		¹ Hititçe ² FA. ³ TR.
SP35/50	<u>Sen isterse sabah olsun isterse gêce bir olsun</u> 'İstersen sabah olsun, istersen gece (saat) bir olsun'	-Özne- yüklem uyumu	
SP35/51	Un unbêş gün çalışıyorduk o sadece yol <u>paramızdır</u> 'On onbeş gün çalışıyorduk, o sadece yol paramızdı'	geçmiş zaman eki yerine koşaç	
SP35/52	Me ji ¹ inşaatêda şol kırıye ² be şol nekırıye 'Biz de inşaatta çalıştık, tabi ya! çalışmadık mı?'	¹ Ad. / K.Y- Y. Bel. ² Ünlem Bel. / D.Bel.	¹ AR. ² VYT./KR.
SP35/53	İşê me ew bü 'İşimiz oydu'	Ad. / K.Ö.	TR.
SP35/54	Şev roj ¹ ne xeva me dıhat ² ne evê 'Gece gündüz ne uykumuz geliyordu ne de o (başka birşey)'	^{1,2} (Sr.Bğ.) Bel. / D.Bel.	^{1,2} FA.
SP35/55	¹ Yabancı bina me ² şerm merm çınüne 'Yabancı(nın) bizim gibi ayıbı mayıbı yoktur'	¹ Sf. / Ö. ² Ad (İkileme) / K.Ö.	¹ FA.
SP35/56	¹ Çiplax ² girmişî bal hev dıbn 'Çıplak birbirlerinin yanında giriyorlardı (havuza)'	¹ D.Bel. ² AE. / K.Y.	^{1,2} TR.
SP35/57	Me <u>kullanmış</u> kır 'Bizi kullandı'	AE. / K.Y.	TR.
SP35/58	Yêkê qundiye me <u>evlenmiş</u> büi 'Bizim bir köylümüz evlendi'	AE. / K.Y.	TR.

SP35/59	Hinekê <u>daha</u> zêdeye] 'Bazısı daha fazladır'	D.Bel. / K.Y.	TR.
SP35/60	Bızde evlendın zaman <u>êdi</u> ömör boyi odur 'Bizde evlendiğin zaman <u>artık</u> ömür boyu (yalnız) odur'	Kürtçe Sz.Bğ. kullanımlı sözce	
SP35/61	<u>Taze</u> ber de derbaz büim 'Şimdi senin yanından geçtim'	Bel. / Z.Bel.	FA.
SP35/62	[Xeştêbênc ¹ kilo hat ² ha! 'Seksenbeş kilo geldi ha!'	¹ Ad. / K.D.Bel. ² Ünlem Bel. / D.Bel.	¹ FR. ² —
SP35/63	¹ Tam bo çaran deh ² milyun kêrm] 'Tam dörtten on milyon az'	¹ Bel. ² Ad. / D.Bel.	¹ AR. ² Venedik.
SP35/64	<u>Belku</u> bist bistbêncê zêdetır heye 'Belki yirmi yirmibeşten fazla vardır (miktarı)'	Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	FA.
SP35/65	Sağ <u>tarafından</u> geldiğin zaman 'Sağ taraftan geldiğin zaman'	+2.tekil kişi tamlanan eki kullanımı	

Konuşucu ve Sözce No	<u>Etkileşim Birimli</u> Sözceler, ve [Sözcesel Üye Sınırları]	Sözcüksel / Sözcesel Kod Karıştırma Ulamları	Birimlerin Köken Kodları
BN45/1	[Aliyê <u>köpri</u> vêdatır] 'Köprüye taraf o tarafta'	Ad. / K.Y-Y. Bel.	TR.
BN45/2	Eri ¹ valla! ² fani ³ dunya 'He vallahi! fani dünya'	¹ Ünlem Bel. / D.Bel. ² Sf. + ³ Ad.	¹ AR. ²⁺³ AR.
BN45/3	Mamê mın <u>xepsê</u> daye ez xulam	Ad. / K.Y.	AR.

	‘Amcam hapistedir efendim’		
BN45/4	<u>Cezaya</u> vê xılas bu ‘Cezası bitti’	Ad. / K.Ö.	AR.
BN45/5	¹ <u>İnfaza</u> vê xılas bu carekdi ket ² <u>xepsê</u> ‘İnfazı bitti bir daha hapse düştü’	Ad. / K.Ö.	^{1,2} AR.
BN45/6	<u>Şekera</u> vê heye ‘Şekeri mi (hastalığı) var’	Ad. / K.Ö.	FA.
BN45/7	¹ <u>Aslında</u> ² <u>her</u> malê ³ <u>qamaraeki</u> ⁴ <u>lazımê</u> ‘Aslında her eve bir kamera lazımdır’	¹ D.Bel. ² Sf. / K.Y-Y. Bel.	¹ AR./ TR. ² FA.
BN45/8	¹ <u>Kiraci</u> dêda bu ² <u>kira</u> xa neda ‘Kiracı içindeydi kirasını vermedi’	¹ Ad. / Ö. ² Ad. / K.N.	^{1,2} AR.
BN45/9	Mı <u>cêyrana</u> vê biri ‘Ben onun elektriğini kestim’	Ad. / K.N.	AR.
BN45/10	<u>Zatan</u> bırav hetta bist sale sêh salê lalê yêkın ‘Zaten erkek kardeşler yirmi otuz yıl birbirlerinin yanındalar’	Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	AR.
BN45/11	<u>Niyeta</u> mın heye ‘Benim niyetim vardır’	Ad. / K.Ö.	AR.
BN45/12	¹ <u>Tapiya</u> vê ² <u>hazire</u> ‘Tapusu hazır’	¹ Ad. / K.Ö. ² Sf. / K.Y.	¹ TR. ² AR.
BN45/13	¹ <u>Qadastro</u> çuye xemmu ² <u>ölçmiş</u> kırıye ³ <u>tapu</u> kırıye ‘(Tapu) Kadastro gitmiş hepsini ölçmüş tapu etmiş’	¹ Ad. / Ö. ² AE. / K.Y. ³ Ad. / K.Y.	¹ FR. ^{2,3} TR.
BN45/14	Bıla <u>dua</u> de ji biken ‘Hadi sana da dua etsinler’	Ad. / K.Y.	AR.
BN45/15	Nav ¹ <u>çarsi</u> bal ² <u>sağlık</u> ³ <u>ocağiye</u> ‘Çarşının içinde sağlık ocağının yanındadır’	¹ Ad. / K.Y-Y. Bel. ²⁺³ Ad. / K.Y.	¹ FA. ²⁺³ TR.
BN45/16	Barken ji ¹ <u>têller</u> ² <u>qarışmış</u> dibet ‘Galiba teller (iletişim hatları) karışıyor’	¹ Ad. / Ö. ² AE. / K.Y.	¹ Ermenice ⁺ ² TR.

BN45/17	¹ Şekera mın zehf ² yüşkeke 'Benim şekerim çok yüksektir'	¹ Ad. / K.Ö. ² Ad. / K.Y.	¹ FA. ² TR.
BN45/18	¹ Şeker ser ² yaşlı büini ³ genç büini nine 'Şeker hastalığı yaşlı olmaya genç olmaya bağlı değil'	¹ Ad. / Ö. ^{2,3} Ad. / K.D.Bel.	¹ FA. ² TR.
BN45/19	¹ Şekera vê vê rojê ² bêş ³ noxtê ⁴ ellibêş bu 'O gün şekeri beş nokta ellibeş oldu'	¹ Ad. / K.Ö. ²⁺³⁺⁴ Ad. / K.Y.	¹ FA. ² TR. + ³ AR. + ⁴ TR.
BN45/20	Ez zehf <u>sınırlenmiş</u> nabım 'Ben çok sinirlenmem'	AE. / K.Y.	TR.
BN45/21	Mı ¹ raporê nişua ² doxtorê kır 'Ben raporu doktora gösterdim'	¹ Ad. / K.N. ² Ad. / K.Y-Y. Bel.	^{1,2} FR.
BN45/22	¹ Doxtor hema ² şox bu 'Doktor sanki şok oldu'	¹ Ad. / Ö. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} FR.
BN45/23	<u>Gere</u> miro serda bit 'İnsanın (işinin) üstünde olması gerek'	Sz.Bğ. (S.Bel) / D.Bel.	TR.
BN45/24	¹ Her ² insanekki gırmasiya vê heye 'Her bir insanın noksanlığı vardır'	¹ Sf. + ² Ad. / K.Ö.	¹ FA. ² AR.
BN45/25	Ema <u>hetani anliyacax</u> sonradan 'Ama hatasını anlayacak sonradan'	- kişi uyumu bozukluğu	
BN45/26	Hema ben ehliyeti aldığım gün <u>polisle</u> beni yaxaladi 'Öyle (tam da) ben ehliyeti aldığım gün polisler beni yakaladı'	çoğul ekinde /r/ sesbirimi eksikliği	
BN45/27	Mı ¹ doxsanikida ² erebe ³ qullanmiş kır 'Bindokuzyüz doksaniki yılında ben araba kullandım'	¹ Ad. / K.Z.Bel. ² Ad. / K.N. ³ AE. / K.Y.	^{1,3} TR. ² Sakaca

BN45/28	[Ber dıkana Xeci] ez gırtın ‘Hacının dükkanının önünde beni yakaladılar’	Ad. / K.Y-Y. Bel.	AR.
BN45/29	¹ Mesela [hinde ² insanê heye ‘Mesela bu kadar insan var’	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Ö.	^{1,2} AR.
BN45/30	Ez Nadır sıx sıx dıbinım ‘Ben Nadiri sık sık görüyorum’	(İkileme) Bel. / D.Bel.	TR.
BN45/31	Go ez vehe ¹ qıblê ² qebul nakem] ‘Dedi: ben bu şekilde (yönde) kibleyi kabul etmiyorum’	¹ Ad. / K.N. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} AR.
BN45/32	Go hün yanlış nivêji dıken ‘Dedi: siz yanlış namaz kılıyorsunuz’	Bel. / D.Bel.	TR.
BN45/33	¹ Düz danand ² xara dıkır] ‘Düz bırakıyorlardı, harap ediyordu (bozuyordu)’	¹ Bel. / D.Bel. ² Ad. / K.Y.	¹ TR. ² AR.
BN45/34	Xeta xa] dit ‘Hatasını gördü’	Ad. / K.Y.	AR.
BN45/35	Mı go: ¹ Peki mala te ² xıra nebit ‘Dedim: ‘Peki evin harap olmasın (yıkılmasın)’	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Y.	¹ TR. ² AR.
BN45/36	Çu tersine nivej kır ‘Gitti tersine namaz kıldı’	D.Bel.	TR.
BN45/37	Cam ji] xılas bu ve neye? ‘Cam (işi) da bitti değil mi?’	Ad. / K.Ö.	FA.
BN45/38	Çati ji] bar kırın ‘Çatıyı da yüklediler’	Ad. / K.N.	TR.
BN45/39	¹ Yaw [bo ² yêmekê ³ millet hinde berhev dıbe ‘Yahu! yemek için millet bu kadar doluyor’	¹ Ünlem Bel. / D.Bel. ² Ad. /	^{1,3} AR. ² TR.

		K.D.Bel. 3 Ad. / K.Ö.	
BN45/40	¹ Mesele ² mexelle mexelle ³ qafîle qafîleye 'Mesela (yemek için toplananlar) mahalle mahalle kafiîle kafîledir'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ²⁺³ Ad (İkileme) / K.Y.	^{1,2,3} AR.
BN45/41	¹ Mesele ² cenaze yê kişk bıt kişk ³ mexeleli bıt 'Mesela cenaze kimin olsa hangi mahallenin olsa'	¹ D.Bel. ^{2,3} Ad. / Ö.	^{1,2,3} AR.
BN45/42	<u>Banqa</u> yê vê] heye 'Bankası vardır'	Ad. / K.Ö.	İT.
BN45/43	Goştê dıkırın [bo <u>aşçı</u> 'Aşçı için et satın alıyorlar'	Bel. / D.Bel.	TR.
BN45/44	¹ Birlik ² lazıme 'Birlik lazımdır'	^{1,2} Ad. / K.Y.	¹ TR. ² AR.
BN45/45	<u>Mesela</u> mala mamê mın 'Mesela amcamın evi'	Bel. / D.Bel.	AR.
BN45/46	¹ Çevre malê van] ² taziyyek çê dibıt 'Evlerinin civarında bir taziye olursa'	¹ Ad. / K.Y.- Y. Bel. ² Ad. / K.Ö.	¹ TR. ² AR.
BN45/47	¹ Uyum ² sağlamışi yek kırıne 'Birbirlerine uyum sağlamışlar'	¹ Ad. + ² AE. / K.Y.	¹⁺² TR
BN45/48	Xemmu kes <u>hazırılıxiye</u> 'Herkes hazırlıklıdır'	Ad. / K.Y.	AR./TR.
BN45/49	¹ Bayrampaşa ² cezaevi da büi 'Bayrampaşa Cezaevindeydi'	¹⁺² Ad. / K.Y.- Y. Bel.	¹⁺² TR.
BN45/50	Me go <u>filan</u> deriye] 'Biz dedik: filan yerdedir'	Ad.	AR.

BN45/51	Go abê ve çı ¹ lazıme ² emrek ve heye 'Dedi: abi size ne lazımdır bir emriniz var mıdır?'	¹ Ad. / K.Y. ² Ad. / K.Ö.	^{1,2} AR.
BN45/52	<u>bexs</u> nekır] 'Bahsetmedi'	Ad. / K.Y.	AR.
BN45/53	Ne go çıye <u>neyın neyisiye</u> 'Demedi nedir neyin nesidir'	Belgisiz sıfat öbeği / K.Y.	¹⁺² TR.
BN45/54	[Hın <u>qeder</u> mirofek baş bu] 'O kadar iyi bir adamdı'	İlgeç / K.Y.	AR.
BN45/55	¹ <u>Yêmek</u> xarınê] dihata ² <u>loqantaê</u> 'Yemek yemek için lokantaya gelirdi'	¹ Ad. / K.D.Bel. ² Ad. / K.Y-Y. Bel.	¹ TR. ² İT.
BN45/56	¹ <u>Sıf</u> dêt me bibinıt ² <u>ha</u> 'Sırf bizi görmeye gelirdi ha!'	¹ Bel. / D.Bel. ² Ünlem Bel. / D.Bel.	¹ AR. ² —
BN45/57	[Gelek <u>temam</u> nine 'Çok tamam (aklı başında) değil'	Bel. / D.Bel. (Mecaz)	AR.
BN45/58	Dijın ¹ <u>Gozeltepe</u> ² <u>tunel</u> çêdıken 'Diyorlar Güzeltepeye tünel yapıyorlar'	¹ Ad. / K.Y-Y. Bel. ² Ad. / K.N.	¹ TR. ² FR.
BN45/59	¹ <u>Tek</u> ² <u>cehalat</u> ³ <u>gunah</u> nine] 'Sadece cehalet günah değil'	¹ D.Bel. ² Ad. / Ö. ³ Ad. / K.Y.	¹ TR. ² FA. ³ AR.
BN45/60	Berê <u>gorucıti</u> hebu 'Eskiden koruculuk (mu) vardı?'	Ad. / K.Ö.	TR.

Konuşucu ve Sözcü No	<u>Etkileşim Birimli Sözcükler</u> , ve [Sözcüksel Üye Sınırları]	Sözcüksel / Sözcüksel Kod Karıştırma	Birimlerin Köken Kodları
----------------------------	---	--	--------------------------------

		Ulamları	
AT40/1	Bıştê vê ji [bal <u>xurdecî</u> xebîtin çen sala 'Sonrasında birkaç yıl hurdacının yanında çalışma (çalıştım)'	Ad. / K.Y-Y. Bel.	FA.
AT40/2	Bıştê vê mî deh sala <u>temira sola</u>] çê kir 'Sonrasında ben on yıl (boyunca) ayakkabı tamiri yaptım'	Ad. / K.N.	AR.
AT40/3	Bıştî vê ez çume eskerî hatîm [bume <u>texsîcî</u> 'Sonrasında ben askere gittim geldim taksîcî oldum'	Ad. / K.Y.	FR./ TR.
AT40/4	Şanzde sale ez <u>texsîcîti</u> çê dîkîm 'Onaltı yıldır ben taksîcilik yapıyorum'	Ad. / K.N.	FR./ TR.
AT40/5	Neha ji ¹ <u>texsîcîlîx</u> bîna berê nîne ² <u>yani</u> 'Şimdi de taksîcilik eskisi gibi değil yani'	¹ Ad. / Ö. ² Bel. (Sy.Bl.) / D.Bel.	¹ FR./ TR. ² AR.
AT40/6	<u>Îş</u> zêde tîmne 'İş fazla yoktur'	Ad. / Ö.	TR.
AT40/7	Carekê başe çaran <u>zarar</u> dîke] 'Bazen iyidir, bazen zarar ediyor'	Ad. / K.Y.	AR.
AT40/8	Ez <u>texsîcîti</u> mal çê kîriye 'Ben taksîcilik sayesinde ev yaptım'	Ad. / K.D.Bel.	FR./ TR.
AT40/9	¹ <u>Durum</u> başe ² <u>elxamdulillah</u> 'Durum iyidir elhamdülillah!'	¹ Ad. / Ö. ² Ünlem Bel. / D.Bel.	¹ TR. ² AR.
AT40/10	¹ <u>Înanê</u> ² <u>dünya</u> ³ <u>her</u> ⁴ <u>işê</u> ⁵ <u>ters</u> dîke] ⁶ <u>yani</u> 'Dünyadaki insanlar, her işi ters yapıyorlar yani'	¹⁺² Ad. / K.Ö. ³ Sf. + ⁴ Ad. / K.N. ⁵ Ad. / K.Y. ⁶ Bel. (Sy.Bl.) / D.Bel.	^{1,2} AR. ³ FA. + ⁴ TR. ⁵ AR.

AT40/11	¹ İşê ² temelli ³ xırap dıke] 'İşi temelli (olarak) bozuyor'	¹ Ad. / K.N. ² Bel. / D.Bel. ³ Ad. / K.Y.	¹ TR. ² YN./TR. ³ AR.
AT40/12	¹ Herkez zımanê xa ² xeber de] ³ daha baştire] 'Herkes kendi dilinde konuşsa daha iyidir'	¹ Adıl / Ö. ² Ad. / K.Y. ³ Bel. / K.Y.	¹ FA. ² AR. ³ TR.
AT40/13	Ez üro ¹ mesela du zımanan dızanım [yek <u>Gurmanci</u> yek ² Törki 'Ben bugün mesela iki dil biliyorum, biri Kürtçe biri Türkçe	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.N.	¹ AR. ² TR.
AT40/14	¹ Ama ² İngilizce bızan biya ³ Farsça bızan biya ⁴ Erepçe bızan biya ⁵ daha baştır bu] 'Ama İngilizce bilseydim, Farsça bilseydim, Arapça bilseydim daha iyiydi'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ^{2,3,4} Ad. / K.N. ⁵ Bel. / K.Y.	¹ AR. ^{2,3,4} TR. ⁵ TR.
AT40/15	<u>Anlamiş</u> bu] 'Anladın mı?'	AE. / K.Y.	TR.
AT40/16	Çı bøjêm <u>başqe?</u> 'Başka ne diyeyim?'	Bel. / D.Bel.	TR.

Konuşucu ve Sözcü No	<u>Etkileşim Birimli</u> Sözcüler, ve [Sözcüsel Üye Sınırları]	Sözcüksel / Sözcüsel Kod Karıştırma	Birimlerin Köken Kodları
MB42/1	Mı ¹ universiti ² Gevaşê xand 'Ben üniversiteyi Gevaşta okudum'	¹ Ad. / K.N. ² Ad. / K.Y- Y. Bel.	¹ FR. ² FA.
MB42/2	¹ Üçünci ² sınıfı ji ³ işletmeyê salekê xand dısa berda	¹ Sf. + ² Ad. / K.N.	¹ TR. ⁺² AR.

	‘Üçüncü sınıfı da işletmede bir sene okudum, yine bıraktım’	³ Ad. / K.Y-Y. Bel.	³ TR.
MB42/3	¹ Vanê hatime ² dunyayê ‘Van’da dünyaya gelmişim’	^{1,2} Ad. / K.Y-Y. Bel.	¹ Urartuca ² AR.
MB42/4	Roja mın car baş derbaz dibe car <u>sıxıntılı</u> derbaz dibe ‘Günüm bazen iyi geçiyor bazen sıkıntılı geçiyor’	Bel. / D.Bel.	TR.
MB42/5	¹ Zore ² yani ‘Zordur yani’	¹ Ad. / K.Y. ² Bel. (Sy.Bl.) / D.Bel.	¹ FA. ² AR.
MB42/6	¹ Gelira ² dıkanê ³ fazla tınne ‘Dükkanın geliri fazla yoktur’	¹⁺² Ad. / K.Ö. ³ Bel. / D.Bel.	¹ TR. ^{2,3} AR.
MB42/7	Gidera zaran zehfe ‘Çocukları gideri çöktür’	Ad. / K.Ö.	TR.
MB42/8	İş ji em nabinin ‘İş de bulamıyoruz’	Ad. / K.N.	TR.
MB42/9	Ji bona vi <u>zor</u> derbaz dibe ‘Bundan dolayı zor geçiyor’	Bel. / D.Bel.	FA.
MB42/10	Xudê çı kire <u>nesip</u> hetta şevê ‘Allah akşama kadar ne nasip ederse’	Ad. / K.Y.	AR.
MB42/11	Roja ¹ remezanêda döya sêya ² gêç ³ qapamiş dikem ‘Ramazan günlerinde (dükkanı) ikiye üçe (kadar) geç kapatıyorum’	¹ Ad. / K.Y-Y. Bel. ² Bel. / D.Bel. ³ AE. / K.Y.	¹ AR. ^{2,3} TR.
MB42/12	Dıdöya sêya <u>devam</u> dıke belê ‘İkiye üçe (kadar) devam ediyor evet’	Ad. / K.Y.	AR.
MB42/13	¹ Xeyatêda mı dıxast ² işêke mın ³ qadroli buba	¹ Ad. / K.Z.Bel.	¹ AR. ² TR.

	‘Ben yaşarken kadrolu bir işimin olmasını isterdim’	^{2,3} Ad. / K.N.	
MB42/14	¹ Gêlira vê ² belli dıbu] ‘Geliri belli olurdu’	¹ Ad. / K.Ö. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} TR.
MB42/15	Çünkü zar ji nexaşın ‘Çünkü çocuklar da hastadır’	Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	FA.
MB42/16	¹ Zaten mı ² istanbulê zar biri bu ‘Zaten ben İstanbul’a çocukları götürmüştüm’	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Y- Y. Bel.	¹ AR. ² YN.
MB42/17	¹ Enqari mı hatıba [cih ² sıxıntısı derket ‘Ankaraya gelecektim, yer sıkıntısı (ortaya) çıktı’	¹ Ad. / K.Y- Y. Bel. ² Ad. / K.N.	¹ Hititçe ² TR.
MB42/18	Mı go [ne dıbê ya ‘Ben dedim: olmuyor ya!’	Ünlem / D.Bel.	AR.
MB42/19	Üreme van heye ‘Üreme (rahatsızlıkları) vardır’	Ad. /Ö.	TR.
MB42/20	Filima vê] kişandin hatın ‘Filmini çektirip geldik’	Ad. / K.N.	FR.≠
MB42/21	Devam dıke ‘Devam ediyor’	Ad. / K.Y.	AR.
MB42/22	İlaç milaç dane ‘İlaç milaç verdiler’	Ad. (İkileme) / N.	AR.≠ TR.
MB42/23	Qet tedavi heye qe dışt ‘Ne tedavi var ne başka şey’	Ad. / Ö.	AR.
MB42/24	Okul vebu em neçun ‘Okul açıldı, gitmedik’	Ad. / Ö.	TR.
MB42/25	¹ Belki ² tatılê da ezê bıçım ‘Belki tatilde ben giderim’	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	¹ FA. ² AR.

		² Ad. / K.Y- Y. Bel.	
MB42/26	¹ Çünkü ² randevu ji mî zıstandî bu] 'Çünkü ben randevu da almıştım'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Y.	¹ FA. ² FR.
MB42/27	¹ Anqarê ² belki ³ daha baş dibe dibêjim 'Ankara belki daha iyi olur diyorum'	¹ Ad. / Ö. ² Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ³ Bel. / D.Bel.	¹ Hititçe ² FA. ³ TR.
MB42/28	Dijmî ¹ ilacı ² emelet bît] 'Diyorlar ilaçlı ameliyat olacak'	¹ Ad. / K.D.Bel. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} AR.
MB42/29	¹ zehirli ² quatır hebu ³ yayılmış dıbit] 'Zehirli kuatırı vardı, yayılıyordu'	¹ Sf. + ² Ad. / Ö. ³ AE. / K.Y.	¹ FA. ³ TR.
MB42/30	Ji bona <u>sıxıntıye</u> 'Onda dolayı sıkıntıda (sıkıntılı iştir)'	Ad. / K.Y.	TR.
MB42/31	Mî bîrs kîr <u>tavsiye</u> nakin] 'Ben danıştım tavsiye etmiyorlardı'	Ad. / K.Y.	AR.
MB42/32	¹ Doxtoreki ² Malatyali hebu lêrê 'Orada Malatyalı bir doktor vardı'	^{1,2} Ad. / K.Ö.	¹ FR. ² Hititçe
MB42/33	Kurdvari ¹ ilaç <u>milaç</u> dıdın evê ² qullanmış kîn] 'Kürt işi ilaç milaç veriyorlar, onları kullanın (diyorlar)'	¹ Ad. (İkileme) / K.N. ² AE. / K.Y.	¹ AR.≠ TR. ² TR.
MB42/34	<u>Başqa</u> dîşteki tınne 'Başka bir şey yoktur'	Sf. / K.Ö.	TR.
MB42/35	¹ Tam ² tersi dıbit 'Tam tersi oluyor'	¹ Sf. + ² Ad. / Ö.	¹⁺² AR.

MB42/36	¹ Hem evi ² xeber dıdın ³ hem evê ⁴ xeber dıdın 'Hem onu konuşuyorlar hem onu konuşuyorlar'	^{1,3} Sr.Bğ. / D.Bel. ^{2,4} Ad. / K.Y.	^{1,3} FA. ^{2,4} AR.
MB42/37	<u>En</u> bıçükê vê hêft salêye 'En küçüğü yedi yaşındadır'	Sf. / K.Ö.	FA.
MB42/38	Ya ¹ ortê ji dıçe ² bêşinci ³ sınıfê 'Ortancı olan (çocuk) da beşinci sınıfa gidiyor'	¹ Ad. / K.Ö. ² Sf. + ³ Ad. / K.Y-Y. Bel.	¹ TR. ² TR. ³ AR.
MB42/39	<u>Sona</u> vana bê ser çı 'Sonları neye varacak?'	Ad. / K.Ö.	TR.
MB42/40	¹ Gider ² olarax ³ gerçekten ⁴ sıxıntıye 'Gider olarak gerçekten sıkıntılı durumdur'	¹ Ad. + ² Ulaş / D.Bel. ³ D.Bel. ⁴ Ad. / K.Y.	¹⁺² TR. ^{3,4} TR.
MB42/41	Mal ¹ kira buba zef ² zor dıbu 'Ev kira olsaydı çok zor olurdu'	¹ Ad. / K.D.Bel. ² Sf. / K.Y.	¹ AR. ² FA.
MB42/42	¹ Zaten ² evvılê mal ³ kira bu 'Zaten önceden ev kiraydı'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Bel. / Z.Bel.	^{1,2,3} AR.
MB42/43	[Baş ¹ veya nebaş] dıxebitin ² gêçıma xa ³ sağlamış dıkım 'İyi ya da kötü çalışıp geçimimizi sağlıyoruz'	¹ (Sr.Bğ.) K.D.Bel. ² Ad. + AE. / K.Y.	^{1,2,3} TR.
MB42/44	[Zef <u>zor</u> buye 'Çok zor olmuş'	Sf. / K.D.Bel.	FA.
MB42/45	¹ Herkes [ketiye ² derdê xa] Herkes (kendi) derdine düşmüş'	¹ Adıl / Ö. ² Ad. / K.Y. (deyim)	^{1,2} FA.
MB42/46	Şol hebe rınd dıbe <u>tabi</u>	Bel. / D.Bel.	AR.

	‘İş olsaydı iyi olurdu tabi’		
MB42/47	Bar ji vira çar salê mın <u>temam</u> bu ‘Geçen yılda burada dört senem tamam oldu’	Bel. / D.Bel.	AR.
MB42/48	Bar vira ¹ <u>merkezi</u> bu ² <u>rexet</u> bu ‘Geçen sene (sınav) burada merkeziydi (ve) rahattı (rahat sınavdı)’	¹ Ad. / K.Y. ² Sf. / K.Y.	^{1,2} AR.
MB42/49	[Bê <u>servis</u> dıçum ‘Servissiz gidiyordum’	Ad. / K.D.Bel.	FR.
MB42/50	Dıştê vısa bit ez <u>değerlendirmiş</u> bıkim ‘Öyle bir şey olursa değerlendiririm’	AE. / K.Y.	TR.
MB42/51	Ez nıgarım bıçım ¹ <u>ilçeyan</u> ² <u>veya</u> gundan ‘Ben ilçelere ya da köylere gidemem’	¹ Ad. ² (Sr.Bğ.) K.Y-Y. Bel.	^{1,2} TR.
MB42/52	Ez <u>şirketê</u> dıxêbitim ‘Ben şirkette çalışıyordum’	Ad. / K.Y-Y. Bel.	AR.
MB42/53	¹ <u>Anonim</u> ² <u>şirketi</u> hebu ‘Anonim şirketi vardı’	¹⁺² Ad. / K.Ö.	¹ FR. ² AR.
MB42/54	Lêrê ¹ <u>emele</u> ² <u>olarak</u> dıxêbitim ‘Orada amele olarak çalışıyordum’	¹ Ad. + ² Ulaş / D.Bel.	¹ AR.+ ² TR.
MB42/55	Dısa ¹ <u>eyni</u> ² <u>qalibêda</u> xebitim ‘Yine aynı şekilde kalıp işinde çalıştım’	¹ Sf. ² Ad. / K.Y- Y. Bel.	^{1,2} AR.
MB42/56	¹ <u>Hem</u> ² <u>iş</u> dıkir ³ <u>hem</u> ji ⁴ <u>bekci</u> ⁵ <u>olarax</u> dıxêbitim ‘Hem iş yapıyordum hem de bekçi olarak çalışıyordum’	¹ (Sr.Bğ.) / D.Bel. ² Ad. / K.Y. ³ Sr.Bğ. / + ⁴ Ad. + ⁵ Ulaş / K.D.Bel.	^{1,3} FA. ² TR. ⁴ TR.
MB42/57	¹ <u>Dost</u> zehfin ² <u>de</u> ³ <u>fayda</u> ⁴ <u>doxunmiş</u> buba rınd dıbu	¹ Ad. / Ö. ² (Sr.Bğ.) /	¹ FA. ² TR.

	‘Dost çoktur da fayda dokunsaydı iyi olurdu’	K.D.Bel. 3Ad. + 4AE. / K.Y.	3AR. 4TR.
MB42/58	<u>Yêter ki</u> me dîşte kırıba ‘Yeter ki biz bir şey yapsaydık’	Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	TR.
MB42/59	<u>Soz</u> dıdın kes hılnadın ‘Söz veriyorlar (ama) kimse almıyor (işe)’	Ad. / K.Y.	TR.
MB42/60	1 <u>Yau</u> dînêêrın 2 <u>sıxıntı</u> çênedıbu ‘Yahu! ilgileniyorlar, sıkıntı olmuyor’	1Ünlem 2 Ad. / K.Y.	1AR. 2TR.
MB42/61	<u>Rojê</u> 1 <u>cumartesi</u> 2 <u>pazar</u> hebu ‘Cumartesi, pazar günü vardı’	1,2 Ad. / K.Z.Bel.	1 AR./TR. 2FA.
MB42/62	1 <u>Belli</u> bu qe nabıt çuyin hatnınette 2 <u>belli</u> bu ‘Belliydi hiç olmazsa gidiş gelişin belliydi’	1,2 Ad. / K.Y.	1,2TR.
MB42/63	<u>Rexet</u> dıbıt ‘Rahat (iş) oluyor’	1 Ad. / K.Y.	AR.
MB42/64	1 <u>Belki</u> de 2 <u>yardımcı</u> bê ‘Belki sen yardımcı olursun’	1 Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. 2Ad. / K.Y.	1,2 FA.
MB42/65	1 <u>Mesele</u> bîrê vane me 2 <u>sınıfeki</u> bun ‘Mesela onların kardeşiyle aynı sınıftaydık’	1 Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. 2 Ad. / K.Y.	1,2AR.
MB42/66	Em 1 <u>ilk</u> 2 <u>okuli</u> bun evane 3 <u>orta</u> 4 <u>okuli</u> bu ‘Biz ilkokuldaydık onlar orta okuldaydı’	1Sf.+2Ad. / K.Y. 3Sf.+4Ad. / K.Y.	1+2,3+4TR.
MB42/67	Dısa em çun <u>toplanmı</u> ş bun ‘Yine gittik toplandık’	AE. / K.Y.	TR.
MB42/68	1 <u>Gerçekten</u> 2 <u>fazla</u> 3 <u>fırsat</u> neda ‘Çerçekten fazla fırsat vermedi’	1Sz.Bğ. (Sy.Bl.) /	1TR. 2,3AR.

		D.Bel. ² Bel. / D.Bel. ³ Ad. / K.Y.	
MB42/69	¹ Çunki ² yağci zehf hebu 'Çünkü yağcı çok vardı'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / Ö.	¹ FA. ² TR.
MB42/70	¹ İşte bona ² rey mey 'İşte oy moy için'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. (İkileme) / D.Bel.	¹ TR.
MB42/71	Me çı fayda ji lê van nedit 'Biz onlardan bir fayda da görmedik'	Ad. / K.Y.	AR.
MB42/72	¹ Borç bıkım bêm ² deymiş bit 'Borç edip gelirim değerse'	¹ Ad. / K.Y. ² AE. / K.Y.	¹ Soğdça ² TR.
MB42/73	Vısa niyeta mın heye 'Öyle niyetim vardır'	Ad. / K.Y.	AR.
MB42/74	Birê yê mezin ¹ arayê şerif ² abê başe 'Büyük kardeşiyle Şerif abinin arası iyidir'	¹ Ad.+ ² Ad. / K.Ö.	¹ TR. ² Moğolca≠
MB42/75	Ew ji ¹ eyni ² fikrê mın da ye 'O da aynı (şekilde) benim fikrimdedir'	¹ Bel. + ² Ad. / K.Y.	^{1,2} AR.
MB42/76	Go merif çun boş hatın 'Dedi: adam gidip boş gelirse'	Bel. / D.Bel.	TR.
MB42/77	Mı go careki dênemiş bıkın 'Dedim: bir kere deneyelim'	AE. / K.Y.	TR.
MB42/78	¹ Göröşme [vê ² rehetiye em bıkın 'Bu rahatlıkta görüşme yapalım'	¹ Ad. / N. ² Ad. / K.D.Bel.	¹ TR. ² AR.

MB42/79	¹ Çunki ² gerçekten neyne lêrê ³ xêyra vê tinne 'Çünkü gerçekten oraya gitmezsek hayrı yoktur'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ³ Ad. / K.Y.	¹ FA. ² TR. ³ AR.
MB42/80	Hinek caran zhef <u>sıxıntı çêbe</u>] 'Bazı seferler çok sıkıntı oluyor'	Ad. / K.Y.	TR.
MB42/81	¹ Mesela ² yêşil ³ qart me çê kır 'Mesela yeşil kart biz yaptık'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Sf.+ ³ Ad. / K.N.	¹ AR. ² TR. ⁺³ FR.
MB42/82	[Pıştê ¹ şiqorta ² girişî ³ çixışî kırım] ⁴ ıpdal kırım] 'Sigorta girişi ve çıkışı yaptıktan sonra iptal ettiler'	^{1+2,3} Ad. / K.Z.Bel.	¹ İNG.+ ² TR. ³ TR.
MB42/83	¹ En ² sonêda ³ işte ⁴ şiqorta ⁵ ayida me dane razandınê 'En sonunda işte sigorta aidatını biz yatırdık'	¹⁺² Sf. / K.Z.Bel. ³ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ⁴⁺⁵ Ad. / K.N.	¹ FA.+ ^{2,3} TR ⁴ İNG.+ ⁵ AR.
MB42/84	Ew ji ¹ garanti nine] ² tabi 'O da garanti (iş) değil tabi'	¹ Ad. / K.Y. ² D.Bel.	¹ FR. ² AR.
MB42/85	Dı ji yardım mardım hema bîke] 'Sen de yardım mardım sadece yap?'	Ad. (İkileme) / N.	FA.
MB42/86	Ezê bêm ¹ yükleyici ² başı 'Ben yükleyici başı olacağım'	¹⁺² Ad. / K.N.	¹⁺² TR:
MB42/87	¹ Hedefa vê] ² belliye 'Hedefi bellidir'	¹ Ad. / K.Ö. ² Sf. / K.Y.	¹ AR. ² TR.

MB42/88	Ne xudê <u>yardım</u> tinne 'Yok vallahi, yardım yoktur'	Ad. / K.Y.	FA.
MB42/89	¹ <u>Yardıma</u> ² <u>ne</u> birav ³ <u>ne</u> bav ⁴ <u>ne</u> yêdi] tinne 'Ne kardeşin ne babanın ne de bir başkasının yardımı yoktur'	¹ Ad. ^{2,3,4} (Sr.Bğ.) Bel. / K.Ö.	^{1,2,3,4} FA.
MB42/90	Xwazi mı ji <u>çeyreka çeyreka</u> vê] bona zaru xa kırıba 'Keşke ben de çeyreğinin çeyreğini çocuklarım için yapsaydım'	Ad. (İkileme) / K.N.	FA.
MB42/91	¹ <u>Otuzbêş</u> ² <u>yaş</u> ³ <u>gere</u> seri nebe] 'Otuzbeş yaş üstünde olmaması gerek'	^{1,2} Ad. / K.D.Bel. ³ Ad. / K.Y	^{1,2} TR. ³ TR.
MB42/92	¹ <u>Ê</u> ² <u>yaşê</u> me ji] çıl dıdu çıl sêye 'Ee! yaşıımız da kırkiki kırküçtür'	¹ Ünlem / D.Bel. ² Ad. / K.Ö.	¹ — ² TR.
MB42/93	<u>İpdal</u> kırın] 'İptal ettiler'	Ad. / K.Y.	AR.
MB42/94	Mı go ¹ <u>yaş</u> ² <u>soruni</u> ve go tinne] 'Ben dedim (ki): Siz yaş sorunu yok dediniz'	¹⁺² Ad. / K.N.	¹⁺² TR.
MB42/95	¹ <u>İşte</u> ² <u>yaş</u> ³ <u>soruni</u> ⁴ <u>uygulamış</u> kırın 'İşte yaş sorununu uyguladılar.'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ²⁺³ Ad. / K.Ö. ⁴ AE. / K.Y.	¹ TR. ²⁺³ TR. ⁴ TR.
MB42/95	¹ <u>Resmiyetê</u> ² <u>belki</u> rabu 'Resmiyette belki kalktı'	¹ Ad. ² Bel. / D.Bel.	^{1,2} FA.
MB42/97	¹ <u>Ama</u> cêhê ² <u>başqa</u> ³ <u>uygulamış</u> dıkın 'Ama başka yerde uyguluyorlar'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	¹ AR. ^{2,3} TR.

		² Sf. ³ AE. / K.Y.	
MB42/98	¹ Gardiyanê mî ² qazanç kîr 'Gardiyanlık (sınavını) ben kazandım'	¹ Ad. / K.N. ² Ad. / K.Y.	¹ FR. ² TR.
MB42/99	Mî ¹ bîrîncî ² listê da bum 'Ben birinci listedeydim'	¹ Sf. + ² Ad. / K.Y-Y. Bel.	¹ TR. ² İT.
MB42/100	¹ Mulaqatê mî çum ² yêni ³ liste ⁴ degîş kîrîne 'Mülakata gittim, yeni listeyi değiştirmişlerdi'	¹ Ad. / K.Y- Y. Bel. ² Sf. + ³ Ad. / K.N. ⁴ AE. / K.Y.	¹ AR. ² TR. ⁺³ İT. ⁴ TR.
MB42/101	Go ¹ velle ² torpil morpil heye] 'Dedi: valla! torpil morpil vardır'	¹ Ünlem / D.Bel. ² Ad. (İkileme) / Ö.	¹ AR. ² FR. ≠TR.
MB42/102	Çî <u>sınay</u> bu] ez ketîm 'Ne sınav olduysa ben girdim'	Ad. / K.D.Bel.	TR.
MB42/103	Bona viya <u>sıxîntî</u> çêdîbe 'Ondan dolayı sıkıntı oluyor'	Ad. / K.Y.	TR.
MB42/104	Xudê ¹ derdê ² zor nede 'Allah zor dert vermesin'	¹ Ad + ² Sf. / K.N.	^{1,2} FA.
MB42/105	¹ Gerçekten ² zore 'Gerçekten zordur (zor durumdur)'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Sf. / K.Y.	¹ TR. ² FA.
MB42/106	¹ Qızıqa mezî] cavê xada ² rexetsîze 'Büyük kız gözünden rahatsızdır'	¹ Ad. / K.Ö. ² Sf. / K.Y.	¹ TR.≠ ² AR
MB42/107	Cavek vê <u>fazla</u> nebîne 'Bir gözü fazla görmüyor'	Bel. / D.Bel.	AR.
MB42/108	Evane ji ¹ eynî ² doxtorê vîra 'Onlar da aynı buranın doktorları gibi'	¹ D.Bel. + ² Ad. / K.D.Bel.	¹ AR.+ ² FR.

MB42/109	¹ Gözlükê ² taxmiş dıke ³ herkes ⁴ taxılmış dıbe 'Gözlük takıyor herkes takılıyor'	¹ Ad. / K.N. ² AE. / K.Y. ³ Adıl / Ö. ⁴ AE. / K.Y.	¹ + ² TR. ³ FA. ⁴ TR.
MB42/110	Êdi kullanmiş nake 'Artık kullanmıyor'	AE. / K.Y.	TR.
MB42/111	¹ Îşde ² lens ³ doxtorê ji gote mın 'İşte lensi doktor da dedi bana'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.N. ³ Ad. / K.Ö.	¹ TR. ² İNG. ³ FR.
MB42/112	Gurêki bıçuk ¹ böbrek ² büyümevi vi heye 'Küçük oğlanın böbrek büyümesi vardır'	¹ Ad. + ² Ad. / K.Ö.	¹⁺² TR.
MB42/113	¹ Yani ² zor buye çuye 'Yani zor olmuş gitmiş'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Bel. / K.Y.	¹ AR. ² FA.
MB42/114	¹ Gerçekten ² sıxıntı dıbit zef ³ zor dıbit 'Gerçekten sıkıntı oluyor, çok zor oluyor'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Y. ³ Sf. / K.Y.	¹ TR. ² TR. ³ FA.
MB42/115	¹ Ana ² rehmê da nexaşiya vê heye 'Anne rahminde hastalığı vardır'	¹ Ad. + ² Ad. / K.Y-Y. Bel.	¹ TR. ⁺² AR.
MB42/116	Îşte mırof nezevicê ji nabit 'İşte adam evlenmese de olmuyor'	Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	TR.
MB42/117	Borç nebit nayın 'Borç (para) olmazsa gelmiyorlar'	Ad. / K.D.Bel.	Soğdça
MB42/118	Sê çar meh ¹ borç bırine ² taxmiş kırine 'Üç dört ay borç götürmüşler, takmışlar (ödememişler)'	¹ Ad. / K.Y. ² AE. / K.Y.	¹ Soğdça ² TR.

Konuşucu ve Sözce No	<u>Etkileşim Birimli</u> Sözceler, ve [Sözcesel Üye Sınırları]	Sözcüksel / Sözcesel Kod Karıştırma Ulamları	Birimlerin Köken Kodları
ŞB46/1	¹ <u>Zemanê</u> berê ² <u>deha</u> xaş bu 'Eski zaman daha iyiydi'	¹ Ad. / K.Ö. ² Bel. / D.Bel.	¹ AR./ FA. ² TR.
ŞB46/2	¹ <u>Cane</u> ² <u>yaxını</u> hebu 'Cana yakınlık vardı'	¹⁺² Ad. / K.Ö.	¹ FA.+ ² TR.
ŞB46/3	¹ <u>Sevgi</u> ² <u>saygi</u> hebu 'Sevgi saygı vardı'	^{1,2} Ad. (İkileme) / Ö.	¹⁺² TR.
ŞB46/4	¹ <u>Taze</u> ² <u>texsıciti</u> dıkr 'Daha yeni taksicilik yapıyordu'	¹ Bel. / D.Bel. ² Ad. / K.N.	¹ FA. ² FR./ TR.
ŞB46/5	¹ <u>Mesela</u> me ² <u>sıra</u> ³ <u>erebe</u> xa ⁴ <u>parx</u> dıken ⁵ <u>hücum</u> mera dıden 'Mesela biz arabamızın sırasında (gelince) park ediyoruz bize hücum ediyorlar'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. + ³ Ad. ⁴ Ad. / K.Y. ⁵ Ad. / K.Y.	¹ AR. ² YN.+ ³ Sakaca ⁴ FR.+ ⁵ AR.
ŞB46/6	Heku <u>ferx</u> kırıbana 'Eğer fark etselerdi'	Ad. / K.Y.	AR.
ŞB46/7	Rêya me <u>uygun</u> ninın 'Yolumuz uygun değil'	Bel. / K.Y.	TR.
ŞB46/8	¹ <u>Düşünmüş</u> nebune ² <u>tabi</u> 'Düşünmemişler tabi'	¹ AE. / K.Y. ² Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	¹ TR. ² AR.
ŞB46/9	Naha hındê ¹ <u>zeman</u> ² <u>gelişmiş</u> bune 'Şimdi zaman o kadar gelişmiş'	¹ Ad. / K.Ö. ² AE. / K.Y.	¹ AR./FA.+ ² TR.

ŞB46/10	¹ Artix ² teknoloji hatıye 'Artık teknoloji gelmiş'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Ö.	¹ TR. ² FR.
ŞB46/11	Bıgota me yeki ¹ telefon vê derkevi ² telsiz ³ telefon ⁴ şeklinde çikes ji baar nedakır 'Bize deselerdi böyle telsiz telefon şeklinde telefon çıkacak kimse de inanmazdı'	¹ Ad. / K.Ö. ² Sf. + ³ Ad. + ⁴ İlgeç / K.D.Bel.	¹ FR. ² Ermenice≠ TR.+ ³ FR ⁴ AR.
ŞB46/12	<u>Heqquetende yani</u> 'Hakikaten de yani'	Bel. (Sy.Bl.) / D.Bel.	
ŞB46/13	Yêkê ¹ Bahçesarayli çuye ² Edani zebeş ani 'Bir tane Bahçesaraylı Adanaya gitmiş karpuz getirmeye'	¹ Ad / K.Ö. ² Ad. / K.Y- Y. Bel.	¹ TR. ² Hititçe
ŞB46/14	¹ Rusyayê ² Amêrikayê bênci sal ³ uğraşmiş bu 'Rusya, Amerika elli sene uğraştı'	^{1,2} Ad. / K.Ö. ³ AE. / K.Y.	³ TR.
ŞB46/15	¹ Teknoloji zef ² gelişmiş buye ³ ema ⁴ insan nebaş bune 'Teknoloji çok gelişmiş ama insanlar kötü olmuşlar'	¹ Ad. / Ö. ² AE. / K.Y. ³ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ⁴ Ad. / Ö.	¹ FR. ² TR. ^{3,4} AR.
ŞB46/16	¹ Duristi nemaye ² sevgi saygi tinneye 'Dürüstlük kalmamış, sevgi, saygı yoktur'	¹ Ad. / K.Ö. ² Ad. (İkileme) / Ö.	¹ FA. ² TR.
ŞB46/17	¹ Zeman neha hindê diçe ² teknoloji baş dibe 'Şimdi zaman ne kadar ilerlerse teknoloji iyi oluyor'	¹ Ad. / Ö. ² Ad. / Ö.	¹ AR./FA. ² FR.
ŞB46/18	¹ Rehetti ² qolayli çê dibe belê ³ huzur tinneye 'Rahatlık kolaylık oluyor evet (ama) huzur olmuyor'	^{1,2} Ad. / K.Ö. ³ Ad. / Ö.	¹ AR. ² TR. ³ AR.

ŞB46/19	¹ heqqeten ² huzur ³ ve ⁴ insani tınneye 'Hakikaten huzur ve insanlık yoktur'	¹ D.Bel. ² Ad ³ Sr.Bğ. ⁴ Ad. / K.Ö.	^{1,2,3,4} AR.
ŞB46/20	[Ew ¹ nesla beyême da dê ² işê van] ³ daha daha ⁴ zore 'Bizim arkamızdan gelen nesilin işi daha daha zordur'	^{1,2} Ad. / K.Ö. ³ (İkileme) Bel. / D.Bel. ⁴ Sf. / K.Y.	¹ AR. ^{2,3} TR. ⁴ FA.
ŞB46/21	¹ Mesela bavê mın ² memure bu deh heba dınıêrê ³ rehat rahat 'Mesela benim babam bir memurdu, on kişiye rahat rahat bakıyordu'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Y. ³ (İkileme) Bel. / D.Bel.	^{1,2} AR. ³ AR.≠ TR.
ŞB46/22	Ez ¹ ancax sibê xetta êvarê ² texsıcıtı dıkım] bina vê nanêrım 'Ben sabahtan akşama ancak taksicilik yapıyorum onun gibi bakamıyorum'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Y.	¹ TR. ² FR. /TR.
ŞB46/23	Çeyraka vê] dınêrım 'Çeyreği kadar bakıyorum'	Ad. / K.D.Bel.	FA.
ŞB46/24	Evê bêtêmeda dê ¹ işê wan] ² deha ³ zore 'Bizim arkamızdan gelenlerin işleri daha zordur'	¹ Ad. / K.Ö. ² Bel. / D.Bel. ³ Sf. / K.Y.	¹ TR. ² TR.+ ³ FA. ⁴ FA.
ŞB46/25	¹ Mesela iroke em dınêrın ² devlet ³ guruluşi berê ⁴ lise ⁵ mezuni bu] 'Mesela bugün bakıyoruz devlet kuruluşunda eskiden lise mezunuydu (istihdam edilen)'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. + ³ Ad. / Y-Y. Bel. ⁴⁺⁵ Ad. / K.Y.	¹ , AR. ² ,AR.+ ³ TR. ⁴ FR.+ ⁵ AR.
ŞB46/26	Ser serê xa dıxıstne ¹ devlet ² dairesi 'Memnuniyetle devlet dairesine	¹⁺² Ad. / Y- Y. Bel.	¹ AR.+ ² AR.≠ TR.

	yerleştiriliyorlardı’		
ŞB46/27	¹ Üniversite ² mezuni peyda nedibu ‘Üniversite mezunu bulunamazdı’	¹⁺² Ad. / N.	¹ FR.+ ² AR.
ŞB46/28	Neha iroke ¹ üniversite ² mezuni devra dıgerin ³ iş nabinin ‘Şimdi üniversite mezunları dışarıda geziyorlar iş bulamıyorlar’	¹⁺² Ad. / Ö. ³ Ad. / N.	¹ FR.+ ² AR. ³ TR.
ŞB46/29	¹ Deha ² köti dıbe ³ zeman ⁴ deha ⁵ xırabe ‘Artık kötü oluyor zaman, daha bozuktur’	¹ Sf. + ² Sf. / D.Bel. ³ Ad. / Ö. ⁴ Bel. / D.Bel.	¹⁺² TR. ³ AR./FA. ⁴ TR. + ⁵ AR.
ŞB46/30	¹ Feqir ² orteède ³ ezilmiş dıbin dıçın] ‘Fakirler ortada ezilip gidiyorlar’	¹ Sf. / K.Ö. ² Ad. / K.Y-Y. Bel. ³ AE. / K.Y.	¹ AR. ² TR. ³ TR.
ŞB46/31	¹ Ortea ² zengina ³ feqir zehf vedıbe ‘Zengin ile fakirin arası çok açılıyor’	¹ Ad.+ ² Sf. ³ Sf. / K.Ö.	¹ TR. ² FA. ³ AR.
ŞB46/32	¹ Feqir ² ezilmiş dıbin] ‘Fakirler eziliyor’	¹ Sf. / K.Ö. ² AE. / K.Y.	¹ AR. ² TR.
ŞB46/33	¹ Mesela berê ² insanan beyati dıçun dıhatın ‘Mesela önceden insanlar yaya gidip gelirlerdi’	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Ö.	^{1,2} AR.
ŞB46/34	¹ Devlet ² Su ³ İşleri beyati çuye hatiye ‘Devlet Su İşlerine yaya gidip gelmiş’	¹⁺²⁺³ Ad. / K.Y-Y. Bel.	¹ AR.+ ² TR. ³ TR.
ŞB46/35	[Bênci sal <u>boyunca</u> isa beyati çuye hatiye ‘Elli sene boyunca öyle yaya gidip gelmiş’	İlgeç / K.Z.Bel.	TR.
ŞB46/36	Neha ¹ xeyat ² xızlanmış buye ³ huzur tınneye ‘Şimdi hayat hızlanmış huzur yoktur’	¹ Ad. / Ö. ² AE. / K.Y. ³	^{1,3} AR. ² FA.≠ TR.

		Ad. / Ö.	
ŞB46/37	<u>Mesela</u> de irokê çı xez ew peyda dıkê 'Mesela bugün sen ne istersen bulabiliyorsun'	Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	AR.
ŞB46/38	De xez dıkê ¹ eyni ² deqqê da ³ Almanyayê ⁴ Fransayê ⁵ Hollandayê ⁶ telefonla ⁷ görüsmüş dibê] 'Sen istersen aynı dakikada Almanya ile Fransa ile Hollanda ile telefonla görüşebiliyorsun'	¹ Sıf + ² Ad. / K.Y-Y. Bel. ^{3,4,5} Ad. / K.D.Bel. ⁶ AE. / K.Y.	¹⁺² AR. ⁶ FR. ⁷ TR.
ŞB46/39	¹ Deprem çê dıbit ² yahut da ³ tusunami çêdıbit ⁴ yahut şerek çêdıbit ⁵ eyni ⁶ deqqê ⁷ televizyon nüşette dıdet 'Deprem oluyor yahut da tusunami oluyor yahut savaş oluyor aynı dakika televizyon gösteriyor'	¹ Ad. / Ö. ² (Sr.Bğ.) Bel. / D.Bel. ³ Ad. / Ö. ⁴ (Sr.Bğ.) D.Bel. ⁵ Sf. + ⁶ Ad. / Z.Bel. ⁷ Ad. / Ö.	¹ TR. ^{2,4} FA./TR. ⁵⁺⁶ AR. ^{3,7} İNG.
ŞB46/40	¹ Tabi ki ² zaman xaş buye ³ teknoloji zef baş buye 'Tabi ki zaman hoş olmuş teknoloji çok iyi olmuş'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / Ö. ³ Ad. / Ö.	¹ AR≠ ² AR./FA.
ŞB46/41	Belê ¹ insan ² kötiden ³ yana ⁴ gullanmış dibe] 'Ama insan kötüden yana kullanıyor'	¹ Ad. / Ö. ² Ad. + ³ İlgeç / D.Bel. ⁴ AE. / K.Y.	¹ AR. ²⁺³ TR. ⁴ TR.
ŞB46/42	¹ Yani ² gelecek hındê dıçıt ³ deha ⁴ zor dıbit] 'Yani zaman geçtikçe gelecek daha zor oluyor'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. /	¹ AR. ² TR. ³ TR. +

		Ö. ³ Sf. + 4 Sf. / K.Y.	⁴ FA.
--	--	---------------------------------------	------------------

Konuşucu ve Sözce No	Etkileşim Birimli Sözceler, ve [Sözcesel Üye Sınırları]	Sözcüksel / Sözcesel Kod Karıştırma Ulamları	Birimlerin Köken Kodları
YT37/1	[Navê ¹ me ktebê mın] ² istesyun ³ ilköretim ⁴ oxuli bu] 'Okulumun adı İstasyon ilköğretim Okuluydu'	¹ Ad. / K.Ö. ²⁺³⁺⁴ Ad. / K.Y.	¹ AR. ² FR. ⁺³⁺⁴ TR.
YT37/2	Pıştê bist salê ez çume <u>eskeri</u> 'Yirmi (yaş) sonrasında askere gittim'	Ad. / K.Y-Y. Bel.	AR./FA.
YT37/3	Mı ¹ vatani ² görevi xa] xilas gir ³ yani mın vıra hûn ⁴ qorumiş dıkırın 'Ben vatani görevimi bitirdim yani ben orda sizi koruyordum'	¹⁺² Ad. / K.N. ³ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ⁴ AE. / K.Y.	¹ AR.+ ² TR. ³ AR. ⁴ TR.
YT37/4	Ez ji <u>nobet</u> dıgırtım] 'Ben de nöbet tutardım'	Ad. / K.Y.	AR.
YT37/5	Ez <u>jandarma</u> bum] 'Ben jandarmaydım'	Ad. / K.Y.	FR.
YT37/6	Pıştê ¹ eskeri mı dêhna xa dayê ² xeyat zıvırıye ³ sıfırêda 'Askerlikten sonra baktım hayat sıfıra dönmüş'	¹ Ad. / K.Z.Bel. ² Ad. / Ö. ³ Sf. / K.Y-Y. Bel.	¹ AR./ FA. ^{2,3} AR.
YT37/7	¹ Yani ² vextê ez çum] ³ xeyata mın ⁴ normal bu 'Yani gittiğim vakit hayatım normaldi'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Z.Bel. ³ Ad.	^{1,2,3} AR. ⁴ FR.

		/ K.Ö. ⁴ Ad. / K.Y.	
YT37/8	Mı çen sala şoforti kır 'Ben kaç sene şoförlük yaptım'	Ad. / K.N.	FR.
YT37/9	[Ew ¹ banqe ² qiredisi hene ki dıçe xara ³ ereba hilde dê 'Bu banka kredisi varya kim (bankaya) giderse kendine araba (satın) alıp geliyor'	¹⁺² Ad. / Ö. ³ Ad. / N.	¹ İT.+ ² FR. ³ Sakaca
YT37/10	¹ İşê mın] neha ahane ² huzur heye lê ³ pere tınne 'İşim şimdi böyledir, huzur var ama para yoktur'	¹ Ad. / K.Ö. ² Ad. / Ö. ³ Ad. / Ö.	¹ TR. ² AR. ³ FA.
YT37/11	Naha ¹ Türkiye ² memleketeki ³ lüks ⁴ yaşamış dibe] 'Şöyle ki Türkiye lüks yaşayan bir memlekettir'	¹ Ad. / K.Ö. ² Ad. ³ D.Bel. ⁴ AE. / K.Y.	¹ TR. ² AR. ³ FR. ⁴ TR.
YT37/12	¹ Hazır ² yaşamış dibe] 'Hazır yaşıyor'	¹ Bel. / D.Bel. ² AE. / K.Y.	¹ AR.+ ² TR.
YT37/13	Aha kes ¹ bilek ² güciyle naxebite zêde 'Yani kimse bilek gücüyle çok çalışmıyor'	¹⁺² Ad. / D.Bel.	¹⁺² TR.
YT37/14	¹ Ha! em ² bilek ³ güciyle dıxebıtın ⁴ ema ev ji ⁵ perı vê] hındıke 'Ha! biz bilek gücümüzle çalışıyoruz ama (işin) parası azdır'	¹ Ünlem / D.Bel. ²⁺³ Ad. / D.Bel. ⁴ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ⁵ Ad. / K.Ö.	²⁺³ TR. ⁴ AR. ⁵ FA.
YT37/15	Eşyayê mênrikê] hebu 'Adamın eşyası vardı'	Ad. / K.Ö.	AR.
YT37/16	¹ Canê tê ² sağ be] 'Canın sağ olsun'	¹ Ad. / K.Ö. ² Sf. / K.Y.	¹ FA. ² TR.

Konuşucu ve Sözce No	Etkileşim Birimli Sözceler, ve [Sözcesel Üye Sınırları]	Sözcüksel / Sözcesel Kod Karıştırma Ulamları	Birimlerin Köken Kodları
MS22/1	<u>Yani</u> navê kurdiyan em dibêjin kerqelê 'Yani adını biz Kürtçe Kerkeli olarak diyoruz'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	AR.
MS22/2	¹ <u>Yani</u> nêzi ² <u>İrani</u> nine 'Yani İrana yakın değil'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Y-Y. Bel.	¹ AR.
MS22/3	Em dıçun ¹ mesela ² çolê dıgeriyan 'Mesela biz gidip bozkırda gezerdik'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Y-Y. Bel.	¹ AR. ² Moğolca
MS22/4	¹ Mesela ² televizyon u ³ park rojmeda tınnebu 'Mesela televizyon ve park (o) günümüzde yoktu'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ^{2,3} Ad. / K.Ö.	¹ AR. ² İNG. ³ FR.
MS22/5	<u>Dınya</u> me bıçuk bu 'Dünyamız küçüktü'	Ad. / K.Ö.	AR.
MS22/6	¹ He tinnê Kürdê dızanın 'Evet sadece Kürtçe biliyorlar'	¹ Bel. / D.Bel.	TR.
MS22/7	Bavê min wan ¹ cıvaran ² Tırki hün bu 'Babam bu yerlerde Türkçeyi öğrendi'	¹ Ad. / K.Y-Y. Bel. ² Ad. / K.N.	¹ AR. ² TR.
MS22/8	Bavê min ¹ Tırki gelek ² rexet ³ ifade dıke ⁴ yani 'Babam Türkçeyi çok rahat ifade ediyor yani'	¹ Ad. / K.N. ² Ad. / K.D.Bel. ³ Ad. / K.Y. ⁴ Bel. (Sy.Bl.) / D.Bel.	¹ TR. ^{2,3,4} AR.

MS22/9	<u>Mesela</u> xuşkê min ji neçune dibîstanê 'Mesela kızkardeşlerim de okula gitmemişler'	Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	AR.
MS22/10	Ew ji hînek ¹ <u>zihniyeta</u> kevne ² <u>yani</u> 'Bu da biraz eski zihniyettir yani'	¹ Ad. / K.Y. ² Bel. (Sy.Bl.) / D.Bel.	^{1,2} AR.
MS22/11	Çava ez kêçika me bîşime naw qurana ¹ <u>falan</u> ² <u>diye</u> nedana xandin 'Ben nasıl kızlarımızı gönderirim erkek çocukların içine falan diye okutmamışlar'	¹ Ad. + ² İlgeç. / D.Bel.	¹ AR. + ² TR.
MS22/12	¹ <u>Vaxtê</u> ² <u>ders</u> xilas dîbu ez ³ <u>dersê</u> derdiketîm 'Ders bittiği zaman ben dersten çıkıyordum'	^{1,2} Ad. / K.Z.Bel. ³ Ad. / K.Y- Y. Bel.	^{1,2,3} AR.
MS22/13	Me [naw ¹ <u>gul</u> u ² <u>çiçeka</u> da] bun ³ <u>yani</u> 'Biz güllerin çiçeklerin içindeydik yani'	^{1,2} Ad. / K.Y- Y. Bel. ³ Bel. (Sy.Bl.) / D.Bel.	¹ FA. ² TR. ³ AR.
MS22/14	¹ <u>Mesela</u> ² <u>mehle</u> em dêdanê yan xelqi Cölemêrgi yan ji ³ <u>Özalpiye</u> 'Mesela bizim içinde olduğumuz mahalle ya Hakkarili ya da Özalplıdır'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Y-Y. Bel. ³ ⁴ Ad. / K.Y.	^{1,2,3} AR.
MS22/15	Em ¹ <u>ehli</u> ² <u>Vanê</u> ninin 'Biz Vanın ehli (Kürdü) değiliz'	¹ Ad. ² Ad. / K.N.	¹ AR. ² Urartuca
MS22/16	Mı ¹ <u>Türkçeyi</u> ² <u>ne</u> der dorê xwa dîtibu ³ <u>ne</u> devê bavê xa bîhisti bu ⁴ <u>ne</u> devê ciya xa bîhisti bu 'Ben Türkçeyi ne kapımın dışında görmüştüm ne babamın ağzından duymuştum ne annemin ağzından	¹ Ad. / K.N. ^{2,3,4} (Sr.Bğ.) K.Y-Y. Bel.	¹ TR. ^{2,3,4} FA.

	duymuştum'		
MS22/17	Ew ¹ milletê derva dihata gund mî ² Tırki vana ji ne bihist 'O dışarıdan köye gelen milletten (insanlardan) de Türkçe duymadım'	¹ Ad. / K.Y-Y. Bel. ² Ad. / K.N.	¹ AR. ² TR.
MS22/18	<u>Dinya</u> me gundê me bu 'Dünyamız bizim köyümüzdü'	Ad. / K.Ö.	AR.
MS22/19	¹ Ne ² Wan hebu ³ ne Qêrqlê hebu 'Ne Van vardı ne Karkale'	¹ (Sr.Bğ.) D.Bel. ² Ad. / K.Ö. ³ (Sr.Bğ.) Bel. / D.Bel.	^{1,3} FA. ² Urartuca
MS22/20	<u>Yani</u> here meytebê 'Yani git okula'	Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	AR.
MS22/21	Zımaneki cuda yaw çî dîşt fehm ne dıkır 'Bir başka dil ya! hiçbir şey anlamıyorsun'	Ünlem / D.Bel.	AR.
MS22/22	¹ Ne Kurd diti bun ² ne gund diti bun 'Ne Kürt görmüşler ne köy görmüşler'	¹ (Sr.Bğ.) D.Bel ² (Sr.Bğ.) Bel. / D.Bel.	^{1,2} FA.
MS22/23	¹ Yani ² diyaloga wi çî kesê tınne bu 'Yani onun diyalogu kimseyle yoktu'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Ö.	¹ AR. ² FR.
MS22/24	<u>Heker</u> mera hınek Kurdi bîaxıfıya 'Eğer bizimle biraz Kürtçe konuşsaydı'	Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	FA.
MS22/25	Mera <u>daha</u> hêsayi bu 'Bizim daha karımıza olurdu'	Bel. / D.Bel.	TR.
MS22/26	Direk mera <u>Tırki</u> axıfî 'Bizimle doğrudan Türkçe konuştu'	Ad. / K.N.	TR.

MS22/27	serême <u>texteyi</u> reş dıxıst 'Kafamızı siyah tahtaya vururdu'	Ad. / K.Y-Y. Bel.	FA.≠
MS22/28	<u>Heqaret</u> ji mera dıkır 'Bize hakaret de ediyordu'	Ad. / K.Y.	AR.
MS22/29	Lê <u>şiddetê</u> ser wana ewk nakır 'Ama şiddeti bunların üzerine şey yapmadı'	Ad. / K.N.	AR.
MS22/30	<u>Kufuriya</u> nadıkır 'Küfür etmiyordu'	Ad. / K.Y.	AR.
MS22/31	<u>Heqaret</u> dıkır 'Hakaret ediyordu'	Ad. / K.Y.	AR.
MS22/32	Dıgo bêjın A: me dıxıst ser <u>texta</u> 'Diyordu söyleyin A (harfini) bizi tahtaya çıkarıyordu'	Ad. / K.Y-Y. Bel.	FA.
MS22/33	Ew <u>xerfa</u> çiye? 'Bu harf nedir?'	Ad. / K.Ö.	AR.
MS22/34	Dıvıstan <u>lojmana</u> vê bu 'Okul eviydi'	Ad. / K.Ö.	FR.
MS22/35	¹ <u>Dünyayê</u> bıçuk xılas bu em ketnê ² <u>dünyayeki</u> mezın 'Küçük dünya bitti biz büyük dünyanın içine düştük'	¹ Ad. / K.Ö. ² Ad. / K.Y-Y. Bel.	^{1,2} AR.
MS22/36	Çava masi <u>şoq</u> dibine 'Nasıl balık şok görürse'	Ad. / K.Y.	FR.
MS22/37	¹ <u>Şıqlê</u> zarukan vısa rınd vısa paqış vısa ² <u>temiz</u> bu 'Çocukların şekli öyle güzel öyle temizdi'	¹ Ad. / K.Ö. ² Sf. / K.Y.	^{1,2} AR.
MS22/38	Mı gelek <u>zordari</u> ditın 'Ben çok zorluklar gördüm'	Ad. / K.N.	FA.
MS22/39	Dısa ¹ <u>heqaret</u> ² <u>kufur</u> lêdan hêbu 'Yine hakaret, küfür, dövme vardı'	^{1,2} Ad. / K.Ö.	^{1,2} AR.
MS22/40	Hevalê mın ji xemmu mı dıkeniyan <u>yani</u> 'Arkadaşlarımın hepsi bana gülüyorlardı'	Bel. (Sy.Bl.) / D.Bel.	AR.

	yani'		
MS22/41	<u>Her</u> dıřtê min kurdi bu 'Herşeyim Kürtçeydi'	¹ Sf. / K.Ö.	FA.
MS22/42	Mı ¹ derdê xa ² her dıřtê xa Kurdi dıgot 'Ben derdimi herşeyimi Kürtçe diyordum'	¹ Ad. + ² Sf. / K.N.	^{1,2} FA.
MS22/43	Ez êdi <u>mejbur</u> mam 'Ben artık mecbur kaldım'	Sf. / K.Y.	AR.
MS22/44	Mı ¹ mejburiyeti vısakine ser xwa ² his kır 'Ben böyle bir mecburiyeti üzerimde hissettim'	¹ Ad. / K.N. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} AR.
MS22/45	¹ Qarne xemmu yek dö ² yani sısê ji tinne bu 'Karne hepsi bir iki, yani üç de yoktu'	¹ Ad. / Ö. ² Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	¹ FR. ² AR.
MS22/46	<u>Dersê</u> xa da ez ne jihati bum 'Ben derslerimde başarılı değildim'	Ad. / K.Y-Y. Bel.	AR.
MS22/47	<u>Çunki</u> mamoste dıgot gurêtte nızanıt 'Çünkü öğretmen diyordu oğlun bilmiyor'	Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	FA.
MS22/48	¹ Yani ² her du zıman çê nedıbu 'Yani her iki dil olmuyordu'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Sf. / K.Ö	¹ AR. ² FA.
MS22/49	Malbata mın <u>feqire</u> 'Ailem fakirdir'	Sf. / K.Y.	AR.
MS22/50	<u>Feqir</u> bunê em der nedıkene sukê 'Fakirlikten biz dışarı çarşıya çıkmazdık'	Sf. / K.D.Bel.	AR.
MS22/51	¹ Belki mı vıakinê ² Tırki hün buba 'Belki ben bu yolla Türkçe öğrendim'	¹ (Sz.Bğ.; Sy.Bl.) Bel. / D.Bel. ² Ad. / K.N.	¹ FA. ² TR.
MS22/52	Ez ¹ Tırki ² temamiya vê dıvıstanê hin bum	^{1,2} Ad. / K.N.	¹ TR.

	‘Ben Türkçenin tamamını okulda öğrendim’		² AR.
MS22/53	Ew ji gelek <u>zore</u> ‘O da çok zordur’	Sf. / K.Y.	FA.
MS22/54	Berê me [Tırki nızanı bu <u>diye</u> me Kurdi dixıfı ‘Biz eskiden Türkçe bilmiyoruz diye Kürtçe konuşurduk’	İlgeç / K.D.Bel.	TR.
MS22/55	<u>Amaca</u> me çiyê me Kurd buna xwê bir nekın ‘Amacımız nedir, biz Kürtlüğümüzü unutmayalım’	Ad. / K.Ö.	TR.
MS22/56	¹ Ya çar ² ya da bênc eminda ‘Ya dört ya da beşincide (sınıfta)’	^{1,2} (Sr.Bğ.) K.Y-Y. Bel.	¹ FA. ² FA.≠ TR.
MS22/57	Ewa ¹ gêje çı dıxtê fehm nake ² diye ³ tabi ⁴ testa girtın ‘Bu salaktır hiçbir şeyi anlamıyor diye teste tabi tuttular’	¹ Sf. / K.Y. ² .Bel. / D.Bel. ³ D.Bel. ⁴ Ad. / K.Y.	¹ VYT/KR. ² TR. ³ AR. ⁴ İNG.
MS22/58	Ewa ¹ kesin ² gêri ³ zekalı ‘Bu kesin gerizekalı’	¹ Bel. / D.Bel. ² Sf. + ³ Ad. / K.Y.	¹ TR. ² TR.+ ³ AR.
MS22/59	Mı ¹ belgei ² taxtir ³ teşekkür zıstand ‘Ben takdir teşekkür belgesi aldım’	¹⁺² Ad. ³ Ad. / K.N.	^{1,2,3} TR.
MS22/60	¹ Konferans ² seminêr çê dıkın ‘Konferans, seminer yapıyorlar’	^{1,2} Ad. / K.N.	^{1,2} FR.
MS22/61	¹ Tabi [jiyana ² Stenbolê gelek cüdaye ‘Tabi İstanbul yaşamı çok farklıdır’	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Ö.	¹ AR. ² YN.
MS22/62	¹ Kopi welatê ² Turkiyê bu ‘Türkiyenin bir kopyasıydı’	^{1,2} Ad. / K.Y.	¹ FR. ² TR.
MS22/63	Ez çum ¹ Stenbulê welatê ² Turkiyê ³ bizzat	¹ Ad. / K.Y-	¹ YN.

	xwa dit 'Ben İstanbula gittim Türkiyeyi bizzat ben gördüm'	Y. Bel. ² Ad. / K.N. ³ D.Bel / K.Ö.	² TR. ³ AR.
MS22/64	<u>Fıkri</u> nu dit 'Yeni fikirler gördüm'	Ad. / K.N.	AR.

Konuşucu ve Sözce No	Etkileşim Birimli Sözceler, ve [Sözcüsel Üye Sınırları]	Sözcüksel / Sözcüsel Kod Karıştırma Ulamları	Birimlerin Köken Kodları
RB19/1	Erê ez <u>qazanç</u> kırım 'Evet ben kazandım (üniversiteyi)'	Ad. / K.Y.	TR.
RB19/2	Sibê ¹ <u>şefaçê</u> radıbım ² <u>qehveltiya</u> xa dıkım 'Sabah şafakta (erkenden) kalkıyorum kahvaltımı yapıyorum'	¹ Ad. / K.Z.Bel. ² Ad. / K.N.	¹ AR. ² .TR.
RB19/3	Hetta melê nivro kincê xa <u>ütü</u> dıkım 'Öğlen namazına kadar elbisemi ütülüyorum'	Ad. / K.Y.	TR.
RB19/4	[Kıncı xa <u>temizliyi</u> xa] dıkım 'Elbisemin temizliğimi yapıyorum'	Ad. / K.N.	AR.
RB19/5	Der dıkevım dêm ¹ <u>dıkanê</u> , ² <u>dıkanê</u> dınêrım 'Çıkıyorum dükkâna geliyorım, dükkâna bakıyorum'	¹ Ad. / K.Y-Y. Bel. ² Ad. / K.Y-Y. Bel.	^{1,2} AR.
RB19/6	¹ <u>Müşteriya</u> ² <u>falan</u> dınêrım 'Müşteriye falan bakıyorum'	^{1,2} Ad. / K.Y- Y. Bel.	^{1,2} AR.
RB19/7	¹ <u>Tekrar</u> melê yê esır ² <u>falan</u> ³ <u>derken</u> êvar dibe 'Tekrar ikinci ezanı (namazı) falan derken akşam oluyor'	¹ Bel. / Z.Bel. ² Ad. ³ Bel. / Z.Bel.	^{1,3} TR. ² AR.
RB19/8	Êvarê ji hınek <u>sohbet</u> dıkım 'Akşam da biraz sohbet ediyorum'	Ad. / K.Y.	AR.
RB19/9	<u>Çayê</u> xa duxom	Ad. / K.N.	FA.

	‘Çayımı içiyorum’		
RB19/10	<u>Herkes</u> serê nava ciyê xa ‘Herkes başını yerine (yatağına koyar)’	Adıl / Ö.	FA.
RB19/11	¹ Çağê ² başlamışê ³ oxulê bum ‘Okula başladığım zaman’	¹ Ad. ² AE. ³ Ad. / K.Z.Bel.	¹ Moğol/Aze ri ²⁺³ TR.
RB19/12	Ew ¹ çağda ² aqlê mın da bu ‘O zaman aklımdaydı’	¹ Ad. / K.Z.Bel. ² Ad. / K.Y.	¹ Moğol/Aze ri
RB19/13	¹ İşte xebitin hinek ² sıxıntı kêşandin ³ ama dısa ji xebitin ‘İşte biraz çalışma (yapıyorum) sıkıntı çekme (yaşadım) ama yine de çalışma (yapıyorum)’	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Y. ³ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	¹ TR. ² TR. ³ AR.
RB19/14	Çıqas ¹ bölömekê dözazım nehat ji disa ez ketime ² üniversiti ‘Her ne kadar istediğim bölüm gelmediyse de üniversiteye girdim’	¹ Ad. / K.Ö. ² Ad. / K.Y-Y. Bel.	¹ TR. ² FR.
RB19/15	¹ Çağê vê ² bölömê duxonüm disa ji ³ hazırlanmış bım ‘Bu bölümü okuduğum zaman yine (üniversite sınavına) hazırlanacağım’	¹ Ad. ² Ad. / K.Z.Bel. ³ AE. / K.Y.	¹ Moğol/Aze ri ² TR. ³ AR./TR.
RB19/16	¹ Kêyfa mın kijan ² bölöma re dê ez bıçime lı vê vısa ³ işte ‘Keyfim hangi bölümü isterse ben oraya gideceğim, öyle işte’	¹ Ad. / K.Ö. ² Ad. / K.N. ³ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	¹ AR. ^{2,3} TR.
RB19/17	Ez ¹ huquq ² ya da ³ PDR ⁴ her duka yêki ‘Ben hukuk ya da PDR (istiyorum), her ikisinden biri’	¹ Ad. ² (Sr.Bğ.) Bel. / D.Bel. ³ Ad. ⁴ Sf. / K.N	¹ AR. ² ____ ³ TR. ⁴ FA.

RB19/18	¹ Eşit ² ağırlığe ez ³ eşit ⁴ ağırlıqçime 'Eşit ağırlıktır, ben eşit ağırlıkçıyım'	¹ Sf. + ² Ad. / K.Y. ³ Sf.+ ⁴ Ad. / K.Y.	¹⁺² TR. ³⁺⁴ TR.
RB19/19	¹ Vale ez ² dersanêda ³ son mehek ⁴ sayısalci ⁵ dersê dana me 'Valla ben dersanedeyken son bir ay sayısal dersleri verdiler bize'	¹ Bel. / D.Bel. ² Ad. / K.Y-Y. Bel. ³ Sf. / K.Z.Bel. ⁴⁺⁵ Ad. / K.N.	^{1,2,5} AR. ^{3,4} TR.
RB19/20	Xebitim ¹ işte vısa çume ² matematii 'Çalıştım işte öyle gittim matematik bölümüne'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Y-Y. Bel.	¹ TR. ² FR.
RB19/21	¹ Zaten ² biyoloji ji ³ hemen hemen ⁴ lise ⁵ birêda me xandibu ew bu 'Zaten biyoloji de hemen hemen lise birde biz okumuştuk oydu'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.N. ³ Bel. / D.Bel. (İkileme) ⁴⁺⁵ Ad. / K.Z.Bel.	¹ AR. ³ FA.≠ TR. ^{2,4} FR. ⁵ TR.
RB19/22	¹ Kimyayêda ² yanlışı mın zef derket 'Kimyada yanlışı çok çıktı'	¹ Ad. / K.Y- Y. Bel. ² Ad. / K.Ö.	¹ AR. ² TR.
RB19/23	¹ Fizik ji ² zaten ³ lise ⁴ birde dısa vê ⁵ dersê dane mın 'Fizik de zaten lise birde yine bu dersi bana verdiler'	¹ Ad. ² Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ³⁺⁴ Ad. / Y-Y. Bel. ⁵ Ad. / K.N.	¹ FR. ² AR. ³ FR.+ ⁴ TR. ⁵ AR.
RB19/23	¹ Heyatêda ² mesela ³ muhum serwa mın ⁴ bölumaqu xast ⁵ qazanç kım	¹ Ad. / K.Z.Bel. ²⁺³	^{1,2,3} AR. ^{4,5} TR.

	‘Hayatımda başımdan geçecek mühüm mesele istediğim bölümü kazanayım’	Ad. / K.Ö. ⁴ Ad. / K.N. ⁵ Ad. / K.Y.	
RB19/24	Ber cawê babê xuda [hinek ¹ daha ² deylerlenmiş bım ‘Babamın gözünde biraz daha değerleneyim’	¹ Bel. / K. D.Bel. ² AE. / K.Y.	¹⁺² TR.
RB19/25	Ki ¹ qedrê mın ² qıymeta mın] qet tınne ³ belki [ev ⁴ çağ hebe ‘Ki, kadrim kıymetim hiç yoktur belki o zaman olur’	^{1,2} Ad. / K.Ö. ³ Bel. / D.Bel. ⁴ Ad. / K.Z.Bel.	^{1,2} AR. ³ FA. ⁴ Moğol/Azeri
RB19/26	Babê mın terefê dibê] zarê hevalê mın çune laha ‘Babam taraf oluyor, diyor arkadaşımın oğlu gitmiş buna’	Ad. / K.Y.	AR.
RB19/27	¹ Hep bê wana mın ² qıyaslamış dike qet ³ destek der nayê ‘Hep bunlarla beni kıyaslıyor hiç destek gelmiyor’	¹ Bel. / D.Bel. ² AE. / K.Y. ³ Ad. / K.N.	¹ TR. ² TR. ³ FA.
RB19/28	İşte sürekli başkasıyla kıyaslıyor ‘İşte sürekli başkasıyla kıyaslıyor’	o	
RB19/29	¹ Destek ² yani ³ maddi ⁴ olarax na ⁵ manevi ⁶ olarax ‘Destek yani maddi olarak değil manevi olarak’	¹ Ad. ² Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ³⁺⁴ Ad. / D.Bel. ⁵ ⁺⁶ Ad. / D.Bel.	¹ FA. ² AR. ³ AR.+ ⁴ TR. ⁵ AR.+ ⁶ TR.
RB19/30	Manevi olarak destek her şeyden önemlidir zaten ‘Manevi olarak destek her şeyden önemlidir zaten’		
RB19/31	Bız o sevgi sözcüüne xesret qalmışız		

	‘Biz o sevgi sözcüğüne hasret kalmışız’		
RB19/32	<u>İşte</u> wıšane ‘İşte öyledir’	Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	¹ TR ² Moğolca
RB19/33	Dayqa mın <u>Özalpliye</u> ‘Annem Özalplıdır’	Ad. / K.Y.	TR.
RB19/34	Dayqa mın <u>Ecemê</u> Kurde] ‘Annem Kürdün Acemidir’	¹⁺² Ad. / K.Y.	AR.
RB19/35	Babê mın [bıdırı ¹ <u>eşiretiye</u> ² <u>muşli</u> ³ <u>nasıroğulları</u> ‘Babam Bıdırı aşiretindedir, Muşlu Nasıroğulları’	¹ Ad. / K.Y. ² Ad. ³ Ad. /Ö.	¹ AR. ² Ermenice/ TR.
RB19/36	Diya mın ¹ <u>meytebi</u> ji] nexandiye ² <u>oxuma</u> ³ <u>yazmayi</u> ji heye ‘Annem okul da okumamış okuma yazması da vardır’	¹ Ad. / K.N. ²⁺³ Ad. / K.N.	¹ AR. ²⁺³ TR.
RB19/37	Hevalê mın hınek <u>sanayiyine</u> ‘Arkadaşlarımın bazısı sanayidedir’	Ad. / K.Y.	AR.
RB19/38	¹ <u>Qız</u> ² <u>arqadaş</u> tınne ³ <u>işte</u> nanêrın ‘Kız arkadaş yoktur işte bakmıyorlar’	¹⁺² Ad. / K.Ö. ³ Bel. / D.Bel.	¹⁺² TR. ³ TR.
RB19/39	¹ <u>Tipa</u> me] ² <u>bozuğê</u> ‘Tipimiz bozuktur’	¹ Ad. / K.Ö. ² Sf. / K.Y.	¹ FR. <i>type</i> ² TR.
RB19/40	<u>Gerek</u> tınne] ‘Gerek yoktur’	Bel. / K.Y.	TR.
RB19/41	¹ <u>Çağê</u> me] ² <u>işê</u> xa ³ <u>meslekê</u> xa] hılda destê xa ‘Bizim çağımız işini mesleğini eline alma (zamanıdır)’	¹ Ad. / K.Z.Bel. ^{2,3} Ad. / K.N.	¹ Moğol/Aze ri ² TR. ³ AR.
RB19/42	<u>E’si</u> ¹ <u>saxiye</u> ² <u>canêtte</u> ‘E’si canının sağlığı’	¹⁺² Ad.	¹ TR. ² FA.

RB19/43	¹ Keyfa mın ² en zehf jêra dê dugojun ³ heqli ⁴ heqsız ‘En çok ona keyfim geliyor, haklı haksız öldürüyorlar’	¹ Ad. / K.Ö. ² D.Bel. ³⁺⁴ (İkileme) Bel. / D.Bel.	¹ AR. ² TR. ³⁺⁴ AR.
RB19/44	<u>Filêmêda</u> Polat, Memati, Abdulhey, Zaza ‘Filimde Polat, Memati, Abdulhey, Zaza vardır’	Ad. / K.Y-Y. Bel.	FR.
RB19/45	Nızanım ¹ her ² bölômê da ³ değiş dibe ⁴ işte ‘Bilmem, her bölümde değişiyor işte’	¹ Sf. + ² Ad. / K.Y-Y. Bel. ³ Ad. ⁴ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	¹ FA.+ ² TR. ³ TR. ⁴ TR.
RB19/46	Ewana ¹ baş ² rolın ‘Bunlar baş rollerdir’	¹ Sf. + ² Ad. / K.Y.	¹ TR.+ ² FR.
RB19/47	¹ Bölômêda ² mesela [ew ³ Ergenekon ⁴ falan heye ‘Bölümde örneğin o Ergenekon falan vardır’	¹ Ad. / K.Y- Y. Bel. ² Bel. / D.Bel. ³ Ad. + ⁴ Ad. / K.Ö.	^{1,3} TR. ^{2,4} AR.
RB19/48	<u>Benzetmiş</u> yê kırine ‘Ona benzetmişler’	AE. / K.Y.	TR.
RB19/49	¹ İşte ewına ² Polat Molat wana ³ dewlet ra dixebıtın ‘İşte onlar Polat Molat falan devlete çalışıyorlar’	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. (İkileme) / K.Ö. ³ Ad. / K.Y-Y. Bel.	¹ TR. ² TR. ³ AR.
RB19/50	Yedını ji ¹ döjminê ² dewletêne ‘Diğerleri de devletin düşmanıdır’	^{1,2} Ad. / K.Y.	¹ FA. düşman ² AR.
RB19/51	Ewana ji ¹ pislikê navê ² dewletê ³ temiz dıkın ⁴ sözde vısa ⁵ işte	¹ Sf. ² Ad. / K.N. ³ Sf. /	¹ TR. ^{2,3} AR.

	‘Bunlar da sözde devletin içindeki pislikleri temizliyorlar, öyle işte’	K.Y. ⁴ ⁵ D.Bel.	⁴ TR.
RB19/52	¹ Êma çî ² hikmete qe(t) namırım <u>hinek ji daujin</u> ‘Ama ne hikmetse hiç ölmüyorlar, biraz da atıyorlar (yalan söylüyorlar)’	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.D.Bel.	^{1,2} AR.
RB19/53	¹ Filmê ez ² inanmış nabım ³ sadece ⁴ kêyfamın jêra dê ‘Ben filme inanmıyorum, sadece ona (izlemeye) keyifleniyorum’	¹ Ad. / K.Y- Y. Bel. ² AE. / K.Y. ³ Bel. / D.Bel. ⁴ Sf. / K.Ö.	¹ FR. ² TR. ³ FA. ⁴ AR.
RB19/54	[Heke ez <u>inanmış</u> buma neha bênci xebi guştubu ‘Eğer ben inansaydım şimdi elli tanesini öldürürdüm’	AE. / K.D.Bel.	TR.
RB19/55	Zêde ¹ televizyonê ² sêyır nakım ‘Fazla televizyonu izlemiyorum’	¹ Ad. / K.N. ² Ad. / K.Y.	¹ İNG. ² AR.
RB19/56	Roja ¹ pêrşembe êvarê ² Qurtlar ³ Vadisi ⁴ sêyır dıkım ‘Perşembe günü akşamı Kurtlar Vadisini izliyorum’	¹ Ad. / K.Z.Bel. ²⁺³ Ad. / K.N. ⁴ Ad. / K.Y.	¹ FA. ²⁺³ TR. ⁴ AR.
RB19/57	Rojê dinê ¹ sürekli ² dershane bum ³ ders dixebitim ‘Diğer günler sürekli dershanedeydim, ders çalışıyordum’	¹ Bel. / Z.Bel. ² Ad. / K.Y- Y. Bel. ³ Ad. / K.Y.	¹ TR. ^{2,3} AR.
RB19/58	[Êvarê hetta seet deha <u>falán</u> ne dıhatım ‘Akşam saat ona kadar falan gelmiyordum’	Ad. / K.Z.Bel.	AR.
RB19/59	Roja ¹ cumartesi ² pazara ji ³ zatan ⁴ etüt ⁵ metüt hetta êvarê ‘Cumartesi, pazar günü de zaten etüt metüt	^{1,2} Ad. / K.Z.Bel. ³ Bel. /	¹ AR./TR+. ² FA. ³ AR.

	(vardı) akşama kadar'	D.Bel. ^{4,5} Ad. (İkileme) / Ö.	⁴ FR.
RB19/60	Visa <u>devam</u> dikir dışı 'Böyle devam edip, gidiyordu'	Ad. / K.Y.	AR.
RB19/61	¹ Heyalê min ² meslêka mı gota te ewi ³ qazanç kım 'Hayalim sana söylediğim mesleği kazanmak'	¹ Ad. / K.Ö. ² Ad. / K.N. ³ Ad. / K.Y.	^{1,2} AR. ³ TR.
RB19/62	Bême cihe xwaş ¹ yani ² alana xwa da ³ uzman bım 'İyi bir yere gelmek, yani alanımda uzman olmak'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Y-Y. Bel. ³ Ad. / K.Y.	¹ AR. ^{2,3} TR.
RB19/63	Boş boş bıgerım nabe 'Boş boş gezeyim olmaz'	(İkileme) Bel. / D.Bel.	TR.
RB19/64	Yeki dûxonûn ¹ boş boş dıgerın ² diplomali ker dibêjêne wane 'Okuyup boş boş gezene diplomalı eşek diyorlar'	¹ (İkileme) Bel. / D.Bel. ² Ad. / K.N.	¹ TR.
RB19/65	Xandin ¹ zerar nine ² ema ³ çağê de xand de tö ⁴ iş nekır ⁵ boş boş ⁶ entel mentel geriyayi haş nine 'Okumanın zararı yok ama okuduğun zaman hiçbir iş yapmadan boş boş entel mentel gezersen hoş değil'	¹ Ad. / K.Y. ² Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ³ Ad. ⁴ Ad. / K.D.Bel. ^{5,6} (İkileme) Bel. / K.D.Bel.	^{1,2} AR. ³ Moğol/Aze ri ^{4,5,6} TR.
RB19/66	Xemmu ¹ eyni ² eşiretêne 'Hepsi aynı aşirettir'	¹ Sıf+ ² Ad. / K.Y.	^{1,2} AR.
RB19/67	¹ Hemen hemen zımanê wan ² benzemişi hev diben	¹ (İkileme) Bel. / D.Bel.	¹ FA.≠ TR. ² TR.

	‘Onların zamanları hemen hemen birbirine benziyor’	² AE. / K.Y.	
RB19/68	¹ <u>Mesela</u> hevalê minê ² <u>Hekkarili</u> hebu zımaneme ye wana zef ³ <u>ferqli</u> bu] ‘Örneğin hakkarili arkadaşım vardı, bizim dilimizle onlarınki çok farklıydı’	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Ö. ³ Sf. / K.Y.	^{1,3} AR.
RB19/69	¹ <u>Ama</u> ye ² <u>mehli cinar minarê</u> me xemmu zımanê me ³ <u>eynine</u> ‘Ama mahallede, komşu momşularımızın hepsiyle dilimiz aynıdır’	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Y- Y. Bel. ³ Sf. / K.Y.	^{1,2,3} AR.
RB19/70	Zêde ¹ şive ² farqlılığê tunne ‘Fazla şive farklılığı yoktur’	¹⁺² Ad. / Ö.	¹ FA.+ ² AR.
RB19/71	Ez hinek caran <u>taxılmışê</u> hevalê xu dıbm ‘Ben bazen arkadaşına takılıyorum’	Ad. / K.Y.	TR.
RB19/72	Dijim bavêtte <u>male</u> ‘Diyorum baban malmıdır/evde midir’	Ad. / K.Y.	KR./TR.
RB19/73	[Du <u>anlamı</u> vê heye ‘İki anlamı vardır’	Ad. / K.Ö.	TR.
RB19/74	¹ <u>Yani</u> ² <u>ferx</u> nake ‘Yani fark etmiyor’	¹ (Sy.Bl.) D.Bel. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} AR.
RB19/75	¹ <u>Sürekli</u> vısa ² <u>xeber</u> dıdm] serva vê vısa dıbe ‘Sürekli öyle konuşuyorlar, ondan dolayı öyle oluyor’	¹ Bel. / D.Bel. ² Ad. / K.Y.	¹ TR. ² AR.
RB19/76	Gurmanci ¹ <u>tam</u> nızanım [hinek ² <u>kelime</u> nızanım ‘Kürtçe tam bilmiyorum, bazı kelimeleri bilmiyorum’	¹ Bel. / D.Bel. ² Ad. / K.N.	¹² AR.

RB19/77	Kurdê da <u>anlama</u> vê tinne be 'Kürtçede anlamı yoksa'	Ad. / K.Ö.	TR.
RB19/78	Xudê rêyatte <u>açix</u> bıke 'Allah yolunu açık etsin'	Sf. / K.Y.	TR.
RB19/79	¹ Aqasya ² duraği ew ³ filima ⁴ üşkağıtçıyane 'Akasya duraği, o üçkağıtçıların filmidir'	¹⁺² Ad. / Ö. ³ , ⁴ Ad. / K.Y.	¹ FR.+ ² TR. ³ FR.+ ⁴ TR.
RB19/80	¹ Filêmêda ² texsıcı hene ³ mesleka bavê mın 'Filmde taksiciler vardır, babamın mesleği'	¹ Ad. / K.Y.- Y. Bel. ² Ad. / K.Ö. ³ Ad.	¹ FR. ² FR./ TR. ³ AR.
RB19/81	¹ Texsıcı ² işte ³ müşteri ⁴ telefon vedıkın herıne ⁵ müşteriya 'Taksici işte müşteri telefon açıyor, müşteriye gidiyorlar'	¹ Ad. / Ö. ² Bel. / D.Bel. ³ Ad. / Ö. ⁴ Ad. / K.Y.	¹ FR./ TR. ² TR. ^{3,5} AR. ⁴ FR.
RB19/82	Sinana çiye yek heye ¹ tızbı xa ² hep destê viye ³ ema ⁴ üşkağıtçıke ⁵ temame 'Sinan mıdır nedir biri var tezbihî hep elindedir ama tam bir üçkağıtçıdır'	¹ Ad. / K.N. ² Bel. / D.Bel. ³ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ⁴⁺⁵ Ad. / K.Y.	^{1,3,5} AR. ^{2,4} TR.
RB19/83	bê xesirê xwa qe(t) ¹ geçimi naken ² hep şer diken qırên dıken 'Kaynanasıyla hiç geçinmiyor, hep kavga ediyorlar bağışıyorlar'	¹ Ad. / K.Y. ² Bel. / D.Bel.	^{1,2} TR.
RB19/84	Paşê ¹ barışmış dıbın dısa ² eyni ³ şekilde vısa ⁴ devam dıke 'Sonra barışıyorlar, yine aynı şekilde öyle devam ediyor'	¹ AE. / K.Y. ² Sf.+ ³ İlgeç. / D.Bel. ⁴ Ad. / K.Y.	¹ TR. ² AR. + ³ AR. ⁴ AR.
RB19/85	Mı gelek zêde ¹ seyır nekıriye dö sê cara tinê ² seyır kıriye 'Ben çok izlemedim, sadece üç dört defa	¹ Ad. / K.Y. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} AR.

	izledim'		
RB19/86	¹ <u>Bi</u> şivan pervere ew ji [dengêvê xaşe ² <u>diye</u> ³ <u>dinlemiş</u> dıkım 'Bir (tek) Şivan Perverdir, o da sesi güzel diye dinliyorum'	¹ Bel. / D.Bel. ² Bel. / D.Bel. ³ AE. / K.Y.	^{1,2,3} TR.
RB19/87	¹ <u>Bi de</u> dengbêj şakiro ew ji ² <u>Muşliye</u> 'Bir de aşık Şakiro o da Muşludur'	¹ Bel. / D.Bel. ² Ad. / K.Y.	¹ TR. ² Ermenice

Konuşucu ve Sözcü No	Etkileşim Birimli Sözcüler, ve [Sözcüsel Üye Sınırları]	Sözcüksel / Sözcüsel Kod Karıştırma Ulamları	Birimlerin Köken Kodları
SS19/1	<u>Mehle</u> da hün bumê 'Mahallede (Kürtçe) öğrendim'	Ad. / K.Y-Y. Bel.	AR.
SS19/2	Yêk ¹ <u>ustayê</u> mın heyê üro ² <u>söz</u> da mın 'Bir ustam var bugün bana söz verdi'	¹ Ad. / K.Ö. ² Ad. / K.Y.	¹ FA.
SS19/3	Üro <u>söz</u> ek da mın negirt barken 'Bugün bana bir söz verdi tutmadı galiba'	Ad. / K.N.	TR.
SS19/4	Em <u>kêyfiya</u> xa nexand 'Biz keyfimizden okumadık'	Ad. / K.D.Bel.	AR.
SS19/5	¹ <u>Metriks</u> ² <u>sêyır</u> dıkım 'Metriks izliyorum'	¹ Ad. / N. ² Ad. / K.Y.	¹ İNG. ² AR.
SS19/6	¹ <u>Derbencê</u> ² <u>gurisixi</u> gelek ³ <u>patlatmış</u> dıkın 'Kurusıki tabanca çok patlatıyorlar'	^{1,2} Ad. / N. ³ AE. / K.Y.	¹⁺² TR ³ TR.
SS19/7	Em ji <u>inanmış</u> dıbın 'Biz de inanıyoruz'	AE. / K.Y.	TR.
SS19/8	¹ <u>Belli</u> nake ² <u>yani</u> 'Belli etmiyor yani'	¹ Ad. / K.Y. ² Bel. /D.Bel.	¹ TR. ² AR.
SS19/9	Malda <u>şefaqê</u> ez radibum ser cavê xa duşum	Ad. /	AR.

	‘Evde sabah şafakta kalkıyorum, yüzümü gözümü yıkıyorum’	K.Z.Bel.	
SS19/10	[Ser rêya ¹ köpri ² dolmişa ³ senayi ⁴ beklêmiş dıkım ‘Yolda, köprüde sanayi dolmuşunu bekliyorum’	¹ Ad. / K.Y- Y. Bel. ²⁺³ Ad. / K.N. ⁴ AE. / K.Y.	^{1,2,4} TR. ³ AR.
SS19/11	¹ Bazen [gelêk ² ful dıçên ‘Bazen çok dolu geçiyorlar’	¹ Bel. / Z.Bel. ² Ad. / K.D.Bel.	¹ AR. ² İNG.
SS19/12	<u>Bazen</u> me nazistinin em dreng dibinin ‘Bazen bizi almıyorlar, biz geç kalıyoruz’	Bel. / Z.Bel.	AR.
SS19/13	Tekin usta <u>telefon</u> vedikim ‘Tekin ustaya telefon açıyorum’	Ad. / K.Y.	FR.
SS19/14	Evaye xemmu ¹ yani ² abê ‘Hepsi budur yani abi’	¹ Bel. (Sy.Bl.) / D.Bel.	¹ AR. ² Moğolca
SS19/15	Em ¹ dikanê da <u>erdê</u> merdê ² supırmiş dıken ‘Biz dükkanda yeri meri süpürüyoruz’	¹ Ad. / K.Y- Y. Bel. ² AE. / K.Y.	¹ AR. ² TR.
SS19/16	Ewe ¹ yani ² kahvalti dıkın ‘Böyle yani kahvaltı yapıyoruz’	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Y.	¹ AR. ² TR.
SS19/17	¹ Adam madam ² gêliyorsa em ³ yağ ⁴ kitlêmiş dıkın] ‘Adam madam gelirse biz yağ kitliyoruz’	¹ Ad. (İkileme) / Ö.+ ² Y. ³ Ad. ⁴ AE. / K.Y.	^{1,2,3} TR. ⁴ FA.
SS19/18	¹ Bir ² alti ³ motora vê] heyê ‘Bir (nokta) altı motoru vardır’	¹⁺² Sf. ⁺³ Ad. / K.Ö.	¹⁺² TR. ³ FR.
SS19/19	Dö ¹ sınavê mın] heyê ² sınavê xa ji bıdem	¹ Ad. / K.Ö. ²	^{1,2} TR.

	‘İki sınavım vardır, sınavımı da vereyim’	Ad. / K.N.	
SS19/20	¹ İnşallah! ² lise ³ diploma xa ez bıstınım ‘İnşallah! lise diplomamı alayım ben’	¹ Ünlem / D.Bel. ²⁺³ Ad. / K.N.	¹ AR. ^{2,3} FR.
SS19/21	Ez bıçume ¹ sınavı ² ünivêrsiti ‘Ben üniversite sınavına gireceğim’	^{1,2} Ad. / K.Y- Y. Bel.	¹ TR. + ² FR.
SS19/22	Malda ¹ televizyona xa ² sêyır dıkem ‘Evde televizyonumu izliyorum’	¹ Ad. / K.Y- Y. Bel. ² Ad. / K.Y.	¹ İNG. ² AR.
SS19/23	<u>Feysbug yaho msn takılıyoruz yani</u> ‘Facebook, yahoo, msn takılıyoruz yani’		
SS19/24	[Ew ¹ herketê em ² sêyır nediken ³ yani ‘O hareketi biz izlemiyoruz yani’	¹ Ad. / K.N. ² Ad. / K.Y. ³ Bel. (Sy.Bl.) / D.Bel	^{1,2,3} AR.
SS19/25	¹ Gêçen ² sene ³ ben çum êdi qet neçume ‘Geçen sene ben gittim artık hiç gitmedim’	¹ Sf. ⁺² Ad. / Z.Bel. ³ Adıl / Ö.	¹ TR.+ ² AR. ³ TR.
SS19/26	Erdê merdê me hene em dane <u>kirayê</u> ‘Yer merimiz var biz kiraya verdik’	Ad. / K.Y-Y. Bel.	AR.
SS19/27	¹ Dolmuşa ² Xêci Kamil sar dıbi dıçê deri ‘Hacı Kamil’in dolmuşuna biniyorsun, oraya gidiyor’	¹ Ad. ⁺² Sf. / K.Y-Y. Bel.	¹ TR. ² AR.
SS19/28	Rêda <u>dümdüz</u> here ‘Yolda dümdüz git’	(İkileme) Bel. / D.Bel.	TR.
SS19/29	¹ Şehir ² bence gelek base ‘Şehir bence çok iyidir’	¹ Ad. / Ö. ² Bel. / D.Bel.	¹ FA. ² TR.
SS19/30	¹ Ama gelek bıcık mıcık hene ² cıgara dikişinin ³ esrar dikişinin ‘Ama çok çocuk mocuk var, sigara içiyorlar, esrar içiyorlar’	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.Y. ³ Ad. / K.Y.	^{1,3} AR. ² FR.

SS19/31	¹ Şehrê [gêlêk ² pis hüre bune 'Şehirde çok pis öğrenmişler'	¹ Ad. / K.Y- Y. Bel. ² Ad. / K.D.Bel.	^{1,2} FA.
SS19/32	¹ Pakêtê ² bali ³ kiloyê ⁴ tinere 'Bali paketi, tiner kilosuna fiyatınadır'	¹⁺² Ad. / K.Ö. ³⁺⁴ Ad. / K.Y.	¹ İT.+ ² — ³ FR.+ ⁴ İNG.
SS19/33	Kêr mêt ji kişanda me <u>yani</u> 'Bıçak mıçak da bize çektiler yani'	Bel. (Sy.Bl.) / D.Bel.	AR.
SS19/34	Yêk ji biravê mın heye ¹ çarsi da ² berbere 'Bir erkek kardeşim de var, çarşıda berberdir'	¹ Ad. / K.Y- Y. Bel. ² Ad. / K.Y.	¹ FA. ² Venedik- çe
SS19/35	De çı <u>anlamiş</u> bû 'Sen ne anladın?'	AE. / K.Y.	TR.
SS19/36	¹ Öğrencitiya me [şibiya ² öğrenci nine 'Bizim öğrenciliğimiz öğrenci gibi değil'	¹ Ad. / K.Ö. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} TR.
SS19/37	Zar bu dûxonûn ¹ teze buye ² öğretmen 'Çocuktan okuyorlar, şimdi öğretmen olmuş'	¹ Bel. / D.Bel. ² Ad. / K.N.	¹ FA. ² TR.
SS19/38	¹ Hazırlamişi ² yağê bike 'Yağı hazırla'	¹ AE. / K.Y. ² Ad. / K.N.	¹ AR./TR. ² TR.
SS19/39	Du <u>devam</u> ke 'Sen devam et'	Ad. / K.Y.	AR.
SS19/40	¹ Sülale ² hepsi gelek Kurdin ³ yani 'Sülalenin hepsi, çoğu Kürttür yani'	¹ Ad. ² Adıl / Ö. ³ Bel. (Sy.Bl.) / D.Bel.	^{1,3} AR. ² TR.
SS19/41	¹ Eyni gundê rabune ² yani 'Aynı köyden çıkmışlar yani'	¹ Sf. / K.Y-Y. Bel. Bel. (Sy.Bl.) / D.Bel.	^{1,2} AR.
SS19/42	¹ Yani ² allah ³ için bê mîrofê xa gelek başe	¹ Sz.Bğ.;	¹ AR.

	‘Yani Allah için kendi adamına çok iyidir’	Sy.Bl.) Bel. / D.Bel. ² Ad. + ³ İlgeç / D.Bel.	² AR.+ ³ TR.
SS19/43	<u>Zamanek</u> me gund bûn ‘Bir zamanlar biz köydeydik’	Ad. / K.Z.Bel.	AR./FA.
SS19/44	Me ¹ telefona xa ² kapatmış gır ‘Biz telefonumuzu kapattık’	¹ Ad. / K.N. ² AE. / K.Y.	¹ FR. ² TR.
SS19/45	Em çun bal wan <u>misafir</u> an ‘O misafirlerin yanına gittik’	Ad. / K.Y-Y. Bel.	AR.
SS19/46	¹ <u>Çocuğa dêmişler</u> ewane naynê bal me ‘Çocuğa demişler: ‘Onları yanımıza getirme’	Yan Sözce	TR.
SS19/47	<u>Em</u> vuracayiz onlari ‘Biz vuracağız onları’	Adıl / Ö.	KR.
SS19/48	Go retkin ¹ daveti ² yoksa em ³ pera dıstinin dıçên ‘Dedi: düğünü bitirin yoksa biz paraları alıp gidiyoruz’	¹ Ad. / K.N. ² Bel. / D.Bel. ³ Ad. / N.	¹ AR. ² TR. ³ FA.
SS19/49	Em ji ¹ mejbür man ² daveti ret kır ‘Biz de mecbur kaldık düğünü bitirdik’	¹ Ad. / K.Y. ² Ad. / K.N.	^{1,2} AR.
SS19/50	<u>Tek</u> rojek ‘Tek bir gün’	Bel. / D.Bel.	TR.

Konuşucu ve Sözce No	<u>Etkileşim Birimli</u> Sözceler, ve Sözcisel Üye Sınırları	Sözcüksel / Sözcisel Kod Karıştırma	Birimlerin Köken Kodları
----------------------------	---	---	--------------------------------

		Ulamaları	
MY13/1	Navê ewa <u>gözetlemeye</u> 'Bunun adı gözetlemedir'	Ad. / K.Y.	TR.
MY13/2	¹ Abê ewê ² topraxlı malê] dîbini 'Abi, bu topraklı evi görüyorsun?'	¹ Ad. / Ö. ² Ad. / K.N.	¹ Moğolca ² TR.
MY13/3	Ew ¹ gözetleme ² kulesiye 'Bu gözetleme kulesidir'	¹⁺² Ad. / K.Y.	¹ TR.+ ² AR.
MY13/4	Nawê ewê <u>gözetlemeye</u> 'Bunun adı gözetlemedir'	Ad. / K.Y.	TR.
MY13/5	Berê vısa ewanada ¹ abê ² gapi dêhiniyan 'Eskiden böyle buralarda abi kapı bırakıyorlardı'	¹ Ad. ² Ad. / N.	¹ Moğolca ² TR.
MY13/6	Berê ¹ çimentu ² felan tınnebu 'Eskiden çimento falan yoktu'	¹ Ad. ² Ad. / Ö.	¹ İT. ² AR.
MY13/7	¹ Devekuşu yumurtası akı ² mermer tozu ³ kireç tozu ⁴ saman ⁵ garıştırmış kırına] 'Devekuşu yumurtası akı, mermer tozu, kireç tozu, saman karıştırmışlar'	¹ B.Ad. ² B.Ad. ³ B.Ad. ⁴ Ad. / K.N. ⁵ AE. / K.Y.	¹ TR. ² YN.+TR. ³ FA.+ TR. ^{4,5} TR.
MY13/8	Darê ¹ sivri ıxestine erdê bila ² sağlam bıbe 'Sivri ağacı yere bırakmışlar sağlam olsun diye'	¹ Sf. / K.N ² Sf. / K.Y.	^{1,2} TR.
MY13/9	¹ Garışıma wê ji ² horasane 'Bunun da karışımı horasandır'	¹ Ad. / K.Ö. ² Ad. / K.Y.	¹ TR.
MY13/10	Erdê ¹ yêrek ² yuvarlax heye 'Yerde yuvarlak bir yer vardır'	¹ Ad. + ² Sf. / K.Ö.	¹⁺² TR.
MY13/11	¹ Xeyvanê ser mezê bıçuk] dıdıdine şerê ki ji ² yênılmış dibê şerêda] radıkine ser vıra 'Küçük mezarın üstünde hayvanları dövüştürüyorlardı hangisi yenilirse dövüşte buraya kaldırıyorlardı'	¹ Ad. / K.N. ² AE. / K.Z.Bel.	¹ AR. ² TR.

MY13/12	¹ B ² üyük ² baş hatiye yê ser mezê ³ yênilmîş buye dine vıra jê dıkın yê adi bıç ¹ uk ji vıra jê dıkın 'Büyük baş (hayvanlar) mezara gelmiş, yenilmiş, buraya getiriyorlar, kesiyorlar, diğer küçükleri de burada kesiyorlar'	¹⁺² Sf. / Ö. ³ AE. / K.Y.	¹⁺² TR. ³ TR.
MY13/13	Xunê van heye abê tıxîne <u>gutiyekê</u> 'Kanlarını varya abi bir kutuya katıyorlardı'	Ad. / K.Y-Y. Bel.	YN.
MY13/14	Vıra ji ¹ xeyvanê goştê vana ² asmiş dıkırın ³ kêyf kêyfavane bu 'Burada da akşam üstü hayvanların etlerini asıyorlardı, keyf keyfleriydi'	¹ Ad. / K.N. ² AE. / K.Y. ³ Ad. / K.Y.	^{1,3} AR. ² TR.
MY13/15	¹ Walle e ² bıdlisime e Bıruki ³ doğmiş bume 'Vallahi ben Bitlisliyim, Bruuki (olarak) doğmuşum'	¹ Bel. / D.Bel. ² Ad. / K.Y. ³ Ad. / D.Bel. ⁴ AE. / K.Y.	^{1,2} AR. ³ TR.
MY13/16	Bırukime <u>doğıştan</u> 'Brukiyim doğıştan'	¹ Ad. / K.Y. ² Bel. / Z.Bel.	TR.
MY13/17	Merifan dêjen nıza ewe ¹ eşireta ² güçliye ewe ³ güçsüze 'Adamlar söylüyorlar bilmem o güçlü aşirettir o güçsüzdür'	¹ Ad. + ² Sf. / K.Y. ³ Ad. / K.Y.	¹ AR. ^{2,3} TR.
MY13/18	¹ Üsdün ² qılmış dıkın xara vısa xaş nine 'Üstün kılıyorlar kendilerini böyle hoş değil'	¹ Ad. + ² AE. / K.Y.	¹⁺² TR.
MY13/19	[Hün çı işa dıken? 'Siz ne iş yapıyorsunuz?'	Ad. / K.Ö.	TR.
MY13/20	Ez ¹ wele ² evuqatlıx 'Ben avukatlık (istiyorum) valla'	¹ Bel. / D.Bel. ² Ad. / K.N.	¹ AR. ² İT.
MY13/21	¹ Evuqat xez dıkım ² belki dıştêk bu serê wê	¹ Ad. / K.N.	¹ İT.

	mı lê ³ qorumiş kım] 'Avukat(lık) istiyorum, belki onun başına bir şey gelir, ben koruyacağım'	² Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ³ AE. / K.Y.	² FA. ³ TR.
MY13/22	Ez <u>filman</u> dızanım 'Ben filmleri biliyorum'	Ad. / K.N.	FR.
MY13/23	¹ Walle ² sêyır dıkem 'Evet valla seyrediyoruz'	¹ Bel. / D.Bel. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} AR.
MY13/24	Ez ¹ güldürücü ² sêyır dıkem] 'Ben güldürücü (komik filmleri) izliyorum'	¹ Ad. / K.N. ² Ad. / K.Y.	¹ TR. ² AR.
MY13/25	Ez heru ¹ güldürücü ² sêyır dıkım] 'Ben hergün komik filmleri izliyorum'	¹ Ad. / K.N. ² Ad. / K.Y.	¹ TR. ² AR.
MY13/26	Ez ¹ kurtlar ² vadisi ³ sêyır dıkêm] 'Ben Kurtlar Vadisi'ni izliyorum'	¹⁺² Ad. / K.N. ³ Ad. / K.Y.	¹ TR. ³ AR.
MY13/27	Nızanım çawki ¹ mesela ² güldürmiş dıken] 'Bilmem nasıl mesela güldürüyorlar'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² AE. / K.Y.	¹ AR. ² TR.
MY13/28	Şer dıkın bê ¹ silahan ² işte ³ unlar 'Silahla kavga ediyorlar, işte onlar'	¹ Ad. / K.D.Bel. ² Sz.Bğ. / D.Bel. ³ Adıl	¹ AR. ^{2,3} TR
MY13/29	Polat başe ¹ cesure ze ^{hf} ² qızgıne 'Polat iyidir, cesurdur, çok kızgındır'	¹ Sf. / K.Y. ² Sf. / K.Y.	¹ AR. ² TR.
MY13/30	¹ Êlese ² cesure ³ abê 'Öyleyse cesurdur abi'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Sf. / K.Y. ³ Ad.	¹ TR. ² AR. ³ Moğolca
MY13/31	¹ Şefkattepe xaşe ² ema Gurmanca ³ kötülemiş dıke	¹ Ad. / Ö. ² Sz.Bğ.	¹ AR.+TR. ² AR.

	‘Şefkattepe hoştur (güzel filmidir) ama Kürtleri kötülüyor’	(Sy.Bl.) / D.Bel. ³ AE. / K.Y.	³ TR.
MY13/32	Bona em seyır nakın Kurmanca <u>kötülemiş</u> dıke] ‘Bundan dolayı biz izlemiyoruz, Kürtleri kötülüyor’	AE. / K.Y.	TR.
MY13/33	Ez [Kurmanci ji ¹ Turkı ji] ² <u>birlikte</u> hün bume ‘Ben Kürtçeyi de Türkçeyi de birlikte öğrendim’	¹ Ad. / K.N. ² Bel. / D.Bel.	^{1,2} TR.
MY13/34	¹ <u>Ama</u> ² <u>haksızlıktır</u> ³ <u>ha!</u> bıla ⁴ <u>mekteba</u> Kurmanca ji vekın ⁵ <u>deyil</u> ‘Ama haksızlıktır ha! Kürtlerin okullarını da açmaları lazım değil (mi)?’	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / Y. ³ Ünlem / D.Bel. ⁴ Ad. / K.N. ⁵ Bel. / D.Bel.	^{1,4} AR. ² AR.≠ TR. ⁵ TR.
MY13/35	¹ <u>Abê</u> çıma ² <u>mektebi</u> ³ <u>İngilizce</u> heye çıma ya Kırmanci tinne ‘Abi neden İngilizce okulu var neden Kürtçenin yok?’	¹ Ad. ²⁺³ Ad. / K.Ö.	¹ Moğolca ² AR. ³ İNG.
MY13/36	¹ <u>Mesele</u> ² <u>abê</u> ³ <u>gere</u> ⁴ <u>tasarım</u> derxın] <u>Kırmanci</u> veken] ‘Mesela abi yasa tasarısı çıkarmaları gerek Kürtçe (dersi) açmaya’	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. ³ Ad. / D.Bel. ⁴ Ad. / K.Y. ⁵ Ad. / K.Y.	¹ AR. ² Moğolca ^{3,4} TR.
MY13/37	Yılmaz me lexêt ¹ <u>iş</u> an ² <u>meslekten</u> doyêjêt ‘Yılmaz beni dövecek iş ya da meslekten atacak’	^{1,2} Ad. / K.Y.-Y. Bel.	¹ TR. ² AR.
MY13/38	<u>Günde yüz kere</u> beya dıbin ra dıbin	Ad. / D.Bel.	TR.

	‘Günde yüz kere inip çıkıyoruz’		
MY13/39	¹ Kurs didın ki ² kazanç gır ³ İngilizceyi] mera ⁴ kart didın ‘Kurs veriyorlar, İngilizceyi kim kazanırsa bize kart veriyorlar’	¹ Ad. / K.N. ² Ad. / K.Y. ³ Ad. / N. ⁴ Ad. / N.	^{1,3} İNG. ² TR. ⁴ FR.
MY13/40	¹ Keloğlan hebuye ² tembel buye] ciyave gotiye here ³ iş ‘Keloğlan varmış tembelmiş annesi demiş git işe’	¹ Ad. / K.Ö. ² Sf. K.Y. ³ Ad. / K.Y-Y. Bel.	¹ TR. ² FA. ³ TR.
MY13/41	Dibêje ¹ sende iş var dêmiş ² wale ³ iş heye de ⁴ qebul ke ‘Söylüyor: sende iş var demiş valla iş var sen kabul edersen’	¹ Sözce ² Bel. / D.Bel. ³ Ad. / K.Y. ⁴ Ad. / K.Y.	^{1,3} TR. ^{2,4} AR.
MY13/42	¹ Bahçe heye ² bahçede ³ yakut ⁴ bebekek heye ‘Bahçe var bahçede bir yakut bebek var’	¹ Ad. / K.Ö. ² Ad. / Y-Y. Bel. ³ Ad. + ⁴ Ad. / K.Ö.	^{1,2} FA. ³ AR.+ ⁴ _
MY13/43	Dı mira bine ¹ temame ez de ² zengin bikim ‘Sen bana getir tamamdır ben seni zengin yapacağım’	¹ Ad. / K.Y. ² Sf. / K.Y.	¹ AR. ² FA.
MY13/44	¹ Keloğlan ² gine ketiye hındır ³ ışıqek ditiye ‘Keloğlan yine içeri girmiş bir ışık görmüş’	¹ Ad. / Ö. ² Bel. / D.Bel. ³ Ad. / K.N.	^{1,2,3} TR.
MY13/45	Gotiye <u>sen niye gelmişsin buraya</u> ‘Sen niye buraya gelmişsin demiş’	Sözce	TR.
MY13/46	Çuye ¹ gêne [bal ² Keloğlan ‘Yine gitmiş keloğlanın yanına’	¹ Bel. / D.Bel. ² Ad. / K.Y-Y. Bel.	^{1,2} TR.
MY13/47	¹ Dev biriye mala xa [nan ² falan daye ‘Dev evine götürmüş ekmek falan vermiş’	¹ Ad. / Ö. ² Ad. / K.N.	¹ FA. ² AR.
MY13/48	Aha dera [ew ¹ buğday de ² ekmiş giri ³ çi	¹ Ad. / K.N. ²	^{1,2,3,4} TR.

	⁴ buğday be 'Aha (işte) sana, bu buğdayı ekersen (buğday) çiğ buğday olacak'	AE. / K.Y. ³ Sf. + ⁴ Ad. / Ö.	
MY13/49	¹ Artık ² buğday ³ iyi dibe 'Artık buğday iyi oluyor'	¹ Bel. / D.Bel. ² Ad. / Ö. ³ Sf. / K.Y.	^{1,2,3} TR.
MY13/50	Yê <u>zengin</u> a xâşe yême na 'Zenginlerin (hayatı) hoştur bizimki değil'	Sf. / K.N.	FA.
MY13/51	¹ Zengin ² kêyf kêyfa vane 'Keyf zenginlerin keyfidir'	¹ Sf. / Ö. ² Ad. / K.Y.	¹ FA. ² AR.
MY13/52	¹ Yoksa me ² şimdi gelecek ³ pere ⁴ gazanc giri bu 'Yoksa abi biz şimdi çok para kazanmıştık'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Bel. / Z.Bel. ³ Ad. / K.N. ⁴ Ad. / K.Y.	^{1,2,4} TR. ³ FA.
MY13/53	<u>Arkadaşê</u> mın tev çune behre 'Arkadaşlarımın hepsi denize gitmiş'	Ad. / K.Ö.	TR.
MY13/54	¹ Bekçi yeki isa ² sinirliye 'Bir tane bekçi öyle sinirlidir'	¹ Ad. / Ö. ² Sf. / K.Y.	^{1,2} TR.
MY13/55	¹ Müşteri ² rehetsiz dike 'Müşteriyi rahatsız ediyorsun'	¹ Ad. / K.N. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} AR.
MY13/56	¹ Abê emê qet we ² rehetsiz giriye 'Abi biz hiç sizi rahatsız ettik mi?'	¹ Ad. ² Ad. / K.Y.	1Moğolca ² AR.
MY13/57	Bışt zara dıgırıt <u>tekme</u> toyuyêt 'Çocukların sırtından tutup tekme atıyor'	Ad. / K.Y.	TR.
MY13/58	<u>Sêleme</u> bu çucuhlar dêmiş dı xudê 'Söyleme bu çocuklar demiş sen Allahın (seversen)'	<u>yan sözce</u>	TR.
MY13/59	¹ Bi ² tene malek hebuye [dı heb ³ ode buye 'Bir tane ev varmış iki odası varmış'	¹ Sf. + ² Ad. / K.Ö.	¹ TR. + ² FA.

		³ Ad. / K.Ö.	³ TR.
MY13/60	Yekêda ¹ kaynana ² gelinan hebuye yekêda ji buk maye 'Birisinde gelinlerin kaynanası varmış birisinde de gelinler varmış'	¹ Ad. + ² Ad. / K.Ö.	¹⁺² TR.
MY13/61	¹ Ereba lêdaye ² kaynana tev mırine buk tev ³ sevinmiş bune 'Araba çarpmış kaynanaların hepsi ölmüş gelinlerin hepsi sevinmişler'	¹ Ad. / Ö. ² Ad. / K.Ö. ³ AE. / K.Y.	¹ Sakaca ^{2,3} TR.
MY13/62	Bukek vısa <u>üzülmüş</u> dıbe 'Bir gelin o kadar üzülüyor'	AE. / K.Y.	TR.
MY13/63	¹ Diyiler dı çıma ² üzülmüş dibê 'Diyorlar sen neden üzülüyorsun?'	¹ Y. ² AE. / K.Y.	^{1,2} TR.
MY13/64	Dêje ¹ çünkü mı ² kaynana xa malê bir kir 'Diyor çünkü ben kaynanamı evde unuttum'	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K.N.	¹ FA. ² TR.
MY13/65	Uçağek he buye 'Bir uçak varmış'	Ad. / K.Ö.	TR.
MY13/66	Binê ¹ uçagê tev ketiye ² herkes xa gırtiye 'Uçağın altı tamamıyla düşmüş herkes kendini tutmuş'	¹ Ad. / K.Ö. ² Adıl / Ö.	¹ TR. ² FA.
MY13/67	Temel gotiye <u>şarkiyek</u> böjım 'Temel bir şarkı söyleyeyim demiş'	Ad. / K.N.	?
MY13/68	Hün ji <u>alkışlamış</u> kın 'Siz de alkışlayın'	AE. / K.Y.	TR.
MY13/69	Çava <u>alkışlamış</u> kirine tev ketiye 'Nasıl alkışlamışlarsa (o anda) hepsi Düşmüş'	AE. / K.Y.	TR.
MY13/70	<u>Ben Türkçe bilmiidim ya benle alay geçidi</u> 'Ben Türkçe bilmiyordum benimle alay ediyordu'	Dalga geçmek ile ilişkilendirme	

MY13/71	¹ Öğretmenê min ² dördüncü ³ sınıfê hebu vîsa baş bu 'Dördüncü sınıfta bir öğretmenim vardı o kadar iyiydi'	¹ Ad. + ² Sf. + ³ Ad. / K.Ö.	¹ TR. ² TR. + ³ AR.
MY13/72	Mı ¹ şimdiye ² qeder ³ öğretmenek ⁴ eyni baş neditiye 'Ben şimdiye kadar aynı iyi bir öğretmen görmedim'	¹ Bel. + ² İlgeç / Z.Bel. ³ Ad. + ⁴ Sf. / D.Bel.	¹ TR. + ² AR. ³ TR. ⁴ AR.
MY13/73	¹ Dördüncü ² sınıfêda çu '(Öğretmen) dördüncü sınıfta gitti'	¹ Sf. + ² Ad. / K.Y-Y. Bel.	¹ TR. + ² AR.
MY13/74	Mı carek ket geli seru xu lêda <u>başka</u> lîneda 'Ben bir kere kaleden düştüm başımı vurdum, başka vurmadım'	Bel. / D.Bel.	TR.
MY13/75	Hinek caran <u>dayaq</u> duxom 'Bazen dayak yiyorum'	Ad. / K.Y.	TR.
MY13/76	¹ Abê min ji ² yaşek min meztire 'Abim de benden bir yaş büyüktür'	¹ Ad. / K.Ö. ² Ad. / K.D.Bel.	¹ Moğolca ² TR.
MY13/77	¹ Abê min ² qolek xar 'Abim bir gol yedi'	¹ Ad. / K.Ö. ² Ad. / K.Y.	¹ Moğolca ² İNG.
MY13/78	Mı <u>abê</u> xa bê dara kete ser 'Ben abim sopayla üzerine çullandık'	Ad. / K.Ö.	Moğolca
MY13/79	¹ Zor bela meriki ² yabancı hoyutine ³ otobüsê 'Yabancı adamı zor bela otobüsten attılar'	¹ D.Bel. ² Sf. / K.N ³ Ad. / K.Y-Y. Bel.	¹ FA. + ² AR. ^{3,4} FA.
MY13/80	Yılmaz ¹ genellikle başe ² ama hinek caran zar ³ müşteri ⁴ rexêtsiz dıke 'Yılmaz genellikle iyidir ama bazen çocuklar müşteriye rahatsız ediyorlar'	¹ D.Bel. ² Sz.Bğ. ³ Ad. / K.N. ⁴ Ad. / K.Y.	¹ TR. ^{2,3,4} AR.
MY13/81	¹ Suçê zarê dıne zar ² qarışmışê ³ müşteri dıbe	¹ Ad. / K.Y. ² AE. / K.Y.	¹ TR. ² TR.

	‘Suç diğér çocuklarıdır, çocuklar müşteriye karışıyorlar’	³ Ad. / K.Y-Y. Bel.	³ AR.
MY13/82	¹ Millet hebu merék zar ² yabancı ³ falan ‘Millet vardı, adam, çocuk, yabancı falan (vardı)’	¹ Ad. / Ö. ² Sf. ³ Ad. / Ö.	^{1,3} AR. ² FA.
MY13/83	¹ Aha hate ² bela serê me ‘Aha! Başımızın belası geldi’	1 Ünlem Bel. / D.Bel. ² Ad. / K.Ö.	¹ — ² AR.
MY13/84	¹ Genelligi [zare ² qeli ye vıra ³ temizin ‘Genellikle buranın olan kalenin çocukları temizdirler’	¹ D.Bel. ² Ad. / K.Ö. ³ Ad. / K.Y.	¹ TR. ^{2,3} AR.
MY13/85	Here bış gelê [zarê yabancı hene ewananın ‘Git kalenin arkasına yabancı çocuklar var, onlardır’	Sf. / K.Ö.	FA.
MY13/86	¹ Abi ² bi de aliye vıra ‘Abi bir de bu tarafın’	¹ Ad. ² Sır. B. / D.Bel.	¹ Moğolca ² TR.
MY13/87	Zarê qelê [dışta xerami nedöxun ‘Kalenin çocukları haram bir şey yemezler’	Sf. / K.N	AR.
MY13/88	¹ Aha ewa ² milleta ³ soymış dıke ‘Aha! bu milleti soyuyor’	¹ Ünlem / D.Bel. ² Ad. / K.N. ³ AE. / K.Y.	¹ — ² AR. ³ TR.
MY13/89	¹ Qaç ² saat ³ televizyon ⁴ sêyır dıke ‘Kaç saat televizyon izliyorsun?’	¹ Sf. + ² Ad. / Z.Bel. ³ Ad. / K.N. ⁴ Ad. / K.Y.	¹ TR.+ ² AR. ³ İNG. ⁴ AR.
MY13/90	Çıka ¹ pere hilde dıçe ² pleystayşınê ³ yan da internet ‘Ne kadar para kazansa gidiyor playstationa ya da internete’	¹ Ad. / K.N. ² Ad. / K.Y-Y. Bel. ³ Bağlaç / D.Bel.	¹ FA. ² İNG. ³ TR.+KR.

MY13/91	¹ <u>Aha</u> mıra ² <u>dua</u> ke] 'Aha! bana dua et'	¹ Ünlem Bel. / D.Bel. ² Ad. / K.Y.	¹ __ ² AR.
---------	---	--	-------------------------------------

Konuşucu ve Sözce No	Etkileşim Birimli Sözceler, ve [Sözcesel Üye Sınırları]	Sözcüksel / Sözcesel Kod Karıştırma Ulamları	Birimlerin Köken Kodları
YA12/1	¹ <u>Abê</u> ² <u>bax</u> vıra heye ³ <u>gözetlemeye</u> 'Abi bak burası varya gözetlemedir'	¹ Ad. ² Eylem ³ Ad. / K.Y.	¹ Moğolca. ^{2,3} TR.
YA12/2	¹ <u>Gözetleme</u> yê ² <u>geliye</u> 'Kalenin gözetlemesidir'	^{1,2} Ad. / K.Y.	¹ TR. ² AR.
YA12/3	Vıra da bezê heye bezê cêlek şer dıkırın ki <u>gaybêtmiş</u> dıkır] dıhatne vıra jê dıkırın 'Burada davarlar vardır ineklerin davarları, kavga ediyorlar, hangisi kaybederse buraya geliyorlar, kesiyorlar'	AE. / K.Z.Bel.	TR.
YA12/4	Xunê wê heye xunê wê ¹ <u>aha</u> dıxıştne vıra ² <u>aha</u> dıkışan dıxıştne ³ <u>qavanozekê</u> 'Kanımı varya kanımı aha! böyle koyuyorlardı buraya aha! böyle çekip bir kavanoza yerleştiriyorlar'	^{1,2} Ünlem Bel. / D.Bel. ³ Ad. / K.Y-Y. Bel.	^{1,2} __ ³ YN.
YA12/5	Vısa ¹ <u>asker</u> dıxışt ² <u>gunê</u> wane] ³ <u>af</u> be 'Böyle asker (kanı) koyuyordu günahları affolsun diye'	¹ Ad. / Ö. ² Ad. / K.N. ³ Ad. / K.Y.	¹ AR./ FA. ² FA. ³ AR.
YA12/6	¹ <u>Sonra</u> dıdane ² <u>askerê</u> 'Sonra askerlere veriyorlardı'	¹ Bel. / Z.Bel. ² Ad. / K.Y-Y. Bel.	¹ TR. ² AR./ FA.
YA12/7	Şer dıkın [bê ¹ <u>silahê</u> ² <u>işte</u> onlar 'Silahla kavga ediyorlar işte onlar'	¹ Ad. / K.D.Bel.	¹ AR. ² TR.

		² Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	
YA12/8	¹ Kanal ² Türkêda ³ bilim ⁴ kurgu ⁵ seyir dikem 'Kanal Türk'te bilim kurgu izliyorum'	¹⁺² Ad. / K.Y- Y. Bel. ³⁺ ⁴ Ad. / K.N. ⁵ Ad. / K.N.	¹ FR.+ ² TR. ³⁺⁴ TR. ⁵ AR.
YA12/9	Ez Kurmanji ¹ douştan ² beri hün bume ⁴ Tırkı ji ⁵ mektebi hün bume 'Ben Kürtçeyi doğuştan itibaren öğrendim Türkçeyi de okulda öğrendim'	¹ Bel. ⁺² İlgeç / Z.Bel. ³ Ad. / K.N. ⁴ Ad. / K.Y-Y. Bel.	¹⁺² TR. ³ TR. ⁴ AR.
YA12/10	¹ Sarayek hebuye [bavê ² Keloğlan ³ Bilge ⁴ efendi buye] 'Bir saray varmış Keloğlanın babası Bilge efendiymiş'	¹ Ad. / K.Ö. ² Ad. / K.Ö. ³⁺⁴ Ad. / K.Y.	¹ FA. ² TR. ³ TR.+ ⁴ YN.
YA12/11	¹ Kıral gotiye evane ² kötü jinekek ³ bi de ⁴ devek mırıka] [ketine ⁵ rüya mın] mın dıdırsine 'Kral demiş bunlara kötü bir kadın bir de bir dev adam rüyama girdiler, beni korkutuyorlar'	¹ Ad. / Ö. ² Sf. ³ Sr.Bğ. ⁴ Ad. / K.Ö. ⁵ Ad. / K.Y.	¹ Sırpça ^{2,3} TR. ⁴ FA.
YA12/12	Du hep mêrêk ji dıxıne [bınê qapiyi 'İki tane adam da kapının önüne yerleştiriyorlar'	Ad. / K.Y-Y. Bel.	TR.
YA12/13	¹ Bilge ² efendi ³ sihiri çê dıke] 'Bilge efendi bir sihir yapıyor'	¹⁺² Ad. / K.Ö. ³ Ad. / K.Y.	¹ TR.+ ² YN. ³ FA.
YA12/14	¹ Keloğlan ² önce duxe diçe cêhê evkê ³ qaranlıx ⁴ kötü ⁵ insanan çuye cehê wana 'Keloğlan önce içiyor (iksiri) gidiyor o karanlık insanların olduğu yere onların yerine gidiyor'	¹ Ad. / K.Ö. ² Bel. / Z.Bel. ³ Bel. ⁴ Sf. + ⁵ Ad. / K.Ö.	^{1,2,3,4} TR. ⁵ AR.

YA12/15	¹ Sunra ² qral duxe ³ sunra ⁴ her dö dıçe 'Sonra kral içiyor sonra her ikisi gidiyor'	¹ Bel. / Z.Bel. ² Ad. / Ö. ³ Bel. / Z.Bel. ⁴ Sf. / K.Ö.	^{1,3} TR. ² Sırpça ⁴ FA.
YA12/16	¹ Sunra ² her ³ adam ⁴ neydi çı bu ⁵ muhafız de bêyê wana 'Sonra her adam neydi muhafız bunların peşinden gidiyor'	¹ Bel. / Z.Bel. ² Sf. + ³ Ad. ⁴ Soru.Öb. ⁵ Ad. / K.Ö.	^{1,4} TR. ² FA. + ³ AR. ⁵ AR.
YA12/17	¹ Keloğlan gote merıkan ² hani ³ artix ⁴ uçabilirsiniz 'Keloğlan demiş adamlara: hani artık uçabilir misiniz?'	¹ Ad. / K.Ö. ² ³ Bel. / D.Bel. ⁴ Y.D.sözce	¹ TR. ^{2,3} TR. ⁴ TR.
YA12/18	¹ Keloğlan ² taxlayek toyêjêt dıçe ser darê 'Keloğlan bir takla atıyor gidiyor ağacın üstüne'	¹ Ad. / K.Ö. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} TR.
YA12/19	[Merıka ¹ kötü houtiye ² quyuyê 'Kötü adamı kuyuya atmış'	¹ Sf. / K.N ² Ad. / K.N.	^{1,2} TR.
YA12/20	Sunra ya dinê hat 'Sonra diğeri geldi'	Bel. / Z.Bel.	TR.
YA12/21	¹ Qırtlağê jineke girt hoyut ² quyuyê 'Kadının gırtlağından tuttu kuyuya attı'	¹ Ad. / K.N. ² Ad. / K.Y-Y. Bel.	^{1,2} TR.
YA12/22	¹ Artix ² sunra ³ ıksir ret bu hate cêhê ⁴ qıralê 'Artık sonra iksir bitti, (keloğlan) geldi kralın yanına'	¹ D.Bel. ² Bel. / Z.Bel. ³ Ad. / Ö. ⁴ Ad. / K.Y-Y. Bel.	^{1,2} TR. ³ AR. ⁴ Sırpça
YA12/23	¹ Qral [go ² teşekür gote ³ keloğlan ⁴ ne ⁵ istersen ⁶ verım 'Kral dedi: teşekkür, (ve) dedi: 'keloğlan ne istersen vereyim''	¹ Ad. / Ö. ² Ad. / K.Y. ^{3,4} ^{5,6} D.sözce	¹ Sırpça ² AR. ^{3,4,5,6} TR.
YA12/24	¹ Keloğlan gotiye ² ben hiç bişey istemiyorum 'Keloğlan demiş: ben hiç bir şey	¹ Ad. / Ö. ² D.sözce	^{1,2} TR.

	istemiyorum'		
YA12/25	Ew yê dıfıre ji gotiye ¹ et ² istiyorum, goşt xarına 'Bu yalancı da demiş: 'Et istiyorum' et yemişler'	¹ D.sözce ²	^{1,2} TR.
YA12/26	¹ Abê me ² teze ³ milyunek ⁴ milyunek hılda 'Abi biz henüz (taze) bir milyon bir milyon aldık'	¹ Ad. ² Bel. / Z.Bel. ^{3,4} Ad. (İkileme) / K.N	¹ Moğolca ² FA. ^{3,4} Venedikçe
YA12/27	Uçak ¹ yavaş yavaş ² hasar dibine 'Uçak yavaş yavaş hasar görüyor'	¹ (İkileme) Bel. / D.Bel. ² Ad. / K.Y.	¹ TR. ² AR.
YA12/28	¹ Herkes döje ² Nasrettin ³ hoca ⁴ sen ilk önce atla 'Herkes diyor: Nasrettin hoca, sen ilk önce atla'	¹ Adıl / Ö ²⁺³ Ad. ⁴ D.sözce	¹ FA. ² TR.
YA12/29	Yê dın döje yo yo siz atlayın 'Diğerleri diyor yok yok siz atlayın'	(İkileme) Bel. / D.Bel.	TR.
YA12/30	¹ Herkes ² sırayla sırayla xa toyujın 'Herkes sırayla sırayla kendini atıyor'	¹ Adıl ² (İkileme) Bel. / D.Bel.	¹ FA. ² TR.
YA12/31	¹ Nasrettin ² hoca döje ³ size güle güle 'Nasrettin hoca diyor: size güle güle'	¹⁺² Ad. / K.Ö. ³ D.Sözce	¹ AR.+ ² FA.
YA12/32	¹ Nasrettin ² hoca ³ binmiş ⁴ uçax dıbe döçe 'Nasrettin hoca uçağa biniyor gidiyor'	¹⁺² Ad. / K.Ö. ³ AE. / ⁺⁴ Ad. / K.Y.	¹⁺² TR. ^{3,4} TR.
YA12/33	Guhe mın gesiga ha dıgır dıgo ¹ ben ² vuracam 'Kulağımı sıkıyordu böyle tutuyordu diyordu ben vuracağım'	^{1,2} D.Sözce	^{1,2} TR.
YA12/34	¹ Öğretmen ² ilk ³ dönem mıra sol dıda	¹ Ad. / K.Ö. ²	¹ TR.

	‘Öğretmen ilk dönem bana ayakkabı verdi’	Sf. ³ Ad. / Z.Bel.	²⁺³ TR.
YA12/35	¹ İrtifa girin ² öğretmen ‘İftira dediler (hakkımda) öğretmene’	¹ Ad. / K.Y. ² Ad. / Y-Y. Bel.	¹ AR. ² TR.
YA12/36	Gede heye ¹ cêbê ² mušta hebu ‘Çocuk var, cebinde mušta vardı’	¹ Ad. / K.Y- Y. Bel. ² Ad. / Ö.	¹ AR. ² FA.
YA12/37	Hate garşiyi brê mın bu ‘Geldi, kardeşime karşı çıktı’	Ad / K.Y	TR.
YA12/38	Zehf gıcx me hıldıda ‘Bizden çok gıcık alıyordu’	Ad. / K.Y.	—
YA12/39	¹ Garşi brê mın nebu ² abê ‘Abime karşı gelmedi mi abi’	¹ Ad. / K.Y	TR.
YA12/40	Ew ji rakırın ¹ xesteneyi ² qaç ³ dikiş hoyutini ‘Bunu da hastaneye kaldırdılar kaç dikiş attılar’	¹ Ad. / K.Y- Y. Bel. ² Sf. + ³ Ad. / N.	¹ YN. ²⁺³ TR.
YA12/41	Mı ji dayaq xariye ‘Ben de dayak yemişim’	Ad. / K.Y.	TR.
YA12/42	Ew merika Yılmaz heye ¹ işte eve destê mın ² çevirmiş nekir go ³ qırç ‘Bu Yılmaz herifi varya işte o elimi çevirdiğinde (mediğinde) dedi kırç’	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² AE. / K.Z.Bel. ³ Ad. / K.Y.	¹ TR. ² TR. ³ —
YA12/43	¹ İşte eve destê mın ² zarar da ‘İşte o elime zarar verdi’	¹ Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel. ² Ad. / K. Y.	¹ TR. ² AR.
YA12/44	Mı go ¹ yani ² işte ‘Ben dedim: yani işte’	^{1,2} Sz.Bğ. (Sy.Bl.) / D.Bel.	¹ AR. ² TR.
YA12/45	Mı destê vêda negırıba ¹ tam ² aha vıra birê	^{1,2} Bel. /	¹ AR.

	mın dıxıst 'Ben onun elinden tutmasaydım tam işte kardeşimin burasına vuruyordu'	K.Y-Y. Bel.	² __
YA12/46	Çembırs zef ¹ suç ² işlemiş dıke 'Çembırs çok suç işliyordu'	¹ Ad. ² AE. / K.Y.	¹⁺² TR.
YA12/47	Ewana Çembırs <u>asmiş</u> dıkın 'Bunlar Çembırs'ı asıyorlar'	AE. / K.Y.	TR.
YA12/48	<u>Qışın</u> bê nanê Çembırs dıqelışe 'Kışın ekmezsiz Çembırs donuyor'	Bel. / Z.Bel.	TR.
YA12/49	Ewê ¹ esir dıgırın ya ² herkesê kıncıxe daye çembırsê 'Bunu esir tutuyorlar ya herkes elbisesini Çembırs'a vermiş'	¹ Ad. / K.Y. ² Adıl / K.Ö.	¹ AR. ² FA.
YA12/50	Çembırs go <u>temam</u> 'Çembırs dedi: tamam'	Bel. / D.Bel.	AR.
YA12/51	Çembırs heye ¹ gazanç gır ewke ² abê dehne xa da ketine ³ sahneyê 'Çembırs var ya kazandı onu abi nefesini verdi sahneye (ringe) girdiler (düştüler)'	¹ Ad. / K.Y. ² Ad. ³ Ad. / K.Y-Y. Bel.	¹ TR. ² Moğolca ³ AR.
YA12/52	<u>Her</u> du şer gırın 'Her ikisi kavga etti'	Sf. / K.Ö.	FA.
YA12/53	¹ Arqadaşê çembırsê owê ² deıştirmiş kır oweda ³ zehirli hebu 'Çembırsın arkadaşı suyu deıştirdi su(da) zehirli (madde) vardı'	¹ Ad. / K.Ö. ² AE. / K.Y. ³ Ad. / K.Y.	^{1,2} TR. ³ FA.
YA12/54	<u>Sunra</u> dehna xa da çembırs ra bu ser xa 'Sonra nefes verdi Çembırs ayağa kalktı'	Bel. / Z.Bel.	TR.
YA12/55	¹ Xırısa boykan hat ² boykanın xırısı geldi abê <u>gitti</u> 'Boykan sinirlendi Boykanın hırısı geldi abi gitti'	¹ Ad. / K.Ö. ² Sözce	¹ AR.

Konuşucu ve Sözce No	Etkileşim Birimli Sözceler, ve [Sözcesel Üye Sınırları]	Sözcüksel / Sözcesel Kod Karıştırma Ulamları	Birimlerin Köken Kodları
OK9/1	<u>Texlecine</u> 'Taklacıdırlar (kuşlar)'	Sf. / K.Y.	TR.
OK9/2	Bınêvê <u>boşe</u> 'Altı boştur'	Sf. / K.Y.	TR.
OK9/3	Ez ¹ on ² yaşında me] 'Ben on (yaşındayım)'	¹ Sf. ⁺² Ad. / K.Y.	¹⁺² TR.
OK9/4	Ez nızanım <u>artıx</u> 'Ben artık bilmiyorum'	Bel. / D.Bel.	TR.
OK9/5	<u>Sevgili</u> ya vê] vê dıgıre 'Sevgilisi onu yakalıyor'	Sf. / K.Ö.	TR.
OK9/6	<u>Başqa</u> ki hêye 'Başka kim var?'	Bel. / D.Bel.	TR.
OK9/7	¹ Sunra da ² durağa vê] heye 'Sonra da onun (taksi) durağı var'	¹ Bel. / Z.Bel. ² Sf. / K.Ö.	^{1,2} TR.
OK9/8	Mesut çu bu <u>ikizi</u> vê] ani bu 'Mesut gitmişti, onun ikizini getirmişti'	Sf. / K.N.	TR.
OK9/9	Sinan hebu [bêyi <u>qızan</u> ketibu 'Sinan vardı, kızların peşine düşmüştü'	Sf. / K.Y-Y. Bel.	TR.
OK9/10	De <u>qayıt</u> dike 'Sen kayıt yapıyorsun?'	Sf. / K.Y.	AR.
OK9/11	Çu bu [êw cıhi <u>pulis</u> an heye] 'O polislerin yeri var ya (oraya) gitmişti'	Sf. / K.Y-Y. Bel.	FR.
OK9/12	Gaynanasi diyidi kızların pêşinê bıraxmiyi 'Kaynansı diyordu kızların peşini bırakmıyor'	Belirtme yerine yönelme durum eki	
OK9/13	İkiye de matamatiki bilmiyidım 'İkide de matematiği bilmiyordum'	Bulunma yerine	

		yönelme durum eki	
OK9/14	Unlari ezberledim 'Onları ezberledim'	/o/ → /u/	
OK9/15	¹ Sunra da vira nızan bu ² oxumayi wana] 'Sonra da orayda bilmiyordum onları okumayı'	¹ Bel. / Z.Bel. ² Sf. / K.N.	^{1,2} TR.
OK9/16	<u>Sunra da</u> mı xemmu ew gır 'Sonra da ben hepsini şey yaptım'	Bel. / Z.Bel.	TR.
OK9/17	¹ Sunra da vira ji çume ² ikijê 'Sonra da ordan da ikiye gittim'	¹ Bel. / Z.Bel. ² Sf. / K.Y-Y. Bel.	^{1,2} TR.
OK9/18	¹ İkii ² matamatiki nızan bum 'İkide matematiği bilmiyordum'	¹ Sf. / K.Z.Bel. ² Ad. / K.N.	¹ TR. ² FR.
OK9/19	Vira xemmu <u>ezberlemiş</u> bum] 'Orada hepsini ezberledim'	AE. / K.Y.	FA.
OK9/20	¹ Abê ² baxım ³ qayıt gırı] 'Abi, bakayım kayıt yaptı mı?'	¹ Ad. ² Y. ³ Sf. / K.Y.	¹ Moğolca ² TR. ³ AR.
OK9/21	¹ Yênilmez ² bir da ³ bay çembırs ⁴ tek bu] yêdını ji hebu 'Yenilmez birde Bay Çembırs tekti, diğeri de vardı'	¹ Sf. ⁺² Sf. / K.Y-Y. Bel. ³ Sf. / K.Ö. ⁴ Sf. / K.Y.	^{1+2,3} TR. ⁴ TR.
OK9/22	¹ Yênilmez ² ikide yêk ³ değişike] ⁴ Yênilmez ⁵ birde ⁶ değişike 'Yenilmez ikide (adamlardan) biri değişiktir Yenilmez birde değişiktir'	¹ Sf. ⁺² Ad. / K.Y-Y. Bel. ³ Ad. / K.Y. ⁴⁺⁵ Ad. / K.Y-Y. Bel.	¹⁺² TR. ^{3,6} TR. ⁴⁺⁵ TR.
OK9/23	¹ Buz ² adamla şer diken ³ buz ⁴ adam lêdixe 'Buz adamla dövüşüyor, buz adam	¹ Sf. ⁺² Ad. / D.Bel.	¹ TR.+ ² AR.

	dövüyor'	³ Sf.+ ⁴ Ad. / Ö.	³ TR.+ ⁴ AR.
OK9/24	¹ En ² sonê da ³ buz ⁴ adamlâ şer dıken ⁵ buz ⁶ adam ⁷ gêne dıxe 'En sonunda buz adamlâ dövüşüyor, buz adam yine dövüyor'	¹ Sf.+ ² Ad. / K.Z.Bel. ³ Sf. + ⁴ Ad. / D.Bel. ⁵ Sf. + ⁶ Ad. / Ö. ⁷ D.Bel.	¹⁺² TR. ³⁺⁴ TR. ⁵⁺⁶ TR ⁷ TR.

Konuşucu ve Sözce No	Etkileşim Birimli Sözceler, ve [Sözcesel Üye Sınırları]	Sözcüksel / Sözcesel Kod Karıştırma Ulamları	Birimlerin Köken Kodları
FY14/1	Kürtçeyi doğarken bilidıx 'Kürtçeyi doğduğumda biliyordum'		
FY14/2	Türkçeyi de oxula başlamadan bi yıl önce öğrendıx 'Türkçeyi de okula başlamadan bir yıl önce öğrendik'		
FY14/3	¹ Esgerle ² gerille [ser ³ geline] 'Askerle gerilla kalenin üstündeler'	^{1,2} Ad. / Ö. ³ Ad. / K.Y.	¹ AR./ FA. ² İNG. ³ AR.
FY14/4	Ser evê ¹ mesela [ser ² dağêne 'Mesela onun üstünde, dağın üstündeler'	¹ D.Bel. ² Ad. / K.Y.	¹ AR. ² TR.
FY14/5	Vırada ew silah doujên] ew ji doujên 'Orada onlar silah sıkıyor onlar da sıkıyor'	Ad. / K.Y.	AR.
FY14/6	¹ Pusi ² hazırlamış kırine] hevra 'Birbirlerine pusu hazırlamışlar'	¹ Ad. / N. ² AE. / K.Y.	¹ TR+ ² AR.
FY14/7	¹ Mayin ² hazırlamış kırin] 'Mayın hazırlamışlar'	¹ Ad. / N. ² AE. / K.Y.	¹ İNG.+ ² AR.
FY14/8	Pilana çê dıkin]	Ad. / K.Y.	FR.

	‘Planlar yapıyorlar’		
FY14/9	¹ En ² sonê da ji ³ qazanç dikan] tev ⁴ askeran ‘En sonunda da kazananlar hep askerlerdir’	¹ Sf.+ ² Ad. / K.Z.Bel ³ Ad. / K.Ö. ⁴ Ad. / K.Y.	¹⁺² TR ³ TR ⁴ AR./ FA.
FY14/10	Filim vehesaye ‘Film böyledir’	Ad. / Ö.	FR.
FY14/11	¹ Akasya ² duraği ³ filma zehf ⁴ güldüriciye ‘Akasya duraği çok güldürücü bir filmidir’	¹⁺² Ad. / Ö. ³ Ad. + ⁴ Sf. / K.Y.	¹ FR.+ ^{2,4} TR. ³ FR.
FY14/12	Eva izciye ‘Bu izcidir’	Ad. / K.Y.	TR.
FY14/13	[De destê xa ¹ bilgisayarê lédidê] ² toqadek duxoyê] ‘Sen elini bilgisayara dokundurursan tokat yiyorsun’	¹ Ad. / K.D.Bel. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} TR.
FY14/14	¹ Başlamişi ² şarqî be ‘Şarkıya başla’	¹ AE. / ² Ad. / K.Y.	¹ TR.+ ² —
FY14/15	¹ Beni ² oyaladılar ³ cıqara mın xemmu] dızin ‘Beni oyaladılar sigaramın hepsini çaldılar’	^{1,2} Sözce ³ Ad. / K.N.	¹⁺² TR. ³ FR.
FY14/16	Mın oyalamiş kırın] ‘Beni oyaladılar’	AE. / K.Y.	TR.
FY14/17	Zani ew [kiş <u>marqa</u> dıkışine ‘Biliyor musun bu hangi marka (sigara) içer’	Ad. / K.N.	İT.
FY14/18	¹ Bela yê mezın] ² cıqareye ‘Belanın büyüğü sigaradır’	¹ Ad. / K.Ö. ² Ad. / K.Y.	¹ AR. ² FR.
FY14/19	<u>Müşteri</u> yi me ji] vıreye ‘Müşterimiz de buradadır’	Ad. / K.Ö.	AR.

FY14/20	Mı <u>tarih</u> gote dera? 'Ben sana tarih dedim (mi) (?)'	Ad. / N.	AR.
FY14/21	Diyor siz rahatsız êdisiniz 'Diyor siz rahatsız ediyorsunuz'	-şimdiki zaman eki {- yor}	
FY14/22	<u>Fırçalamış</u> nedikem] dıdanê xa 'Dişlerimi fırçalamıyorum'	AE. / K.Y.	TR.
FY14/23	Gıro <u>çalqalamış</u> neke] 'Ulan çalkalama'	AE. / K.Y.	TR.
FY14/24	Dı heski ¹ he ² yenilmiş dıbê] 'Sen istediğinde hep yeniliyorsun'	¹ Bel. / Z.Bel. ² AE. / K.Y.	^{1,2} TR.
FY14/25	<u>Grub</u> hat 'Grup (turist) geldi'	Ad. / Ö.	FR.
FY14/26	Vısa ji <u>dağılmış</u> dıbe] 'Böyle de dağılıyor'	AE. / K.Y.	TR.
FY14/27	¹ Bêş ² milyunê bıde ³ gurtulmuş be 'Beş milyonu ver kurtul'	¹ Sf.+ ² Ad. / K.N. ³ AE. / K.Y.	¹ TR.+ ² Venedikçe ³ TR.
FY14/28	¹ Vıle! ² qarış mın] nabın 'Ulan! bana karışmayın'	¹ Ünlem Bel. / D.Bel. ² Ad. / K.Y.-Y. Bel.	¹ AR. ² TR.
FY14/29	¹ Suçêtte nine] ² suçê babêtteye] 'Senin suçun değil babanın suçudur'	¹ Ad. / K.Y. ² Ad. / K.Y.	^{1,2} TR.

Konuşucu ve Sözcü No	<u>Etkileşim Birimli</u> Sözcüler, ve [Sözcüsel Üye Sınırları]	Sözcüksel / Sözcüsel Kod Karıştırma Ulamları	Birimlerin Köken Kodları
----------------------------	--	---	--------------------------------

SF12/1	Bavê min <u>ütici</u> büi êdi ne 'Babam <u>ütücü</u> ydü ama artık değil'	Ad. / K.Y.	TR.
SF12/2	¹ Ütia ² elbise dıke 'Elbise <u>ütüsü</u> yapıyor'	¹⁺² Ad. / K.N.	¹ TR. ² AR.
SF12/3	¹ Emelat büi serê xada ² sünizita vê hebüi 'Başından <u>ameliyat</u> oldu, <u>sinüziti</u> vardı.	¹ Ad. / K.Y. ² Ad. / K.Ö.	¹ AR. ² __
SF12/4	Şeş biravê min heye yêk ji <u>abla</u> mine 'Altı erkek kardeşim vardır, biri de <u>ablamdır</u> '	Ad. / K.Y.	TR.
SF12/5	Mı <u>teşekkuri</u> ina 'Ben <u>teşekkür</u> (belgesi) getirdim'	Ad. / K.N.	AR.
SF12/6	Necati ¹ polise ² Ergenekonda 'Necati <u>ergenekonda</u> polistir'	¹ Ad. / K.Y. ² Ad. / Y-Y. Bel.	¹ FR. ² TR.
SF12/7	¹ Ergenekon gelek ² belaye 'Ergenekon çok <u>beladır</u> '	¹ Ad. / Ö. ² Sf. / K.Y.	¹ TR. ² AR.
SF12/8	Dıçın <u>müşteri</u> dinn 'Gidip <u>müşteri</u> getiriyorlar'	Ad. / K.N.	AR.
SF12/9	<u>Gavqa</u> şer dıkın 'Kavga, <u>dövüşüyorlar</u> '	Ad. / K.Y.	FA.
SF12/10	Yêk ¹ balıq hebüi xemmu çubu ² yarişê 'Sadece <u>balık</u> vardı hepsi <u>yarişa</u> gitmişti'	¹ Ad. / Ö. ² Ad. / K.Y-Y. Bel.	^{1,2} TR.:
SF12/11	Sinek vê arkadaşlari <u>xemmi</u> boşaltmışti 'Sinek ve arkadaşları <u>hepsini</u> boşaltmışti'		KR.
SF12/12	Keloğlan ji <u>üzülmüşti</u> 'Keloğlan <u>da</u> <u>üzülmüşti</u> '	dE bağlacı	KR.
SF12/13	Ez <u>polis</u> dıxazım bibem 'Ben <u>polis</u> olmak istiyorum'	Ad. / K.N.	FR.
SF12/14	Tüji <u>balıx</u> dıgırtın 'Çok <u>balık</u> tutuyorlardı'	Ad. / K.N.	TR.

SF12/15	Ev ji çu ¹ dev ² adamek çêkir 'O da gitti dev bir adam yaptı (oltayı)'	¹⁺² Ad. / K.N.	¹ FA.+ ² AR.
SF12/16	Cêhek êdi <u>qazanç</u> kir 'Başka bir yerde kazandı'	Ad. / K.Y.	TR.
SF12/17	¹ Nasrettin ² xoca ³ kiloyeki goşt kırıye 'Nasrettin hoca bir kilo et satın almış'	¹⁺² Ad. / K.Ö. ³ Ad. / K.N.	³ FR.
SF12/18	Jına vê carekdi <u>pilav</u> daye 'Karısı bir daha pilav vermiş'	Ad. / N.	FA.
SF12/19	¹ Garısı gotiye ² pışik xariye 'Karısı demiş kedi yemiş'	¹ Ad. / Ö. ² Ad. / Ö.	¹ TR. ² ?
SF12/20	¹ Nasrettin ² xoca ³ dartmiş gırıye evê 'Nasrettin hoca onu (kedi) tartmış'	¹⁺² Ad. / Ö. ³ AE. / K.Y.	² FA. ³ TR.
SF12/21	<u>Ama</u> vê nêbüiye 'Ama o değilmiş'	Sz.Bğ. (S.Bel) / D.Bel.	AR.

ÖZET

Bu çalışma, Van'da yaşayan 25 farklı Kürt kökenli ikidilli (Kürtçe-Türkçe) konuşucuya ait, doğal ortamda elde edilmiş konuşma verilerine dayanmaktadır. Çalışmada, özellikle ikidillilerin alıcı / temel kodları olan Kürtçede etkileşime bağlı olarak gerçekleşen dilbilgisel farklılaşmalar ele alınmaktadır. Genel olarak dilsel etkileşimde, etkileşimin süresi ve yoğunluğu dilbilgisel farklılıklara neden olan iki temel faktördür. Özelde ise, ikidillilik seviyelerine, eğitim durumlarına ve buldukları sosyal çevrelere bağlı olarak 1. model kod olan Van yerli ağız Türkçesinin ve 2. model kod olan ölçünlü Türkçenin etkileri ve sayısal oranları değişebilmektedir. Etkileşim sürecine bağlı olarak, içeriksel ve işlevsel birimlerin bütüncül aktarımları ve seçimli olarak kopyalanan birimler, örüntüler ve özellikler verilerde gözlenmektedir. İşlevsel birimlerin etkileşim sürecinin anlaşılmasında belirtililik paradoksunun açıklayıcı bir rolü vardır. Bunun yanında, benzer formlardaki bağımlı işlevsel biçimbirimler, sözce konumlanışları bakımından aynı olduklarında ve işlevsel olarak örtüştüklerinde, ikidilli konuşucular, bu birimler arasında alternatif ilişkiler kurabilmektedirler. Sözceler, sözce üyelerine ayrılarak bu konumlara tek başlarına yerleşen yalın veya Kürtçe birimlerle birlikte bir sözce üyesini oluşturabilen karma yapılanışlara sahiptir. Her ne kadar Kürtçe bağımlı işlevsel birimler, bir sözce üyesini oluşturmak için aktarımı yapılan Türkçe birimlerin bağlantısının kurulmasında ikidilliler tarafından sistematik olarak kullanılsa da, aktarımı yapılan birimlerin sözceler içindeki sıklıkları, Kürtçenin yapısal diziliminde farklılaşmalara neden olabilmektedir. Çünkü model koda ait anlamsal aktarımlar model koddaki yapısal ilişkileri de beraberinde getirebilmektedir.

ABSTRACT

This study is based on the spontaneous spoken data gathered from 25 Kurdish originated (Kurdish-Turkish) bilingual speakers living in Van. As it is aimed in the study, contact induced grammatical changes in bilinguals' native language Kurdish as basic code investigated. Generally, duration and density of contact are two main factors for grammatical changes when languages get in contact. Specifically, depending on bilingualism level, education and social environment of speakers, the effects of local Turkic dialect as model code 1. and standard Turkish as model code 2. could vary. Globally transferred lexical and functional elements and selectively copied features, elements and patterns are observed in the data. Markedness paradox has explanatory power to conceive contact processes of functional elements. Besides, functional morphemes that similarly formed and located at similar syntactic domains of both codes could be used alternatively by bilinguals since they are converged functionally. Investigated data divided into as bare and mixed units of utterances which are freely inserted or lacking to Kurdish features to build one of the part of the utterance. Although Kurdish bound morphemes are systematically used by bilinguals to link with Turkish grammatical or lexical items in mixed units, alignment of Kurdish could be changed due frequency of the transferred elements and patterns in use. Because semantic transfer from model code could bring structural relations of elements in model code as well.